Sri

Sugriva : : :

Pattabhishekam :

By

Ashtavadhani.

Abbaraju Hanumantha Rao

Head Master,

Board Hindu Elementary, School, Ailavaram.

Printed at the Chandrika Press, Guntur.

 Price Re. 1.

శ్రీరామాయనమః.

శ్రీమత్

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

ఇది

అచ్ఛాంధ్రధనిగోప్త్యనిగ్గద్యనృగచరిత్రకృతికర్తయు

ప్రస్తుతము రేపల్లెతాలూకా ఇలవరము బోర్డుమిడిలుస్కూలునందలి

ప్రధానోపాధ్యాయుండునగు

అష్టావధాని

అబ్బరాజు హనుమంతరావుచే

రచియింపంబడి

కృతిభర్తయైన పల్లగడ్డ ఫకీరయ్యాభిధానుని ద్రవ్యసాహాయ్యమున

గుంటూరు

చంద్రికాముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపంబడి ప్రకటింపంబడినది.

 1912 వెల రు 1-0-0

శ్రీ. సాం. వి. శాస్త్రి
సొదాస్త్రీగు,
అయులనము.

[illegible]

శ్రీ

ప్రార్థనాదికము.

శ్రీరామస్తవము.

ఉ॥ శ్రీమునిరాజమాన్యగుణ ♦ సీముని, సూర్యకులాబ్ధిపూర్ణిమా
సోముని, మానిహృత్కుముద ♦ సోముని, సాగరమేఖలాత్మజా
కాముని, గామినీతరుణ ♦ కాముని, రావణకుంభకర్ణహృ
ద్భీముని, రామునిం, గదన ♦ భీముని, నామదినిల్పికొల్చెదన్॥

వినాయకస్తవము.

ఉ॥ వేలుపుమూక, లల్లతొలి ♦ వేలుపుమూకలుగూడిమున్ను న
వ్వేలుపుఁబూనముంబడయ ♦ వేమరుసంద్రముఁద్రచ్చునాఁడు, నే
వేలుపుమున్ను పూజఁగొను ♦ వేలుప! రమ్మని, పూజసల్పి, రా
వేలుపుమూకునిచ్చుసువి ♦ వేకము వ్రచ్చుమదంతరాయముల్

సరస్వతీస్తవము

ఉ॥ తెల్లనిపట్టుపుట్టములు ♦ తెల్లనినెమ్మెయిఁదళ్కులీనఁగాఁ
దెల్లనితమ్మిగద్దియవి ♦ ధిప్రముఖామరులెల్లఁగొల్వఁగా
మొల్లగఁబైఁడివీణెయును ♦ మీటుచు, పాటుఁదలిర్పగుల్కుమా
తల్లి, కృపాబ్ధి, వర్ణమయి, ♦ తానటియించుతనామువాక్కునన్

ఇష్టదేవతాప్రార్థనలోని

ఆంజనేయ ప్రార్థనకుఁ బాఠాంతరము.

శా॥ రాముం డిచ్చిన యుంగరమ్ముఁ గొని సం • ద్రమ్ముల్లంఘించి, సీ
తాముగ్ధాంగనఁ గాంచి దానినిడి, చై • త్యస్వామి మ్రోలన్మహా
ద్దాముండై చరియించి, భూతనయవా • ర్తన్ రాముతోఁ బల్కి, శ్రీ
రామున్మోద పయోధిఁ దేల్చు హనుమన్ • బ్రార్థింతు నశ్రాంతమున్.

•

పీఠిక

బుధజనులారా!　　　　　　　　　　　　　　　　చదువరులారా!!

క॥ శ్రీ క్షితిధర కాళేశ్వర ద్రాక్షారామంబులనఁగఁ • దనరారెడు నీ
త్రిక్షేత్రంబులలింగము లిక్షితిని ద్రిలింగ సంజ్ఞ • నెన్నికకెక్కెన్

తే॥ తత్త్రిలింగనివాసమై • తనరుకతన
నాంధ్రదేశంబుఁ దాఁ ద్రిలిం • గాఖ్యమయ్యెఁ
దెలుఁగగుచుఁ దద్భవముదాని • వలనఁబొడమె
వెనుకఁ గొందఱుదానినే • తెనుగనంద్రు

ఇట్లు, పుణ్యక్షేత్రంబులు, మహాశైవక్షేత్రంబులు నైన శ్రీశైల, కాళేశ్వర (కాళహస్తి) దాక్షారామము లనంబడు నీత్రిక్షేత్రంబులంగల లింగత్రయంబు, త్రిలింగ సంజ్ఞచే వ్యవహరింపఁబడుననియుఁ, దత్త్రిలింగమధ్యస్థలంబు, త్రైలింగదేశంబనియు, నందువసించువార లాంధ్రులనియు, వారిచేత వాడంబడు భాష యాంధ్రభాష లేక త్రైలింగభాష(వికృతి = తెలుఁగు) యనియు, మఱియు నగరంబులమధ్య వాడంబడిన భాషగానఁ దెనుఁగనియు సర్వలక్షణవేదియైన కాకునూరి యప్పకవిపుంగవుండు దన యప్పకవీయమున, వ్రాసియున్నాడు. ఇదియే మనయాంధ్రభాషాయోషామణి పుట్టుటకుంగల కారణము. ఇట్లే యేతక్షేత్రంబులకుఁ దక్షిణ, పశ్చిమంబులఁ గ్రాలుచుండు ద్రావిడ, కర్ణాటదేశంబుల వాడఁబడు భాషలకుఁగూడ వ్యుత్పత్తిఁ జదువరులూహింపనగును. సత్యమిట్లుండ రామరాజభూషణుఁడు వసుచరిత్రమునందాంధ్రకవిస్తవమొనర్చుచు

మ॥ మహిమున్వాగనుశాసనుండు సృజియిం • పం, గుండలీంద్రుండు, ద
న్మహనీయస్థితిమూలమై నిలువ, శ్రీ • నాథుండు ప్రోవన్, మహా
మహులై సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయిం • పన్ సొంపువాటించు, నీ
• బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచమునఁ ద • త్ప్రాగల్భ్యమూహించెదన్

అని వ్రాయఁగా, నందలి "వాగనుశాసనుండు సృజియింపన్" అను వాక్యముఁ బ్రధానముగాఁ గొని యాంధ్రభాష నన్నయభట్టు కాలమునాఁడు పుట్టెననియు, నిది వికృతిభాషకాని స్వతంత్రభాష కాదనియు, సాంస్కృతికపదములకు వికృతులం గల్పించి నన్నయ

భట్టీభాషం గావించెననియుఁ, గొందరియభిప్రాయమైయున్నది. కాని యాదియంతమాత్ర మునమ్మఁదగినదికాదు. ఈవాదము వాదించువారికింకొక్కఁ డిట్టియాధారమేకానిపించెదు. అదెద్దియన "ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియందు" "సకలభాషా వాగనుశాసనుం"డని, నన్నయకొకబిరుదుండినట్లు గద్యమునఁగన్పట్టుచున్నది. దానింబట్టివిచారించిన, నతఁడన్నిభాషలనుత్పాదించియుండవలెను. కాననదియుసమంజసముకా నేరదు. ఈవిషయమై బ్రహ్మశ్రీ రాయబహదూరు కం వీరేశలింగముపంతులుగారు తమయాంధ్రకవులచారిత్రమునఁ జాలవరకుఁ జర్చించియీనన్నయభట్టునకు నవ్యదేశీయపదభూయిష్ఠమెయేదియేనియొకనియమములేకున్న యాంధ్రభాషకుఁ బ్రప్రథమమునవ్యాకరణసూత్రాదినియమములం గల్పించి సంస్కారణమును, సౌష్ఠవమును గావించిన, కతమ్మున "వాగనుశాసన" బిరుదమువచ్చినదేకానిమఱియొకఁ డేదియుఁగాదనిఖండించివ్రాసిరి. ఈమహానుభావుఁడే మొదటవాంధ్రగ్రంథరచనకు గడంగితరువాతివారికిఁ దారిఁజూపినాఁడు. అయిననీతనికింబూర్వమాంధ్రమందుఁగ్రంథములులేవని పెద్దలయభిప్రాయముకాదు. క్రీ. శ. 940 సంవత్సరప్రాంతమున సూర్యవంశసంభూతుండగు "నన్నెచోళదేవుఁడు" అనురాజశిరోభూషణుఁడైనకవిరాజశిరోభూషణుఁడొకఁడుండెననియుఁ, నాతఁడు "కుమారసంభవము" నానొప్పుకావ్యంబొనర్చినాడనియుఁ, మ. రా. రా. మానవపల్లి రామకృష్ణయ్య. ఎం- ఏ గారొకచోటవ్రాశియున్నారు. కాన నిట్లేకొన్ని పుస్తకములానన్నయకుఁ బూర్వముండియున్నవి. కాని ప్రబలనిదర్శనములు దొరకువరకు నన్నయమహాకవియె మొదటి వాఁడుగ నెంచఁ బడఁదగినవాఁడయ్యెను. ఇంతయేల మనదురదృష్టవశముననో? వారికిఁ దెలియమినో గోదావరినదికి నానకట్టఁగట్టించిన "కాటన్" దొరవారు, గోదావరీమండలాంతరస్థ పిక్కనవోలుగ్రామమున, మనయాంధ్రదేశభాషాచారిత్రమును వ్రాసినశిలాశాసనములుండఁగా, వానిందెప్పించిగోదావరి యానకట్ట కట్టుటకు నుపయోగించెను. కావుననే మనయాంధ్రదేశమునకిట్టిదురవస్థవాటిల్లినది. ఈకారణమునవాస్తవము తెలియకనన్నయభట్టారకునే మొదటివానిగాఁ జెప్పికొనవలసివచ్చినది.

ఏకార్యమేని రాజాదరణలేనిది సాగ నేరదుకాన, రాజమహేంద్రవరము రాజధాని కాగలరాజరాజనరేంద్రుఁడీనన్నయాది, కవిపుంగవులం గూర్చియాంధ్రగ్రంథరచనకుందారి నేర్పరపించినాఁడు. కాన "వాగనుశాసన" బిరుదమీయన వహింపఁదగినదనినాయభిప్రాయము. ఈరాజశిఖామణి నాటించిన విత్తనమే, మహావృక్షమై శ్రీనాథాదిమహాకవులకునిలువనీడయైనది. ఇంకప్రాచీన జనమ్ములు పురాణపఠన, శ్రవణాదుల మొద, నభిరుచికలవారగుటచేత, నన్నయభట్టారకాదులు, భారతాదిసంస్కృతగ్రంథ

ములఁ దేనెలొల్కు మాటలతోఁ దెనిఁగింపఁ బాటుపడిరి. కాని స్వకల్పనాచాతురిం జూప నెంచరైరి. ఈకో అంత "నాంధ్రకవితాపితామహ" బిరుదు వహించిన చతుర్విధకవితామ తల్లికాల్లసాని పెద్దనామాత్యమణి నాపినాడు; ఈమహాకవివర్యుఁడే, తాను ప్రబంధరచనం గావ్యమల్లితగు వాతికవులకుం దారిచూపినవాఁడు.

ఇంక వేదములకు వ్యాఖ్యానప్రాయములైన సర్గాదిపంచలక్షణములఁ గలిగిన గ్రంథములు పురాణములు నాబడు పారంపర్యముగా వచ్చు పూర్వచారిత్రములమూలమున జనులకు నీతిబోధించు మహోత్తమము లితిహాసములు నా నొప్పు పురాణకథాభాగములఁ గొంత వరకుఁ గ్రహించి, యచ్చట స్వకపోలకల్పనాచాతురీధురీణత్వముం జూపుచు.

ఉ॥ కేవలకల్పనాకథలు • కృత్రిమరత్నము,లార్యసత్కథల్
వావిరిఁ బుట్టురత్నము,ల • వారితసత్కవికల్పనావిభూ
షావహపూర్వవృత్తములు • సానలఁదీర్చినజాతిరత్నముల్
గావుననిట్టిమిశ్రకథ • గా నొనరింపుము నేర్పు పెంపునన్

అనివసుచరిత్రము రామరాజభూషణుఁడు వ్రాసినట్టుగా నింపగు రీతినిరచియించినపుస్తకములే ప్రబంధములనంబడును. ఏతద్గ్రంథమునీనియమముతో వ్రాసినవాఁడనైతి. ఇందలికథాకల్పనాచమత్కారాదులావల సంగ్రహముగ వక్కాణించెద.

మహాకావ్యలక్షణములగు, పుర, నదీ, నగ, ఋతు, సూర్య, చంద్ర, సరోవర, వన, మధు, విరహ, వివాహ, సంభోగ, పుత్రోదయ, నీతి, యాత్రా, యుద్ధ, దూత, రాజవర్ణనములచేఁ గ్రాలునది మహాకావ్యము నాబడు. ఇందెవ్వియేని కొన్ని లోపించిన కావ్య ముపకావ్యము నా నొప్పు. ఈకావ్యమున నీవర్ణనము లచ్చటచ్చటం బొందుపరుపంబడినవి వానినెల్ల సంక్షేపముగ నిటనెత్తిచూపెదఁ గనుఁగొండు.

1 పురవర్ణనము.

మ॥ తిలకించెన్,మణిశిల్పప్రచయంబతమహా • దేవేంద్రధామమ్ము,ను
జ్జ్వలఖేయస్థసుగంధినీరవిచర • వ్యాళాంగనానర్మవా
క్యలసద్వక్త్రశశాంకమండలము,ది • వ్యద్వైభవాడంబరా
ఖిలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగుకి • ష్కింధాపురీరాజమున్ 176 ప్ర॥ఆ

2 నదీవర్ణనము. ద్వారిధి.

సీ॥ గొప్పగోత్రమ్మునఁ • గులవర్ధనియటంచు
సహజాతిలెల్లమె • చ్చంగఁబుట్టి

తండ్రి యైనస్వగోత్ర • తల్లజుముండఱ
మేలిజాడల మెల్ల • మెల్ల మెట్టి
ఘనతరులను జేర • జనని వేళులనుండి
చెదరిగుణాబ్ధులఁ • జెట్టఁబట్టి
నటదూర్మికాకంక • గాదుల క్రొమ్మెఱుం
గులు కాలఁగాఁజాలఁ • గొనబుఁదట్టి
తే॥ కాశపుష్పాఢ్యవేణికా • గరిమఁ తోడఁ
బ్రబలతరతుంగభద్రాళి • పదవితోడ
నెమ్మినవ్యక్షుమధురస్వ • నమ్ముతోడఁ
బొలుచుగృష్ణానదియుఁగృష్ణ • కులుకుతోడ 35 ప్ర॥ఆ

3 నగవర్ణనము. ద్వ్యర్థి

చ॥ మృగధరుఁడైనవాని, ముని • బృందముకోల్వఁగనొప్పువాని, మి
న్నిగఁగలవాని, జందురుని • సిందయొనర్చుకాంతివానిఁ, బె
న్నగనధునీతరంగముల • నానెసునొదలవాని, మేనకా
సుగుణయుతాత్మజాభిరతిఁ • జొక్కుముదంబుధిఁ దేలువానినిన్ 72 ద్వి॥ఆ

4 ఋతువర్ణనము.

ఉ॥ మ్మావులపంట, పూవిలుతు • మావులునోచిననోముపంట, నె
త్తావులఁజిల్కుకుంట, పలు • తావులఁజల్కెడుజాజితంట, క్రొం
బూవులవింటిదంట నెర • పూనికకుందిగినట్టిజంటబల్
కేవులఁగుల్కుతేంట్లదగఁ • డించెడునామనిదంట, వచ్చెనో 46 ద్వి॥ఆ

5 సూర్యోదయవర్ణనము.

తే॥ ఓలిసతపేరిపచ్చగు • త్రాలజత, న
మర్చినరథంబుఁదోడలేని • మల్లుఁడొకఁడు
దోఁడితేనెక్కిహరిదోఁచెఁ • దూర్పుకొండఁ
బ్రాగ్దిశాకాంతచేలిపాళి • స్ఫంతినాఁగ 205 ద్వి॥అ

6 అస్తమయవర్ణనము.

తే॥ వరుణదిక్కామినీమణి • వంటసేయ

వార్ధికూపమ్ములోనీటి • నర్ధిఁదీయ
సాంధ్యరాగరజ్జువుఁగట్టి • జారవిడిన
ఘటోన్న బిందెనావార్ధినూ • ర్యుండున్ గుంకె. 169 ద్వి॥అ

7 చంద్రోదయవర్ణనము.

తే॥ పూర్వదిగ్భామినీవక్త్ర • పుండరీక
మోహనంగసుధాకరుఁ • డుదయమయ్యె
నమ్మదితమృగమదతిల • కమ్మనంగ
లలితకాంతిఁజెలంగెఁగ • శంకరేఖ 174 ద్వి॥అ

8 అస్తమయవర్ణనము.

తే॥ కలువపూబోఁడిఁగూడినీ • తొలఁగుభావ
రాఁదలఁచెఁజమ్మటంచుఁద • ద్రమణి కెరుగఁ
బలికినప్పనమ్మ్రశమదీరఁ • బశ్చిమాబ్ధిఁ
జల్పనేగినగతిఁగ్రుంకెఁ • జలధవిధుఁడు 204 ద్వి॥అ

9 సరోవరవర్ణన,

సీ॥ వెలిదమ్మిఁద్రిమ్మరు • విరిద్రిమ్మరులుముద్దు
మొగముపైముంగురుల్ • మురువుఁజూపఁ
దరగయుయ్యేలలనెం • తయునూఁగుజక్కవల్
తలులపైఁజందోయి • తెఱఁగుఁదోఁపఁ
గలువపూవులఁగుల్కు • గండుదుమ్మెదదిమ్మ
సొబగుఁగన్నవచూడ్కి • సొంపుఁజూపఁ
గప్పుఁదేరెఖనాచుఁ గప్పుచేపలగుంపు
సిగపైనిమల్లెపూల్ • చెలువుఁదోప
తే॥ నలువ తేజీలునడకనె • న్నడలుగాఁగ
బవడఁపుందీవెజగిమేని • పసలుగాఁగ
దొనరు కెందమ్మితూండ్లకే • ల్దోయిగాఁగ
బరగుకొలఁకులచ్చినిఁగాంచి • రరుదుగాగ 108 ద్వి॥అ

10 వనవర్ణనము. (ఉద్యానము.)

చ॥ వలపులకాటపట్లు,నళి • వారముపాలిటివేల్పుఁజెట్లు,నా
వలపులరాజుప్రేట్లుపడు • వారలుత్రిమ్మరుమేలిచోట్లు,మేల్
వలపులరాజుదండ్లుకళ • లంబతియించెడువీడుపట్లు,బ
ల్వలపులతేనిసంగరఁపుఁ•బట్లుఁపురింబువ్రుఁదోఁటలెంతయుఁ 179 ప్ర॥ఆ

11 అడవి.

ఉ॥ సాల,రసాలసాల,సుర • సాల,విసీలతమాల, జాలహిం
తాల,పలాశ,బాలవట , తాలవిశాలపటీర,పాట,లై
లా,లవలీ,లవంగ,నవ • లాంగల,లాంగలి,నారికేళపా
ళీ,లలితాఙ్ఙ,నామ్లకద • ళీతరుశోభితమావనిస్థలిఁ 126 ప్ర॥ఆ

12 మధువర్ణనము

ఉ॥ మూఁకలుజుట్టుఁగొల్వ,"నెల • పూవులతేనియలాని,,జుట్టుపు
ల్గికలఁగట్టుపీనసల • నెంతయుపీవభటాళి,తీయనా
దాకలపండ్లుదించుఁబువు • దండలఁదాల్చిముదబ్ధిఁదేలుచుఁ
మూఁకలతేఁడుబ్రొగ్గురహిఁ•బుచ్చెసుసుందిరిశైలనందనా 94ద్వి॥ఆ

13 విరహవర్ణనము. ద్వి॥ఆ॥ 191

ఉ॥ పాయనుఁబల్కకేగవెఱ • పాయను,బాళినిఁగాంచకుండుటిం
పాయను,బల్కవింతమఱ • పాయను, నగ్గరుణాబ్ధిఁదేల్చుతె
ప్పాయను,మేరనీరుటోఁఱ • పాయను,నారతనాలమేలికు
ప్పాయను,మేలుఁగూర్పుమిఁక • పాయను,పాయుటనేరుపాయనుఁ

14 వైవాహికవర్ణనము.

క॥ కమలాయతాక్షిసీతాం
బమహావైభవముతోని • మాంకన్యాంతు
భ్యమహాంసంప్రదదే"యని
క్రమతందాధారప్రోసె • రాముసకెలమిఁ 69 చ॥ఆ

15 సంభోగవర్ణనము.

ఉ॥ చందురుకాలమేడలఁబ ♦ సందగుకుందవనంపువాడలం
గందపుఁజెట్లనీడలఁ,జ ♦ గాజిగతమ్మికొలంకుజాడలం
"గందుదురంపుఁటాటలఁ,,జో ♦ కాటఁపుబాటల,వింతమాటలం
జందనగంధతారకపి ♦ చంద్రుఁడువాలిసెలంగిరెంతయోః 29 ద్వి॥ఆ

16 పుత్రోదయవర్ణనము.

శా॥ ఈలీలంగ్రహపంచకమ్మురవితో.♦ నేకమ్ముగానట్టిదా
మేలౌలగ్నమునందుఁగాంచెఁగలహం ♦ సీయాన,రామామనో
జ్ఞాలంకారు,రమాకుమారసుమనో ♦ జ్ఞాకారదూరుం,గపీం
ద్రాలంకారుఁగుమారుఁదివ్యచయసం ♦ వ్యాప్తప్రభావారునిన్

17 నీతివర్ణనము. (ద్వి॥ఆ॥36)

క॥ రాదుజర లేదుమృతియని
పాదుకొలిపినెమ్మనమునఁ ♦ బడిబడిరెంటిన్
మోదమునఁగొనుము ననుగొని
పోఁదోడఁగెనుమృత్యువంచుఁ ♦ బుచ్చుముకంఠున్ 78 తృ॥ఆ

18 ఆఖేటఁ(యాత్రా)వర్ణనము.

శా॥ పైనంబైనఁబ్రథాసులర్కజుపురో ♦ భాగంబునం,దశ్వరా
డ్యానారోహణమాచరించితమిడా ♦ యాఁబోయలున్మావులన్
పైనంబేర్పడఁబోనులున్వలలుతే ♦ వందార్చిరాఁ,బెంట్లికిం
పైనంబైచనులాగువాఁడెవనికిన్ ♦ వాద్యార్భటుల్ జెల్లఁగాన్ 66 ద్వి॥ఆ

19 యుద్ధవర్ణనము.

శా॥ వేలీలన్ జనివృకుమూలమునఁ ♦ విన్ మీరంగాఁబొంచిప్ర
త్యాలీఘుండయిక్రాఁగినారిస మొకం ♦ డమ్ముల్ పౌదండూసిడా

కై లీలందగువింటగూర్చిగుణమౌ • కర్ణాంతమున్ లాగిపృ
థ్వీలక్ష్యంబరిబోరనిల్పిచదిపేన్ • ధీశాలివాలిన్ లలిన్ పం॥ఆ

20 ద్యూతవర్ణనము.

సీ॥ ఇట్లుపాడుచుఁగొండ • తేఁడీద్రుశలతోడ
బంగారుపలకపైఁ • బరచిసారె
“లెత్తినచో నెవ్వ • రేనష్టమైనను
బంటకాయేనిచం • పంగవలయు
నూ! నాయమారయు • చోమధ్యవర్తులే
మాటాడవలెనుష్లు • మాటలాడఁ
దగ”దనిచాటించి • తరుణి! పందెము వేయు
మనిపురికొల్పిత • ప్పాడఁగినిసి
తే॥ సారెకెత్తఁగించుచుంతంత • సారసాక్షి
నాగుమనితానుసారెల • నలపరించి
మొరులుగెలిచినచోఁద్రుమ్మ • కుంపుడంచుఁ
బందెమునువేసెఁదారుని • పట్టిపట్టి 127 ద్వి॥ఆ

21 రాజవర్ణనము.

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనో • జ్ఞాకారమురవారిఁ
గర్ణాంతదీర్ఘాంబ • కములవారిఁ
జటులపోలికఁజుట్టు • జడలచుట్టలవారిఁ
గమనీయమైనవి • క్రమముఁవారి
పీఁకమైమీఁకాలుఁ • దాఁకుచేతులవారిఁ
బలువింప్లుమూపులఁ • బరగువారిఁ
బాలుపారురాచక • ఫులఁజెలంగెడువారిఁ
గావిధట్టులఁబిట్టు • ప్రకాలువారి

తే॥ డంబు మైఁగుల్కు విప్పార్చుఁ • రంబువారిఁ
గంబుసుందరమంగళ • గళమువారి
నవ్యగణనీయ శుభలక్ష • ణములవారి
రామలక్ష్మణులం గాంచె • రవిజుఁడపుడు 85 చ॥ ఆ

ఇట్టివర్ణనాదులం గలుగులాగున బొత్తమ్ము వ్రాయించి, యాంధ్రభాషాయోషాను శీకింబోషణకర్తలైనవారిలో నొకఁడని వింమకొని కీర్తింపించిన యతండు నీ శ్రీమత్సుగ్రీవ పట్టాభిషేకకృతికర్తయు, నెల్లగడ్డకులపయఃపారావారచంద్రుండు నగు

పకీరయాభిధానుఁడు

కృష్ణావేణీమధ్యస్థలాంతరస్థ కిష్కింధాపురీవరావాసుఁడు, కమ్మకులాభరణుఁడు కృతానేకసప్తసంతానుఁడు, నైనవాఁడు. ఈయన్నయే

నాచేత

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము వ్రాయించినవాఁడయ్యెను. ఇక్కడ మచ్చారిత్ర మొక్కింత ముచ్చటించిన వెనుక ప్రస్తుత కార్యాంశమునకు వత్తము. మదీయపితృపితామహాదుల జన్మస్థానము నర్సారావుపేట తాలూకా చిలకలూరుపేట వేలూరు. మజ్జనన స్థానము వినుకొండ తాలూకా వీర్పూరుపూర్వనివాసస్థానము మాతామహస్థానం బైన వినుకొండ తాలూకా చిత్రాపురాగ్రహారము శివాయ క్రొత్తపాలెము ఇప్పటినివాసము తెనాలి తాలూకా దోనెపూడి. నేనిచ్చట హిందూస్కూలునఁ బ్రధానోపాధ్యాయుఁడుగా నున్నవాఁడ, ఆంధ్రపంపితుఁడు మాఘమాహాత్మ్యాది కృతికర్తయు మజ్జనకుండు నైన శేషాచలామాత్యునివద్ద ననవరతవిద్యాభ్యాసమొనర్చి కవిత్వ మలవడఁజేసికొని మఱికొందఱి పెద్దల సత్సహవాసమున, నవధానముఁ గొంతవరకు జేయనేర్చి కొన్నియెడలఁ జేసి తత్పూర్వాపరంబులఁ గ్రంథరచనకుం గడంగి, వాణీశతక, హరిహరనాథశతక, నిరోష్ఠ్య పితృశతకాదులొనర్చితి. ఆపైన «అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిగద్యనృగచరిత్ర» కవికర్ణపేయాం బరీష చారిత్రాదులు పద్యకావ్యంబులుగ వ్రాసితి. ఆవెనుక మార్కండేయస్తవ, శంకరకృత లక్ష్మీనృసింహస్తవాదులు తెనిగించినాఁడ. శైలిం దెలియునిలాగున వానియందలి కొన్ని పద్దెంబు లెత్తి చూపెద.

క॥ శ్రీమద్విరించివిష్ణ్వీ; శామరతతి చేతఁబూజ • లందెడునీవౌ
తామరలఁబోలుపదములు; నామానసవీధినిలుపు॥, నయముగ వాణీ!

[వాణీశతకము]

క॥ సూరివరేణ్యుని ద్రోణునిఁ, గారవమున సేనకధిపుఁ • గా జేసెను గాం
ధారీతనయాగ్రేసరుఁ; డారూఢిగ భీష్ము వెన్క • హరిహరనాథా!

[హరిహరనాథశతకము] 67

ఉ॥ ఊరనుగుఱ్ఱలఁగలసి • యొక్కటనాడెడుచోటనాటల౯
నీరునుజిడ్డులాగెనసి • నిల్చి చరించఁగఁ జెల్లునీకు, నా
తీరుననుండకున్న నినుఁ • దిట్టుదు, రందఱుఁగొట్టఁజూతురం
చారసి సారెసారెరహి • నాడెడుతంత్రికిఁజాలరేరున౯

[నిరోష్ఠ్యపితృశతకము] 6

ఉ॥ జక్కఱనాతి చెంతఁగఱి • చాయలఁగ్రాలెడిగోఱిచెంతఁదా
రక్కటికానఁగాంచ,నడ • యాడెడిగాదిలిచోఁటులాఁగలోఁ
జక్కఁగనక్కనిక్కఁగల • జక్కని నెక్కుడుదంటనాకొలల్
చక్కఁగలాని,నాకయిత • చక్కఁగఁజేయఁగలాని నెన్నెద౯

[అచ్చాంధ్రనిరోష్ఠ్యనిర్గద్యనృగచరిత్ర ప్ర [9 ప]

సుగంధి॥ టక్కొకొండొనర్చిగడ్డిఁ • డక్కఁజేసికోగనో
తెక్కలీడ! కాంచెదిట్టి • తెక్కలీంద్రనంగనే
లెక్కసేయనింతయేని • లేచితల్లరోఁరినీ
నక్కజిత్తెఱింగితింక • నన్నెఱింగితేఁకుసీ!॥ తృ. 15

తోటకము॥ కనకాంగిరో! మోమున • గస్తురిబొ;
ట్టునుజారదు, చీరము • డుంగదు, చం

దనముం జనులం జెడ ♦ దా యెకసక్
గానితోఁ ధవుఁడజ్ఞుఁడా ♦ కోయనవే [కవికర్ణపేయము]౬

శా॥ కంటేమింటికి, మంటికొక్కటిగము ♦ క్కంటీ! దయం గెటి, వె
న్నంటే వచ్చెడి, దమ్మికంటిసుడివా ♦ లాదచ్చికంటిందమిం
గంటే, నాపనికాదటం టెనిఁకమీ ♦ కంటేరిపుం గంటఁ జాల్
దంటే లేదని వచ్చితిన్ మొనలవాల్ ♦ దంట్రారహింగావవే

ఆంధ్రభక్తచరిత్ర.

అటుమీఁద నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము నైదాశ్వాసముల పద్యకావ్యముగా, సుమారు వేయిపద్దెములకుఁ బైగ నుండునట్లు కృతికర్త ప్రోత్సాహమువలనను బ్రహ్మశ్రీ వావిలికొలను సుబ్బారాయకవి శిరోభూషణ సాహాయ్యమువలనను దత్కృత శ్రీమదాంధ్ర వాల్మీకి రామాయణమునను శ్రీమదుత్తర రామాయణమునను, గొంత కథం గ్రహించి నాశక్తికొలఁది కొన్ని కల్పనలం జేర్చి నాకీశ్వరుఁ డిడ్చిన బుద్ధిచొప్పున వ్రాసినాఁడ. మఱియు, గొన్ని పనితొందరవలన నేనీకావ్యము నైదుమాసములలో వ్రాసి ముగింపవలసినవాఁడనైతి అట్లగుట నా తెలివితేటల మాట దేవుఁ డెఱుఁగును గాని, తప్పులు కుప్పలుగ నుండునని నే నొప్పుకొనెద. ఇట్లత్యల్పకాలములో నేల వ్రాసి ముగించితివన్నచో నెక్కువకాలములో నెక్కు శ్రమతీసికొని వ్రాయుదమన్ననో కాలహరణమే తప్ప నా తెలివితేట లింతకంటె హెచ్చుకానేరవు.

ఈపాటి నాఁడ వేల కవిత్వము లౌడవంటిరేని!

చ॥ పలువురు సత్కవిత్వమది ♦ పాల్పడకుండియుఁ గొన్ని పుస్తకం
బులు రచియించి సిగ్గిలక ♦ మోదముఁ జెందుట తప్పుగాదు పు
త్రులు దనకుద్భవించినఁ గు ♦ రూపులుగాఁ గలరంచు భార్యతో
గలయక మానునే సుతులఁ ♦ గాంచక యుండునె రూపహీనుఁడున్॥

అని బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు వల్కినట్లు మహాకవులసాత్తములనైగూడ విమర్శనము వేస్తుచూడ "మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కాకథా" యనునట్లు నిక నావంటివాని నెన్న నేల.

ఉ॥ ఎవ్వని కెంతబుద్ధి పర ♦ మేశుఁడు దాఁ గృపచేసె నట్టిదై
నివ్వటిలుం గవిత్వరుచి ♦ నేరుపుచాలినఁ జాలకుండినన్
నవ్వక వర్తమానకవి ♦ నాథులు చేకొనరయ్య మత్కృతిం
బువ్వులు గందకుండ రస ♦ ముం గొను తేటులవంటి నేర్పునన్॥

అని కనుపర్తి యబ్బయామాత్యమణి నుడివినట్లు దలంచి సాకైతఁ గైకొందురనియు.

క॥ అల్లితి మిత్రోచుగతి కవి తల్లజులొనరించు గ్రంథ♦తతికిది సమమా
ఝిల్లికఝిల్లేపల్లెకుఁ బల్లేయని పెద్దలాడు♦పల్కులు వినమో॥

అని బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులన్నట్లు తాము వ్రాసిన పాత్రములకిది యెత్తురాదనియు నే నెఱుఁగుదు. మఱియు నా నిశ్చయోద్దేశ్యము నిందవతారికలోఁ బ్రాజ్ఞులకొనరించిన విజ్ఞాపనమువలన నెఱుఁగనగును. మున్నీకథ నే కంసాలిరుద్రయ మహాకవి దృశ్యకావ్యముగ వ్రాసినవాఁడట. కాని యిట్లు పద్యకావ్యములు వ్రాయువారిలో నే నీ మొదటివాఁడనని తలంచెద. ఈ గ్రంథము సుగ్రీవపట్టాభిషేకకథఁ బ్రాధాన్యముగఁ జేసికొని వ్రాయఁబడినందున శుభస్కరముగ శ్రీమచ్ఛబ్దంబుతోఁ జేర్చి శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకమని దీనికి నామంబిడినాఁడ. ఇందు ద్వితీయాశ్వాసమంతయుఁ దృతీయాశ్వాసమునఁ గొంతవరకు నాచేఁ గల్పింపఁబడినది. పూర్వకవులు వోయిన త్రోవల నేపోయి కొన్ని విధములయిన శబ్దాలంకారాదులు, జాతీయములు, లోకోక్తులు, సందందు శక్తికొలఁదిఁ బొందుపఱచితి. కాని వాని నెల్లఁ గ్రంథవిస్తరభీతి నెత్తి చూపమికిం గనలక పుస్తకమున నాయాయిచోట్లఁ గననొప్పు. ఇఁక నిందు రెఫశకట రేఫమైత్రికి దథమైత్రికిఁ డడమైత్రికి నణమైత్రికి, నఖండవిశ్రమాదులను నొప్పికొని వ్రాసినాఁడ. కాన వానిం గాంచి పండితులు నిందింపకుందురు గాత. పీఠికలోఁ గాని పుస్తకములోఁ గాని నాలో పలితమ్ముల బోనాడి తప్పులవీడి యొప్పుల గ్రహించి నాకుఁ బ్రోత్సాహముగల్గఁ జేయఁ బండితుల వేనోళ్ళఁ గొండాడెద. మఱియు నిది రామకథామిళితమైన గ్రంథము గాన నెల్లవారికిఁ జతుర్విధఫలదాయియగుఁ గాత.

ఇక్కాలమున నెల్ల విద్యలం గఱవ, నవకాశతయెల్ల వారికిం జిక్కియుండెఁ గాన నెల్లవారు మృదుమధుర గోస్తనీపాకంబునఁ బొత్తంబుల రచియించి మనయాంధ్రభాషా యోషామణిం బోషింతురు గాత.

పరమేశ్వరుఁడెల్లరకిట్టిబుద్ధిని దనయెడ భక్తిని దయచేయుఁ గాత.

ద్రోనపో ? — ఇట్లు విన్నవించు విద్వద్విధేయుఁడు,
అ. అ. హ.
కృతికర్త.

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేక గ్రంథముపై సంస్కృతాంధ్రభాషాపండితులొసంగిన యభిప్రాయములు.

1

రాజమహేంద్రవరము దొరతనమువారి కాలేజిలో ప్రధానపండితులును, మహామహోపాధ్యాయ బిరుదాంచితులును, బిల్వేశ్వరీయాదికృతికర్తలును, నయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ కొక్కొండ వెంకటరత్నశర్మగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

రత్నావళి. అబ్బరాజు హనుమంతరావనెడు నార్యవర్యుఁడు రచించెనసం
బబ్బసుగ్రీవపట్టాభిషేక మనుకృత్యుత్సవమద్దానిన్
నిబ్బరముగఁ బరికింపఁ "హనుమ,,పేరఁ జేసెననిసంతసమౌంతే
నబ్బఁగొ. వెంకటరత్నశర్మ రత్నావళిచేసినొసంగెదగన్

ఇట్లు

రాజమహేంద్రవరము
3—1—13

కొక్కొండ వెంకటరత్నశర్మ,
మహామహోపాధ్యాయుఁడు.

2

మదరాసుప్రసిడెన్సికాలేజిలో ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయులును నాంధ్రవాల్మీకిరామాయణాది కృతికర్తలును, నయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకి వావిలికొలను సుబ్బారావుపంతులవారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కం॥ తప్పులుమెండనిమీరే; చెప్పితిరదిగొప్పగుణము చెలఁగునుగుణముల్
మెప్పిడునుశైలిమనోజ్ఞము; యొప్పునురసభావగుణస మున్నతికృతిలోన్

ఇట్లు

తిరువళిక్కేణి
24—12—12

వావిలికొలను. సుబ్బరావు
ప్రసిడెన్సికాలేజి ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు

3

పిఠాపురముమహారాజా స్థానకవులును, శతావధానులు, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ రామకృష్ణకవులు వారి యభిప్రాయమిట్లు సెలవిచ్చుచున్నారు.

వ. అయ్యా! మీసుగ్రీవ పట్టాభిషేకముఁ గంటిమి. కథాసరణిరమణీయముగ నున్నది.

కవితకార్యస్థానము చిత్తగించవలెను.

పిఠాపురము
ది 27—12—12

రామకృష్ణకవులు,
ఆస్థాన విద్వాంసులు.

4

వినుకొండతాలూకా చిఠాపురాగ్రహారము, శి. క్రొత్తపాలెము వాసముగాఁగల్గి సంస్కృతాంధ్ర పండితులును, సంధ్యానందనతాత్పర్యదర్పణాది గ్రంథకర్తలును, మామేనమామలునైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ భాగ్గవరపు శ్రీరామశర్మశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కం॥ శ్రీరస్తు ... ... శుభలేఖతదనపరి.

తే॥ అబ్బరాజాన్వవాయను • ధార్మిపూర్ణ!
మాబ్బహానుమదన్వయోమృతి • హరిబింధు
భోజతొందిల మన్మనః • పుష్పలిహము;
సౌరిపట్టాభిషేకాప్తి • సంతసించె 1

తే॥ పుర,నద్,నగ, ఋతు,సూర • పుష్పవన,వి;
రహ,వివాహ,సుతోదయ, రాజ,భోగ,
రణ, మధు,ద్యూత,సంభోగ, • రాజనీతి;
వారవర్ణనలేమంను • వహవ,వహవ. 2

కం॥ సుగ్రీవజయముఁ బొగడుచుఁ;

ధగ్రామణి,, దాసవరద • దాశరథికృపా

పాగ్రిహారత ధన్యుఁడగుం;

బాగ్రఘుపతికతఁడు మిత్ర • భక్తుండగుటన్ 3

ఇదిదివ్యం బిదిభవ్యం; బిదెయిహపరభుక్తిముక్తి • పృథులయశశ్శ్రీ

ప్రదము. కవిగేయసత్కథ కదసుగ్రీవాభిషేక • కథనంబగుటన్. 4

కం॥ నోరుఁగల కవులుసత్కథ

సారవచోమృతములొల్క • సారెకుఁబల్కం

గా రమతత్వతి యుతయయి

వారింటం జేరియుండ • వలెనని చేతకున్., 5

వినుకొండ తాలూకా
చిలాపురాగ్రహా
రముశివారుకొత్త
పాలెము.

ఇతి. యుష్మన్నాప్తులః
గొర్తివర. శ్రీరామశర్మ.

5

నర్సారావుపేట తాలూకా కొప్పరగ్రామవాస్తవ్యులును, కుండీనకవిసింహాది బిరుదాంచితులును, శతావధానులునయిన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ కొప్పరపు వేంకటసుబ్బారాయ వేంకటరమణకవి పుంగవులిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

వ. అయ్యా! తమరు మాయభిప్రాయమును గోరి పంపిన "సుగ్రీవపట్టాభిషేకమును" జూచితిమి.

గీ॥ అనఁగనిరువదిరెండువ • ర్ణనలుగూర్చి

చెప్పవలయుఁబ్రబంధమ్ము • శ్రీనివాస! ?

అని యప్పకవి చెప్పినట్లు తగువర్ణనలుగల్గి మీప్రబంధంబున్న యది. మీకృతిభర్తయయిన శ్రీమత్పకీరయాభిధానుండు బుణ్యపురుషుండనుటకు సందియము లేదు. మీకవిత్వమ్ము మృదువుగా మధురముగా నుండుననుటకు సందియము లేదు. తమకు నిర్దుష్టములయి మనోహరములయినమహాప్రబంధంబులు రచించుటకిట్లే భగవంతునియనుగ్రహము తోడ్పడుగాత. చిత్తగింపవలెను.

3—1—13
కొప్పరము
సంతమాగులూరుపోష్టు

ఇట్లు
కొప్పరపు సోదరకవులు
శతావధానులు.

6

ఆకేపల్లి ముప్పాళ్లకాపురస్థులును, ననేకాష్టావధానవిరచనాచాతురీధురీణులును, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ గోపాలునిహనుమంతరాయశర్మశాస్త్రిగారు, నేర్యాచరి లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రిగారు, నిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

తే॥ శ్రీమదఖిలనృపాల సం • సేవితపద;
కమలభవులును వైదుషీ • గౌరవులును,
సంస్కృతపరుత్వకవితావి • శారదులును;
నైన శ్రీహనుమంతరా • యార్యులకును

క॥ హనుమన్నృసింహ కవులము;
ఘనభవదాశీః ప్రభావ • కలితోత్కృష్టా
భ్యనుపమ కవితాయుతులము;
కొనవే మావందనములు • కోవిదవర్యా! 2

V

మ॥ సుమనఃకాండవిశంకట ప్రణుత! త్వ • త్సుగ్రీవపట్టాభిషే
కముఁ గన్గొంటిమి, నేఁడు, కానివిలస • ద్గంభీరవిస్రంభణా
చ్ఛమహాగాఢ నిరర్గళాశుకవితా • సామ్రాజ్యతంత్రాలుమీ
దుమనోదార్ఢ్యతకిద్దిచాలదని మీ • తోఁజెప్పఁగానున్న వా
రము "హన్మంతసుధీమణీ! ప్రకటసా • రాచారధీరాగ్రణీ!

మ॥ కవిలోకోత్కరగీయకీయకరమై • కమ్రప్రభావాభి మం
జువిలాసాచ్ఛపదప్రపూరితమునై • శుంభత్ప్రసాదైక సా
ధ్వివిశేషాకరమై, దురంతకఠినా • శ్లేషరాహిత్యమై
భువి "మీగ్రంథము" వెల్గుచుండెఁగరుణాం • భోధీ!విరాజత్సుధీ!

గీ॥ వ్రాయఁదలచిన మీప్రభా • వంబుచాలఁ,
గలదయిదుపద్యములుమాత్ర • ములిఖియింపఁ,
డంచువ్రాయించు మీకమ్మ ననుసరించి;
యేమువిరమించినారము • హనుగుణ. 5

ఇట్లు విన్నవించు విద్వద్విధేయులు

18-12-12 } గోపాలుని హనుమంతరాయశర్మశాస్త్రి } అష్టావధా
ముప్పాళ్ల } పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహశర్మశాస్త్రి } నులు.

7

నెల్లూరుజిల్లా కావలివాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము గుంటూరుజిల్లా రేపల్లెతాలూకా పెదపులివర్రు గ్రామములోని సంస్కృతపాఠశాలో పాధ్యాయులును, శతావధానులును, నైన బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి నృసింహశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్లో॥ పూర్వంహనూమాన్ రఘురాడనుగ్రహా
త్సుగ్రీవనామ్నః కపికుంజరస్యచ।
పట్టాభిషేకంకృతవాన్ ససాంప్రతం
తంవర్ణయామాసపద్యైర్మనోహరైః.

శ్లో॥ అబ్బరాజకులవారిధిచంద్రః। శ్రీహనూమదభిదః కవివర్యః
యాంబబంధకృతిమత్రననోషాః। కింతుసద్గుణగణాఃపరిదృష్టాః 2

శ్లో॥ పదాసరమ్యాపి కథామనోజ్ఞా। గభీరతాత్పర్య మనోహరత్వం
మైత్రీపదానాం పరిదృశ్యతేఽత్ర। తతశ్శ్రుతఃకింనఫలంవిధత్తే 3

ఇత్థం

ప. పురివట్లు }

శతావధాని
వేమూరి. నృసింహశాస్త్రి

8

శ్రీ తెనాలితాలూకా కనగాలవాస్తవ్యులును, శ్రీమదంబరీషచరిత్రాదికృతికర్తలును, నైన మ. రా. రా. బ్రహ్మశ్రీ నడింపల్లి వేంకటరత్నశర్మగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

సీ॥ పదసౌష్ఠవములకా, స్పదమర్థసౌలభ్య,
ములకిమ్మురసములు,గులుగు నెలవు
పాకభేదములకు, భవనమలంక్రియా
జననమ్మునకు నివాసస్థలమ్ము
శయ్యలకిరవు వి, శ్రాంతివ్యంగ్యమ్ముల
కాలవాలము గుణ, జాలమునకు
భావోదయములకుఁ, బాదువృత్తులకిక్క-
క్రీతుల కాధార, భూతిమిద్ధ

తే॥ యనఁబ్రబంధంబుకవిజనా, హ్లాదకముగ
జేసెసుగ్రీవపట్టాభి, షేక "మబ్బ
రాజుహనుమంతరాయశర్మ" నిజకీర్తి
ప్రబలి దేశాంతరమ్ములఁ, బ్రబ్బికొనఁగ... 1

తే॥ కావ్యదోషమ్ము లెచ్చోటఁ, గలుగకుండ;
కవితలు చతుర్విధములైనఁ గానఁజేసె
లక్షణోదితముగ నవరసాన్వితముల;
పంచమాశ్వాసముల గ్రంథ, బాహుళికము. 2

ఆ॥ కమ్మకులజుఁడైన, గద్దెరంగయ్యకుఁ;
కృతినిడెసుజన, హితుఁడుకీర్తి
శాలివంశతిలకు, సంతానవంతుఁగ;
వించెబహుమతుల్ గ్రహించఁగలఁడు. 3

క॥ కృతిపతికిఁ గృతికర్తకు;
సతతైశ్వర్యమ్ము యశము, భాగ్యముసౌఖ్య
స్థితిపుత్రపౌత్రులఁ గని;
సతులు చిరాయుష్యమును ఘనమ్ముఁగలుగుతన్

9

ఇట్లు

6—1—1913 కనగాల

నడింపల్లి వేంకటరత్నము
ఆంధ్రభాషాభిలాషి

నరసారావుపేటతాలూకా సంతగుడిపాడు కాపురస్థులు, నాంధ్రభాషాభిలాషులు. నిర్వచనసత్యనారాయణవిలాసాది కృతికర్తలు, నై

న బ్రహ్మశ్రీ అబ్బరాజు సీతారామయ్య గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ప్రియసోదరా!

ఉ॥ శ్రీరమణీయపుంగవితఁ • జెప్పఁగఁజాలితి నీకవిత్వపుం
ధోరణిఁ గాంచువారలము • దుల్ గుతుకంబును జెందునట్లు నా
నేరుపుఁగల్మి నెమ్మది జ • నించినమోదమొసంగఁబద్యముల్
గూరిచినాఁడ మిక్కుటపుఁ • గూరిమితోడను గొమ్మువే సమ
స్కారము లెల్లవేళలను • జల్పెద శ్రీహనుమత్కవీశ్వరా! 1

మ॥ సుమతుల్ జిత్తమునందు మెచ్చఁగను శ్రీ • సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము గల్పింపఁగఁజాలినాఁడవు సువా • క్యస్రోతంగుల్కఁగా
సుమసారంబుస్రవింప నెందుగనినన్ • సొంపావహిల్లన్మదీ
యమనంబర్మిలి దేలఁ ద్వత్కృతిని హా • ప్రాజ్ఞంబునందుంచుటన్ 3

చ॥ కవనము నల్లుటే మిగుల • గష్టమదట్టులునుండనిండు, బు
ణ్యావశతనాలుగుందెలఁ గు • లైన కవిత్వములుం బదెన్మిదౌ
ప్రవిలసితంపు వర్ణనలు, భాసిలగ్రంథముఁ జేయనబ్బె నే
ర్పు వెలయుఁగాంచఁ బూర్వకవి. పుంగవతుల్యుఁడ వీవపోయిఁకన్

ది 16-1-1913
తెనాలితాలూకా
చేవలి
రిజల్టుస్కూలు
హెడ్డుమాస్టరు,

ఇట్లు.
యుష్మత్సోదరుఁడు
అబ్బరాజు సీతారామశర్మ.
నిర్వచన సత్యనారాయణవిలాస గ్రంథకర్త.

10

గుంటూరుపట్టణపు హైస్కూలునందుఁ బ్రధానసంస్కృతోపా
ధ్యాయులును, నవధానిశిరోమణి ముఖాదిబిరుదాంచితులును, శతావ

నులును, నయిన బ్రహ్మశ్రీ కాశీ. కృష్ణాచార్యులు వారిట్లు వ్రాయు చున్నారు,

మ॥ సుమనఃకోమలకల్పనం జెలఁగుమీ • "సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము" నేఁజూచితిసట్టికైతలనునీ • కాలమ్మునందల్లను
త్తముఁలౌ నారుగలారొకోయనెడుమ • త్సందేహమే తెంచెఁజి
త్తముతృప్తింగనెనబ్బరాజు హనుమం • తా! ధీవరాగ్రేసరా!

తే॥ భట్టువాగ్ధాటియొకటఁగ • నృట్టిగణప;
వరపు వేంకటకవిసొంపు • వఱలెనొకటఁ
బాండురంగవిజయశక్తి • పర్వెనొకట
ద్వత్కవిత్వామృతాంబుని • ధానమందు

21-1-13 } అవధాని శిరోమణి.
గుంటూరు } కాశీ. కృష్ణాచార్యులు.

11

సత్యహరిశ్చంద్రీయ సాత్రాజితీయాద్యనేక నాటకగ్రంథకర్తగా రును గుంటూరు చంద్రికాముద్రాశాలాధికారులును నగు బ్రహ్మశ్రీ బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతముగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మిత్రమా!

మీ "సుగ్రీవపట్టాభిషేక" మను గ్రంథము దిట్టమైన ప్రబంధపా కమునఁజమత్కృత కవితారీతులచే నలరారుచుఁ జదువరులకుఁ బ్రాచీనకవి మార్గముల స్మరణకుఁ దెచ్చుచున్నది. జల్లుఁబొల్లుంబల్కులతోఁ గవిత్వ మల్లుట కలవాటుపడిన యిక్కాలంబున నీలాటి ప్రౌఢప్రబంధములు బయల్వెడలుటంజూచి మరల భాషాయోషకీషత్ప్రోషిమ యలవరుచు న్నదేమోయనితలంతు.

గుంటూరు } ఇట్లు భవన్మిత్రుఁడు
5—3—13 } బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము

12

రేపల్లెతాలూకా చెఱుకుపల్లి గ్రామ గ్రామణులును నాంధ్రభాషా భిలాషులును మన్మిత్రులును నయిన బ్రహ్మశ్రీ చెఱుకుపల్లి వేంకట కృష్ణయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

మ॥ సుమగంధమ్ములు ఘుమ్ముఘుమ్మనెడుత్వ • "త్సుగ్రీవపట్టాభిషే
కము" లోఁగొన్నటిఁబద్యముల్ విని బలా • తాఁకెరొమ్ముగాఁగర్ణరం
ధ్రములత్యాశఁ గథాసుధారసముఁజు • ఞ్ఞంబోవఁగాంక్షించుచుని
త్యమువహ్వా! హనుమంతరాయ! కవిరా • డానందసంధాయకా!

మ॥ దినచూడామణిశిష్యుఁడై గగనవీ • థిఁ మేనుఁబెంపొందఁ జెం
ది నవవ్యాకరణమ్ములంబరిసమా • ప్తింగాంచునయ్యంజనీ
తనయస్ఫారసుసార వాగ్విలసితో • ద్యత్ప్రౌఢి నీకబ్బె నీ
జనకుండుంగవిశేఖరుండగుటన్స్వ • చ్ఛక్ సార్థకంబైనయీ
"హనుమంతాఖ్య" రచించెనిక్కముగ నా • హాయబ్బరాడ్వంశజా!.

ఇటు భవన్మిత్రుఁడు.
చెఱుకుపల్లి వెంకటకృష్ణయ్య
అసిస్టాంటు కరణము.

31—1—13
చెఱుకుపల్లి.

13

రేపల్లెతాలూకా భట్టిప్రోలు బోర్డులిమెంటరీస్కూలులోఁజతు ర్థోపాధ్యాయులును, సంస్కృత పండితులును, మన్మిత్రులును, నైన బ్రహ్మశ్రీ బుఱ్ఱా పూర్ణయ్యశాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్లో॥ అబ్బరాజాన్వయాంభోధి, రాకాశారదచంద్రమాః
హనూమన్నామధేయోసౌ, వ్యతానీద్గ్రంథముత్తమమ్

శ్లో॥ కవయస్సంతిబహవః, భాషాగ్రథనచాతురాః
నియమేనవిరోష్ఠ్యాదేః, లభేతకథనం కథమ్.

శ్లో॥ విద్వాంసోబహవస్సంతు, పూజ్యాస్తు కవయఃపరం,
పూజితోభోజభూపేన, పండితేభ్యఃపరంకవిః. 3

శ్లో॥ స్థాలీపులాకన్యాయేన, వ్యలోకిభవదీయకం
సుగ్రీవరాజ్యప్రాప్తేస్తు, వర్ణనీయంతు వర్ణనమ్. 4

శ్లో॥ అర్థాలంకారిణఃకేచిత్, శబ్దాలంకారిణఃపరే
ఓజఃప్రసాదప్రభృతిభిః, సర్వేపిసమలంకృతాః. 5

11—3—13 } ఇట్లువిద్వద్విధేయుఁడు,
భట్టిప్రోలు } బుఱ్ఱా పూర్ణయ్యశాస్త్రి.

14

బందరుతాలూకాలోఁజేరిన, స్మరణమాత్రాశేషకలుషాపహారిణులును, యథేచ్ఛావిహారిణులును, నగు కృష్ణా, వేణీపరివేష్టితపాతవరలంకవాస్తవ్యులును, ప్రస్తుతము కిష్కింధపాలెము బోర్డెలిమెంటరీ స్కూలుమాష్టరులును, మన్మిత్రులును, నైన కొమ్మరాజు కోటయ్యగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శా॥ శ్రీరమ్యంబగు బ్రహ్మవంశమున వా • సించెంది "యాత్వేలవా
రేరాశించిరి" సంస్కృతాంధ్రములఁజే • ర్మిం "గావ్యరత్నంబులన్"
ధీరస్ఫారమతిన్ రచించి, మహినెం • తే, వారిలోఁజాలమీ
రారామించితిరి "రబ్బరాజు. హనుమం • తామాత్యచూడామణీ!"

మ॥ అనఘా! తామురచించినట్టి మహనీ • యంబౌప్రబంధంబు మా
నని ప్రేమంబునఁగాంచి నెమ్మది మ • హానందంబునుబొంది తే
మనివర్ణింపఁగలాడ శైలియు, రసం, • బాబంధముల్, శబ్దగుం
భనముల్, మున్నగువానినెన్నవశమే • భావింపమాబోంట్లకున్. 2

శా॥ నాళీకాక్షపదారవింద భజనా • నందైకలోలుండు, స
త్యాలాపుండగు "కుంచెప్పూడి • నరసింహాచార్య "శిష్యుండు, స
చ్ఛీలుండైన "పకీరయాఖ్యుఁడు" గడుం • శ్రేయంబుధన్యత్వముం
హాళిం గాంచను "మీకృతిం" గొనుటచే • హర్షానుసంధానుఁడై 3

చ॥ ధరణిసుతావిభుండు, జిత • దైత్యవిభుండగు రామచంద్రుఁడా
తరణిజుఁబ్రోచినట్లుగస • దాకృపఁజూచుతఁ గూర్మిగాచుతన్
జరతరకీర్తియున్, సుతులు, • శ్రీయును, నాయువుఁ బాడి, పంటయున్
వరమతిబాకొసంగిబుధ • వత్సల! మిమ్మును, మీకృతీశ్వరున్. 4

క॥ మెప్పిడుమీకృతిఁగననా; కుప్పతిలినమోదమునన • నొసగితిమీకే
నిప్పంచరత్నములమది; మెప్పుగఁగైకొనఁగవలయు • మిత్రమ! కూర్మిన్

ది 10—2—1913
కిష్కింధపాలెము

ఇట్లు భవన్మిత్రుఁడు,
కొమ్మరాజు కోటయ్య
ఆంధ్రభాషాభిలాషి

15

సరస్వతీపత్త్రికాధిపతులును, పోలవరసంస్థానాధిపతులునునైన మహారాజశ్రీబ్రహ్మశ్రీ కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకటకృష్ణారావుబహదూరువారి యాస్థానవిద్వాంసులును, కింకసీంద్రఘటాపంచాననాది బిరుదాంచితులును, శతావధానులునైన, బ్రహ్మశ్రీ దివాకర తిరుపతి శాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

ఇది అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారిచే రచింపఁబడినకావ్యము. నవలాశతకము, నాటకశతకము, అనిపించుకొనిన యీకాలమునఁ గావ్యకర్తలైయున్న స్వల్పసంఖ్యాకులలో వీరొకరు.

మీఁదనిర్దుష్టమనియు, సరసమైనదనియునే మాయభిప్రాయము. శైలిదె లియుటకై కొన్ని పద్యములిందు దాహృతములగుచున్నవి.

సరస్వతి
కాకినాడ
అక్టోబరు
191

ఇట్లు
(దివాకర. తిరుపతిశాస్త్రి)
శతావధాని

ఉ॥ మూకలుచుట్టుఁగొల్వ నెల • పూవుల తేనియలాని, జుట్టుపు
ల్గీకలఁగట్టువీవనల • నెంతయువీవఁ భటాళి, తియ్యనౌ
దాకలపండ్లుదించుఁబుపు • దండలఁదాల్చిముదబ్ధిఁదేలుచుఁ
మూకలుతేఁడుఁబ్రొద్దురహిఁ • బుచ్చుచునుండిరిశైలనందనా!

ద్వి. అ. 94

ఉ॥ పాయనుఁబల్కరిగ వెఱ • పాయను, జాళినిఁ గాంచకుంకుటిం
పాయనుఁబల్కవింతముఱ • పాయను, నన్విరహాబ్ధిఁదేల్చుతె
ప్పాయను, మేరమీరుటొఁఱ • పాయను నారతనాలమేవికు
ప్పాయను, మేలుఁగూర్పుమిఁకి • పాయనుపాయుట నేరుపాయనుఁ

ద్వి ఆ. 191

క॥ కమలాయతాక్షిసీతాం । మహావైభవము తో "నిమాంకన్యాంతు
భ్యమహాంసంప్రదదే" యని । క్రమతందాధారిఫ్రాసె రామున

కెలమిఁ చ. ఆ. 68.

16

తెనాలినగరావాసులును, శతావధానాష్టావధానవిధానచాతు రీధురీణులును, భీమేశ్వరపురాణాద్యనేకాంధ్ర కావ్యకర్తలునునైన బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రిగారు శ్రీ సుగ్రీవపట్టాభిషేక కృతివిమర్శనమొనర్చి

ఉ॥ కాలమతిక్రమించెనని • గాఢతరాదరణంబుఁదప్పక
న్నీలలితప్రబంధపరి • నిష్ఠితసౌష్ఠవమారగించు "న"
న్నోలిననుగ్రహించిమృదు • లోజ్జ్వలముద్రితపుస్తకంబు నా
పాలికిఁబంపఁగోరెద, శు • భంబగు "మీకును" "గ్రంథభర్తకుఁ"
అని వ్రాయుచు ముద్రించిన పొత్తమంపిన మీఁదనిట్లు వ్రాయు
చున్నారు.

శా॥ శుద్ధాంధ్రప్రతిభావిభావితరసా • స్తోకప్రబంధంబుల
శ్రద్ధాయుక్తముగా "నృగూదయముఁగా" • రామారఁగాఁజేసెసం
శుద్ధప్రక్రియ గాన పేరసరశిసు • గ్రీవపట్టాభిషే"
కోద్ధశ్లోకము కావ్యముంబిదపన • యోగ్యుండగుఁ 2

ఆ॥ అబ్బరాజవంశ్యు • హనుమంతరాయని
కావ్యమరసిచూడఁ • గాముదంబు
సంస్కృతాంధ్రకావ్య • సాహిత్యవంతుల
కలరునితరులెఱుఁగ • రట్టిరీతి 3

తెనాలి
18-2-13

ఇట్లు విద్వద్విధేయుఁడు
శతావధాని ముదిగొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

17

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకమను నీగ్రంథమైదాశ్వాసముల ప్రబంధము. ఈకృతికర్త జన్మభూమి వినుకొండతాలూకాలోని చిట్టాపురాగ్రహారము శ్రీవారు కొత్తపాలెము ప్రస్తుతమీయన రేపల్లెతాలూకా ఐల

వరమను గ్రామమున నారంభవిద్యాశాలయందు ప్రధానోపాధ్యాయుఁ డుగానున్నాఁడు. ఇక్కవి కౌండిన్యస గోత్రుఁడు. ఆర్వేలనియోగిశాఖా బ్రాహ్మణుఁడు. అబ్బరాజ్వంశోద్భవుఁడు. శేషయామాత్యపుత్రుఁడు హనుమంతరాయనామధేయుఁడు ముప్పదిసంవత్సరముల వయస్సుగల వాఁడు. చిన్ననాటనుండియుఁ బాండిత్యమును మాఘపురాణకృతికర్త యునగు జనకునిసన్నిధానమున విద్యాభ్యాస మొనర్చినాఁడు. నానావిధావధానకుశలుఁడు. చతుర్విధకవితానిర్వాహకుఁడు. పదునైదుసంవత్సరముల చిఱుతప్రాయముననే వాణీశతకము, హరిహరశతకము, నిరోష్ఠ్యపితృశతకము అనుశతకత్రయమును పదునెనిమిదవసంవత్సరమున నచ్చాంధ్రనిర్గద్య నిరోష్ఠ్యనృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును ఇరువదియాఱవసంవత్సరమున నంబరీషచరిత్రంబును ఇరువదితొమ్మిదవసంవత్సరమున నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకమును రచించియున్నాఁడు. వెండియుశంకరకృద లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రమును మార్కండేయకృతశివస్తవాదులను ఆంధ్రీకరించియున్నాఁడు. ఇవియన్నియునముద్రితములే. వీనిలో నీసుగ్రీవపట్టాభిషేకమును కృష్ణాతీరస్థకిష్కింధాపురవాసియు నవరకులసంభవుండునగు పకీరయాభిధానుఁడు కృతిపొందుటచే నియ్యదిశీఘ్రముగ ముద్రితమగుట తటస్థించినది. ఈకవికృతగ్రంథములలో నీగ్రంథమును ఇంతకుమున్ను రచింపఁబడిన నృగచరిత్రమును కవికర్ణపేయమును అక్కడక్కడ స్థాలీపులాకన్యాయముగ నేనుచూచితిని. ఈసుగ్రీవపట్టాభిషేకమైదుమాసములలో ముగింపఁబడినది. దీనికథాసూత్ర మాంధ్రవాల్మీకి

యని ఆంధ్రదేశమున వన్నెగాంచిన బ్రహ్మశ్రీ వావికొలను సుబ్బరాట్క-
వి శిరోభూషణకృతాంధ్ర వాల్మీకి రామాయణ కథననుసరించి యల్లఁబ
డినది. ఇందుమనుచరిత్ర, వసుచరిత్ర, విజయవిలాసము, బిల్హణీయ
ము, మున్నగు నుత్తమప్రౌఢ ప్రబంధపద్యసరము బురణించుపద్దెముల నే
కముచ్చటచ్చటఁగలవు. ఈకవికి అచ్చతెనుఁగునఁ బ్రౌఢముగను సరసము
గను కబ్బముల్లుసామర్థ్యము బాగుగనుండినట్లిందలి కొన్ని పద్యములవల
న తేటపడుచున్నది. ఈయనకవిత్వము జాతీయములతోను, లోకోక్తుల
తోను, శబ్దార్థాలంకారములతోను గూడుకొని అక్కడక్కడనల్లికబిగిం
జెడగొట్టు జల్లిపదములఁగల్గియు మధురముగ నేయున్నట్లు కన్పట్టుచున్న
ది. ఈయనకవిత్వధార నిరర్గళప్రచారముకల్గదై వెలయుచున్నది. పాక
ముపరిపక్వగోస్తనీఫలపాకమని చెప్పనొప్పు గ్రంథవామూలాగ్రముఁదిల
కించిన వారియ్యదిసరసముగ నున్నదని తలతురని నాయభిప్రాయము. ర
సగ్రహణపారీణులిందలిగుణములమాత్రము గ్రహించి ఈబాలకవికి
ప్రోత్సాహముకలిగింతురుగాక. ఈశ్వరుఁడిక్కవికి ఆయురారోగ్యైశ్వ
ర్యాదుల నొసంగుఁగాక

ఇట్లు
ఆంధ్రభాషాభిమాని
కొండముది శ్రీరాములు
ప్లీడరు

తెనాలి
24—4—13

18

శ్రీశ్రీనివాసో విజయతే

గుంటూరు
2—3—13

మహారాజరాజశ్రీ అబ్బరాజు హనుమంతరావు పంతులుగారి
సముఖమునకు పళ్ళె వేంకటసుబ్బారావు నమస్కారములు నాదిరమి

త్రులలో నొకరగు తమరు "సుగ్రీవపట్టాభిషేకము" గ్రంధరాజము నొండు రచించి యాంధ్రప్రపంచమునకు మేలొనగూర్చి నందుకు తమరు వందనీయులు స్థాలీపులాకన్యాయముగ నక్కడక్కడ తమవలన వినగలిగినందుకుఁ జాలగసంతసించితిని, హృద్యపద్యగద్యంబులు ననవద్యంబులై యొప్పారుచున్నవి. భాషాభిమానులందరు దమకు నిట్టి ప్రబంధములు మఱికొన్ని రచించుటకు దగిన ప్రోత్సాహ మొసంగుదురుగాక.

ఇట్లు

భవన్మిత్రుఁడు.

పళ్ళె వేంకటసుబ్బారావు.

Bathina Venkaiah Naidu, Kollur, Tenali Taluq writes as follows :—I have gone carefully through the pages of your poetical works Sugreeva Pattabhishekam And I find it is a great plearure to congratulate my friend Astavadhani, A. Hanumantha Rao, the author. I find this book well written. And I have no doubt to call his name as " Kavi Rathnam " I would like that every Telugu—knowing man should have a copy of this good book with many thanks.

KOLLUR,
8th February 1913.

Yours truly,
B. VENKAIAH NAIDU.

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

హనుమత్కవీయము.

(ప్రథమాశ్వాసము.)

(ఇష్టదేవతాస్తుతి.)

శా॥ శ్రీముక్తిప్రదమైన కృష్ణదరిఁగి • ష్కింధాపురంబాదు సీ
తాముగ్ధాంగనతోడఁగూడి నిజభ • క్తవ్రాతముంబ్రోచు శ్రీ
రాముండర్మిలి, "నేల్లగద్దకులపా • రావారరాకాసుధా
ధాముండైనపకీరయాహ్వాయు"నితాం • తశ్రీయుతుంజేయుతన్ ॥ 1

సీ॥ మున్నుగాసవనోర్వి • మునులెన్నఁబాలించి
వెనుకసర్వంసహఁ • బెనిచినాఁడు
మున్నుగాగౌతమ • మునినహల్యనుగూర్చి
యటువెన్కనన్ను బెం • డ్లాడినాఁడు
మున్నుగానభిషేక • మునుగూర్చిరవిపట్టి
కవలఁదానభిషేక • మందినాఁడు
మున్నుగాభక్తుల • మురిపెమ్ముతోఁగాచి
పిదపబాంధవపాళిఁ • బెంచినాఁడు
తే॥ గీ॥ రమణుఁడనితానుగూడఁ మో • దమునమేటి
గుణులయినభక్తులకుఁగల్మిఁ • గూర్చుబోటి
ధర్మగుణమణిపేటి, సీ • తావధూటి
కోటయపకీరయకుసిరుల్ • గూర్చుధాటి॥ 2

క॥ శంకరుండు, భక్తచిత్తవ
శంకరుఁడు శివంకరుండు • సకలాంహోహానా

శంకరుఁడు, దానవైర్యవ
శంకరుఁడు కృతీశ్వరునకు • శంకరుఁడగుతన్. 3

ఉ॥ తెల్లనివేల్పుటన్నఁజెలి, • తెల్లని తొయ్యలికన్న పెండ్లి, మా
తెల్లనివార్కరున్సవతి, • తెల్లనిత త్తడినెక్కుదంట, యా
నల్లనివేల్పుచెల్లె, లల • నల్లనిమబ్బులయుబ్బుగెబ్బుబల్
నల్లనిమైగలట్టిలల • నామణి, పేర్మిఁగృతీశుఁగాచుతన్॥ 4

మ॥ పొలయల్కంజెలిమాఱుమోమిడఁగ న • ప్పూవుబోఁడివక్త్రాదులం
గలయంబోల్చికథన్ రచించి, నెఱిదో • ల్కం జల్కుకుంబల్కి, యా
చెలియన్నేర్పుమెయిందగన్ సుముఖుఁగాఁ • జేయంగఁజాల్నల్వశ్రీ
లొలయంగోటయనందనాగ్రణిమహా • యుశ్శ్రీయుతుం జేయుతన్॥ 5

మ॥ తనయా! నీసతిపొత్తుగాదిఁకను వి • ద్యల్గూర్తునేనంచుఁదా
ననయంబుం, దల,వాకిటన్నిలచు రా • య త్తింట్కోడల్గదా
యన జాణా! పొరుగింటనుండఁగను లే • దంచ త్తయెగ్గించు, నా
వనజాతాసనురాణి, వాణి, గృతిరా • డ్వ్యాఖ్యానముం జేరుతన్॥ 6

ఉ॥ పండితకీర్తనీయుఁడు, ప్రబ • భాకర తేజుఁడు, నగ్రపూజ్యుఁడున్
ఖండితవిఘ్నసంచయుఁ, డ • ఖండపటిష్ఠుఁడు వేదవేద్యుఁడున్
మండత పీక్రముండును, స • మస్తకళాధిపుఁడుం, గణేశుఁడా
చండితనూభవుం డెపుడు • చక్కతమత్కవితాంతరాయముల్॥ 7

శా॥ రాముండిచ్చినయుంగరంబుఁగొని, సం • ద్రంబున్ వెసందాటి, సీ
తాముఖ్యాంగనఁగాంచి దానినిడిత • ద్దైత్యేంద్రుప్రోలన్ మహా
ద్ధాముం డైచరియించి, తద్రమణివా • ర్తంద్రబేమతోఁబల్కి, శ్రీ
రామున్ మోదపయోధిఁదేల్చిన ఘనుం • ప్రార్థింతునగ్రాంతమున్॥ 8

సంస్కృతకవిస్తుతి.

కంద చా • రిత్రమ్మఁ దొలుదొల్తఁ
ప్రౌఢిమైనుడివెనే • పండితుండు

సీ॥ శూద్రజనులుద • రింపఁ బంచమవేద
మగుభారతముఁ బల్కె • నపుడె వండు
కవిబృందములఁ జేర్చి • కావ్యంబులల్లించి
దేవభాషకు వన్నెఁ • దెచ్చెనెవఁడు
కాళీప్రసాదంబుఁ • గాంచి, మోదించి
సం, స్కృతమునకుఁ మెఱుంగు • నిడియె నెవఁడు
తే॥గీ॥ అట్టిపుట్టఁ బుట్టినకవి • పట్టభద్రు
సత్యవతితొలిచూలైన • సత్యముద్రు
రసికజనముఖ్యు శ్రీభోజ • రాజచంద్రు
కాళిదాసునిఁ గొల్తు వి • ఖ్యాతసాంద్రు॥ 9

ఆంధ్రకవిస్తుతి.

సీ॥ నవకవిత్వముఁ గూర్తు • నన్నయ్య నన్నయ్య
బృధులవశీకృత • భీముభీము
ధీరుండు నన్నయ్యో • దిక్కన్న తిక్కన్న
సూరికదంబక • సోముసోము
వరకాంతినిర్జిత • భాస్కరుభాస్కరు
ముద్దుకైతవలఁపు • మొల్ల మొల్ల
వరబుద్ధిదైవత • వరమంత్రి యెఱమంత్రి
బుధనుతకవిరాజు • పోతరాజు
సేవాభితోషిత • శ్రీనాథు శ్రీనాథు
మహితసత్కవిముఖ్యు • మల్లనాఖ్యుఁ
బేర్కొన్న కైతనుఁ • బెద్దన్న పెద్దన్న
హృదయసంస్థితరామ • కృష్ణుకృష్ణు
ఆ॥ తే॥ మహితహృదయసంగ • మంగాంబ వెంగాంబ
ధృతివినిర్జితకవి • తిమ్మసుకవి
విబుధులెన్నఁ దెలుగు • వెలగన్న తెలగన్న
మదిఁ దలంతు నేను • వదలకెంతు॥ 10

వర్తమానకవిస్తుతి.

తే॥ గుణసముద్రులవావిలి • కొలనుసుబ్బ
రాయ, కొక్కొండ వేంకట • రత్నశర్మ
దాసు శ్రీరామపండిత • దండికవులఁ
గందుకూరి వీరేశలిం • గమ్ముఁగొల్తు॥ 11

తే॥ వరుసఁ దిరుపతివేంకటే • శ్వరులఁగొలచి
కొప్పరపుసోదరకవులఁ • గోర్కిఁదలచి
గొలుతు ముదిగొండ, ములుకుట్ల • కులజులైన
చంద్రమౌళి, వేంకటకృష్ణ • శాస్త్రులమరి॥ 12

గురుస్తుతి.

ఉ॥ శ్రీకరు, నబ్బరాజకుల • సింధుసుధాకరుఁ గీర్తిదుగ్ధర
త్నాకరు, శేషయాహ్వయు, గు•ణాకరు,మాఘపురాణసత్తమాం
ధ్రీకరణప్రలబ్ధయశు • శ్రీవరసేవకు, బుద్ధిశేషద
ర్వీకరు, మద్గురూత్తముని • హృత్కమలంబున నెంతునర్మిలిన్॥ 13

భావికవిస్తుతి.

క॥ శ్రీమంతుల సకలగుణ
శ్రీమంతులశాంతియుతులఁ • జిరతరకవితా
శ్రీమంతులఁదతమేధా
శ్రీమంతులభావికవులఁ • జెలువుగఁదలఁతున్॥ 14

కుకవిప్రశంస

క॥ ఏకవులు నచ్చఁబల్కిన
నూకొనజాలకెదశంక • లొందెదరెపుడా
కాకవులమత్కృతపుఁగృతి
జేకొనకుండంగఁబత్తిఁ • జేజేసేతున్॥ 15

ప్రాజ్ఞులకొకవిజ్ఞాపనము.

క॥ నెరసులుదొరలకయుండఁగ
సరసులుమెచ్చంగఁగవిత • సాధింపఁగఁజాల్

సరసులగువారలెఱుఁగ
నెరసులుగలనాకవిత గ ♦ ణింపఁగ నేలా! 17

ఉ॥ సూరిజనమ్ముమత్కవితఁ ♦ జూచిగుణమ్ముఁగ్రహించిమెచ్చి లోఁ
గూరిమిఁజెందఁజాలదొకొ ♦ కొందఱుజూచిగొణంగినంతనే
యేరచియింపకుండుటెటు ♦ లిందఱుమెచ్చఁగఁజేయనేనకా
దారయఁబ్రహ్మకైనఁదర ♦ మా! బుధులిద్దియెఱుంగకుందురా! ॥17

మిత్ర ప్రశంస.

శా॥ శ్రీమంగాంబకు సుబ్బరాయునకుఁ బే♦ర్మిం గూర్చు పుత్రుండు, ధీ
శ్రీమంతుం, డలకొమ్మరాజజనన ♦ క్షీరాబ్ధిచంద్రుండు నా
శ్రీమత్కోటయమంత్రి నెన్నఁదగదే ♦ చెన్నారమన్మిత్రు, నీ
శ్రీమత్కాన్యసతీసుఁజూపిన కృపా ♦ సింధుం, బుధశ్రేష్ఠునిన్॥ 18

స్వకీయవంశాభివర్ణనము.

సీ॥ సిరిదొరపొక్కిలి ♦ చెందమ్మిపూబెట్టె
నలుమోములుఁగల ♦ నలువపుట్టె
గడకవానికొలానఁ ♦ గౌండిన్యుఁడొకఁడుబుట్టె
నతనిసంతిలపైని ♦ నలమెనట్టె
యందారువేలవా ♦ రనుకుదురొకఁడుబుట్టె
నందబ్జరాజువా ♦ రలగిరట్టె
యక్కొలమ్మున వెంక ♦ యయనుమంతిరిపుట్టె
నహినాగొనాల్రత ♦ నాలపెట్టె
తే॥ కోరిశేషయ్యయనువానిఁ ♦ గొమరుఁగాంచె
నతఁడు బెనుపాపరావిద్దె ♦ యందుమించె
నిక్కమున, నాహరిశ్చంద్రుఁ ♦ డెక్కణంచెఁ
గైతఁదొలివేలుపులయొజ్జ ♦ గండడంచె॥ 19

క॥ అవ్వలఁటియు నరసమ్మను
జవ్వనిఁగేల్వట్టికాంచెఁ ♦ జక్కఁగొమరులన్

ముప్పూరఁ, బెరవేలుపుమును
ముప్పూరువేలుపులగాంచు • పొలుపున నెంతేన్॥ 20

వ॥ వారలెవ్వరంటేని. 21

ఉ॥ ప్రెగ్గడమానికమ్ములగు • వెంకయ, నర్సయ, కేశవుల్ కడుం
బగ్గెఁగలారు, విద్దియల • బమ్మరుమీరఁగలారు, జంకుతాల్
నిగ్గులమీరుగీరితిని • నేలను మించినవారు. వారిలో
నిగ్గుగఁబొల్చె, నర్సయకొ • నెంజెలిగాఁగ నునెమ్మినమ్మకన్॥ 22

క॥ పుట్టినచోటికి, మఱియు
న్మెట్టినచోటికి, నసమ్ము • నిండుగఁదెచ్చెం
జట్టన, నన్నా! గొనముల,
పుట్టననమ్మక్క వెలసెఁ • బొలఁతుకలందున్॥ 23

ఉ॥ ఆమెలనాగయందు, నర • సయ్యయునైదుగురంగొమాళ్లఁ, దా
మేమెడమేల్గొనమ్ములకు • నిక్కలనందగువారి, వేల్పుజె
ట్లోయన మేలిగీరితిని • నొప్పినవారిని, విద్దెగట్టువిల్
గాయనిమోములోయనఁగఁ • గ్రాలెడువారినిగాంచె నెంతయేన్॥ 24

వ. ఆప్రెగ్గడమానికంబులెవ్వరంటేని. 25

చ॥ వెడవిలుతుద్దిసుబ్బయయు • వెంకయ, శేషయ, రామకృష్ణులి
వ్వడువుననుండఁగా మొదటి • వారిరువుర్ గడనాఁచుపోయి, ర
ప్పాడు బెగడందియుం,దిటపు • వోయియుఁ శేషయరాములిర్వురెం
దుడుగనిచెల్మిమై మెలఁగు • చుండిరి విద్దెయుబుద్ధిగ్రాలఁగాన్॥ 26

వ. ఆయిరువురందు. 27

ఆ॥ కోర్కెభట్టరాజు • గోవిందవేంకట
రాయలకునుదోషు • నైమెసంగు
లచ్చమందగన్నె • లంతఁగారామయ్య
గని "నృసింహరావుఁ" • గాంచిమించె॥ 28

క॥ వారలశేషాచలమెం
తేరహిపుట్టఁగనులకుఁ • దెలుగునవ్రాసెం

వీరుగ "మాఘపురాణముఁ"
జేరఁగ నారాయణునకుఁ • జెన్నుగుబత్తిన్॥ 29

సీ॥ నెరకయినెల బొగ్గ • వరపు సుబ్బయకు
సీతమ్మకర్మిలి • జేర్చఁబుట్టి
రహిని శ్రీరామశ • ర్మకురంగయకుఁ బాప
హరికృష్ణులకుఁ దో • డగుచుఁబుట్టి
చెలువార వెంకమ్మ • శేషమ్మ, రాజ్యల
క్ష్మీ మహాలక్ష్ముల • కెలనమెట్టి
నెమ్మినివిద్దియ • నేర్చి తెలివికల్మి
వెరవరియై తొలి • వేల్పుఁబెట్టి
ఆ॥ వె॥ నెమ్మనమునఁగాంచు • నెలఁతుకమంగమ్మఁ
జెట్టఁబట్టఁగూర్మి • శేషయకయి
వెనుకను "మునిమాక • హనుమ" నెనరుసన
వినిని "హనుమంతరావు" గాంచె॥ 30

ఉ॥ టీరయినట్టికల్మిఁగడి • దేరినదా వినుకొండసీమపై
పూరునఁ బెద్దతల్లికడఁ • బుట్టితి, నంతట గ్రొత్తపాలె మొ
ప్పారఁగఁ జేరి పెద్దనయి • యవ్వలఁ జక్కని "దోనెపూడి" కిం
పారఁగవచ్చి యొజ్జనయి • పాపలవిద్దెలదేర్చి తెంతయేన్॥ 31

క॥ ఆకుప్పమునఁ గలారలు
నాకూరకఁగూర్చు మేలు • నాగుటడయ్యెన్
వాకొనఁ నేరఁడనంగా
నాకుందరఘరాసగ్రద్ద • నంబలుకంగాన్॥ 32

స్వకృతపూర్వగ్రంథపట్టిక.

సీ॥ కొమరుప్రాయము మేనఁ • గునిసియాడెడునాఁడు
నెఱిబల్కినాఁడవా • శీశతకము
మునిమునిమీసమ్ము • మొలకలెత్తెడునాఁడు
సృజియించితినిరోష్ఠ్య • నృగచరితము

కన్నెప్రాయఁపుఁజెలి ♦ కాంద్రఁదిరుగునాఁడు
నలకవికర్ణపే ♦ యమునుడివితి
మదిబత్తియొక్కుఁత ♦ పొదలుచుండిననాఁడు
వ్రాసితినే శ్రీనృ ♦ కేసరినుతి
తే॥ వెడియాంబరీషచరిత్ర ♦ పితృశతక, మ్రృ
కండునందనస్తోత్రముల్ ♦ గల్పనమ్ము
సలిపినాఁడరమానాథ ♦ సత్కృపా వి
శేషమునసత్కవికృపా వి ♦ శేషమునన॥ 33

వ॥ అనియిష్టదేవతానమస్కారంబును, సుకవిజనపురస్కారంబును, కుకవిజనతిరస్కారంబును, గావించి, సుకవిజనానుమోదంబైన కావ్యంబొండు రచియింపందలంచి, మోదంబునమించి, సమస్తభక్తజనాధీనుండైన విఠ్ఠలుని గురునెద నెంచుచున్నంత. 34

కృతిప్రశంస ద్వ్యర్థి.

సీ॥ గొప్పగోత్రంబునఁ ♦ గులవర్ధనియటంచు
సహజాతలెల్లమె ♦ చ్చంగఁబుట్టి
తండ్రియైనస్వగోత్ర ♦ తల్లజుముందఱ
మేలిజాడలమెల్ల ♦ మెల్లమెట్టి
ఘనతరులను జేర ♦ జనని వేళులనుండి
చెదఱికుణాళులఁ ♦ జెట్టబట్టి
నటదూర్మికాకంక ♦ ణాదులక్రొమ్మెఱుం
గులుగ్రాలఁగాఁజాలఁ ♦ గొనబుదట్టి
తే॥ కాశపుష్పాఖ్య వేణికా ♦ గరిమతోడఁ
బ్రబలతరతుంగభద్రాళి ♦ పదవితోడ
నెమ్మినవ్యక్తమధుర స్వ ♦ నమ్ముతోడఁ
బొలుచుగృష్ణానదియుఁ గృష్ణ ♦ కులుకుతోడ॥ 35

స్రగ్విణి. నెమ్మిపించెమ్ముల ♦ న్నెమ్మిఁగట్టమ్మటం
చెమ్మెగుల్కంగఁబోం ♦ ట్లివ్వఁగాఁగొంచొగి

జమ్ములో త్రెళ్ళులో • న్నాగుడున్నా తల
బ్రమ్మగానాడుచుం • గ్రాలుచెం తేఁదగన్ 36

ఉ॥ క్రుంకుచుఁదప్పకారునటు • గ్రోలుచునుండెడువారిపాపముల్
కొంకకయింత లేకఁ ద్రుప • గొంచును మోక్షమునిచ్చుచుంజగా
సంకులతోడనాశుగతి • సంద్రముఁజేరెడు కృష్ణవేణ్యమై
నింకొక ధాత యేనియొక • యించుక యేనిదరంబె యెన్నఁగన్॥ 37

వ॥ అట్టికృష్ణానదీలలామమ్మునకుఁ గృష్ణవేణికి నడుమనొప్పారి తెలి
దీవిపొలుపుదీటుచు సకలసంపదలఁ దులదూఁగు పెనుదీవియందు.

ఉ॥ ఎయ్యదిసంపదాన్వితము • నెయ్యదిసజ్జనవాసయోగ్యమిం
కెయ్యదిసత్యభాషణుల • కిల్లిక నెయ్యది పున్నెఁపుంగొటా
రెయ్యదిస్తోత్రపాత్రము, మ • ఱెయ్యదిసుందరమందిరాంచితం
బెయ్యదిశోభనోజ్వల, మ • దెయ్యదిపట్టణరాజమెన్నఁగన్॥ 39

సీ॥ ఏవీటికనిజెంత • నెల్లసంపదలతో
దీపించుఁజల్లప • ల్లీపురంబు
నేవీటికినిదాపు • లో వెలుంగొందుఁ శ్రీ
కాకుళేశస్థలం • కాకుళంబు
నేవీటికినిబ్రక్క • తేవమీఱునుమహా
శ్రీమించు శ్వేతపు • రీవరంబు
నేవీటికినివెన్క • నేవిఁగుల్కునుసోమ
లింగస్థకోటి ప • ల్లీపురంబు

తే॥ నేపురివిరించి, భార్గవా • హీనకటక
మిత్ర, హలపాణ, విజిత భూ • మీసుపర్వ
రాజ, వైశ్య, శూద్రజనాళిఁ • గ్రాలుచుండు
నెసఁగనిలనట్టికిప్కిందథ • నెన్నవశమె॥ 40

క॥ మఱియుగుణాఢ్యులు సరసులు
నెఱినెఱిఁగినవారు సకల • నీతికుశలు లం

దఱఘనులు నచటిపాఱులు
తెఱగంటులయొజ్జయుద్ది • తెలివిని నెంతేన్॥ 41

క॥ పరఘ్నాదరణులు బంధుర
తరగుణవంతులు నమోఘ • ధైర్యస్వాంతుల్
శరణాగతరక్షణు లా
ర్యరతులు ధర్మగుణలక్ష్మి • గ్రాలుదురు నృపుల్॥ 42

క॥ శ్రీదగినకన్యకాంబా
పాదసరోజమధుపాన • పరభృంగతతుల్
భూదైవతప్రియులు త
చ్ఛ్రీదయితోరుజులు నెన్న • జెల్లదె వారిన్॥ 43

క॥ హాలసంపదాన్వితులు మం
జులవిద్యాసంపదులు య • శోధనవంతుల్
వలతులు ధరణీసురప
క్షులు నచ్చటికమ్మవారు • కోవిదు లెందున్॥ 44

క॥ శ్రీవృద్ధి సకలనీతిక
లావృద్ధిని సస్యవృద్ధిఁ • లక్ష్మీవృద్ధిన్
గోవృద్ధిఁ బుణ్యవృద్ధి సు
ధీవృద్ధినిఁ దత్పురమ్ము • దెలివింగాంచెన్॥ 45

వ॥ అట్టిపురవరంబునందు. 46

ఉ॥ శ్రీమహి తెల్లగడ్డకుల • సింహసుధాకరుఁ డచ్ఛకీర్తియు
క్త్రామలకమ్మవంశభవుఁ • డాయతభోగసురేశుఁ డర్థిసు
త్రామనగంబు, బుద్ధిసుర • రాట్సచివుండు "పకీరయాఖ్యుఁ" డెం
తేమహిమాన్వితుండగుచు • నిచ్చలుఁ గ్రాలుఁ గవీంద్రు లెన్నఁగన్॥

చ॥ వెలఁగలమేలుదూలములఁ • బెన్మొకరమ్ములఁ బూవుదీవలం
బలముగఁ జెక్కినట్టి పెను • ద్వారపునిల్వులలచ్చిపట్టెలం
బొలుపుగ వారినీసుఁగడు • బూసిమెఱుంగిడినట్టితల్పులం
గెలఁకులఁ గాంతిఁ గ్రాలుకిటి • కీలఁ జెలంగినపెద్ద మేఁడలోన్॥ 47

ఉ॥ మేలిమిగవ్వసున్నమున • మిన్నగనంతటఁబాలగచ్చొగిం
గ్రాలఁగఁజేసి, చూరులజ • గాజిగితీగలఁజిల్కలంచులం
జాలఁగఁదీర్చి, చిత్రపట • జాలములారవివర్మవర్యున
ద్దాలనునింపినట్టిగదిఁ • దండిగసేఁగులొబులొప్పఁగన్ ॥ 48

మత్తకోకిల॥ చాలుగంగురిచీలు, బల్లలు • జాలగ్రాలఁగఁజాలుబెం
చీలుమేల్చిఱుచాపలందపుఁ • జేలలందగుచాందినీల్
క్రాలుచుండఁగ్కఁ బందుగుల్, చెలి • కాండ్రు బిన్నలుపెద్దలున్
బాలుదీరఁగఁజుట్టునుంగడు • బాగుమీరఁగఁగొల్వులోన్॥ 49

తోటకము॥ వ్యవహారఁపుఁజిక్కులు • బాపికొనం
దవులందనుగావులు • ధర్మముమై
జెవివించునునేర్పున • జెప్పిరహిం
గవులందగుమన్ననఁ • గాంచుచొగిన్ ॥ 50

శా॥ పౌరాణీకులుసర్వధర్మములు దె • ల్పన్వించుఁదానిట్లనుం
గారాబంపుసకుంగొడాలికులు శెం • కర్రటత్నముంగాంచి జె
న్నారంగాఁజెలకాడ! ధాత్రిసతసం • తానమ్ములందేదితే
జారంజాలదినమ్ములుంపనొ వచిం • చండర్రిలిన్ న్నావుఁడున్॥ 51

మ॥ అపుడా వెంకటరత్నమిట్లనుబకీ • రాఖ్యా! వినుం డందఱున్
విపులస్వాంతుఁడు నీతికోవిదుఁడు, బృ • థ్వీదేవరత్నంబు శాం
తిపరుండార్యుఁడు కోటయాహ్వయుఁడు న • ద్రిందెల్పఁగల్డన్న న
ద్దుపకీరయ్యయు వారిఁగాంచి, కృపదీ • ర్పుండీరుసందేహముల్॥ 52

మ॥ అని వేడంగరుణించివారు వినుఁ డ• య్యా! మీరునాసక్తితో
డను, సంతానములేడిటం గృహముఖం • డంబైనసత్కీర్తినిం
బెనుచుం, బేరునునుండు, నట్లొసరుపం • బెంపెక్కరోభూపతుల్
వినుచుండంగనులేదొకోమనమును • ర్వింబెద్దలిట్లాడఁగాన్॥ 53

చ॥ అని, మనమింతకున్మునుపు • నన్కొనుచుండఁగఁలేదొ, "దోనపూ
డిని" "హనుమంతరాయకవి,, • కీవిఁగవిత్వముజెప్పఁగల్గునిం

కనునవధానముంజలు ప • గల్గునట్లు, చలవారిఁబిల్వఁగ
న్వనుపఁగరాదో యొక్క కృతి • వాటముగాఁగొనరాదో నావుడున్

సీ॥ శ్రీహరిపదకంజ • సేవకుండగువాని
షట్సహస్రసమాఖ్య • శాఖవానిఁ
పరుతర కౌండిన్య • గోత్రజుండగువాని
నచ్చాంధ్రకవివరుం • డైనవాని
దశచతుర్విధకవి • త్వకుశలుండగువాని
నార్యానురంజనుం • డైనవానిఁ
మునువినుకొండ సీ • మను వసించినవాని
నట ద్రోణపురినిల్చి • నట్టివానిఁ
తే॥ మాఘమాహాత్మ్యకృతికర్త • మంగభర్త
యైన శేషాచలాత్మజుం • డైనవానిఁ
రాజిత "నిరోష్ఠ్య నృగచరి • త్రకృతికర్త,,
నబ్బరాడ్డనుమంతగా • వనెడువాని॥ 55

మ॥ అపుడే సన్నిలపింపఁగాఁ బనిచి నే • య్యంబారఁ దోడ్కొంచుఁ బో
యి, పకీరాఖ్యుఁడు, స్వగృహంబునను న•న్నింపారఁ బూజించిమీ
విపులంపుంగవితా మహాత్మ్యమును నే • వింటిం గడుంగా భవ
న్నిపుణత్వంబు నెఱుంగుదున్నముగృపం• దీవించిమన్నించుచున్॥ 56
క॥ కృతి పతినిఁ జేయుఁడంచని యతిముదమున నంద ఱెదుర•నవసీతనయా
పతి సేవలఁదగుతనకై జతజోడించికడుబత్తిఁ•జయ్యనఁబలికెన్॥ 57

వ॥ అనియిట్లుపల్కి కర్పూరతాంబూల జాంబూనదాంబ రాభరణాదు
లొసంగి సబహుమానంబుగ బహూకరించి రామాయణకథాంతర్గ
తంబగు "సుగ్రీవపట్టాభిషేకమ్ము,, సవిస్తరమ్ముగఁగావించి తద్గ్రంథం
బునకుఁ దన్నుఁగృతినాథుంగాఁ జేయవలయుననిపలుకుటయు నేనును
నపరిమితానంద కందళిత హృదయారవిందుండనై సంతసంబున నట్ల
కాకయని మేతత్కృతినాయకరత్నంబయిన యేల్లగడ్డ పకీరయా

భిధాను కమ్మకులప్రధాను వంశానుచరితం బభివర్ణింపందలంచితి నదియెట్టిదనిన 58

* కృతిపతివంశాభివర్ణనము. *

క॥ శ్రీమజ్జలజజశివము ఖ్యామరచయసేవ్య,మనఘ•మమలమునివర
స్తోమధ్యేయంబఖిల క్షేమంకర, "మచ్యుతాంఘ్రి"•శివకరమెందున్॥
క॥ తత్పదకంజాతమున వి యత్పథ గామియగుగంగ • కనుజులగుచుశుం
భత్పథవర్తులుతద్విలసత్పదరతులైనశూద్ర • సంతతివొడమెన్॥ 60
వ॥ తచ్ఛూద్రసంతాన సంతానవృక్షంబంత శాఖోపశాఖా న్వితంబై
క్రాలుచుండు, నందు-హారమధ్యనాయకరత్నంబుబోనికమ్మవంశంబు
బెంపుమీరుచుండు. 61
సీ॥ ఇమ్మహినెల్లవం • శమ్ములకైకమ
త్యమ్ముమైఁదగువారు • కమ్మవారు
సమ్మతినెంతకా • ర్యమ్మైనఁజల్పంగఁ
గమ్మఁగాఁగలవారు • కమ్మవారు
బమ్మతానురకంటి•కొమ్మలకిక్కలౌ
యిమ్ములఁదగువారు•కమ్మవారు
నెమ్మిమైనర్థిబృం •దమ్ములుప్పొంగవి
త్తమ్ములనిడువారు•కమ్మవారు॥
తే॥ దొమ్మిఁగెలువంగఁ గలవారు• కమ్మవారు
నెమ్మదినెనరుగలవారు • కమ్మవారు
తమ్మికంటిబత్తిఁ గలారు • కమ్మవారు
నెమ్మలంగ్రాలఁగలవారు •కమ్మవారు॥ 62
శా॥ అంధ్రుంబొల్తురు నేల్లగడ్డకులులా • ర్యస్తోత్రపాత్రైకకీ
ర్త్యంధుల్ దూగుచుసంపదాన్వితులు • సుస్థేమాభిరాముల్ కృపా
సింధుల్,బంధురవిక్రమోజ్జ్వలులు,నీ • క్షీణప్రభావాఢ్యు, లా
ర్యేంధుల్ భోగసురేంద్రులచ్యుతపదా•బ్జేందిందిరశ్రేష్ఠులై॥ 63

తే॥ శ్రీమదైల్లగడ్డాన్వయ • క్షీరజలధి
పూర్ణిమాచంద్రుఁడై చాల • పొలుపుఁగాంచెఁ
దానుగంగాధరాఖ్యుండు • మానుగాను
క్షీరవారాశిశశిపుట్టి • చెలఁగినట్టు॥ 64

శా॥ శ్రీగంగాధరపాదపద్మయుగళీ • సేవానుకూలుండు, వి
ద్యాగంభీరకవిప్రియుండు, విమతా • హంకారహారుండు, క
ల్పాగశ్రేష్ఠసమానదానచణుఁడు • ద్యత్కీర్తివిస్తారుఁడై
శ్రీగంగాధరుఁడొప్పెఁజాలమహల • క్ష్మీభాసితార్థాంగుఁడై॥ 65

క॥ ఆజంపతులుపకీరయ
నాజనుపేరుఁగలకమ్మ • నాయకుఁగనిరా
శ్రీజలజాక్షుఁడుమున్నల
శ్రీజలజాంబకునిఁగన్న • చెలువునవెంతే॥ 66

చ॥ అతనిగుణమ్ములెన్నఁదర • మా! పర మాదరమానసుండు; దో
షితనిజబాంధవుండు గుణ • సింధువు, సింధువువిక్రముండు, బో
షితశ్రితబృందుఁడాఘనుఁడు • శేషశయానుఁడులక్ష్మిబోలెనం
చితమతిలక్ష్మిఁ బెండ్లియయి • చేర్చెయశోధనమెంతయేనియున్॥ 67

ఉ॥ అంతపకీరయాహ్వయుఁడు • నాత్మసతీమణిలక్ష్మియందున
త్యంతముదంబునన్మహిత • ధార్మికవంతులశౌర్యవంతులం
గంతుసురూపధారులన • ఖండచరిత్రులనాజిధారిణీ
కాంతుఁడువోలెనందనులఁ • గాంచెనునల్వురఁజుట్టలెన్నఁగన్ 68

వ॥ అక్కుమారరత్నంబులెవ్వరనిన. 69

సీ॥ గణనీయగుణమణి • గణవినిర్జితనదీ
గణనాయకుఁడు కులా • గ్రణిగణయ్య
దీనసంతానసం • తానభూజముదాన
కానీనుఁడెన్నంగ • జానకయ్య

సరససజ్జనమాన్య • వరగుణాభరణుండు
స్మరసమానుఁడునర • సయ్యయార్య
వినుతమహాపుణ్య • ధనుఁడుబహుళదాన
చణుఁడలఘుండు నెం • చహనుమయ్య
తే॥ యన్నలువురందు హనుమయ్య • వన్నెఁగాంచెఁ
గరముభక్తినిఁబెద్దల • గౌరవించె
వాగ్విజృంభణముననుగీ • ష్పతినిమించె
ధర్మగుణమునఁ గీర్తియొం • తయువహించె॥ 70
క॥ అనుహితయశుఁడు బుచ్చాం
బామణిఁ గేల్వట్టిపుత్ర • మణియుగముఁగనెన్
శ్రీమహితుఁబెద్దకోటయ
నామహితాత్ముఁడగుకోట • యాహ్వయునెమ్మిన్॥ 71
క॥ పేరులఁజెలువులగుణములఁ దీరుల,నడవడికలనొక • తీరుగఁదగియు
వ్వారలుతమ్మెన్నఁగఁబెర వారలునయవినయములను•వరలిరిమైత్రిన్
ఉ॥ కూరిమిమీఱనందుఁబెద • కోటయకైకొనెనచ్చమాంబ నా
సూరివరేణ్యుసోదరుఁడు • సుందరిగాఁగొనెరాజమాంబ నా
భూరిగుణాఢ్యులున్, మహిత • పుణ్యులునాబలకృష్ణులిర్వుర
క్రూరచరిత్రరేవతిని • రుక్మిణిఁబెండిలియైనమాద్రిగన్॥ 73
వ॥ అందురాజమాంబాపతి కోటయాభిఖ్యుగుణమణిగణమ్ము లెట్టివనిన
సీ॥ పరునివేడఁగఁబోని • పద్మాక్షుఁడన్నచో
నతనివదాన్యత్వ • మడుగనేల
పెరకల్కిఁగోరని • సురవరుండన్నచో
నతనినడతచంద • మడుగనేల
కఱకందులెఱుఁగని • కలువఱేఁడన్నచో
నతనికళాశ్రీని • నడుగనేల
బొంకనిధర్మసం • భూతుఁడేనన్నచో
నతనివచశ్శుద్ధి • నడుగనేల॥

తే॥ యనుచుబుధులెన్నఁగీర్తిచే • నలరినట్టి
యేర్లగడ్డకులాంభోధి • హిమకరుఁడు
నైనకోటయ్యనెన్నంగ • నలవియగునె
నలువకైనను. వేనోళ్ల • చిలువకైన॥ 75

వ॥ తద్భామామణిరత్న చరిత్రాదు లెట్టివనిన. 76

సీ॥ కొల్లికులాంబుధి • కుముదాప్తుఁడైనరా
మస్వామియేసతీ • మణికిఁదండ్రి
గొనముల పెట్టె నాఁ • దనరునచ్చాంబికా
కలకంఠియేసాధ్వి • కన్నతల్లి
లక్ష్మీహృదబ్జరో • లంబుఁబు వెంకట
రత్న మేపతిసోద • రప్రవరుఁడు
నబలాశిరోరత్న • మైనరంగాంబయే
రాజీవనేత్రిగా • రాలచెల్లి
తే॥ యమరఁగానేర్లగడ్డకు • లాబ్ధిచంద్రుఁ
డైనశ్రీకోటయాఖ్యున • ర్ధాంగలక్ష్మి
యే కలికియయ్యెఁదద్రాజ • మేందువదన
గుణములెన్నంగఁదరమ్రదు • హిణరమణికి॥ 77

సీ॥ క్రొత్తడితనమున • నెత్తువచ్చునగాని
సొబగునసీమెకు • జోడదెట్టు
సొబగునసీమెకు • జోడువచ్చునకాని
తాలిమినీమెకుఁ • దరమదెట్టు
తాలిమినీమెకు • దరమువచ్చునకాని
సంపదనీమెకు • సవతదెట్టు
సంపదనీమెకుఁ • సవతువచ్చునకాని
వెరవుననీమెకు • దొరయదెట్టు
తే॥ లనుచుబుధులెన్నఁగా వసి • ష్ఠుని నెలంత
మరు నెలంత మరు నెలంత • హరి నెలంత

జెనకికోటయయార్యాంగ ♦ మనఁజెంలగు
రమ్యగుణమణినికురంబ ♦ రాజమాంబ॥ 78

ఉత్సాహము. కోటయాహ్వయుండు తనదు ♦ కొమ్మరాజమాంబతో
నీటలరఁగఁగలసిమెలసి ♦ నిండుమదిని సుగుణపుం
బేటులసఁపుఁజోటులార్య ♦ బృందగేయు లెందునుఁ
మేటులనఁగఁజాలుసుతుల ♦ మెఱయనలుపురంగనెన్ ॥ 79

వ॥ వారలెవ్వరనిన 80

ఉ॥ క్షీరసముద్రచంద్రసమ ♦ కీర్తిపకీరయ కీర్తిసీయ వి
స్తారగుణుండుపిచ్చయయు ♦ దారుఁడు వెంకటరామయాఖ్యుఁడు
ర్వీరథపుత్రవిక్రముఁడు ♦ వెంకయనాముఁడు నల్వురొప్పిరా
వీరవరేణ్యులైనరఘు ♦ వీరులునల్వురపోల్కి మైత్రిమై ॥ 81

ఉ॥ వారలలోఁబకీరయ ది ♦ వాకరతేజుఁడు బంధుబృంద మం
దారుఁడు ధైర్యవంతుఁడు ను ♦ దారుఁడు నీతిపరుండు కీర్తివి
స్తారుఁడు, భాగ్యవంతుఁడరి ♦ దారుఁడు రాజమనందనుండు వి
స్తారగుణాభిరాముఁడు ర ♦ సావిబుధోత్కరతోషియైతగన్ ॥ 82

సీ॥ వలఱేని నిండుఁగ ♦ ల్వలఱేనిఁగమకించు
నెవనిసోయగమసం ♦ బవనియందు
మలసూడుమేటిచి ♦ ల్వలసూడునగి మించు
నెవనిమహాభోగ ♦ జనము లెంచు
నగరాజునాదిప ♦ న్నగరాజుహాసియించు
నెవనిధైర్యప్రజ్ఞ ♦ లెసఁగముంద
కర్ణునిగోకర్ణ ♦ కర్ణునినదలించు
నెవనితేగముభూతి ♦ యిందునందు

తే॥ నట్టినుతమన్యు నతిగణ్యు ♦ నధికపుణ్యు
నెల్లగడ్డకులాంభోధి ♦ హిమమయూఖుఁ
డైనశ్రీపకరయనెన్న ♦ నలవియగునె
ధాతకైనసరీసృప ♦ నేతకైన॥ 83

సీ॥ చాటునఁబల్కు నా ♦ చారమెన్నఁడు లేదు
ముందాడుటంతకు ♦ ముందె లేదు
యొప్పినచోఁజల్ప ♦ కుండు టెన్నఁడు లేదు
ముందొప్పుటంతకు ♦ ముందె లేదు
యొకఁడలంతిగఁబల్క ♦ నోర్చు టెన్నఁడు లేదు
సందిచ్చుటంతకు ♦ ముందె లేదు
మెచ్చుచోఁగొంచెమ్ము ♦ నిచ్చు టెన్నఁడు లేదు
బొట్లమెచ్చంతకు ♦ ముందె లేదు
తే॥ అనుచుబుధులెన్నఁగీర్తిచే ♦ నలరినట్టి
కలిమిఁగలయట్టి నెఱిగమ్మ ♦ కొలఁపు జెట్టి
కోటయాఖ్యునితొలిపట్టి ♦ గొనపుఁ బేటి
యెల్లగడ్డపకీరయ్య ♦ కెవరుసాటి॥ 84

వ॥ మఱియు నమ్మనీషిమణీకృతకార్యమ్ము లెవ్వియనిన. 85

సీ॥ వేయించె నెవ్వాఁడు ♦ విపులాండజావళి
తోషింపఁగొమ్మావి ♦ తోపొకండు
తీయించె నెవ్వాఁడు ♦ తృతి జంతుజాలమ్ము
దగఁబాపికొననూయిఁ ♦ దగనొకండు
వ్రాయించె నెవ్వాఁడు ♦ వరకవీంద్రులచేత
బురుషోత్తమస్తోత్ర ♦ ములను మెండు
చేయించె నెవ్వాఁడు ♦ శివకేశవులకుత్స
వమ్ములు నేత్రోత్స ♦ వముగ రెండు
తే॥ నెతఁడు గొబ్బరితోఁటవే ♦ యించె మఱియు
నెతఁడు బండితసంతతి ♦ నెనఁగ నెనయు
నట్టిరాజాంబికాపుత్రుఁ ♦ డైన మేటి
యెల్లగడ్డపకీరయ్య ♦ కెవరుసాటి॥ 86

శా॥ శ్రీమద్వేములపల్లిలక్ష్మయకు ల ♦ క్ష్మీవంతురాల్ నర్సమాం
బాముగ్ధాంగనకుంగుమారికయునై ♦ మర్యాదకుందావునై

రామారత్నమునైన "ముత్యమ" బకీ • రయ్యాఖ్యఁ డెందేఁ గొనెన్
శ్రీమాణిక్యములక్ష్మినచ్యుతుఁడుముం • జేకొన్న చందమ్మునన్ ॥ 87
వ॥ ఆముత్యమాంబామణి గుణమణిగణంబు లెట్టివనిన 88
చ॥ మణిగదపుష్కరాక్షులను • మంజులభాషలభారతీసతీ
మణిగద కల్మినిందిరకు • మాద్రికదా తతశాంతిభూసతీ
మణిగద శక్తిమానిమణి • మాతకదాపతిభక్తిబంధుస్వ
ర్మణిగద యట్టిముత్యమన • మాననుఁగానఁజగాననే నెటుల్ ॥ 89
ఉ॥ ఆచెలిమిన్న నెన్నఁదర • మా! పరమాదరమానసాంబయా
హా చెలువమ్ము నావినయ • మానయ మాభయమాముదమ్ము పెం
పాచతురత్వమాకరుణ • జయాఘనమామనమాగుణమ్ము పెం
పాచలదానసంపుఁబోలు • పాతళుకామెలపామె కేతగున్ ॥ 90
క॥ ఆజంపతులిరువురకును భూజనములుమెచ్చఁబుత్ర • పుత్రికలెందేన్
దేజునను గలిగిరై దుగురోజనుసిప్పటికిముద్దు • నొసఁగఁగలారై ॥ 91
ఉ॥ వెండియువారలెవ్వరన • వెంకటరత్నము బుచ్చికోటయా
ఖ్యుండభిరూపలక్ష్మియన • నొప్పినవెంకటనర్సమాంబయుం
గొండికచుక్కమాంబ కడు • గొండికరాజమయొప్పి రెంతయే
మెండుగబాల్యచేష్టనెల • మిం జెలిపిండు దముంగణింపఁగాన్ ॥ 92
తే॥ పొందుకాండ్రతో నల్లారు • ముద్దుగాఁగ
నుండితల్లిడుమట్టున • కొండునాక
గుడిచిచదువుకొనుచున్నాఁడు • కొంద్రువారు
మించిపూబుట్టఁగ బరిమ • ళించుఁగావె ॥ 93
సీ॥ సేవాభిశోషిత • శ్రీరామచంద్రుండు
చంద్రుండుగణనీయ • సాంద్రకీర్తిఁ
నవిబుధాంభోరుహా • కరపరమిత్రుండు
మిత్రుండుబాంధవ • మిత్రతతికి
నానతదీనసం • తానసంతానమ్ము
తానమ్ముగుణసము • దాయమునకుఁ

బొగడొందినని దాన • మునకు నిదానమ్ము

దానమ్మునఘనుండు • తరముతనకు

తే॥ నెవ్వఁడయ్యేల్లగడ్డకు • లీనుఁడార్య
గేయకృతకార్యుఁడట్టి ప • కీరయమహిం
దతకళాసంపదమల సం • తానవృద్ధి
వరలె వరలుచున్నాఁడు • వరలఁగలఁడు ॥ 94

వ॥ మఱియు నయ్యేల్లగడ్డ పకీరయాభిధానుండు 95

క॥ చేసెను సత్కార్యంబులు చేసెను మాఱికర్పణము గఁ • జేతలవెన్నో
చేసెను పకారమొరులకుఁ జేసెను దానమ్ములెన్నొ • చెప్పఁగఁదరమా!

క॥ శ్రీమహిజామాతయురహి
నీమహిని బకీరయాఖ్యు • నెల్లయపుడిటుల్
శ్రీమహితకార్యసమితిని
ప్రేమహితమ్ముమయిఁదిఱుఁగ • వేమరుఁ జేయున్ ॥ 97

షష్ఠ్యంతములు

క॥ ఈదృశగుణవంతునకు మృ
గీదృశమన్మథున కమల • కీర్తివిధునకున్
సాదరునకుమత్కృతకవి
తాదరునకు "శ్రీపకీర • యాభిఖ్యునకున్" ॥ 98

తోటకము. నుతదివ్యగుణౌఘమ • నోజ్ఞునకుం
జతనైరునకంచిత • చిత్తునకున్
తతతాంచితకీర్తివి • చారునకుం
వతకమ్మకులాబ్ధిసు • ధానిధికిన్ ॥ 99

క॥ కృతపుణ్యావిశేషునకును
కృతకర్మానుభవునకుని • కృత్తరిపునకుం
ధృతవిమలగుణునకుం గర
కృతమత్కృతకృతికి నార్య • బృందహితునకున్ ॥ 100

తోటకము. అనఘైకులగడ్డకు • లాంబుధిచం
ద్రునకుం బుధబృందవి • నోదునకున్
ఘనదానవినిర్జిత • కర్ణునకున్
పెనుకల్మిలముత్యము • పెన్మిటికిన్ ॥ 101

క॥ కేచర్లగోత్రభవునకు
ధీచరణాబ్జతలవిచర • ధీయుతునకు నా
రా[illegible]
ధీచతురునకు గురుపాద • తీర్థహితునకున్ ॥ 102

వ॥ అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన "శ్రీమత్సుగ్రీ
వ పట్టాభిషేకమ్ము" నాఁబఁగుమహా ప్రబంధంబునకుఁ గథావిధానం
బెట్టెదనిన. 103

• కథా ప్రారంభము ••

క॥ శ్రీమెఱయఁగఁ బదరీవన
భూమధ్యమునందుయోగ • ముంజల్పుచుఁ వి
ద్యామహితుసూతుచేతన్
ప్రేమనుసత్కథలనెల్ల • వినివినివేడ్కన్ ॥ 104

ఉ॥ శౌనకముఖ్యులక్కథల • సంస్తవముంబొనరించి సూత! సు
జ్ఞానకళాసమేత! రఘు • సత్తము చెల్మియొనర్చి వాలి బీ
రానదురానరాల్చి కపి • రాజ్యము నేలినవాని శ్రీరమా
జానికథావిధానము వె • సన్వినిపింపవె మాకు నాప్పుడున్ ॥ 105

చ॥ మునివరులార! మీరిపుడు • ముచ్చటచేసినలాగు మున్ను శం
భునిక్షరవర్ణినీమణి శి • వుంగని ప్రశ్న మొనర్ప నాహిమా
వనిధరునన్నుటల్లుఁడు భ • వానికిఁ గూరిమిఁ బల్కె నట్లు నే
వినిచెదఁ మీకునక్కథ స • విస్తరమాగతినాలకింపరే॥ 106

వ॥ అని కొండరాచూలికిఁ గుండలికుండలుండు పలికినపడువున సూ
తుండు శౌనకాదులకిట్లని చెప్పందొడంగె 107

మేరుపర్వతవర్ణనము.

క॥ ద్వీపములమధ్య జంబూ
ద్వీపమ్ములరారు మిగుల • దీపించెడునా
ద్వీపమునడుమను మేరువు
ద్వీపదమధ్యమునఁగ్రాలు•ద్యుమణితెఱఁగునన్॥ 108

శా॥ భూపద్మంబునఁగర్ణికాకృతినిజం • బూద్వీపమధ్యంబునం
దీపించుందపనీయశైలము ధరి • శ్రీధాత్రీవతంసంబు నా
శ్రీపద్మాక్షుభవావతారమనఁగాఁ • జేజేలపెన్నిక్క నా
దీపింపందివిజాంగనామణులు నౌ • తేనాడుప్పాడోఁటనాన్॥ 109

విభూతి. లక్షయోజనోన్నతిం దక్షకన్యకామణీ
పక్షుకార్ముకోత్తమం బీక్షణీయమయ్యెడిన్॥ 110

సీ॥ ప్రాఙ్ముఖమ్మందున • భంగశృంగములతోఁ
గులుకుజఠర దేవ • కూటములును
దక్షిణముఖమునం • దక్షిణవృషాళి
కైలాస కరవీర • శైలములును
బశ్చిమముఖమునఁ • బర్వతశ్రేష్ఠమ్ము
లైన పవన పారి • యాత్రములును
నుత్తరముఖమునం • దుత్తుంగశృంగస
మన్వితత్రిశృంగ • మకరములును
తే॥ బ్రాచినినవాచిని బ్రతీచి • రహినుదీచి
ఘనపరిస్తరణమ్ములఁ • గ్రాలునగ్ని
గతివెలుంగుచుశాత్రవా • గమ్యమగుచు
నఖిలచిత్రాస్పదసురాల • యంబుదనరు॥ 111

బ్రహ్మపట్టణవర్ణన.

క॥ పదివేలామడలనిడివి। బదివేలామడలవిరివిఁ • బాటిలిసొగసై
యుదిరిజిగిబొజ్జవేలుపు। టుదిరినెలవుగ్రాలుచుండు• నొకడలమలపైన్॥

సీ॥ పెరసత్తిబొమ్మల ♦ పెండ్లిండ్లుసేయుచో
వండఁగానిడుకడ ♦ కుండనాఁగ
నలకాలమనెడు ద్రవే ♦ జెలిదధినమ్మనె
త్తిననిడ్డతుద పెర్వు ♦ పనటినాఁగ
ముక్తికాంతామణి ♦ ముకురంబలఁగూడు
మించుటద్దాలపై ♦ మేడనాఁగ
దళిగారడీఁడు చి ♦ త్రముగానొనర్చిన
చక్కనినెత్తంపు ♦ టిక్కనాఁగ
తే॥ విశ్వరూపుఁడుదలఁదాల్చు ♦ వెల్లపట్టు
ముత్తెపుగొడుగుపైఁబోల్చు ♦ పుత్తడిజిగి
కొప్రమననలపానుగట్టు ♦ కొట్టకొనను
రంజిలెడుడంబుననునిక్కుఁ ♦ పుంజగంబు॥ 113

సీ॥ పూర్వదక్షిణములఁ ♦ బురుహూతపితృనేతృ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
పశ్చిమోత్తరముల ♦ వారిధీశ ధనేశ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
నాగ్నేయ నైఋతు ♦ లందగ్ని కోణప
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
పవన భర్గాశల ♦ శ్వసనదుర్గాధిశ
భర్మనిర్మితహర్మ్య ♦ పట్టణములు
తే॥ డంబుమీఱఁదదీయపు ♦ రంబులందు
మేటియైవిష్ణుశివపురీ ♦ ఘాటిమీఱ
నాఁటినాఁటికిశ్రీవిద్య ♦ నేటిలి కడు
సీటలరునల్వపెనుపీడు ♦ సాటిదీటి 114

శా॥ విన్నెఉప్పూరిప్రాచిఁబాళినసితా ♦ భిఖ్యంబ్రదీచింబడిం
జన్నంజతువుసంజ్ఞనుత్తరమునం ♦ జారంగభద్రాఖ్యన

న్న న్నా! దక్షిణమేఁగఁగానలకనం • దాఖ్యాతినింగాంచె నా
పున్నెంపుంగనియైన ప్రోలిమహిమన్ • భూషింపఁగా నేరికిన్॥ 115

ఉ॥ హాటకరత్నసంఘటిత • హర్మ్యవిధూపలరమ్య వేదికా
ఝాటకనద్వినీలమణి • జాలసమన్వితకుడ్యగేహళీ
ఝాటకవాటభర్మమణి • సంఘటితోజ్జ్వలసాలవీథికా
నాటకశాస్త్రశాలలఁ ఘ • నంబయిపొల్చెఁ బురీవరంబొగిన్॥ 116

బ్రహ్మసభావర్ణన.

చ॥ అలపుటభేదనమ్మున మ • హారజితోజ్జ్వలసౌధరాజమం
దలపురుహూతురచ్చ యగు • నందఁపుఁటోలగమందు నెందునుం
దలపునకందనట్టివిభు • తంగనకాంబుజపీఠమందుబల్
వలపులఁ గ్రుమ్మరించు చెలు • వల్కయిదండలవీవవీవనల్॥ 117

మ॥ ఒకవంకం దివిజోత్తముల్ విపులమో • దోపేతులై కొల్వ వే
రొకవంకం దటినీవధూటులుఁ గుబృ • ద్వ్యూహమ్ములుం గొల్వఁ గొం
డొకవంకం జటితల్లజావళిసభ • క్త్యుక్తుల్ పిసాళింపనిం
కొకవంకం దివిజాంగనల్ నటనముల్ • ప్రోద్యద్గతిం జల్పఁగాన్ 118

క॥ మఱియుం బురాణపురుషులు
ధరణీరుహజాలముల్ ల • తాసంచయముల్
నిరతంబుఁ భక్తిఁ గొలువఁగ
వరరూపములన్వహించి • వైభవమెసఁగన్॥ 119

సీ॥ ఒకమొకంబొకవంక • సకలాగమరహస్య
ములు మహామునులతో • ముచ్చటింప
నొకమొకంబొకవంక • సకలుపోప బ్రహ్మ
లకుసృష్టిమర్మముల్ • రహింవచింప
నొకమొకంబొకవంక • స్వకుమారకులతో ర
మేశుతత్త్వంబెల్ల • నెచ్చరింప
నొకమొకంబొకవంక • నొగిఁగళత్రమ్ముతో
మెచ్చుగా నర్మోక్తు • లుచ్చరింప

ఆ॥ వె॥ చతురతన్నెలంగి • చతురాస్యనామమ్ము
సార్థకంబొనర్చి • జలజజుండు
కొల్చుదీరిమిమ్రలఁ • గొమరారి దితిజారిఁ
జక్రధారిఁదలఁచి • స్వాంతమందు 120

ఉ॥ తారకయోగనిశ్చలతఁ • దాలిచి గాఢసమాధినిష్ఠఁదృ
క్సారసముల్ మొగిడ్చి యల • శార్ఙ్గధరున్మదినిల్పి ధ్యానమా
దారినిసల్పునల్వ కనుదమ్ములఁజాఱెఁబ్రమోదబాష్పముల్
వారిజపత్రముం దొరఁగు • వారికణంబులవారినంతలోఁ॥ 121

ఆ॥ వానినేలపైని • బడనీక దోసిలిబట్టి జిత్రముగను • బుట్టెనందు
ఋక్షవిరజుఁడను • వృక్షచరుండొకఁ డాదికాలమంద • హార్యతనయ॥

క॥ ఆనందనుసజ్జనసిచ యానందనుగాంచిచాల • యక్కటికముతో
నానందమునను వనులశ తానందుండురిడుమంచు • నాజ్ఞయొసంగెఁ॥

క॥ హాటకనగవనములఁ బా
హాటమ్ముగమధుప్రమధుర • మహాఫలములఁ దా
నోటికిఁదొరకినకొలఁదిని
మాటికినాతండుగొంచు • మనుచుండు నెడఁ॥ 124

వనవర్ణన.

క॥ ఒకనాఁడాతరుచరమణి సకలాటవులఁజెరలాడి • చయ్యననలహా
టకశైలోత్తరశృంగవి నికటమ్మునఁగాంచె సురవ • నీరాజమునాఁ॥

ఉ॥ సాలరసాలసాలసుర • సాలవినీలతమాలజాల హిం
తాలపలాశబాలవట • తాలవిశాలపటీరపాటలై
లాలవలీలవంగనవ • లాంగలలాంగలినారికేళ పా
లీలలితార్జునామ్లకద • లీతరుశోభితమావనీస్థలిఁ 126

మధురగతిరగడ

మఱియునలరువని • మల్లెలమొల్లల నెఱిఁగొమ్మావులు • నీటగుపొన్నలఁ
బఱుసగపెంగలఁ • బాగగునీడెల నలువగుబొగడల • నవకాంచనముల
శ్రీకందములగు • శ్రీచందనముల మాకందములగు • మాకందమ్ముల

మారేడుల నెల♦మాదీఫలముల నేరేడులఁ బలు♦నిమ్మలఁ జిన్నలఁ
బనసలననటులఁ♦బలుదానిమ్మలఁ జనుపకములఁ బెను♦జామలనాసల
కజ్జూరమ్ములఁ♦గమ్మని రేగులఁ గొజ్జంగుల నా♦కుందీవల నెల
బోఁకలఁ దీరగు♦బూరుగమ్రాకులఁ దాకల రేలల♦దగు విరవాదులఁ
దగిసకలర్తుల♦ధర్మంబుల నెల జిగురుల మొగడలఁ♦జెలువఁ బుటలరులఁ
బిందెలఁ గాయలఁ♦బొంపుల నింపులఁ గ్రందుగఁ గ్రాలెడు♦గాటఁపుఁ దోఁపుల
మెలఁగుర మానుతు ♦ మేలిమి హాయముల
మలయును మాసుతు♦మావుల మావుల
మేలిమి జివురుల♦మెసవుచు నెలఁతల మాలిమి చేతను♦మావుల చివురుల
వావిరినొసగు నె♦పంబునఁ గాంతల మోవిఁ గఱచు పర♦పుష్పనివహములఁ
జీఁకటి చుమ్రాకుల♦జవురుం గుంపుల పీకఁ గనుంగొని♦వేగఁ జుబ్బుల
కాఁగల వనిపురిఁ♦గలయు విదిర్చిల నాగకఁడమితో♦నాడెడు నెమ్మల
మాపటి వేళల♦మండెడు నెండల కోపగఁ జాలక♦నొక్కటఁ దప్పలఁ
గోమలతరఁ బుం♦గోకనదమ్ములఁ దామర పువ్వులఁ♦ద్రావఁగఁ దేనెల
కుసుదిగి ప్రొద్దటు♦గ్రుంకుట మనములఁ గనుగొనఁ జాలక♦గడపుచు రేయల
క్రొన్ననలందు స♦రోవరలక్ష్ముల సన్నవఫుల్లా♦బ్జకరమ్ముల నెల
ముంగురుల నెఱెనిఁ♦బుచ్చిన రీతులఁ జెంగున నెఱ్ఱని♦జేజేకరముల
చెలిమిని బ్రొద్దున♦జెందమ్ములుగలు వలునొక్కట దెరు♦వగ నెమ్మోములు
నందుల నుండియు♦నలరెడు మ్రోతల గ్రందుగ లేచెడు♦భ్రమర నివహముల
దెల్లని తమ్ములఁ♦దెల్లని కలువలఁ నల్లని కలువల♦నల్లని నాచులఁ
జలచరజంతులఁ♦జలచర పక్షుల నలరారెడుకమ♦లాకర చయములఁ
గమలాకరయులఁ♦గలసారసములఁ విమలోత్పలములఁ♦బ్మధువసఘలముల
సౌరభములఁ గొని♦చక్కనినడకలఁ దీరుగఁ దిరిగెడు♦దెమ్మెరపిన్నలఁ 127

ఉ॥ ఆవనజాసనాత్మజుఁడు♦నాత్మవికారఁపుఁ జేష్టలన్వనీ
పావనభూరుహావళినిఁ♦బ్రాకుచుఁ దేనె పెఱ్లి రేపుచుం
జీవనముల్ రహింగనక♦జిహ్వాయు నొడఁగ నెంతొ దప్పిచే
జీవనజాకరాళికయి♦చెంతవనాంతరమాదక్రుమ్మరెన్॥ 128

వ॥ ఇట్లు క్రుమ్మరిక్రుమ్మరి 129

సరోవరవర్ణన.

ఉ॥ బంగరుబొజ్జవేల్పునుఁగు • బట్టికనుంగొనెమ్రోలబాలసా
రంగరుచిప్రకీర్ణమక • రందయుతోత్పలపంకజావళీ
సంగతసౌరభప్రకర•సంభృతిమందసమీరము న్మహో
భంగతరంగసంగవిధి•వాహనముం గమలాకరమ్మొగిన్॥ 130

క॥ మిన్నేటిచెన్ను నంగడు కన్నులపండువుఘటింపఁ•గాసారమునన్
మున్నుతనుప్రక్షాళన మున్నడపి పిపాసఁ బాపెఁ•ముదముననవలన్॥

చ॥ జలములఁ గ్రోలయంతమెయి•చాయసరోవరమందుఁ దోఁపఁగాఁ
బలముగఁ బొంచికాంచి జడ • భావముతోఁ బెఱకోలితన్ను వే
చలమునబట్టవచ్చెనని • సక్రుధయైజలమందుఁ దూఁకి యా
జలములనెవ్వరింగఁనఁగ • జాలకయూరకదూఱితం చెదన్॥ 132

ఋషివిరజుండు స్త్రీయగుట.

తే॥ తలచిఘనవజ్రసోపాన • తతులఁ జేరి
నిలచినంతసరోవర • నలవిహారి
రాగమునఁ బారి నెదఁ గోరి • రామయయ్యె
నాగనొక్కకులుకుబెల • నాగయయ్యె॥ 133

సీ॥ గొదమతుమ్మెదరెక్క • గొదవెన్నునునుగొప్పు
పుండరీకమునవ్వు • మోముచొప్పు
కోణమీలకుసిగ్గు • గొల్పుకన్గవయొప్పు
కలితశంఖమ్ము నేల్ • గళముమొప్పు
చెందమ్మిమూండ్లబోల్ • చేదోయికపుటెక్కు
కటినాభి నెంచునూ • గారు టెక్కు
జక్కవకవనవ్వు • చందోయినుందళ్కు
నలువశాబాలబోల్ • నడలకుల్కు
తే॥ తలఁపఁగమలాకరమ్ములోఁ • గలుగువస్తు
జంతుసంతతికలసియా • చందమునను

మెలఁతరూపువహించెనో • మేదినిపయి
నాగఁదనరారునాయెల • నాగతీరు॥ 134

ఉ॥ తమ్ములుపాణులేనుఁగుల • తమ్ములు నెన్న డలెన్నఁజాలగు
త్తమ్ములుగుబ్బలంగజమ • తమ్ములుచేష్టలుకమ్మవిల్తుచే
తమ్ములుజూపులాత్మకు హి • తమ్ములుపల్కులు తేనెదిండిమొ
త్తమ్ములువెండ్రుకల్ సువిత • తమ్ములు మేలిపిఱుందులింతికిన్ 135

క॥ నెలనోముమోముజిగివె న్నెలనవ్వేడునవ్వుజవ్వ • నెఱిబంగరుగి
న్నెలఁగెబ్బుగుబ్బకవ తి న్నెలచందపుబలుపిఱుందు • నెలతుక కెతగున్

తే॥ సుందరముదరమునకన్నఁ • గంధరమ్ము
గంధరము నెన్న బహుఁగొప్ప • బంధురమ్ము
బంధురము నెన్న నగునడ • మంథరమ్ము
మంథరముగబ్బిగుబ్బల • సుందరమ్ము॥ 137

సీ॥ తనమేనిధగధగల్ • వనజాంబకునినైన
ఘనమోహవార్ధిలో • మునుఁగఁజేయఁ
దననవ్వుచకచకల్ • ననజాహితునినైన
ఘనరాగజలధిలోఁ • మునుఁగఁజేయఁ
దనమేనిబుగబుగల్ • వినుకొమాగునినైన
వలపుటేటఁబడంగఁ • దలపుసేయఁ
దనచూపుమిసమిసల్ • తద్వసంతునినైన
స్మరవికారమ్ముల • మసలఁజేయఁ

తే॥ దన్నునొకతూరికనులారఁ • దడవికాంచు
నెట్టియుగ్రతేజుండౌ ము • నీంద్రుఁడైన
మరునిబారినిఁదోయఁజాల్ • తరుచరమణి
రమణిమైయుందువిహరించు • సమయమందు 138

చ॥ నళినజుఁగొల్వఁగాఁజని య • నంతపథమ్మున నేగునింద్రుఁడున్
నళినహితుండుగాంచిరి క • నత్కనకాంగిగురంగలోచనన్

నళినము ఖిన్నగోపముఘు ♦ నస్తనిఁ బల్లవపాణిఁ దేవతా
నళినదృశోపమానమృదు ♦ నవ్యశరీరిని మంజువాణినిన్ 139

ఇంద్రసూర్యులు తదీయకాంతం గాంచి ముచ్చటించుట.

వ॥ ఇట్లులాప్లవంగకన్యకామణింగనుంగొని దానిసోయగంబునకు నిరు
వురు మనమ్ములం జొక్కియున్నంతఁ శచీమనోహరుండు ఛాయామ
నోహరునకిట్లనియె॥ 140

ఉ॥ ఆ తెలిగంటిఁ గంటివె య ♦ హర్పతి! దానియొడల్ హొయల్ మఱిం
కే తెలిగంటికైనఁగల ♦ దే! తలపోయఁగ నానొసల్ బెడం
గా తెలిగంటిసోయగము ♦ నాచనుకట్టుపసందునున్న దే
నా తెలిగంటిపిండునకు ♦ నాగుటొయ్యారులకింత యేనియున్॥ 141

శా॥ ఆమాటల్ విని సూర్యుఁ డిట్లను మహా ♦ త్మా! నీకు నేమందిఁకన్
నీమాటల్ నిజమా యొయారిసొబగు ♦ న్నేగాంచిలో నెంచితీ
రామారత్నముతోడ సీడయిన యే ♦ రామంగనం లేదహా!
యీమాద్యత్పికవాణి నెట్టిమహితుం ♦ డేలంగఁ దానోచెనో॥ 142

క॥ ఆనిస్వర్గ్రహపతులిరువురుఁ దనివిసనక సాప్లవంగ ♦ తామరసాక్షీ
మణిసొబగు నెన్ని మోహాఁబ్ధిని నోలలనాడఁ దనకి ♦ దేసందనుచున్ ॥143

పంచచామరము. హుటాహుటీనఁ దత్ప్లవంగ ♦ యోషవాడిచూడ్కులన్
గటారులమ్మిటారి భ్రూపి ♦ కాశకార్ముకమ్ము సం
దటాలునంగదించి తేటి ♦ నారిలాగినాటెఁ దా
జటాచిటాయటంచుఁ వారి ♦ చిత్తముచ్చిపోవఁగన్॥ 144

క॥ వేగంటిజూఁపి దినకరు వేగంటిదినేశుఁ జూపి ♦ వేసెనిషువులన్
వేగంటిదమ్ముఁ గుట్టుకు వేగందన నేర్పుమీఱ ♦ వెలఁది మదిఁ గనన్॥145

చ॥ వలపులపాదుషాహిఁ గలఁ ♦ పంగలగుండు వహించిలావు వ్రా
వలపులు వడ్డికిం బఱవ ♦ వాసవు తేజము నిర్గమించి యా
వలపుల యిక్కయొక్కతల ♦ పైరవి తేజము గ్రీవ పైఁబడెన్
వలపులు దీరెనా వెనుక ♦ వారికి వారిజపత్రలోచనా!॥ 146

వాలిసుగ్రీవులజననము.

క॥ ఆగతిస్వర్గ్రహపతులున ధోగతిగా రేతమూ వి ♦ ధువదనకిడఁద
ద్యోగంబెట్టిదియోస ద్యోగర్భంబునసుపుత్ర ♦ యుగముఝుం చెన్!
వ॥ ఇట్లుప్లవంగకళత్రంబువలనంగలిగిన పుత్రయుగంబునీక్షించి వాసవ
మిత్రులు గగనతలంబునుండి పంటవలంతికిండిగ్గి పుత్రత్రితయమైన
కళత్రంబుడగ్గరియుండు నింద్రుండిట్లనియె. 148
చ॥ తెలివ! త్వదీయశీర్షగత ♦ తేజమువాలముఁ జేరఁగల్గె సుం
దరతనయుండువాలియను ♦ నామముగాంచునితండటంచు బం
గరువరహారపేరొకఁటి ♦ గంఠమునందిడిముద్దులాడి విం
వెరుపుననేగెవాసవుఁడు ♦ దివ్యవిమానమునెక్కిపీటికిన్ ॥ 149
వ॥ అంతనర్యముండు 150
ఉ॥ ఏవిడు తేజమూర్తిఁధరి ♦ యించినఁగల్గినవాఁడువీఁడు సు
గ్రీవుఁడునాఁగనొప్పెసఁగుఁ ♦ బ్రేయసి! పావనితోఁసఖిత్వ మీ
పావనుఁడూనుఁదేజుగల ♦ నాఁడగుసుమ్మనిపల్కి సూర్యుఁ డిం
టికేఁవడివార్ధిఁగ్రుంకెను సు ♦ తుండునితండయియుంటనోయనన్॥ 151

ఋక్షవిరజుండు మరలఁబురుషుండగుట.

ఉ॥ అద్దినమెల్లనప్పుడఁతి ♦ యాత్మకుమారులతోడనుండి తాఁ
బ్రొద్దలతూర్పునంబొడువఁ ♦ బూర్వవధూత్వముఁబాసి యచ్చుసం
గ్రుద్దినలాగునవృక్షచర ♦ రూపముదాలిచి పౌరుషమ్మువ్రొ
నద్దిరచిత్రమయ్యెనని ♦ యాత్మకథన్మదిలోఁదలంపుచుం
గ్రద్దనవప్పటుంగదలి ♦ కంజజుధామముఁ జేరెఁ బేరిమిన్॥ 152
వ॥ ఇట్లుతత్పురవీథింజనుదెంచి బ్రహ్మసభాముఖంబుంబొడఁగని 153
మ॥ ప్రజఁగల్గించెడుతండ్రిఁ జేరఁజనిరా ♦ రాబాబు! రాతండ్రి! యీ
త్రిజగత్పావనివాణియవ్వయగు నీ ♦ దేవుండుతాతంచు నా
త్మజులంగూర్చివచించి దండములు బ్ర ♦ హ్మంగూర్చిపెట్టించి పం
కజగర్భాత్మజుఁడంజలిన్ సలిపి ప్ర ♦ క్కన్ బ్రీడతోనిల్వఁగాన్॥ 154

ఉత్సాహము. స్వాకృతిన్వహించికొల్చు ♦ నాత్మజద్వయంబుతో
వీఁకనిల్చియున్న ఋషి ♦ విరజుఁబుత్రుఁజూచి వే
దాకరుండు బ్రహ్మనవ్వి ♦ హర్షమొప్పఁబౌత్రులన్
శ్రీకరాంగి వాణితాను ♦ జేరబిల్చి పేరులన్ ॥ 155

తోటకము, తొడలందిడి వేడుక ♦ తొడనుము
ద్దడరంగడుగాఁజెయి ♦ నంటుచుఁబ్రే
ముడిజెక్కిలినొక్కుచు ♦ ముద్దిడుచుం
దొడివెన్నులదట్టుచు ♦ దుర్విరహా! 156

మత్తకోకిల. ఆశిముత్తైపురుత్తులొక్కొక ♦ డాకుమారులకిచ్చి య
వ్వాణిపుష్కరసంభవుండున ♦ వారిదీవనలిచ్చి శ్రీ
జానకీపతిపాదభక్తిఁ బో ♦ సంగునీతఁడటంచుఁ ద
ద్ధ్యానరార్భకులందు రెండవ ♦ వాని గూరిచిపల్కెరా॥157

క॥ అనిపల్కి ఋషివిరజుని గని వేలుపుఁబెద్దవలికెఁ ♦ గరుణాన్వితుఁడై
తనయా! తెలిగంటితనంబునఁగన్న కొమాళ్లతోడఁ ♦ బోయివసుధకున్

క॥ వనచరకులపతివయిమనుమనఋషివిరజుఁడువల్కె ♦ నబ్జభవునకున్
జనకా! సరసింబడిపోఁల, తినయితి వేగఁబురుషగతిఁ ♦ దిరిగితినేలా! 159

వ॥ బ్రహ్మఋషివిరజుండు గాంతయగుటకుఁగారణంబతని కెఱింగించుట

చ॥ అనఁగ హిరణ్యగర్భుఁడపు ♦ డాత్మజుగన్గొనిపల్కు, వత్స! యా
వనమున నాసరస్సున, న ♦ వారితవారివిహారలోల, హై
మనగధనుష్కుదేవి నిజ ♦ మానవతీతతితోడఁ డిగ్గి, జీ
వనముల జల్లులాడఁగని ♦ వారల మోసముసేయ నయ్యెడన్ ॥161

మ॥ దితిసంతానముగామరూపములతో ♦ స్త్రీరూపముల్ దాల్చి త
త్సతిసంతానములోనఁజేరి, తమిసో ♦ చ్చాఁగ్రీడసల్పంగ, నా
పలిసర్వంబు నెఱింగి, యీసరసిని ♦ చ్చుంజొచ్చువాఁడెవ్వఁడేన్
సతిరూపంబువహించునంచుఁ బలికెం ♦ జాలంగఁగోపమ్మునన్ ॥ 162

ఉ॥ ఆవిధియంతయుం దెలిసి ♦ యాత్మజ! యాదట మేనకాత్మజన్
సవిధిపూర్వకమ్ముగన ♦ నింద్యమతింభజియించి వేడ నా

దేవికృపామతిన్ సరసి • దిగ్గినవానికి నాకురూపమొం
తే వెలయంగ నొక్కదిన • మేతగు నాపయినుండదాఁచ నేన్॥ 163
ఉ॥ కాననదినావసానమునఁ • గల్కి తనమ్ముదొలంగినాఁడ వ్రా
సూనుఁడ! లజ్జయేల యిది • చోద్యమె శ్రీహరికోర్కి యెట్టులో
జానలరారనట్టపుట • సాజమ కావున నీవు వేగ మే
యానవకోమలాంగుల ర • హింగొనిపోయి మహీతలమ్మునన్॥ 164
శా॥ చెన్నారందొగరాచబాగములతోఁ • జేజేలపొన్నారి ము
న్నన్నా! రంజిలఁ జేసెఁ బ్రోలొకడు నా • హా! దాని చెన్నంతయుం
గన్నారంగనఁగల్గు వానికను లే • కన్నుల్ కనుఁగ్వేడ్కఁ బొ
మ్మన్నారంతుల కేల యేలికొనుము • న్నా! నీవు నీవారితోడన్॥ 166
క॥ అనఋక్షవిరజుఁడిట్లను వనజజునకుఁ జనక! నీదు • వచనము పెర్మిం
బొనరింతుఁ దత్పురం బేమనిఁ బ్రబలినదొ తెల్పు • మా నామముతోన్

బ్రహ్మకిష్కింధకేగ ఋక్షవిరజున కాజ్ఞాపించుట

వ॥ అనినసకుమారుండైన కుమారునకు హరికుమారుండిట్లనియె. 167
ఆ వె॥ క్షితిఁ బ్రవర్షణాద్రి • చెలువొందునాగిరి
రాజుదండఘర్మ • రత్నఖచిత
గోపురములఁ జెన్ను • గుల్కెడుఁ గిష్కింధ
నాఁగవీడు నచట • కేగుఁడీవు॥ 169
క॥ పుష్కరభవుఁడీపగిదిఁ బరిష్కారము సేయ భక్తి • ఋక్షవిరజుఁడా
పుష్కరభవు వీడ్కొని శ్రీ కిష్కింధానగరమునకొ • గిం బ్రీతిఁ జనెన్॥
వ॥ ఇట్లు ఋక్షవిరజుండు జనకునివీడ్కొని కుమారులతోడం దక్షిణాభి
ముఖుండై సత్యలోకంబునుండి పంటవలంతికిం దిగునప్పుడు మధ్యే
మార్గంబున. 170

ఋక్షవిరజుండు బ్రహ్మాజ్ఞఁ గిష్కింధ కేగుట.

క॥ అలనిక్కపుఁజగము మొదల నెలమినిభూజగము దాక • నెన్నిజగమ్ముల్
గలవన్నిజగములగడచి యిలకున్వచ్చెసిమఱియు • నెంతేఁ ద్వరతోన్

ఆ. వె॥ మిన్నువాఁకఁగలసి ♦ మెలఁగెడుతరగల
మెఱసిసకలనదులఁ ♦ దరఁగగేళ్ల
జంటఁగాఁగిలిఁగొను ♦ పంటముత్తెదువ
గంటలమొలనూలు ♦ గాంచిమించి 171

చ॥ నగములనానగమ్ములఁగ నందగుకందరమందిరమ్ములన్
మృగములనామృగమ్ములయ ♦ థేచ్ఛజరించుమహావనమ్ములన్
ఖగములనాఖగమ్ములుద ♦ గంజరియించునగావళిన్మహో
రగములనామహోరగవ ♦ రమ్ములయిమ్ములఁగాంచుచాదటన్॥ 172

క॥ పొడఁగనిమెంబడునొకండా మడలవలయమంత యెత్తు ♦ మట్టుంగలదై
యడరుప్రవర్షణధరముం బెడగడరెడుగండశిలల ♦ మెండగుదానిన్ ॥

ప్రవర్షణాచలరాజవర్ణనము.

సీ॥ మఱియు నెయ్యది వేల్పు ♦ మన్నీడుజడివాన
నడరింపఁగఁబ్రవర్ష ♦ ణాఖ్యదాల్చె
నెయ్యది శ్రీరామ ♦ కృష్ణులకలనాఁడు
నమరంగశరణాల ♦ యంబునయ్యె
నెందుజరాసంధుఁ ♦ డింతచిచ్చిడిరామ
కృష్ణులకెంతయో ♦ కీడుసల్పె
నెందుగండశిలాళి ♦ నిభపాళియనుశంక
గంకమైసింగముల్ ♦ చెండనుదికి

తే॥ పొందుభంగంబుఁదమగోళ్లు ♦ మొక్కవోవ
భిల్లపల్లవాధరలెందు ♦ వీణపాట
బాడఁబడగలవిప్పి స ♦ ర్పంబులాడు
నాప్రవర్షణగిరినెన్న ♦ నలవియగునె॥ 174

వ॥ అట్టిప్రవర్షణాచలరాజంబుదరియంజొచ్చి దాసిలచ్చికచ్చెరువందుచు
నచ్చెట్టుద్రిమ్మరి రేజేఁడచొచ్చెటుంగదలివచ్చి యచ్చెరువ. 175

కిష్కింధాపురవర్ణనము.

మ॥ తిలకించెన్ మణివప్రచుంబితమహా ♦ దేవేంద్రధామమ్ము సు
జ్వాలఖేయస్థసుగంధినీర విచర ♦ వ్యాళాంగనానర్మ వా
క్యాలసద్వక్త్రిశశాంకమండలము ది ♦ వ్యద్వైభవాడంబరా
ఖిలవిద్వత్కవివర్ణనీయమగు కి ♦ ష్కింధాపురీరాజమున్ ॥ 176

క॥ ప్రాకారచిత్రితమృగేం ద్రాకారములన్ దిలకించి ♦ యడలుస నెంతేన్
శాకారిమదపుదేనుఁగు వేకాటియు వెట్టునంచు ♦ భీతిం బొలంగన్ ॥ 177

శా॥ కేరాత్రాలఁబసిండిమేడగమిఁ బే ♦ ర్మిం గ్రీడలాంజల్పు జే
జేరాజెల్వులపిండునొండొరులతోఁ ♦ జెల్వారఁగానందు కీ
కేరాత్రాలపసిండిమేడగమిని ♦ క్రీడావనీపాళి యం
దేరాజన్యవధూతతుల్ దిరుగునో ♦ యిట్టాప్తిమై జెల్లరే ॥ 178

చ॥ వలపులకాటపట్లునళి ♦ వారముపాలిటి వేల్పుజెట్లు నా
వలపులరాజు ప్రేట్లువను ♦ వారలు ద్రిమ్మరుమేలిచోట్లు మేల్
వలపులరాజుదంష్ట్రకళి ♦ లంబరియించెడు పేర్పపట్లు బల్
వలపులజేనిసంగరపుఁ ♦ బట్లుపురంబుపుదోటలెంతయున్ ॥ 179

శా॥ నేరేళ్లుంగజనిమ్మలుం గ్రముకముల్ ♦ నిమ్మల్ వటాశ్వత్థముల్
మారేళ్లుంగరవీరపాటలములున్ ♦ మాదీఫలమ్ముల్ లస
న్నారంగమ్ములనాసలుంబనసలుం ♦ ద్రాక్షేక్షువృక్షమ్ములం
బారంబుల్ సకలర్తుధర్మములఁ దోఁ ♦ పంగ్రాలునందున్వనుల్ ॥ 180

మ॥ దరచక్రాంబుజమత్స్యకచ్ఛపసము ♦ ద్యత్సార రేఖావళీ
వరభవ్యోర్మికకంకణాన్వితములౌ ♦ పద్మాకరమ్ముల్ వలెం
దరచక్రాంబుజమత్స్యకచ్ఛపసము ♦ ద్యత్సార రేఖావళీ
వరభవ్యోర్మికకంకణాన్వితలై ♦ పద్మాకరమ్ముల్ తగున్ ॥ 181

సీ॥ కోటలా తెఱగంటి ♦ కోటలా గఱగంటి
సూటిగన్గొననిక్కు ♦ పాటిదోఁచుఁ
బేటలా తెఱగంటి ♦ పేటలా గఱగంటి
ధాటినన్నట్టునం ♦ దముగఁదోఁచుఁ

చాటలా తెలుఁగంటి • పాటలాధరలంటి
 ధాటీజన్దగినచం • దానఁదోఁచుఁ
దోటలా తెలుఁగంటి • దోటలాగలుఁగొంటి
 పాటిమీఱినభంగి • బరగఁదోఁచుఁ
తే॥ మేడలాఁ తెలుఁగంటిరా • మేడనాగు
వాడలా తెలుఁగంటిరా • వాడలాగు
గోడలా తెలుఁగంటిరా • తోడసాగు
జాడలా తెలుఁగంటిప్రోల్ • జాడలీగు॥ 182

మత్తకోకిల. కోటలన్నియుఁ మేలిబంగరు • కొంగ్రపుంబురుజుంగమిం
చేటలన్నియుఁజంద్రకాంతపుఁ • మేల్మిబంగరుమేడలం
జాటలన్నియుఁజందనాగరు • వాసనావళిమేలిబూ
దోటలన్నియుఁబూలమొగ్గలఁ • దోరగాయలనొప్పెఁజుమ్॥

సుగంధి. మేడలన్నియుం బసిండి • మించుటద్దపుంగమిం
గోడలన్నియుం బెడంగు • గుల్కు వెన్నుచూపులన్
వాడలన్నియుందగున్ సు • పాశిఖోరణమ్ములం
జాడలన్నియుందలంపఁ • స్వర్గమీపురంబహా। 184

ఉ॥ గీర్వరనందనుండిటులు • ఖేచరదామసమానమైన య
పూర్వపురమ్ముకాంచితద • పూర్వపుసృష్టివిచిత్రకౌశలం
బుర్వరనెందుఁగానమను • చుల్లమునందగఁ జనుబ్బుగాంచుచా
యుర్వరుముద్దుబిడ్డలకు • నింపుగఁ దెల్పుచుఁ జొచ్చెఁదద్వనిన్॥ 185

జాంబవదాది వానరవీరులు దైవవశంబున ఋక్షవిభుఁజేరుట.

క॥ ఈలాగుఁ జొచ్చిసుకులజు లేలాగునఁ గానుపింతు • రెటుజొత్తుఁబురిం
జాలఁగనిఋక్షవిభుఁ డాలోచనసేయుచుండ • నచ్యుతుకరుణన్॥ 186

సీ॥ ప్రాచిముంగిఁడియహీన • బలసంపదలతోడఁ
 జాంబవన్నలనీలు • శతబలులు న
వాచిముంగిడియఖండ • బాహులశక్తులతోడఁ
 మైందద్వివిదగంధ • మాదనులు ప్ర

తీచినుండియ శేష•ధీసంపదలతోడఁ
దారహారిసుషేణ•దధిముఖులు ను
దీచినుండియభంగ•దివ్యప్రభలతోడఁ
గజగవయగవాక్ష•కపివరేణ్యు
తే॥ లాత్మబలములతోడఁ దా•మరుగుదెంచి
ఋక్షవిరజునిఁగనియందు•వృక్షచరవ
రేణ్యులందఱలోన గ్ర•గణ్యుడైన
జాంబవంతుఁడు ప్రాంజలి•సల్పిపలికెఁ 187

ఉ॥ దేవ, మహానుభావ! తమ•దివ్యతరాహ్వయ మెద్దియో భవ
త్సేవమహాప్రసాదమని•చేసెదు నీపసిపాప లెవ్వరో
తావకధామ మేయెడనొ•తా మిటఁ రాగత మేమొ యేమహా
పావకధాముఁడైననిటు•వఁపఁగఁ వచ్చితి రేమొ పల్కవే॥ 188

క॥ నరసఁత్పుణ్యాచారమ్ముం బ్రబరుచిరసంపదయుఁ బ్రహ్మ•వర్చస్సును శ్రీ
పరమేష్ఠికులజులని మొగ మరసినఁ జెప్పకయ చెప్పునౌరా! భళీ॥ 189

చ॥ అనవుడు జాంబవంతునకు • నాతఁడు వల్కెఁ గపీంద్ర! భారతీ
శునకుఁ సుతుండ ఋక్షవిర • జుండను వాఁడ విరించియాజ్ఞ ముఁ
వనములసంచరించుచుఁ బి • పాసను జిక్కి సరోరుహాకరం
బునకటు వ్రాయి క్రోలి జల • ముల్ దగఁ బాపి సరోవరంబునన్ 190

ఉ॥ నీడనుఁ గాంచి శత్రువని • నీటను దూకి యటేరిఁ గాన కం
దోడ నగట్టుఁ జేరి యొక • తొయ్యలినై హరిమిత్రు లీయఁ దో
త్తోడన యీకొమాళ్లఁ గని • తొయ్యలి రూపము నూడ్చి కంజభూ
త్తోడనుఁ దెల్ప నీసుతుల • తో నిటు వొమ్మన నబ్జజాజ్ఞ చేన్॥ 191

క॥ ఏలికొనన రుగుదెంచితి వాలిని సుగ్రీవుఁ గూడి•వడిఁ గిష్కింధన్
మేలిట వచ్చితి రీరలు బాళిం గ్రుంకఁ జన నెమర•వచ్చు నదిక్రియన్॥ 192

వ॥ అనిన జాంబవంతుండు 193

చ॥ జయము జయమ్ము ఋక్షవిర • జా! విధిజా! కపిరాజరాజ! నీ
జయము జయమ్ము మాకుఁ విధి • శాసన మీరల శాసనమ్ములన్

భయమునభక్తిమైఁదలల • పైఁధరియించిసతమ్ముమేము నీ
జయమునుఁగోరినెమ్మదులఁ • జల్పుదుమానతియిమ్ముకార్యముల్॥
క॥ అనవినిశుభదివసంబునఁ జనఁగాఁవలెమనముఁరాజ•సద్మంబునకా
దినము వెదకితగువారలఁ బనుపుఁడుసమకూర్పనెల్ల•వస్తువ్రజముల్॥
సితగజాదులకొఱకు జాంబవంతుఁడు స్వర్గపురమున కేఁగుట.
మ॥ అనగానంతటజాంబవంతుఁడుమహా•హర్షాత్ముఁడై నీలుఁజ
య్యనఁగిష్కింధకుఁబంపి ప్రోలిఁగయిసే•యందాను వేస్వర్గప
త్తనరాజమ్మున కేగిగీష్పతికిఁమో•దంబారఁగాఁ మ్రొక్కి సం
తనగా గార్యమువిన్నవింపఁసుముహూ•ర్తంబెల్లి కిష్కింధకు
జనఁరాజున్నిలుపంగఁగూడుననఁగం•దాఁజాంబవంతుండటన్॥ 196
చ॥ నడిపడియింద్రుఁజేరి రహిఁ•వందనముంబొనరించి దేవ! తాఁ
దొడితొడిజె ష్పెఁగూర్మి దమ•తోడనుబల్కుమటంచుఁ వానరేం
ద్రుఁడువెలఁగంటిగాఁణగమి•రోవిరిబోఁడులఁవాయిదమ్ములం
గడువడిబంపుమంచుఁ గృపఁ•గన్గొనిపంపుడు వేగనావుడున్॥ 197
శా॥ ఔరా! వానరరాజుఋక్షవిరజుం•డా! మాకుఁజుట్టంబ కా
దా! రారమ్మని కూరుచుండమని తఁ•త్తక్షేమలాభమ్ములం
గారాబమ్మునవడ్గి నేననిపెదం•గాదాయటంచన్వఁదో
త్సారానేగెను దెల్లగారువెలబోఁ•టుల్ గాఁణలుంజాణలున్॥ 198
ఋక్షవిరజాదులు కిష్కింధలోఁ ప్రవేశించుట.
మ॥ అటుగిష్కింధకునేగి యామరుదినంబుం•దందఱుంగూడి యం
తటఁగైసేసి సపుత్రుఋక్షవిరజు•న్గం ధేభ రాజమ్ముపై
నటుగూర్చుండగఁబెట్టిదండవెలబోం•ట్లాడంగఁవాద్యమ్ము లం
తటఁ మ్రోయబుంటభేదనంబుఁజొఱ రం•దంబొప్పఁవారందఱున్॥
వ॥ ఇట్లంతకుఁమున్న చెన్నుమీఱఁగై సేయఁబడి "నిత్యకళ్యాణమ్ముం
బచ్చతోరణమ్ము" నైవెలుంగు శ్రీమత్కిష్కింధానగరమ్ముఁజొచ్చి
ప్రోలిసోయగంబునకచ్చెరువందుచుఁ బురవీధినూఁగి వియచ్చర
రాజురచ్చలచ్చినవలబుచ్చు రచ్చసట్టుంజేరి ఋక్షవిరజుండు దాను

రాజుగను వాలియువరాజుగను జాంబవత్సుషేణాదులు మంత్రిసత్త
ములుగను దక్కవారలంతంతఁగొల్వ గొల్వఁదగి పూజ్యంబగు కపి
రాజ్యంబు రాజనీతిమెఱయఁ బరిపాలింపుచుఁ సుఖంబునందంబు
వీరనుండినంతఁగొంత కాలంబునకు 200

ఉ॥ [illegible]వులుమీరఁ యౌవనప•టిష్ఠితధీరతనొప్పి వాలి సు
గ్రీవులుమీరఁ వారిగమఁ • బ్రేముడిథాత్మజుండ ష్టవిద్యలన్
జీవులుగాఁగఁ జేయుచు•నీతులఁ జేసిమహీంత లోక సం
భావులుగాఁగఁ జేసెఁగరి•మన్ విలువిద్దెలలోన నిర్వ్యథన్॥ 201

క॥ అక్కపిరాణ్ణందనమణు లుక్కిపిరంగీతునుకలు•చుక్కన నెంతేఁ
జక్కనిప్రోయాంద్రకునా చక్కనిరాయలుతలంప,•సర్వజ్ఞులహా!॥

క॥ కలలోనైనంబొంకరు తలలోనాలుకలుమంత్రి•తల్లజులకు నీ
యిలలోఁమార్తురకుం గుండెలలోఁగాలములువారి నెం•బోలరారుల్॥

వ॥ ఇట్లు సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రుని నిందసల్పు ఋక్షవిరజానందనులు
దినదినప్రవర్ధమానులై యుండిరనిపల్కుటయు నటమీఁద వారలె
ట్లుంగిప్రబర్తిల్లరెటఁగింపుమని గట్టుదొరపట్టి రసారథుమెచ్చరిం
చిన నమ్మునశౌనకాదిమహామునులు సూతునడుగుటయు. 204

ప్రథమాశ్వాసాంతపద్యములు.

కం॥ శ్రీరాజాంబకుమారా! శ్రీమారాజపదాబ్జభక్తి•మాన్యసుధీరా!
ధీరాజత్సౌనుదారా! ధారాధరధామభోగ! ధనశ్రీరాజా!॥ 205

ధ్రువకోకిల. సకలసద్గుణసంచయా! బుధ•జాలసన్నుతసన్నయా!
సకలభూభుజప్రియా! కవి•జాలవంద్యశుభోదయా!
వికటశాత్రవహృద్భయా! హత•భీకరాఘుచయా! మహా
హికకాచలతుల్యధుర్య! వ•రైల్లగస్థపకీరయా! 206

ఖడ్గబంధము

క॥ సారతరధీరమాకర! కీరవిరధభిభశరీర! కృతిహిత! పరచూ!
మానమణధక్తకామ! పకీర్తమనాము! కులసోమ! కృష్ణవిరామా!

కందగీతగర్భితచంపకము.

వరకవనప్రియయా! మహితవైభవ! సన్మృదుమంజువాక్య! బం
ధురహృదయా! మహావినయధుర్య! దయామయ! వీరవర్య! శ్రీ
కర! భవకింకరా! సుకవికంజవనార్యమ! సూరివర్య! సా
దర! సునయాకరా! ప్రకటధామ! పకీరయభవ్యనామకా! ॥ 208

గర్భకందము.

కవనప్రియయా! మహితవైభవ!సన్మృదుమంజువాక్య బంధురహృదయా!
భవకింకరా! సుకవికంజవనార్యమ! సూరివర్య! సాదర!సునయా!209॥

గర్భతేటగీతి.

మహితవైభవ! సన్మృదు మంజువాక్య!
వినయధుర్య!దయామయ! వీరవర్య!
సుకవికంజవంజవనార్యమ! సూరివర్య!
ప్రకటధామ! పకీరయ భవ్యనామ! 210

మాలినీవృత్తము. పరిమకులపవిత్రా! పండితాంభోజమిత్రా!
నరకవిజనమిత్రా! వైరిసందోహజైత్రా.
గురుతిరసుచరిత్రా! కోటయామాత్యపుత్రా!
స్ఫురదురుఘనగాత్రా! ముత్యమాంబాకళత్రా! ॥

గద్య.

ఇది శ్రీమ"దచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్గద్య నృగచరిత్ర" కృతివిరచనాచాతు
రీధురంధర సద్యశోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబసూత్ర
చతుర్విధకవితామతల్లి కాజ్జరాజాన్వయపయఃపారావార రాకా
కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర మంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత
రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన "శ్రీమత్సు
గ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు
నందు ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీసీతారామాయనమః.

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

హనుమత్కవీయము.

(ద్వితీయాశ్వాసము.)

కం॥ శ్రీమత్కిష్కింధాపుర ధామ! కపిస్తోత్రనామ! ధరణీతనయా
కామపదాంబుజసేవా కామ! పకీరయసనామ! ఖరకరధామా! ॥ 1

కం॥ అటమీఁది తెఱఁగు వినుఁడు
త్కటకరుణం జంద్రధరుఁడు కాళికిప్రీతిభృ
త్కటకమున నుడువు నుడువున
నటసూతుఁడు సెప్పెఁ మునుల కాపైసికతన్॥ 2

సముద్రమథనాదికథాసంగ్రహము.

చ॥ క్రమముగఁ బాసవాల్ దొరలు రక్కసులున్ సుధఁ గోరి పాల సం
ద్రమ నెమకుండ మందరధరమ్మను కవ్వము. బెట్టి మేటిలా
గమనికి తేని త్రాడుఁగడు గట్టిగఁ జుట్టి కరమ్ముఁ బట్టి ధై
ర్యమడరఁ గా మథింప మహితార్భటిఁ బుట్టె విషమ్ము తోల్తనే॥ 3

చ॥ కలిగి జగమ్ములం గలఁచఁ గాసళికాత్ముఁడు మ్రింగ నంతనాల్
గలిగిన సంయముల్ గొనిరి గంధగజేంద్రము వెల్లగుఱ్ఱమున్,
గలిగిన నింద్రుఁడుం బలియుఁ గైకొనిరిం దిరయున్మృగాఙ్కుఁడుం .
గలిగిర మేశు వక్షమల ఖస్థలముం గయిసేసి రంతటన్ 4

కం॥ కొమ్మలొ మేలిమిచివురుం
గొమ్మలొ మరుకత్తులాని కొమ్మలొ జగిగీల్

బొమ్మలోఁ బైఁడిమెఱుంగుం
బొమ్మలోనా వేల్పుటాండ్రు • పుట్టిరి జలధిన్ ॥ 5

తారవర్ణనము.

క॥ అవ్వామాక్షులలోనం బువ్వారుం బోఁడి తార • వొల్చును వలరా
గ్రొవ్వారుమదపుటేన్గన మవ్వంపుం బువ్వుబోండ్ల • మానికమనఁగన్ ॥

ఉత్సాహము. పల్లవోష్ఠి జవ్వనంపుఁ • బాలవెల్లిలోని తా
బేళ్లు గోఁడెమీలు సుళ్లు • బెంగరుళ్లు సుర్వ మీ
గాళ్లు కనులు లోఁతుబొడ్డు • గల్కిముత్తరుల్ నవుల్
త్రుళ్లుగాఁగఁ దండ్రిఁబోలు • తోయజాక్షి నాఁదగన్ 7

సీ॥ కల్వలోఁ బెనుమీను • చెల్వలోఁ తుమ్మెద
చెల్వలోఁ కటిపుల్గు • చెల్వలోఁ గొ్క
తేటలోఁ కటిమబ్బుఁ • దాటలోఁ నీలంపుఁ
గూటలోఁ కటినాచుఁ • దాటలోఁ గొ్క
పండులోఁ నున్నపైడి • గిండులోఁ జక్కవ
గండులోఁ పొందమ్మి • చెండులోఁ గొ్క
మించులోఁ హొందీవ • సంచులోఁ పవడంపు
సంచులోఁ దిక్కల • మించులోఁ గొ్క
తే॥ నాఁగఁదనరారు నామెల • నాఁగకనుల
తీరు గొనబారు పెన్నెరుల్ • తారు ప్రచనుల
సౌరు బెడగారుమొయిడాలు • తీరు కనులఁ
దీరుగాఁ గాంచు నిలలోన • వారికబల!॥ 8

చ॥ తెలివపిఱుందు వెన్నెసలు • దిన్నెలతోఁ నెలతోఁ నెదిర్చ్చ హుం
బరువఁపుఁగుబ్బలుం గిఁనము • మందరముందరముల్ హసించెడున్
సిరిగల మేను వెన్నడలు • శ్రీకరినిం గరినిన్ గలంచెడున్
హరువుగఁ గెల్చుఁ గౌను రద • మంబరముంబరమాపుమల్లికన్ ॥ 9

క॥ వేళ్లాకన్నుం గవతా బేళ్లామీఁ గాళ్లు గోళ్లు • పెంపులు రిక్కల్
చాళ్లాచొక్కఁపు మావిచి వుళ్లాపదయుగము పువ్వు • బోఁడికి నహహా!

సీ॥ తెలువమేల్ తలకట్టు•దీర్ఘమ్ములై యొప్ప
గుడిరీతి శ్రవణశ•ష్కులిక లొప్పఁ
గొమ్ములలాగు కం•ఠమ్ములుఁ గననొప్ప
వానిదీర్ఘము చూడ్కి•వరుస నొప్ప
నేత్వమైత్వము పాటి• నెసఁగు హస్తయుగమ్ము
నోత్వమ్ము గతి బాహు•లొప్పియుండఁ
బుత్వమ్ము తో నాసి• కెత్తువచ్చెసున్న
తో నెన్నొ సల్ తుల• తూఁగుచుండఁ
తే॥ నాభికూపమ్ము నెలసున్న•నాఁగ నొప్ప
ఘనకుచములనుస్వారయు•గమ్ము నెప్ప
డెన్ను నంచనఁ జెలియొడ• లెల్లగుణిత
పద్ధతినిఁదగనని చేతఁ•పలుక నేల॥ 11

ఆ. వె॥ "ళా"సుమధ్యముమహి• ళాసుమధ్యమునవ్వఁ
"దా"పిఱుఁదునగుఁగ• దా పిఱుందు
"ళా"ప్రకారమవ్వుబ• ళా! ప్రకారము నెన్నఁ
"దాని"యెదనుతించు• దానియెదను॥ 12

తే. గీ॥ నెఱులు నేరేడుఁబండులు•నిమ్మపండ్లు
దొరఁపుఁగబ్బిగుబ్బలు•దొండపండ్లు
గెంపువాతెఱ దాకపం•డ్లింపుగుల్కు
పల్కుమఱిపండ్లుమడమలు•పడతికహహ!॥ 13

చ॥ లలితవిలాససంపదలఁ•లక్ష్మికిఁ జెల్లెలు పోయగంబుసం
గలితవిలాసలైన సుర•కాంతలకున్ సహజాత సర్గస్వో
జ్వలితవిలాసలం గలశ•వార్ధికిఁబుత్రితరంబ యెన్న నా
కలితవిలాస కాక సరి•కాకమఱొక్కతె కల్గునే కనన్॥ 14

క॥ ఈదృశవిలాసతత్సతి తాదృశశరథిజనియించి•తనతండ్రియెదన్
సాదృశ్యరహితమైనమ్మ గీదృశగంటిననుపెంపొ•గంగలిగించెన్॥ 15

తారనుమోహించి వాలి సుషేణులామె కేల్దోయిఁబట్టుట.

క॥ ఈకరణిఁగలిగిదివిజని
శాకరనిభవదనలందు•జాలనెఱిని ర
త్నాకరమువెడలివచ్చె గు
ణాకరుఁడగుపురుషుఁడనకు•నరయుటకోనాఁ॥ 16

ఉ॥ అంతకుమున్ననచ్చటికి•నైంద్రసుషేణులువచ్చియుండఁ ద
త్కాంతనుగాంచి దానిమొన•కంపుటొయారము దానిచొక్కపుం
గాంతియు దానిసోయగపు•గల్మియుఁదానిజగానడల్ హొయల్
భ్రాంతినిముంచుదానినెఱి•వాల్ నునుజూడ్కులతీరునెంచుచున్॥ 17

చ॥ పనివినిచెంతకయ్యెడన•భంగనఖద్యుతినింద్యదారఁమో
హినియపరావతార మణి•హేమసమన్వితతారహారఁ స
త్యసిచయవాక్ప్రచారఁతత•త్త్రైధికతాపవిదారఁ సజ్జన
ప్రనిచయకీర్తనీయగుణ•వారను దారనుదారుగాంచుచున్॥ 18

ఉత్సాహము ఎదురుగానుబోయివార•లిరువురుఁజెనవ్వులం
గదురుమోములందదీయ•కాంత కేలుదామరల్
గుదురుగాఁస్వహస్తములను•గోర్కెమీఱఁబట్టిరా
యదురుబెదురులేకతమక•మంతకంతకెచ్చఁగాన్॥ 19

ఉ॥ దాపలికేలఁవాలితన•దక్షిణహస్తమున్ స్వకీయవా
దాపలికేలునోలిఁదన•దక్షిణపాణిసుషేణునిన్ వలం
దాపలిక్రేవనెంతయు ము•దంబుననిట్టులు పట్టినిల్వఁగా
దాపలిక్రేవకై తిరిగి•తార సుషేణునితోడనిట్లనున్॥ 20

తార సుషేణునితోఁ వాలితోఁబ్రసంగించుట.

మ॥ చెలిఁగాంధర్వమునం గొనందలచితే•స్త్రీదక్షిణంపుంగరం
బలరం బూరుషుఁడైనవాఁడు పెడకై•నాటన్వలెం దానికి
న్వలిగాఁదా పెడకైనిబట్టితివి తం•డ్రీ! నీకికేనాలిఁగా
నెలమింబెంపునుపట్టినాదునను నెం•తేబెంపుమాకూర్మిమైన్॥ 21

మ॥ అనివాలిం గని పూరుషాగ్రణి మహా•హ్లాదంబుతో నేలు న
న్ననివార్యంబగు ప్రేమ నీకడలి నీ•కై కల్గఁగాఁ జేసెనన్
వనజాక్షుండతఁ డేమిగాఁ దలఁచెనో•స్వాంతంబునం దట్టిలో
వనజాతాసనపౌత్ర! ఋక్షవిరజా•పత్యంబ! నిన్గోరి జ
వ్వనముం జన్నియ వట్టియుంటిఁ ఫలియిం•పం గంటి నాకోరికల్॥ 22

చ॥ జిలిబిలి తేనియల్ నుడులఁ•జిల్కుచుఁ గుల్కుచుఁ బల్కు నాజగా
కులుకుల దొంతి వాలిగని•కోమలి నేలఁగఁ గంటి నంచు నీ
వలపుల యిక్కఁ జక్కని ప్ల•వంగశిఖామణి వాలికిచ్చి నా
కులము పవిత్రతం జలిపి•కొంటి నటంచు సుషేణుఁ డుదగన్॥ 23

తారావరారోహా వివాహము.

శా॥ చాలం జంకలు గొట్టికొంచు నగుచుం•జంద్రాస్య తారం జగా
బాళిం గైకొని ప్రోలికేగి వెనుకం•బ్రాజ్ఞుల్ ముహూర్తం బొకొం
డాలోచించి వచింప దారకు మహా•హ్లాదమ్ముతో వాలికిం
దె త్రైలోక్యంబును మారుమ్రోతలిడ వా•ద్యవ్రాతముల్ మ్రోతకున్

ఉ॥ శ్రీసురుచిప్రహాసుఁడు సుషేణుఁడు శేషవిశేష శేముషీ
భాసురుఁ డాగమోక్తవిధి•బంధురబంధుజనాభిరమ్యమై
భాసురవజ్రపాణివిభ•వంబు హసింపఁగఁ జాలు వైభవం
బై సురవంద్యమై తనర•నాయెడఁ జల్పె వివాహ మెంత యేన్॥ 25

సుషేణుఁడు తారనత్తింటికనుచుట.

ఉ॥ చిత్తము పొంగ నీకిరణిఁ•జేసి వివాహముఁ గూతు నట్లు మేల్
హత్తులఁ గత్తలానులను•నందఁ బురోవిదిబోండ్లు లోనుగా
నత్తఱి నిచ్చి పుచ్చెఁ రహిం•నందఁ డునందరుఁ డందఁ ముందుగాఁ
గత్తులు దూసి సద్భటుని•కాయములో రల బాలు దీరఁగాన్॥ 26

క॥ తారామనోహరుఁడుగాం
తారత్నముఁ గూడి గృహము•నకు నరిగినటుల్
తారామనోహరుఁడు గాం
తారత్నముఁ గూడి గృహము•నకుఁ బుడరిగెన్॥ 27

వ॥ ఇట్లు గృహంబుఁ జేరి 28

వాలి తారతోఁ గూడి విహరించుట.

ఉ॥ చందురుఱాలమేడలఁ బ • సందగుకుందవనంపువాడలం
గందపుఁజెట్లనీడల జి • గాజిగతమ్మికొలంకుజాడలం
గందుదురంపుఁదోటలఁ జొ • కాటపుఁబాటల వింతమాటలం
జందనగంధితార కపి • చంద్రుఁడు వాలి సెలంగి రెంతయున్॥ 29

తార నీరుమోయుట.

ఉ॥ ఆకరభోరువీకరణి • నైంద్రినిఁ గూడి మెలంగి వేక్కటిం
జోకరహింగనేన్ మగఁడు • జుట్టలు దల్లియుఁదండ్రి హాళినిం
బ్రాకటరీతిఁ గాంచఁగ స్వ • వంశజు లెల్లరుఁ జాల నెంచగాఁ
వేకటకల్కి యుంచుఁ గడు • వేడుక సేయఁగ దోడిచేడియల్॥ 30

ఉ॥ చెక్కులు తెల్పులాయెఁ నెఱి • జేఁగడియోలువద్ధుళ్లనాయెఁ జ
న్నక్కులు నల్పులాయె మొగ • ముంగడు వెల్వెలబోయె మంటిపై
నెక్కుడు గాఁగఁ బోయెఁ దమి • యేమిరుచి పకపోయె భోజ్యముల్
ద్రొక్కుడు సెందుటాయె నడ • తోయరుహాననకాయెడందగన్॥ 31

తే॥ కొమకుజుట్టుములువ్వెట్టిన • రమణిఁ గాంచి
తియ్యనైయుమ్మి విషమైన • దేమిమ్రింగ
నన్నఁ బుక్కిటఁ బెల్లంబు • నంగిటఁ విష
ముంచిపల్కన్న లిట్లని • యువిదనవ్వె॥ 32

క॥ ఆనళిననయననిరుపే దైనకవును బలియుఁద్రివళు • లాగెంగడు బీ
దైనయతడడరిదొరన్మై దైనఁ బొరువువారు మనెద • రాధరలోనన్॥ 33

ఉ॥ కమ్మనిమోవినాననెస • కమ్మునరాయిగసడ్డపెట్టు రా
రమ్మని కౌఁగిలించఁగ భ • రమ్మని మెల్లఁగఁ గౌఁగిలించు లే
లెమ్మని కామకేళికవు • లెమ్మని యెట్టులొ మాన్పివేయుఁ గో
కొమ్మని కమ్మవీడియముఁ • గొమ్మని తాంతపుటూర్పు మైనిడున్॥ 34

క॥ లలనామణికీపగిదిని నెలలన్నియుఁ వరుసఁ నిండి • నీళ్లాడెడు నా
నెలలరుగుదెంచె విందుల కలనాదముఖిం చెకొ ధుకు • గలుగునటంచున్॥

కుమారోదయము.

శా॥ ఈశీలంగ్రహపంచకంబురవితో ♦ నేకంబుకానట్టిదా
మేతౌలగ్నమునందుఁగాంచెఁగలహం ♦ సీయాన రామామనో
జ్ఞాలంకారు రమాకుమారసుమనో ♦ జ్ఞాకారదూరుం గపీం
ద్రాలంకారుఁగుమారుఁదిఙ్నిచయసం ♦ వ్యాప్తప్రభావారునిన్॥ 36

వ॥ మఱియు నాకుమారుతిలకంబు జననంబునొందుసమయంబున. 37

క॥ ఆడిరిరంభాదులు రహిఁ
బాడిరిగంధర్వపతులు ♦ బలియుండగునం
చాడిరిపెద్దలు వేల్పులు
కూడిరికురియుచుఁసురాగ ♦ కుసుమంపుముసురుల్॥ 38

మ॥ తనయుంబుద్భవమైనవాఁడని ప్రమో ♦ దంబారనాలించి ఖ్యా
తనయుండైంద్రి వినిర్మలాంబువులనే ♦ తానమ్ముఁగావించి యా
తనయుంగాంచి సువర్ణరత్నచయముల్ ♦ దానమ్ములిప్పించెఁ రాట్
తనయుల్ మెచ్చఁగనిచ్చ భూసురలకుం ♦ దాతృత్వమేపారఁగాన్ ॥39

తే॥ నిండువేడుకనిటువిందు ♦ లుండరెండు
తలలు కుదురుగనేర్పడి తనరఁగఁబడి
దినములేతొందరయుఁలేక ♦ చనినవెనుక
పురిటినీళ్లనుబోసిరి ♦ పొలఁతులెల్ల॥ 40

తారాకుమారునకు నామకరణమ్ముసేయుట.

క॥ చట్టననంతటఁబెద్దలు పెట్టినమూర్తమునవాలి ♦ బిడ్డకుసిరికిం
బట్టనఁగఁజాలునొకనెల కట్టునరహిఁబారసాల ♦ గావించిరహా!॥ 41

క॥ రంగదుడురాజమణిలస తాంగదుడుమహోగ్రతరర ♦ ణావనిక్రూ
రాంగదుఁడువీఁడటంచప్ర డంగదుడఁనిపేరుబెట్టి ♦ రాశిశువునకున్॥ 42

క॥ జోజోతారానందన! జోజోతారాపరాభ ♦ సురచిరవదనా!
జోజోతపనీయాంగద! జోజోయంగదయటంచు ♦ జోలలువేడ్కన్ 43

క। బంగారుతొట్టెలోపల రంగారుగుమారునుంచి ♦ రాజనిభాస్యల్
సింగారఁపుఁబవడఁపుఁజే ర్లంగారమెలర్పనూచి ♦ రహిఁబాడిరహ !॥ 44

వ॥ ఇవ్విధమ్మున నక్కుమారరత్నమ్ము బాలకాలానిధివిధమ్మున దిన
దినప్రవర్ధమానుండై వెలుఁగుచుండెఁ దదనంతరంబ 45

వసంతర్తువర్ణనము.

ఉ॥ మావులపంట పూవిలుతు • మావులునోఁచిననోముపంట నె
త్తావులఁజిల్కుకుంట పలు • తావులుసిల్కెడుజాజితంట క్రొం
బూవులవింటిదంట నెర • పూనికకుందగినట్టిజంట బల్
కోవులఁగుల్కుతేంట్లదగ • డించెడునామనిదంటవచ్చెనా॥ 46

సీ॥ కర్మశేషమ్ము భు • క్తమ్మొనర్చికొననీ
వసుధపైఁజేరు జీ • వవ్రజంబొ
జీవవ్రజంబులో • జీవించిముదిసికా
యమ్ములనూడ్చు మ • ర్త్యవ్రజంబొ
మర్త్యవ్రజంబులోఁ • మహితులఁదేఁగ ర్త
వంపనచ్చురమేశు • భటచయంబొ
తద్భటవ్యూహమ్ము • దాల్చవచ్చుకడాని
డంబుమీరినదుష్ప • టములడంబొ
తే॥ నాగఁదగువంగపండుల • నలువుమీరు
పాంథులకుఁబర్వనిపరువుల్ • పగిదిమీరు
పలువితఁపుఁజెట్లగమ్మిక్రిందఁ • జెలువుమీరు
నామనికిముందురాల్ పండు • టాకుబాళి॥ 47

ఉ॥ ఢీలువడంగఁదోలెఁ బిక • డింభకపాళినిఁ దాదులాత్మ గే
హాళులనుండనీక విర • హార్తులగుండెలుతల్లడిల్ల హిం
దోళమునాలపించి రల • ద్యోపురకాంతలు త్రెంచెదోట్లు వృ
క్షాళులఁబెల్లునల్లుకొను • నాగురివిందఁపుఁదేనెనానుచుఁ॥ 48

సీ॥ మవ్వంపుటెలమావి • మ్రాకుకొమ్మలుకేవి
నలరుపెండిలిపేరఁ • టాంద్రుఁగాఁగఁ
గిలుకుటెల్గునఁగుల్కు • చిలుకకోయిలపల్కు
కొమరారుబల్వాయి • దములుగాఁగఁ

దేనియల్ గ్రోలి మ • త్తిల్లిన తేంట్లమై
కప్పువ్రేలిమిపొవల్ • చొప్పగాఁగఁ
వలపుమోపరిరాల్చు • బలుమల్లెపూచాల్పు
నాలుమగలతలం • బ్రాలుగాఁగఁ
తే॥ సుమలతావళిమంగళ • సూత్రములుగ
నలరుపొడితిన్నె పెండిలి • యరుగుగాఁగఁ
మాధవుఁడువనలక్ష్మికిఁ • మగఁడుగాఁగఁ
నవనిఁబెండిలిసేసెఁదా • నరుదుగాఁగఁ 49

తే॥ అనుఁగుటల్లుండయిన మాధ • వునకుఁగూతు
రైనవనలక్ష్మికిప్పించెఁ • భూనితంబి
నీమతల్లి కానుక లెంతొ • ప్రేమమీరఁ
బచ్చనాకులునాఁబట్టు • వలువ తెవలు
పాదపములను నెచ్చెలి • బారుచేత॥ 50

సీ॥ మవ్వంపుటీరపుం • బడకటింటనుమల్లె
పూవుఁజొంపఫుఁబాను •• పుననుగొమ్మ
గమిఁగ్రమ్మ్రతలిరు మొ • గ్గపులకల్ చివురుటా
కులనులిగిల్కుపం • ల్కు నన తేనె
చెమ్మటల్ వలినాతి • తెమ్మెరల్ నిట్టూర్పు
కలిగిమాధవునితోఁ • గాటఁఫుఁదమిఁ
బొన్న నేలకిపెన • గొన్న చెన్నునఁమారు
పోరున నెంతయు • నారితేరె
తే॥ కొలసినీర్తుంపరల్ చిట్టు • ములుగఁబూవు
గుత్తులందగు తెమ్మెరల్ • గుబ్బ మొనల
నల్పుగాఁగఁజూలాలిత • నమునఁగాన
లచ్చికొమరుపిందెలబండు • లగ నెనహాహా॥ 51

మ॥ పరదేశంబుననుండుభర్తలమదిక్ • వాంఛించు నిల్లాండ్రు సుం
దరులంగార్యపుటష్టుఁదీర్చిధవు వెం • టఁబంపుతల్లాండ్రు లు

ర్వరఁజన్నంబులోనర్చువాండ్రుచలివేం • ద్రల్ బెట్టుమొన్గాండ్రు వం
దురుప్రోయాండ్రునుగోడెకాండ్రునయిరం • దుంగందువాల్మీకులౌ

వ॥ ఇట్టులాపేరుటూమని యామునేనుఁగుగోమునవిూరుచున్నంత నో
క్కనాఁడు. 53

శా॥ వేగంటెంబుకుడించుతండ్రికొలువు • న్వీక్షించిసుగ్రీవుఁడుం
గ్రీగంటందనమంత్రులంగనఁగ మం • త్రిప్రాతమాఖేటకై
రాగంబూనె మహీశుఁడంచుఁబురివ్రా • రాజిల్లఁజాటించఁగాఁ
వేగంబోయలువచ్చి కేమనుదు ను • ర్వీరుట్సుకేంద్రాజ్ఞ హా॥ 54

తే॥ దేవతాంశభవుండౌట • నావిభునకుఁ
నేఁటయాడఁగమదిలోనఁ • వేడ్కపుట్టెఁ
గామరూపంబుకలిగిన • ఘనులయంశ
మఖిలసృష్టులఁనై పుణ్య • మందుగాదె॥ 55

వ॥ ఇట్లాఖేటఖేలనాధురీణులగు కిరాటులు వేఁటకనువగు మరువిండ్లవం
టివిండ్లు రిపుభయదమ్ములగు భల్లమ్ములు తృణీకృతస్మరభల్లమ్ము
లగుబల్లెమ్ములు హతవిమతస్వాంతమ్ములగుకుంతమ్ములు సమరజయ
ప్రదమ్ములగు తోమరమ్ములు ఖండితరిపుజాలమ్ములగు భిండివాల
మ్ములు వలలు నుఱులు జివురుఁగండెలు బోనులు పగ్గంబులు మొద
లుగాఁగల సాధనంబులతోడఁ బల్లజుంజురువెండ్రుకలనడరు సొగసై
నసికలతోడఁ గోడెమొకరితుమ్మెదలసీడబుచ్చు మీసమ్ములతోడఁ
బట్టుధట్టులతోడ జుట్టుబొట్టులతోడఁ గారుమొగిళ్లనాగఁజాలుజగా
యొడళ్లతోడ సోగపాగాలతోడఁ గత్తిడాగులతోడ •ముతకదుప్ప
టులతోడఁ గుతుకంపుఁజప్పటులతోడ నేడనీడుజోడులేని సొగసూ
నివచ్చి వియచ్చరరాజు రచ్చలచ్చి నవలఁబుచ్చు రచ్చపట్టుఁజొచ్చి
యొకవంకవాదిమొదలుగాఁగలకుమారరత్నంబులు కొండొకజాంబ
వదాదిమంత్రిసత్తములు తక్కువృకుచరులంతంతఁగొలువుదీరి దైవ
తశిఖామణులుగొలువఁ గొలువుండునింద్రుండునుంబోలె మెఱయు
చుండు ఋక్షవిరజుంగపిరాజరాజుఁగాంచి సభక్తిపూర్వకంబుగ

నమస్కరించి యువరాజునకంజలింజలిపి తమ్మురావించిన సుగ్రీవు నకర్మిలిమ్రొక్కి వేఁటకాయితంబయిచనుదెంచితిరేయని చిన్నిజేఁ డన సామి "సుగ్రీవాజ్ఞకు" చాఱుమాఱున్నదేయని యమ్మాయ బోయకొలంపుఁబోయలిట్లనిరి. 56

గ్రామ్యపదయుక్తసీసము.

సూసినారె యొయ్యారు • సుందడిబొట్టీడు
తో కుచ్చుకొనియేదుఁ • దోసిసంపెఁ
గాసిగాఁడండి • కెగల్ మెకాల్ కంట్లఁ
జాలుచ్చుకొసమొన్న • తోలుకొచ్చె
బాసిగాఁడండి • బాస తొందసియని
సెరబమెగానొక్క • డిరుగ మొడిసెఁ
మోసినోఁడిండి • ముట్టుమెగాల్ జోడు
మాసెంబుతర్వాత • మాలొపెద్ద
తే॥ యీాండ్లతల్లన్ని దోడండి • యీారిగాడు
బెబ్బులేటాడిపోతేడు • దొబ్బలేడు
పెగ్గగల్గోడునాతోటి • నిగ్గలేడు
పులుఁగువేటన్న సింగఁడు బుఱ్ఱగాడు॥ 57

వ॥ అందుఁ గొందఱుబోయలిట్లనిరి. 58

సీ॥ హరిణాక్షభృద్ధస్త • హరిణపోతమునైనఁ
వలకుఁలోఁ జేయుసీ • పదములాన
పరమేశ్వరీవాహ • దరఁముబోనుననైనఁ
వశిబడఁ జేయుఁనీ • పదములాన
ధర్మరాజువాహయంపుఁ • దంటనైనంబైనఁ
బడిలొంగఁ జేయుఁనీ • పదములాన
కకుబంతములహస్తి • ఘటలఁబాహులనైనఁ
బట్టుగాడయుసీ • పదములాన

ఆ॥ ఈసివంగిమిత్తి ♦ యీమత్తెపూగుత్తి
ఈపిరంగిగుండు ♦ లేపిగండు
ఈకడానికంటి ♦ యీమగతాబంటి
ఈతుపాకిమతము ♦ యేమకొంతము॥ 59

చ॥ కవిసెనుమీదికింబడి ♦ గజ్జెలపట్టెడ బ్రమోతనేడ బి
ట్టవిసెనుగుండెపట్టులు మ ♦ హార్భటిసూడఁగడంకఁదాకినం
బవిసెనుజుండికుక్కలివి ♦ పక్కఁలముక్కలఁజక్కనొక్కఁగాఁ
గవిసెదుడేగబారులవి ♦ కాంచుమటంచుఁవచింపుచెంచులన్॥ 60

వ॥ ఇంచుకంత క్రీగంటవారించి మోలిఁ దిలకించునంతలోన 61

ఉ॥ పోఁశిమివానికంపుఁ మొగ ♦ ముట్టనుబీలిగ ఖుల్ తలాటము
న్యాశిమెఱుంగుఁబాణములు ♦ నారసపుంబొది గత్తివిల్లు సు
ప్పాణిమెఱుఁగుముత్తియపుఁ ♦ బక్కెరఁబల్లమువాగెఁ బన్నికం
ఖాణేఁమిహింగళ్లిడినఁ ♦ గైకొనిసాహిణి తెచ్చెఁదెచ్చినన్॥ 62

వ॥ అంతసుగ్రీవుండు 63

మ॥ మునుమున్ బుల్గుల రాచతాబొమిడికం ♦ బున్మోలతాగత్తళం
బునుసుప్పాణిమెఱుంగుముత్తెపుసరం ♦ బుల్ మేల్మిచౌకట్లజో
డునుహాంబట్లుజిలుంగురెంటెమునునీ ♦ టుంగుల్కకస్తూరిబో
ట్టునుమేల్ చందురుకావిదట్టియునునీ ♦ టుంగోటుమ్మోత్తావిచేన్॥ 64

క॥ ఈలీలం దాలిచి నెఱి గేలలకోరిలవిల్లు ♦ గిలక్కల్పపొదిం
గాలనిడి కెంపుబావలు బాళినిసాంబ్రాణి నెక్కి ♦ పైనంబయ్యెన్॥ 65

శా॥ పైనంబైననిజాగ్గులర్కజుడు కో ♦ భాగంబునందశ్వరా
డ్యానారోహణమాచరించి తమిడా ♦ యం బోయలున్మోపుల్
పైనం బేర్పడఁబోనులున్వలలు తే ♦ వం దాల్చిరాఁ బెంట్లికిం
పైనంబై చనులాగువారయెననికిన్ ♦ వాద్యార్భటుల్ సెల్లఁగాన్॥ 66

వ॥ ఇట్లుచనునెడ 67

మ॥ జముగారాబఁపుఁదమ్ముఁగట్టఁడదిస ♦ జస్యందనంబు న్మదే
భముగాఁ రేచితవల్గితప్లుతములా ♦ ప్పంబాఱఁగాఁగాంచి రం

దమునం జాలఁగ సంతసింపుచుఁ జెం♦తం బాటచేలన్ మహీ
జములం దోఁటలఁ బాటలం బయిరు లిం♦చ్చంగాచుపూఁబోఁడులన్ ॥ 68

వ॥ కనుంగొని ముందట 69

ఉ॥ తమ్ముల విందుకందు కను♦ దమ్ముల నందము గుల్కఁగాంచెఁ స్వాం
తమ్ముల నబ్బురంపడి ము♦ దమ్ములఁ జెందఁగఁ బోయి గుంపు నె
త్తమ్ముల నుండి మార్గవిత♦ తమ్ముల జారెడు నెన్మపాలఁ బా
తమ్ముల కాగ జారి నిహ♦ తమ్ములమైనకడిందిపందులన్ ॥ 70
క॥ పనికలమ స్త్రియేమల్ మానికముల నేయిక డలి♦ మాద్రిగఁ బాఱం
బూనిక వెదురుల ముత్యాల్ మానికములలాగు పరవ♦మతిఁ జేఁడుగ నేన్

హిమవన్నగవర్ణనము

చ॥ మృగధరుఁడైనవానిఁ ముని♦బృందము గొల్వఁగ నొప్పువానిఁ మిన్
సిగగలవానిఁ జందురుని♦నిందయొనర్చెడు కాంతివానిఁ బె
న్గగనధునీతరంగముల♦నానెడు నౌదలవాని మేనకా
సుగుణయుతాత్మజాభిరతిఁ♦జొక్కు ముదంబుధి దేలువానినిన్ ॥ 72
సీ॥ కన్నతండ్రియ సూయఁ♦గన్నతండ్రియటంచు
సార్యయెవ్వనిగర్భ♦మందుఁ బుట్టె
రాజశేఖరుఁడద్రి♦రాజశేఖరుఁడంచుఁ
బ్రార్థించి యెవ్వని♦పట్టెఁగొనియెఁ
దానమేనగఁ మని♦తాన మేనగమని
నవ్వు మేనకఁ గూర్మి♦నెవ్వఁడేరెఁ
మొదవుపంటవలంతి♦మొదవుఁ బాటవలంతి!
యున్నవత్సంబెవ్వఁ♦డయ్యెనాఁడు .
తే॥ పల్లవులఁగూడి దైవత♦హల్లకేక్ష
ణలు స్మరక్రీడఁ బొంచె కం♦దరములెందుఁ
గూర్మినై నెమకుచుఁ రట్టి♦గుబ్బలదొరఁ
గన్గొనియెఁగాము రాబట్టి♦గట్టుపట్టి! ॥ 73

క॥ ఇటుగనితత్కటకమునకుఁ దటుకునఁబోయిసకలర్తు ♦ ధర్మంబులను
త్కటపర్ణపుష్పదళఫల పటలావృతవిటపిబహుళ ♦ వనముంగాంచెన్॥

క॥ కనిముదమునంది బోయలఁ
గనియిచ్చటమెకపుఁబనుపు ♦ గలవెక్కుడుగాన్
గనివానిత్రోవ నవిరా
గనివేటాడుమనఁ వేడ్క ♦ గదురుగఁవారల్॥ 75

తే॥ వలలనొడ్డించిబోనులు ♦ వన్ని మెఱుఁగు
బల్లెములనీటెలంగొన ♦ పములఁబరపి
ఘూనిరిమెకంపువేటకుఁ ♦ బోయలంతఁ
బ్రొద్దుకొామరుండువారలఁ ♦ బురికొలుపుచు॥ 76

బోయలతోఁగూడి సుగ్రీవుఁడు మృగములవేటాడుట.

ఉ॥ తాఁకఁగనిల్చుతత్తడిని ♦ దట్టికరమ్మునఁ జిల్గువల్వచేఁ
జోఁకఁగ వల్లెవాటుడిపి ♦ చొక్కఁపుటంగిబిగించి ప్వేషుధిన్
వీఁకఁగదల్చి భల్లములు ♦ విల్లుజరీలునఁదూసి నెత్తముల్
గ్రీఁకఁగఁగత్తలాని దుమి ♦ కింపుచునేసికిరాటులార్వఁగాన్॥ 77

క॥ సింగంబులగ్రెల్లురుకుకు రంగంబులమత్తమధుక ♦ రప్రకలితమా
తంగంబులయుఁగంబుల భంగంబులుకాగగొట్టెఁ ♦ బటుదోశ్శక్తిన్॥

సీ॥ ప్రణతార్తిహారుఁడుమా ♦ రమణుండుశరణన్న
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుపవేడ
ప్రజలధర్మాధర్మ ♦ పాళిఁదీర్చుయముండు
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుపవేడ
యె[illegible]ప్రలఁబ్రోచు ♦ నల్లజేజేచెల్లి
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుపవేడ
తమముఁబోఁదోలిచి ♦ త్తమెలర్చుజాబిల్లి
మనచుట్టముంబలె ♦ మనుప వేడ
తే॥ యనుచుఁదత్స్థలమ్ముల ♦ కరుగనురుకు
కరణిఁబరువిడుజింకలఁ ♦ గాసరములఁ

సింగములలేళ్లనుగ్గాడి • రంగుమీఱఁ
బంతములఁబల్కుచాబోయ • వాండ్రునార!॥ 79

లయగ్రాహి. దట్టమగుపూఁబొదలఁ • దిట్టమగుబోనులను
బెట్టికడుఁదాపునను • గట్టుపయినొక్కం
డెట్టుమెకమల్కుడగు • నట్టుకనుమల్పుచల
చెట్టుపయివానికల • గట్టుదొరచూల్ మేల్
తట్టునలువచ్చిరహి • ఁబట్టఁగనిబోనులను
గట్టిడిన యేడికలఁ • బట్టఁజనఁబోనుల్
జట్టుననుమూసిరహిఁ • బట్టఁదమరాజనకుఁ
గట్టమునిబోయగమి • పెట్టిరొగిముందుక్ 80

వ॥ అంతనంతకానుజుండు 81

స్రగ్ధర. ఖండించెంగండుమైను • త్కటభయదఁపుఁబిం
గంబులాగొండ గొల్లాం
దుండించెందచ్చికాళ్లం • దొడరుమెకములం
దుష్టశార్దూలపఙ్క్తిం
జెండించెంగుప్పిపోజుం • జిఱుతకఁఱునులం
జెండెంబోత్రివ్రజంబుల్
వంచించెన్మాంసమెల్ల • న్వడినడినెఱుకుల్
బంచుపంచుబ్బుజెందన్॥ 82

క॥ ఉసికొలిపిపిడువఁ గుక్కలు
పసివట్టుచుఁబొదలఁదూఱి • పందులమందం
గసిమసఁగెఁసంతసమ్మునఁ
విసరుమందమతోకలడవి • వెసఁదిరిగియహా!॥ 83

క॥ అత్తెములనుంచి డేగల
మొత్తమ్ములనెగురఁజేయుఁ • ముసరిచదలునం
జిత్తములలరఁగఁ బులుఁగుల
మొత్తమ్ములనిడ్చితెచ్చె • మొగిఁనారకడకున్। 84

వ॥ ఇట్లు మెకమ్ముల వేటాడు కిరాటులఁ బోటించి వేటయందుఁ జాల బడలితిరింక వేటతమకంబులుడింపుఁడని వాలితమ్ముండు పల్కుటయు నా చెంచునాయకులు 85

ఉత్సాహము. పునుఁగుఁ గస్తురంటిపండ్లు ◆ బుట్టతేనె చాఱప
ప్పును సలుంగుకొమ్ము సవర ◆ పున్మెకాలు నక్కకొ
మ్మును జవాది మేలిపీలి ◆ పులుగుగఱులు గప్పురం
బు నెగిఁ బుట్టనించి నెరకుఁ ◆ ముందుఁ బెట్టి మ్రొక్కినన్ 86

క॥ మన్నించి పసదనమ్ముల
నెన్నఁగ మంత్రితతిచేత ◆ నిప్పించి హిం
దిన్నగఁ బురమునకరుగఁగఁ
దన్నగచరయూథపుండె ◆ దందలఁచి వెసన్॥ 87

ఉ॥ పిల్లులకుం బలెందిరుగు ◆ బెబ్బులిపిల్లలఁ మేలిపూలికా
వల్లుల నెల్లుబిల్లలను ◆ వల్లిమతల్లులఁ దిర్యమల్లుతో
భిల్లులపిల్లలంబునుగు ◆ బిల్లులపిల్లలఁబల్ జవాదినుం
బిల్లుల నెల్లనల్లఁగొని ◆ వెల్లువ కానొకచోటఁ వేడ్కమై॥ 88

సుగ్రీవుండు శంభరీపురీవనంబుఁ జొచ్చి విశ్రమించుట.

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికా శుక ◆ మంజునాదవిచిత్ర సం
పత్తికిన్ స్వకులర్తుధర్మవి ◆ భాగమానవనీజ సం
పత్తికిన్ నవపంకజాకర ◆ పద్మబంభరగాన సం
పత్తికిన్ నిలవై తనర్చిన ◆ వన్యమొక్కఁడు గన్గొనెన్॥ 89

మ॥ కని తత్పాలకలోకముం గరుణ దో ◆ ల్కంబల్కి పిల్పించి పా
వనమూనీవనపాళిఁ బాళిమెయి నే ◆ భద్రాఖ్యకాంతాళిగో
మునఁ జెల్లాడెడుచోటులో కడిమి నే ◆ భూపాలుఁడీభూమిఁ సం
తసగాఁ బాలనఁ జేయునో తెలుపు మ ◆ న్న న్వారలుం బ్రీతిమై॥ 90

ఉ॥ ఇట్టనివిన్నవించిరి ప్ర ◆ హృష్టమనస్కులు నాచునాజగా
జెట్టిని గాంచి దేవ! గుణ ◆ సింధు వుదారుఁడు గూర్మిఁ గన్న యా

పట్టెనిరంతరంబుఁదన ♦ పైదలిపింఛుకడిందిపోడి మిం
జుట్టునుఁగూడిరాగఁ సాగ ♦ సుంగులుకుంజరియించుసీవనిన్॥ 91

ఉ॥ ధీరుఁడుభూరిభూమిధర ♦ ధీరుఁడుసద్గుణవారుడర్థి మం
దారుఁడుభూరిభూషణుఁడు ♦ దారుఁడుశూరుఁడువైరివీర సం
హారుఁడునీతిసత్ప్రథ చి ♦ హారుఁడువార్థిగభీరుఁడైన యా
తారుఁడుశంభరీసమభి ♦ ధానమునీపురి నేలు చుండెడిన్॥ 92

చ॥ వెలయఁగఁనిట్టువల్కి కథ ♦ వేడుకదియ్యనిపండ్లుఁబువ్వుఁటు
త్తులలరుఁదేనియల్ గరిమ ♦ తోనిడి మొక్కినఁ బ్రొద్దుపట్టి వే
డ్కలలరఁ వానిఁబుచ్చికొని ♦ క్రచ్చరఁమన్ననఁవారిఁబుచ్చి నే
టిలఁననదోటలోఁ బటకు ♦ టీరములోఁనివసించి కూర్మిమై॥ 93

ఉ॥ మూకలుజుట్టుకొల్వ నెల ♦ పూవుల తేనియలాని జుట్టుపు
ల్గీకలఁగట్టువీవనల ♦ నెంతయుఁవీవఁభటాళి తియ్యనా
దాకలపండ్లుతించుఁబుపు ♦ దండలఁదాల్చిముదబ్ధిఁదేలుచున్
మూకలజేఁడుబ్రొద్దుఁరహిఁ ♦ బుచ్చుచునుండిరి శైలనందనా!॥ 94

రుమాకుమారిచెలులతోఁ వనవిహారంబున కేఁతెంచుట.

ఉ॥ అంతకుమున్న శంభరిపు ♦ రాధిపుకూరిమిపట్టిసూ రుమా
కాంత కుమారికామణుల ♦ ఖండకళావిభవంబులన్ రమా
కాంతకునెత్తువత్తురనఁ ♦ గాఁదగివెంటనురావ నేందిరా
కాంతకుదోహదంబిడుట ♦ కాయనఁబోయెనుగేళిలోలయై॥ 95

ఉ॥ తోరఁపువేడ్కనెచ్చెలుల ♦ తోనిటు లింతులమేలుబంతి క
ర్పూరఁపుటంటితోటకయి ♦ పోవుచునుండఁగఁద్రోవఁబోంట్లు సిం
గారఁపుఁబల్కుపల్కుల జ ♦ గాజిగిచిందఁగఁబల్కి పల్కుక
ర్పూరఁపుఁబల్కుకాంతినగు ♦ మోములకున్మెఱుఁగిగిరాఁబళా!॥ 96

లయగ్రాహి. సొమ్ములబెడంగు వద ♦ నమ్ములహారంగును గ
రమ్ములమెఱుంగు కడి ♦ యమ్ములపసం దం
దమ్ములగుకంచుకయు ♦ తమ్ములగు గుత్తపుఁ గు
చమ్ములచొకాటము ము ♦ దమ్ములనిడంగా

నిమ్ములమెలంగెడు శు • కమ్ములజెలంగెడు పి
కమ్ములవలెంబలికి • నెమ్ములవలెన్ హం
సమ్ములవలెన్నడచు • చు మెమ్ములకనవ్వుల సు
మమ్ములనుగోయుచు వ • నమ్ములకటుంగన్ 97

వ॥ ఇట్లుగఁదదీయ వనలక్ష్మీదేవతామతల్లి చెల్లియలనంజాలు కుమా
కుమారీమతల్లి నత్యంతగౌరవంబున నెదుర్కొని గారవించితోడ్తర
ననుపవచ్చు చేటీవధూపటలంబునానెప్పు • కమ్మపొందమ్మిపుప్పొ
డి దుమారమ్ములఁజిమ్మిరేగు బాలసమీరకిశోరవారమ్ముల తాకు
లకుసంతసింపుచు నాత్మీయకుటుంబినీనివహ విభ్రమభ్రమణమనీషు
లయి తమనిద్దంపుటద్దంపుసొంపునింపు ముద్దునెమ్మొగమ్ముల విద్దె
మ్ముఁజల్లు నిలువుటుఱుల నెఱులఁదఱుము ముంగురులుగూడవచ్చు
మత్తమధుకరనికరమ్ముల పెనుమ్రోతలకు వారవార మ్ములికి
పనుచుఁ గరకమలమ్ముల నెమ్మొగుల్కు వాసినదల్పుచు మఱియుబింబ
ఫలాపేక్షాతురత్వమ్మున మధురాధరమ్ములఁజెనకవచ్చు శుకడింభ
కమ్ములఁజోపుచు వెండియుఁదమగిల్కు బలుంగులంబల్కు పలుకు
లాలకించి స్వాంగనారత్నంబులోయనుశంకంగూయు కోయిలపిండు
డాయఁబల్కుచు నంతంతవనవతంసంబు డాయనఱుదెంచి తమదేవిం
గాంచి నెచ్చెలులిట్లువక్కాణించిరి. 98

చెలికత్తెలు తమదేవితోఁ బ్రసంగించుట.

ఉత్సాహము. క్రమముగాననంగునకును • గరణపటిమ కసకగం
ధము లెఱుంగనివానికిష్ట • ద్రవ్యకలన చాలకా
లమునుమాటలేనిమూక • లకును వాక్పటుత్వముం
గమనరహితవర్గమున క • ఖండపల్లవాభి వృ
ద్ధిమహిమంబునిచ్చువనమి • దేపొడఁగనుపైదలీ!॥ 99

మ॥ ఒదవంబల్ నునుగెంపుసొంపుజివురుల్ • హొంబట్టుకెక్కొంపు సం
పదమాకందమనోజరాజరథముల్ • మత్తాళిపాళిగుణ

పట్టెనిరంతరంబుఁదన • పైదలిపిండుకడిందిపోఁడి మిం
జట్టునుఁగూడిరాఁగఁ సాగ • సుంగులుకుంజరియించునీవనిన్ ॥ 91

ఉ॥ ధీరుఁడుభూరిభూమిధర • ధీరుఁడుసద్గుణవారుడర్ధి మం
దారుఁడుభూరిభూషణుఁడు • దారుఁడుశూరుఁడువైరివీర సం
హారుఁడునీతిసత్పథ వి • హారుఁడువార్ధిగభీరుఁడైన యా
తారుఁడుశంభరీసమభి • ధానమునీపురి నేలు మండెడిన్ ॥ 92

చ॥ వెలయఁగఁనిట్టువల్కి కపు • వేసుకదియ్యనిపండ్లుఁబువ్వుఁటు
త్తులలరుఁదేనియల్ గరిమ • తోనిడి మ్రొక్కినఁ బ్రొద్దుపట్టి వే
డ్కలలరఁవానిఁబుచ్చికొని • క్రచ్చరఁమన్ననఁవారిబుచ్చి నే
టిలఁనదోటలోఁ బటకు • టీరములోఁనివసించి కూర్మిమై। 93

ఉ॥ మూకలుజుట్టుకొల్వ నెల • పూవుల తేనియలాని జుట్టుపు
ల్గీకలఁగట్టువీవనల • నెంతయుఁవీవఁభటాళి తియ్యనౌ
దాకలపండ్లుతించుఁబుపు • దండలఁదాల్చిముదర్ధిఁదేలుచున్
మూకలఱేఁడుప్రొద్దుఁరహిఁ • బుచ్చుచునుండిరి శైలనందనా!॥ 94

రుమాకుమారి చెలులతోఁ వనవిహారంబున కేతెంచుట.

ఉ॥ అంతకుమున్న శంభరిపు • రాధిపుకూరిమిపట్టిసూ రుమా
కాంత కుమారికామణుల • ఖండకళావిభవంబులన్ రమా
కాంతకునెత్తువత్తురనఁ • గాఁదగివెంటనురావ నేందిరా
కాంతకుదోహదంబిడుట • కాయనఁబోయెనుగేళిలోలయై। 95

ఉ॥ తోరఁపువేడ్కనెచ్చెలుల • తోనిటు లింతులమేలుబంతి క
ర్పూరఁపుటంటితోటకయి • పోవుచునుండఁగఁద్రోవఁబోంట్లు సిం
గారఁపుఁల్కుఁపల్కుల జ • గాజిగిచిందఁగఁబల్కి పల్కుక
ర్పూరఁపుఁబల్కుఁకాంతినగు • మోములకున్మెఱుఁగీగిరాబళా!॥ 96

లయగ్రాహి. సొమ్ముల బెడంగు వద • నమ్ములహారంగును గ
రమ్ములమెఱుంగు కడి • యమ్ములపసం దం
దమ్ములగుకంచుకయు • తమ్ములగు గుత్తపుఁ గు
చమ్ములచొకాటము ము • దమ్ములనిడంగా

నిమ్ములమెలంగెడు శు • కమ్ములజెలంగెడు పి
కమ్ములవలెంబలికి • నెమ్ములవలెఁ హం
సమ్ములవలెఁ నడచు • చుమొమ్ములకనవ్వుల సు
మమ్ములనుగోయుచు వ • నమ్ములకఱుంగన్ 97

వ॥ ఇట్లఱుగఁదదీయ వనలక్ష్మీదేవతామతల్లి చెల్లియలనంజాలు కుమా
కుమారీమతల్లి నత్యంతగౌరవంబున నెదుర్కొని గారవించి తోడ్తెర
ననుపవచ్చు చేటీవధూపటలంబు నానొప్పు • కమ్మపొందమ్మిపుప్పొ
డి దుమారమ్ములఁ జిమ్మిరేగు బాలసమీరకిశోరవారమ్ముల తాకు
లకు సంతసింపుచు నాత్మీయకుటుంబినీనివహ విభ్రమభ్రమణమనీషు
లయి తమనిద్దంపుటద్దంపుసొంపునింపు ముద్దునెమ్మొగమ్ముల విద్దె
మ్ములఁజల్పు నిలవుటళుల నెఱులఁదఱుము ముంగురులుగూడవచ్చు
మత్తమధుకరనికరమ్ముల పెనుమ్రోతలకు వారవార మ్ములికి
పడుచుఁ గరకమలమ్ముల నెమ్మొగుల్కు వానినదల్చుచు మఱియుబింబ
ఫలాపేక్షాతురత్వమ్మున మధురాధరమ్ములఁ జెనకవచ్చు శుకడింభ
కమ్ములఁ జోపుచు వెండియుఁదమగిల్కు టులుంగులంబల్కు పలుకు
లాలకించి స్వాంగనారత్నంబులో యనుశంకఁ గూయు కోయిలపిండు
డాయఁబల్కుచు నంతంతవనవతంసంబు డాయనఱుదెంచి తమదేవిం
గాంచి నెచ్చెలులిట్లు వక్కాణించిరి. 98

చెలికత్తెలు తమదేవితోఁ బ్రసంగించుట.

ఉత్సాహము. క్రమముగాననంగునకును • గరణపటిమ కనకగం
ధము లెఱుఁగ నివానికిష్ట • ద్రవ్యకలన చాలకా
లమును మాటలేనిమూక • లకును వాక్పటుత్వముం
గమసరహితవర్గమున క • ఖండపల్లవాభి వృ
ద్ధిమహిమంబునిచ్చువనమి • దేపొడఁగనుమైదవీ॥ 99

మ॥ ఒదవంబల్ననుగెంపుసొంపుజివురుల్ • పూఁబట్టు టెక్కెంపు సం
పదమాకందమనోజిరాజరథముల్ • మత్తాళిపాళిగుణ

చ్ఛదపాంసువ్రజచక్రముల్ దొరలనో ♦ జక్కలాగమాహాబలం
బు దగంగొమ్మలుజల్లుపూలనశుకం ♦ బుల్ దిర్వఁగంటే చెలీ!॥ 100

ఉ॥ తీయనిపంచదార వెను ♦ తీయనిరంతరసిూవువల్క నిం
తీ! యనివార్యవాక్కనక ♦ తీయనివింటిమనీని తేజి నీ
తీయనిపల్కుఁగాంచ బిగి ♦ తీయనిబల్ తపమూనినట్లు మేల్
తీయనిపండ్లుదించునల ♦ తీయనిమావినినిల్చెఁగంటివే॥ 101

ఉ॥ ఓమృదుమవాణి! కాంచితివొ ♦ కో? కలకంఠముకండక్రొవ్వ నీ
దామృదువాగ్విలాసమున ♦ హుంకృతిమైఁబడయంగఁగోరి యొం
తేమృదుపల్లవవ్రతతిఁ ♦ దించుఁదపంబొనరించికాంచి, వా
చామృదుమాధురీమహిమ♦జక్కఁగఁగూసెకుదియ్యమావిపైఁ 102

సీ॥ నీపట్టినదియపో ♦ నెలఁత! మాకందమ్ము
నీమెట్టినదియపో ♦ నెఱినశోక
మిూవర్మిలింగన్న ♦ దేమల్లితిలకమ్ము
నీవెదవిడినదే ♦ తావిక్రోవి
నీరాగసంపద ♦ నిండినది ప్రియాళు
వీవెదిర్చినదిపో ♦ హేమరాజ
నీవుకల్లుమియనేం ♦ తేనలరువొగడఁ
నీనవ్వునదియచె ♦ న్నైనపొన్న

తే॥ నీకులుకుఁబల్కు తేనెలెం ♦ తేనినాని
నదియపోకర్ణికారంబు ♦ నతివ! కాన
గనఁగనేటికిభేదాన ♦ గొనఁపు,గోన!
కొనవె నూనమ్ములుద్యాన ♦ వనములోన॥

రుమాదేవి బోంట్లతోఁ బూలుకోనుట. 103

తోటకము. వనితామణులవ్వన ♦ వైభవమి
ట్లనిదేవికినర్మిలి ♦ నాడుచుఁగ
మ్మనిపెన్నెఱులొయ్యన ♦ మచ్చిజడల్
ననలంగొనవేడ్కఁగ ♦ ణంగిరొగిన్॥ 104

వృషభగతిరగడ.

చెలువ! చెలువఁపుఁజందనములవి ♦ చిలువ చెలువలకునికిపట్టులు
పలువ! పలువరుసలను బైటిడఁ ♦ బలువపలువవటందు బెట్టులు
కమ్మకమ్మరసాలసాల శు ♦ కమ్మకమ్మనఁజిక్కఁ గవిని
రమ్మరమ్మసుమమ్ములాదవుఁ గ ♦ రమ్మరమ్మననుంపఁ గ్రోవిని
కొమ్మ! కొమ్మలలాగ కలరులఁ ♦ గొమ్మకొమ్మలఁదవులుతమ్మెలు
నమ్మనమ్మక చెల్ల! చెలిభవ ♦ నమ్మనమ్మఁగఁ దానిబూమెలు
కలికి! కలికిమెఱుంగుఁదుమ్మెద ♦ కలికికళికి తెమొంతగోలవు
పలికిపలికిపికాళిన లె,గరు ♦ వలికివలికి తెకాంత! బేలవు
సారసారసచక్రహంసలు ♦ సారెసారెకుఁబఱచెఁగనఁగదె
ధీరధీర! మదాళిరొదఁదమి ♦ దీరదీరములందుఁవినఁగదె
నారి! నారికెడమ్మబంభర ♦ నారినారిఁగలానికిడవలె
దూరిదూరిపొదల్ నెలంతల ♦ దూఱిదూఱినవల్ గొని తెబలె
కానికానినప్రేమఁబూవిలు ♦ కానికానియలినినొసంగితిఁ
బూనిపూనిడనాకుఁసిగ్గును ♦ పూనిపూనిడ కేమొఱంగితి
నేల, యేటికితీవ తేవలె ♦ నేలయేల నెపోవగడగెదు
మేలమేలనెబాలికామణి ♦ మేల మేలము లెపుడునుడి వెదు
బాలిబాలిక!గిల్లకుముపిక ♦ పాళిపాలిటిచివుడులవి చెడు
నాళినాళిబలమ్ముచుట్టవ ♦ నాళిఁనాళిక నేత్రి బఱచెడు
నళికినళికి కళికఁగొనకఁజన ♦ నళికినళికినదంచునవ్వరె
కలికి! కలికి తెవలుకచమ్ములఁ ♦ గలికికళికిరుగడలఁగ్రుచ్చరె 105

రమ చెలులతోఁగొలఁకునఁజల్లులాడ నేగుట.

మ॥ వనజాక్షుల్ వనకేళిసీపగిది తే ♦ వల్ మీరఁగా దేలిత
ద్వనకేళింజని మేరులుర్ మొగములుర్ ♦ వక్షోరుహాచ్ఛన్నకాం
చనచేలమ్ములుకప్పఁగొప్పులు రజ ♦ చ్ఛన్నమ్ములై యొప్ప నో
జనఁగై దమ్ములతో విదిర్చికొనికా ♦ సారావగా హెచ్ఛతోఁ॥ 106

తే॥ పఱచు రాయంచ సంచులఁ • బట్టిపట్టి
మెఱయు పుప్పొడితిట్టల • మెట్టిమెట్టి
కమ్మపూదేనె కాల్వలఁ • గట్టికట్టి
సారిదిక్రంపుటనఁటులఁ • జుట్టిచుట్టి 107

సరోవరవర్ణనము.

సీ॥ వెలిదమ్మిఁ ద్రిమ్మరు • విరిద్రిమ్మరులు ముద్దు
మొగముపై ముంగురుల్ • మఱువుఁ జూపఁ
దరగయుయ్యేలల నెం • తయు నూగు జక్కవల్
తఱుల పైఁ జెందోయి • తెఱఁగు దోఁపఁ
గలువపూవుల గుల్కు • గండుఁ దుమ్మెద దిమ్మ
సొబగుఁ గన్నవ చూడ్కి • సొంపుఁ జూపఁ
గప్పఁ దేరెడు నాచు • గప్పు చేపల గుంపు
సిక పైని మల్లెపూల్ • చెలువు దోఁపఁ
తే॥ నలువ తేజీల నడక నె • న్నడలు గాగ
బవడఁపుఁదీవె జిగి మేని • పసలు గాఁగఁ
దొనరుఁ గెందమ్మితూండ్లు కేల్ • దోయి గాఁగ
బరగు కొలఁకులచ్చిని గాంచి • రరుదుగాఁగ 108

వ॥ ఇట్టులబ్బాలికామణు లక్కమలాకరమ్ము చెంతకుంజను నప్పుడు.

క॥ నెమ్మనలమించుఁ బోండ్లకుఁ దమ్మికొలఁకులచ్చికల్వ • తమ్మివలపులం
దెమ్మెరకుట్టని చేతికి నెమ్మొదొలుక నొసగికొన్క • యిమ్మని పుచ్చెన్

క॥ అనిచిన నెమ్మనిఁ బనివిని చనవున నక్కన్కఁ మోద • జనకమ్ముగన
వ్వనితలకిడి వాఁడల మొద లనకల వలపుటుడుగరలఁ • లలిగొనిచనియెన్

వ॥ ఈవంకఁ గళంకఁ దేరిఁ నారీమణులు, సిరిదొలంకు కొలంకు కెలంకునకుంజని

జలక్రీడాభివర్ణము

మ॥ మహిళారత్నములెల్లఁ మేలయిన హారాం • బట్టంచు పుట్టమ్ములన్
మిహికట్టాణిమెఱుంగుముత్తెఁపుసరుల్ • మేల్కంచుకప్రావాతమ

మ్మహిఁ బైనూడిచి పెట్టి జిల్గువలు వల్ • మైనొప్పఁగాఁ జుట్టి త
న్మహికాంబుల్ వెలిఁ బెట్టు సౌరభమిళ • న్నీరంబులం దోఁగఁగన్ ॥

సీ॥ తమజడలకునోడి • తఱలుతీఱునఁ గప్పు
దేరెడునాచున • ల్ దెసలఁ జేరఁ
దమనడలకునోడి • తఱలుతీరుననంచు
పదువుసోపానాళి • పైకిఁ జేరఁ
దమకన్నుఁగవకోడి • తఱలుతీరుననల్ల
గల్వలొక్కమ్మడిఁ • గట్టుఁ జేరఁ
దమచన్నుఁగవకోడి • తఱలుతీరునఁ దోనఁ
జక్కవకవలొక్క • చక్కిఁ జేరఁ

తే॥ దమ మొగమ్ములకోడిన • దారి తమ్మి
లిమ్ములనువీడి పెరయిమ్ము • లెమ్మిఁ జేరఁ
దమకురులకుజూడిక్క కోడిన • దారిఁ భ్రమర
నివహముల్ బర్వ నెలఁతుకల్ • నీటఁ దిగిరి ॥ 114

వ॥ ఇట్లు జలంబులం డిగ్గి 115

ఉత్సాహము. బాహువల్లరులనుబట్టి • పంకజాక్షులెల్లరు
త్సాహములనుసరసిలోని • జలములోఁ దుఁగంచుఁ జేఁద
ద్బాహునాళములనుసీరుఁ • బైకిఁ జిమ్ముఁదుంపరల్
మోహమునఁ గనంగనొప్పెఁ • బొంట్లజల్లులాటకుం
దేహముబ్బి మరుఁడు గురియు • దివ్యకుసుమరాజినాఁ 116

తరల. తరళలోచనలంబుకేళిని • ధాటిఁ జల్పఁగ వారిసుం
దరలసత్తనుకాంతులొప్పెఁగ • నంగఁదత్సరసీఫణా
ధరలతాంగులు వారిసుందర • తావిభూతిఁ వహింపఁ బం
ధురలసత్సరసిందపంబుల • నుంబొనర్చినమాద్రిగాఁ ॥ 117

సుగంధి. చంచలాక్షి యోర్తు పద్మ • సౌరభమ్ము రేఁగఁ దాఁ
బంచశాఖితో మృణాల • షాళిఁ బీకి నూకి యో

మించుఁబోఁడిమోలయంచుఁ ♦ మేలమాడిదూకనం
దించుకళ సుగంధినీట ♦ నీదితాకెఁదన్విహా! 118

చంచరీకావ క్రాలుంగట్టీలీలఁ ♦ వ్రాలుపూఁదిమ్మరుల మేల్
లీవృత్తము. చాలుంగన్గొజోఁపం ♦ జంచరీకాళులేచెం
గ్రాలుంగంట్లందంపుం ♦ బ్రస్ఫురద్వక్త్రముల్పైఁ
జాలంగ్రాల్మద్రాభ్యా ♦ సాటిమైఁధాటినెంతేఁ ॥ 119

తోదకము. ఓలనిదల్లలితోఁబకపంక్తిం ♦ బాళినినీక్రియఁమానినులెల్లం
గేళినిఁజల్లియుకిల్బిషరీతిఁ హాళినిఁగట్టున ♦ కైచనిరందఱ్

చంపక కుల్కుచుఁవారుతీరమున♦కుంజనిసాంద్రపటమ్ములూడ్చిహాొం
గర్భోత్ గొల్కులపట్టుపుట్టములఁ♦గొబ్బునఁదాల్చిసువర్ణభూషలం
పలము. దల్కుటొడళ్ళఁబెట్టినృప ♦ నందనమున్గయిసేసితేనెలే
యొల్కఁగఁమాటనిచ్చిరిన♦వోత్పలచంపకమాలలామెకున్

చెలులురుమనలంకరించుట.

వ॥ మఱియును. 122

శా॥ అంతంగ్రొవ్వులమావులందగునవో ♦ ద్యానాంతరంబుదుఁగ్రొం
దంతంపుంబనిపైఁడిమేడకును దం డందేనియల్వాఁకకుం
జెంతంగ్రొంబువుజప్పరానఁ నెలతా ♦ చిన్నారిమేల్తిన్నెపైఁ
గాఁతంల్తొరుననుంగుబట్టినిడి చో ♦ క్కాకెంపుతాపీటపైఁ ॥ 123

శా॥ గోటంగస్తురిబొట్టుఁదీర్చి నుదుటం ♦ గోటారనెమ్మోనఁ బ
న్నీటంగల్పినచందనంబలది బల్ ♦ నీటారఁగాహొన్నగల్
ధాటింగన్పడఁబెట్టి గాగరను నం ♦ దంబొప్పఁగాఁగట్టి మేల్
శాటింగంచెలమీఁదుగాఁదిగిచి మె ♦ చ్చంజానఁగై సేసిరా! 124

రుమాదేవిఁజెలులు నెత్తమాడఁ దాను పాటఁబాడుట.

శా॥ కాంతారత్నము లిట్లుసల్పఁగరుమా ♦ కంజాక్షితాసిట్లనుఁ
గాంతారత్నములంగనుంగొని రహిం ♦ గారంపుహాన్నెసెయుం
గాంతామోదఁపునెత్తపుంబలకవే ♦ గందెందుపొండాదటీ
కాంతారమ్మునఁబ్రొద్దుఁబుత్తమన న ♦ క్కాంతామణుల్వాసిఁదేఁ

సీ॥ గవిసెనసడలించి • కలికికై నిడినక
డానివీణెయుఁ గేలఁ • బూనిపైడి
బొంగరంపుఁ గవ • బోనిగుబ్బలఁ గుబ్బ
కాయలఁ గదియించి • కడకఁ దీవె
పదుపుజక్కన్నొక్కనర్చి • పలువంపునెఱిగోళ్ళ
సుతిఁ గొల్పి నాలాప • గతిఁ దనర్చి
సరిగమపధనిస • సారములొలయ నెలు
గించుకెత్తిపలుకు • సంచునరవ
తే॥ బలుకఁ బలుకుఁ దేనియల్ • జలుకఁ గలికి
కోయిలలుబల్కు గతి నెఱిఁ • గొమ్మవాఁడె
మ్రోళ్ళనన లెత్తనీళ్ళు మ్మె • గిళ్ళ హత్త
నోలినంచలుపరగఁజ • ట్రాలుకరగ॥ 126

సీ॥ ఇట్లు పాడుచుఁ గొంద • ఱేణీదృశలతోడఁ
బంగారుపలకపైఁ • బరచి సారె
"లెత్తినచో నెవ్వ • రేనష్టమైనను
బంటకాఁ నిజం • పంగవలయు
సూనాయమారయు • చోమధ్యవర్తులే
మాటాడవలెనొడ్డు • మాటలాడఁ
దగ" దని చాటించి • తరుణి! పందెము వేయు
మనిపురికొల్పిత • ప్పాడఁ గినిసి
తే॥ సారె కెఱుఁగించుచంతంత • సారసాక్షి
నాగుమని తాను సారెల • నలవరించి
ఒరులు గెలిచినచోఁ ద్రుళ్ళ • కుంపుఁ డంచుఁ
బందెమును వేసెఁ దారుని • పట్టిపట్టి॥ 127

క॥ దుగదిగయు దిగయుదుగయుం
దిగతిగయుందచ్చినతయుఁ • దీవంచేని

త్తిగలాదిగాఁగగతితకుఁ
దగఁబాదెములువడెమదినిఁ ♦ దలఁచినకరణిన్ ॥ 128

క॥ అన్నిటిఁబంచఁగనిండీ
రన్నిఁటిఁబంచినవెనుకను ♦ నాఁడుఁడనుచు నా
కన్నియలఁ గెలిచెఁదారుని
కన్నియకన్నాకుమిన్న ♦ గానాడియహో! ॥ 129

ఉ॥ చిత్తజియిత్తెఱంగుసర ♦ వింగరకౌశలమారనాఁడేఁదా
నత్తఱిచిత్తమందురిహి ♦ నందఱునందరుదందఁగాణలుం
దత్తఱిలంగఁడెందములఁ ♦ దండిగహాయినిఁగొల్చుపాటచే
నత్తఱినర్కజుండు గడు ♦ హాయినిఁగాంచెఁ బలాళితోసహా! ॥ 130

సుగ్రీవుఁడు రుమాదేవిపాటవిని చెలికానితోఁ ముచ్చటించుట.

చ॥ పొరినమృతంపుఁజోనలకుఁ ♦ బొందునుపీనులవిందుఁ బూవుఁద్రి
మ్మరితెవకమ్మఁద్రోతలకుఁ ♦ మవ్వఁపుఁగోయిలకూతకుంబొరిం
బొరిఁగనఁగ్రందునైన స్వన ♦ ముఁ విని బ్రహ్మముఁగన్న వానితో
సరిగమువమ్మనందిరవి ♦ జాతుఁనువల్కను నేత్తకానిశోఁ ॥

ఉ॥ మ్రోఁతయొకండు బిక్కటిలె ♦ మ్రోఁలనువింటివె మేటితేటిరా
మ్రోఁతయొవేల్పుటాంగ్రడెలుఁగు ♦ మ్రోఁతయొకిన్నరకన్యవెల్గుమేల్
మ్రోతయొ గండుఁగోయిలల ♦ మ్రోతయొమాట మిటారివీణెబల్
మ్రోఁతయొనావయస్య! కర ♦ ముంబరమాన్భుతమయ్యెడుంబ!

ఉ॥ నావుడు "వాలితమ్మునకుఁ" ♦ నర్మసఖుండను దేవ! వల్లకీ
రావముపోల్కినేక్షితివ ♦ రప్రియకన్యకయో వనమ్మునం
గ్రావములుంగరంగఁమధు ♦ రమ్ముగఁబాడెను షడ్జకయ్యకా
కేవఁముదమ్మునంబ్రమద ♦ కేకిగణంబెలుఁ గిచ్చెఁవింటివే॥ 133

చ॥ అనవిని వేడ్కఁబల్కెనున ♦ హస్కరనందను డావయస్యతోఁ
బనివినినీవుతత్క్రిమముఁ ♦ బాగుగనారసివచ్చితేని నే
బనివినికాంతుఁదత్తరుణి ♦ బ్రాయపుఁడెక్కననాతడంతఁవే
చనిచనిపూపొదల్దరుల ♦ జిక్కనుకానుకచోటనీటుమై॥ 134

ఉ॥ ఒక్కరసాలసాలమున • కోరఁ శరీరముఁ గుంచి పొంచి తాఁ
జక్కఁగఁ గాంచెఁ జక్రసదృ • శ స్తని జారుసరోజలోచనం
జక్కెరవింటిజోదనుఁగుఁ • జక్కెరబొమ్మ మొదల్ పరాయణ్యఁగడుం
జక్కఁగఁ గన్న దానిఁ గడు • చక్కనిదానిని మోహనాంగినిన్ ॥ 135

వర్ణసఖుండు రుమాదేవిచక్కఁదనంబు సుగ్రీవున కెఱిఁగించుట.

చ॥ కనివిని దానిసోయఁగపు • గల్మినిఁ బాట యొయారమాటలోఁ
గనివిని తప్పఁగన్ స్వైరపు • గంటికి నింపగు డబ్బురంబుతోఁ
బనివిని రాజుఁ దెచ్చి యిటుఁ • బైఁదలికిందగుల మ్మునర్తనం
చనివిను పూవుటమ్ముజోటి • కయ్యది తెల్పఁగ నేగె నాతఁడున్ ॥ 136

మ॥ చని సుగ్రీవునిఁ గాంచి దేవ! పెనుకా • సారావళుల్ నాక జ
క్కని పూదేనియ కాల్వలంచనక జో • క్కుంపుంబొదల్ నాక జి
క్కని క్రొమ్మావులు నాక వేచనిపొడం • గంటింగురంగాక్షిఁ బ్ర
క్కనిలింపాంగనలోయనం జెలులు జ • క్కంగొల్వవీణాంగరం
బనివార్యంబుగ మీఁటుచాటగొన జే • పారఁగఁ జూపన్న వన్ ॥

క॥ నరవరకన్యలనలకి న్నరవరకన్యలబలారి • నారులదర్వీ
కరవరకన్యలనలఘే చరవరకన్యలఁగలారె • సకిఁబోలుసకుల్ ॥ 138

చ॥ మృదుగతిఁ గ్రొమ్మెఱుంగుజగిఁ • మేటిజమేటిసటంబసందుగాఁ
మెదిపి ప్రతాపఁ పున్ శిఖిని • మెట్టి బుటంబును దమ్మిదిమ్మనాఁ
జదరఁ పుఁదాకటం దిటవు • సమ్మెటఁ గ్రొమ్మి మరుండు సన్నతో
నెదిరిచి నేర్పుమైఁ గలిగిఁ • సృష్టియొనర్పఁగఁ బోలుఁ బోసఖా! ॥ 139

తే॥ మొగము సర్వమ్ము ఘనవనేత్ర • యుగము పేరు
టురము సర్వమ్ము నవపయో • ధరములసదు
గవుసు సర్వమ్ము గనమ్ము • నవ్వునంగ
నబలపొంబగు నశమ్మా నె • యభినుతింప 140

సీ॥ చిపురులు మఱిపల్లు • జిన్ని తాబేళ్ళు జు
క్కలు దుతారలు వనం • టులును నిసుము

తిన్నెలు నల్లత్రాచుఁ • దిట్టలు సుళ్ళు ద
రగలు బంగరుబొంగ • రాలు జంద
మలతూండ్లు బెసరగా • యలు దాటిగింజయుఁ
దొండపండులు జిల్కు • తుటుముమల్లె
మొగ్గలు నూననల్ • ముత్తెంపుజిప్పలు
వింజ్లు శ్రీలద్దాలు • విరిదిరుగుడు॥
తే॥ బొఱు లఱనెల నీలంపుఁ • బొఱులుదుటు
దనఁపుఁగ్రొక్కారుగఱినీరు • ద్రావుడులు నె
లంతయంగకములకింత • కాంతినొసఁగ
లేకపోనిదానికి నొడల్ • జిగినొసంగు॥ 141

సీ॥ ఇంద్రనాగమ్ము నా • గేంద్రమ్ముఁనిందించుఁ
గతిమెప్పు కప్పునూ • గారుచొప్పు
నబ్జరాజవిరాజితా • బ్జమ్ముఁ హసియించుఁ
గందోయి పెంపు మొ • గమ్ముసొంపు
కీరవాణినివాణి • కీరమ్ము నెగ్గించుఁ
గుల్కుఁబల్కులతీరు • గొమ్మసారు
మృగరాజమునురాజ • మృగమునునదలించుఁ
గవునుమేల్తళ్కు బ్రే • తుణఁపుఁబెళ్కు।
తే॥ జక్రతుల్యతఁబరగుగు • చంబులందుఁ
ద్వల్యచక్రతబరగునె • త్తుంబిఱుందు
నమరనారోహణావరో • హణములందుఁ
జానసాబగెన్ననగునయ్యా • జగమునందు॥ 142

క॥ చక్రములునితంబంబులుచక్రములుపయోజగంధి • చారుకుచంబుల్
చక్రయుగమ్ములుకరములు చక్రధరునకైనఁదాని•శక్యమె పొగడన్॥
ఉ॥ తామరవిందుకంద! కను • దామరలుండుటకున్ ఫలంబుగా
దామరకంటిఁగంటిఁదగు • దామరకంటియుఁనీకుఁ నీవునా

తామరకంటికిందగుదు • తామరకంటిని నిన్ను గూర్పనా
తామరకంటివానిదిక • దామర యేమనిపల్కెదుం బళీ! ॥ 144

చ॥ అనవినిమిత్రపుత్రుఁ డెద • నంత మెఱుంగని యుబ్బు మోహముం
గని వనితామణింగనులఁ • గన్గొనను వ్రీళులూరుచున్ రయం
బునఁ దనపొందు కానిఁ దెరు • వుంగనిపింపుమటంచు నాతఁడ
వ్వనిఁ దనముందుఁ ద్రోవను జ • వమ్మునఁ గన్బరుపంగఁ దాఁ జనెన్ ॥

శా॥ పూవుం దేనియ కాల్వలీయవియ పూ • వుందీవెపందిళ్ళఁ గ్రొం
బూవుం జప్పరఁ పుల్ బిడారులివియా • పుష్పాళ్లఁ జవ్వాజి నె
త్తావుల్ గుప్పివి కస్తురియ్యదిటుబోఁ • దాకల్ గడున్మెండు నీ
త్రోవల్ కావల మల్లెపూఁబొదదరిం • ద్రోవాండుగల్దట్టువోన్ ॥

చ। సుఖపుగనేగవచ్చు నల • సుందరి కేళి విహార వేళలం
గిలుకు టెలుంగునం బలుకఁ • గెవ్వనె నార్చుచు వచ్చుకోవెలల్
చిలుకల తావుమావుల వె • చేడియ పూఁబొదరిల్లు నల్లదే
చెలువపుటన్నుమిన్కయిదె • చెప్పెడిదేమదె పూవుఁబోఁడియున్ ॥

సుగ్రీవుఁడు నర్మసఖునితోఁ వచ్చి రుమం గాంచుట

చ॥ అనిచను వొప్పఁ నర్మసఖు • డాడుటకున్నను కల్కిమిన్కపై
నునిచిన పైడిపంటికన • యున్ మణిరత్నపుఁ దోరణాద్యులుం
గని చినరాయఁడాత్మనిది • కాదగుమంగళసూచకంబటం
చనిచనునవ్వలన్ ఘనులు • నారయుచుం ద్రుసులకుణమ్ములన్ ॥148

వ. అంతఁ దదీయమార్గంబున నేతెంచుచుఁ నర్మసఖుండు, రాజసుందరులున్న యెడ, కథిపులే తేరఁ వారు నాటితేజిన ప్రౌఢలుఁ గాని కతమ్మున జంకుదురెను శంక సంకించి పలుకుటయుఁ సుగ్రీవుఁడక్కంబుగ్రీవలకుఁ గనుచాటుగఁ గుఱంగట నొక్కచక్కనిపోకఁ బ్రమాకున కోర గాఁ జెలికాని కేలూని హాయియలుమీరఁగాఁ బొంచి నిలుచుండి

సీ॥ పట్టుదైకఁ బగిల్చి • పైడివల్వ సడల్చి
మెఱుఁగు గుబ్బలడంబు • మిట్టిపడఁగఁ

బావటా మించి బైఁ • బన్ను చేలంబొంచి
పరువంపుఁబోఁడలడాల్ • బైటవడఁగఁ
జవిచక్కులాల్ తూరి • చెక్కుటద్దాల్ మీరి
పైఁడికమ్మలతళుకు • బయ్యాలిడఁగఁ
దలకట్టునెడబాసి • మొలపట్టుఁబడఁద్రోసి
పెన్నెఱుల్ పిఱుఁదులఁ • బేటమిడఁగఁ॥
తే॥ గాఁగరాకుచ్చెలల్ కాళ్ళఁ • గంతులిడఁగ
నెలుఁగుకిన్నెరపాటలోఁ • నిమిడిమడఁగఁ
మెలఁతగమిలోనఁ గిన్నెరఁ • మీటుచుండఁగ
కాత్మకింపగురుమఁగన్నె • నతఁడుగడుగ॥ 150

రుమాదేవి సుగ్రీవుఁ జూచుట

తే॥ అంతఁ శశికాంతవేదికా • భ్యంతరమున
నంతమెఱుఁగని కౌతుక • స్వాంతలైన
కాంతలంగూడి యూరువా • కాంతవెడ్కఁ
దంత్రిఁ గోనగోటమీటుచుఁ • వింతతోఁప॥ 151
సీ॥ ఎలజవ్వనమువానిఁ • నెలచందు వలకందు
దలపందుఁ జేగడు నం • దంబువానిఁ
జఱునవ్వులరువానిఁ • జెందమ్మి లందమ్మి
లందొమ్మిఁ గొనుకన్ను • లంగలానిఁ
బరువమ్ముఁగలవానిఁ • బంగారు రంగారు
కంగారు చేలమై • గప్పువానిఁ
విలునమ్ములుగలానిఁ • విప్పారు నొప్పారు
గొప్పపేరురముతో • నొప్పువానిఁ॥
తే॥ వలపుఁగస్తురినామమ్ము • పొలుపువానిఁ
బిన్నవయసుం జెలులవల • పించువానిఁ
గూర్మిబుత్తువిరజుసన్నుఁ • గుత్తువాని
గాంచెఁ గనులారఁ జెలినూతఁ • గన్నవాని 152

ఉ॥ చూచి భయాద్భుతమ్ములు వి • జోడుఁగ వెన్కకుఁ ముందులాగఁగాఁ
లేచి స్వపాదపద్మయుగ • ళీమణినూపురరావ మొప్పఁగాఁ
ద్రోచి నెలంతలం గలికి • తొంగలిరెప్పలనోరగాంచుచుం
బూచినయొక్క పోతనును • బోదియమాటునకేగె నంతలోన్॥

సుగ్రీవునకుఁ రుమ చెలులు మర్యాదలు సేసి వారిరాకకుఁ

గారణమడుగుట

ఉ॥ నెచ్చెలిపింఛునిందుకొని • నెచ్చెలితోఁ జనుదెంచినట్టియా
యిచ్చగురాలరాయనుఁగు • బట్టికిమ్రొక్క సభక్తిగూర్చునం
బచ్చలగద్దెబెట్టి చెలిఁ • బ్రక్కనఁగూర్చొనఁజేసి దప్పికల్
బుచ్చ ననంటిదొన్నియలఁ • బువ్వులదేనియలిచ్చి మెచ్చుగాన్॥
ఉ॥ తీయనిపంస్లజక్కెరకుఁ • దీయనివానిని దెచ్చి ప్రచ్చి కొం
డయని వేడ్కనిచ్చితిసు • డీయనఁ వారలు వానిఁ మెక్కి యా
తీయని తేనె దావి వెను • దీయని ప్రేమలనుండఁగాంచి రం
డీయనిజోంట్లఁబిల్చి విను • డయసి యోర్తుకవల్కె వారితోన్॥ 155
ఉ॥ ఎక్కడివారలో తమరు • నిందుని గిందుని నెన్న నీఘనుం
డెక్కడివాఁడొ మీరిటకు • నెక్కడినుండియు వచ్చినారొ మా
కెక్కడివారికిం దెలియ • నింపుగఁ బల్కుడటన్న వేడ్కమై
నక్కడివారిజాక్షులకు • నక్కజు నెచ్చెలి పల్కెఁ నేర్పునన్॥ 156
క॥ అజనందనుఁడగు ఋషివి
రజనందనులఁగడవాఁడ • రణ్యమునఁ గిరా
టజనమ్ములతోఁడఁ జని మో
దజనకముగఁ వేటఁజలిపి • తానిటు వచ్చెన్॥ 157
క॥ వచ్చి త్వదీయోద్యానముఁ జొచ్చి చరింపుచుఁ వనమ్ము • సొంపగ్మలిలో
హెచ్చుఁగఁగన్గొనుచు నునీ వచ్చనిగుజ్జాల్ వజీరు • పట్టియునెంతేన్॥
తే॥ పద్మినీజాతిభామలఁ • బాళిఁగాంచు
నాతఁడాటమీపద్మినీ • జాతినాతి

గాంచవచ్చెనీకంజాక్షి ♦ గన్నతేని
పేరు నీమెపేరుంబల్కు ♦ డీరుదమిని॥ 159

ఉత్సాహము. నావుడిట్లువల్కుఁబద్మ ♦ నయన మిత్రపుత్ర సు
గ్రీవునేస్తకానిఁగూర్చి ♦ ప్రీతిపూర్వకమ్ముగాఁ
దేవ! శంభరీసమాఖ్యఁ ♦ దేజరిల్లునీటుమై
శ్రీవరాంగికిల్లనంగఁ ♦ జెల్లుపురవరంబిటన్॥ 160

ఉత్సాహము తారుఁడనుమహీవరుండు ♦ దానినేలు నామహా
దారుఁడలరఁగాంచెనీ సు ♦ ధాకరాననన్మహా
తారకేశకీర్తిరిపు వి ♦ దారణుండు వార్ధిగం
భీరుఁడకలుషుండు నిండు ♦ పేర్మిమీరనెంతయున్॥ 161

వ॥ అనియిట్లు సుగ్రీవునుద్దేశించి 162

ఉ॥ నేఁడుగదాలభించె దరు ♦ ణీమదనా! మిముఁగాంచుభాగ్యముల్
నేఁడుగదా సుధీవినుత! ♦ నీవిటరాఁ సమకూడెనన్నియున్
నేఁడుగదానశించె నెఱి ♦ నీనునుజూడ్కులనుత్తమచ్ఛటల్
నేఁడుగదామదీయ తరు ♦ ణీమనఃకోర్కెఫలించెఁ మేల్ భళీ!॥ 163

సీ॥ మృగవిలోచనరుమా ♦ వృత్తాంతమీరీతిఁ
వినుపింపఁరవిజుండు ♦ వేడ్కగాంచె
నావెన్కమదనుండు ♦ నలరుటమ్ములఁరుమా
సుగ్రీవులమనమ్ము ♦ స్రుక్కఁజేసె
నాపైనిసుగ్రీవు ♦ నాలోకనమురుమ
పైనామెచూపర్కి ♦ పైఁజెలంగ
నామీఁదనాయిర్వు ♦ గాత్మలమోహంపుఁ
వెల్లిపొల్వొల్లినాఁ ♦ విరివిఁబొంగ
తే॥ నంతలోఁశంభరిపురీశు ♦ కాంతవిల్చెఁ
గాంత! రారమ్మటంచొక్క ♦ కాంతచీరఁ
స్వాంతముప్పొంగనారుమా ♦ కాంత వ్రేమెఁ
దల్లికడకును సుదతీమ ♦ తల్లికడకు॥ 164

చెలులు సుగ్రీవునాజ్ఞఁ గైకొని తమదేవితో నింటి కేగుట.

చ॥ ఇటు జెలి వ్రాఁవుచుండఁ దరు ♦ ణీ! కరుణానిధి యర్కసూతి ప
ల్కిటు జెలువారఁ గైకొనక ♦ యేచనఁ జెల్లునయంచుఁ నెచ్చెలుల్
తటుకునఁ గాంతఁ గల్పి నృప ♦ తల్లజ! మాచెలిమీఁది ప్రేమఁ మీ
పటుతరమానసాబ్జమునఁ ♦ బాయక నిల్పుమటంచుఁ యామినీ
విటుసమవక్త్రిఁ గొంచుఁ గడు ♦ వేడుకతోడను బోయిరాదటన్

ఉ॥ కాంతనివాసభూములను ♦ గన్గొనుచున్ ఘనమోహవార్ధిలో
నెంతయుఁ దేలుచున్ సచివు ♦ డేఁగెడఁ దోడుగఁ గూడ రాఁగఁ గ
న్గాంతవిలోలలోచనకు ♦ నైయటు దేపకుఁ జూచుచున్ వివ
స్వంతుకుమారుఁ డేగెఁ నిజ ♦ పట్టణమార్గమునం బురమ్మునకై ॥ 166

పంచచామరము ఉమాకుమారివోవుచట్లు ♦ బ్రొద్దుపట్టికయ్యెఁ నా
త్మమాటిమాటికిన్వివ్రాళి ♦ ధైర్యమెల్లఁ జాఱిన
కుమారురూపరేఖయాత్మ ♦ కున్మదమ్ముగొల్పనా
హిమాంశువక్త్రి వెక్కచూచు ♦ చిమ్ముఁ జేరెనంతలోన్

సూర్యాస్తమయవర్ణనము.

క॥ తనయునికి కేఁగెఁ నెచ్చెలి తనయునికినుకఁ విరహాబ్ధిఁ ♦ దాఁ ద్రోసియిదే
యనికినుకసూనెనోయనఁ దినమాణిక్యముకషాయ ♦ దీప్తిఁ గాంచెన్ ॥

తే॥ వరుణదిక్కామినీమణి ♦ వంటసేయ
వార్ధికూపమ్ములోనీటి ♦ నర్థిఁ దీయఁ
సాంధ్యరాగరజ్జువుఁ గట్టి ♦ జాఱవిడిన
హాన్ను బిందెనాఁ వార్ధిఁ సూ ♦ ర్యుండు గ్రుంకె ॥ 169

తే॥ మదనునిప్రతాపశిఖిశిఖా ♦ మండలంబొ
నన్గరమాదేవి కెంపుదు ♦ వ్వలువ డంబొ
మునికులఁ పురక్తశాటీస ♦ ముదయకాంతిఁ
యోయనఁగఁ సాంధ్యరాగంబు ♦ నొప్పియుండెడి॥ 170

క॥ మందోష్ణతఁ గనెదమ్ములఁ విందుంగలు ఘోరలుపక్షి ♦ వితతులు గగన
మ్మందుఁ బఱతెంచెఁ నిద్దుర జెందెందమ్ము మృగతృష్ణ ♦ జీర్ణంబయ్యెన్ ॥

తమశ్ఛటాభివర్ణనము.

సీ॥ నల్లత్రాచుం బేర్ల • నుల్లసిల్లెడుశంభు
గప్పుఁగుత్తుకసొంపుఁ • గాంచిపోరి
కమ్మనికస్తూరిఁ • నెమ్మేననలఁదిన
మాయబోయతమేని • చాయఁ గేరి
నెమ్మిపించమ్ములఁ • నెమ్మిఁ మైఁదాల్చిన
మాధవుతనుకాంతి • మహిమఁ దూరి
కమలనాభునిభుజా • గ్రమునఁ దాండవమాడు
భూకాంతనెమ్మని • పోలుపుఁ మీఱి
తే॥ కలితకాదంబ కాళింది • గరిమఁ దీటి
నవతమాలావృతాంజన • నగముఁ గీటి
రోదసీగహ్వరమునఁ జే • రొక్కనియెఁ మేటి
కటికిచీకటిమత్తేభ • ఘటలుధాటి॥ 172

తారకావళీవర్ణనము.

తే॥ గీ॥ భర్త వచ్చునటంచుఁ రే • బడఁతి కోర్కిఁ
బూసితొడిగట్టినకడాని • పుట్టుముపయి
వెండిపూలనఁ జుక్కల • పిండుదోఁచెఁ
దత్సితప్రభయనఁ బ్రాచి • ధవళమయ్యె॥ 173

చంద్రోదయవర్ణనము.

తే॥ గీ॥ పూర్వదిగ్భామినీవక్త్ర • పుండరీక
మోయనంగఁ సుధాకరుఁ • డుదయమయ్యె
నమ్ముదితమృగమదతిల • కమ్మనంగఁ
లలితకాంతిఁ జెలంగెఁగ • ళంక రేఖ॥ 174

ఉ॥ అప్పుడు పుష్కరస్థలి మహత్తరభంగల సత్పయోధిగా
నొప్పుడు ఫేనతారకలు • నొక్కటఁ గ్రాలుడు శేషశయ్యనా
నొప్పుడు నోషధీశుఁడు ఘ • హర్షోద్ధతిఁ తోడఁ రమాధవుండు నా
జొప్పడుచుండెనానడిమి • చుక్కయుఁ నల్లగఁ జూపఁ గొన్నఁ గన్॥ 175

చ॥ తొవ చెలి వేడ్కఁ బొంగ నల • తోయజముల్ వొత చేము ముంగజ
క్కవలభుకుంగనంగ శశి • కాంతమణిప్రతతుల్గరంగఁ బాం
థసరముల్కలంగ రతి • నాథుఁ డుగంధుమమయుం జెలంగ ప్రా
గవిపతిపై నెసంగఁ గన • నయ్యె నిశాపతి తాఁ బొసంగఁగన్॥ 176

మత్తకోకిల. కౌముదీఘన కాంతవస్తుపి • కాయఁ పుర్ విట పాళిఁ బల్
దీమునన్ లత ఘక్కముచ్చిడి • తెల్లవోవఁగఁ జేసి యొం
తే ముదమ్మునఁ బీడలన్నిటిఁ • బెంపొసర్పఁగ లేక కన్
బ్రామ్ము చేష్వఁగొలు గుసిరన • వాలు నీగ్వహిమాంబుపుల్
దుమా దేవినంగ … చుటు.

శా॥ ఆలోఁదాగుసను గుఁబట్టి రవిపుత్రా కారి చేష్టాదులన్
లోలోమాలికవేష్కసోఁదల పుడున్ • … మేడఁబూనిజగ
న్యాలోకమ్ములు లేక నొక్కతము యుం • డంగాంచి బూవిపవాఁ
డాలోలాక్షిఁ జకాముఁ … గురంగేకుడా॥ 178

వ॥ …నక్కవరాలి కామిని ప్రియ … తాము … హర్మ్యం
బున నిల్పసియె. 179

సీ॥ వలరాచరాచెఱ • మ్ములగు నుయ్యెలగుఱ్ఱ
యునఁదగునడికెఁ • నఱుగనేల
యటకగిన నేమాయె • నర్య్యమాత్మజుండునా
… • నచ్చునేల
వచ్చిన నేమాయె • … లోక
నమ్ములు … • ప్రమ్మనేల
ప్రమ్మిన నేమాయె • ప్రమ్మరనాఁడునా
హృదయమెం…దన్న • …నేల

తే॥ తక్కించిన నేమాయె • దమ్మికంటి
కొమ…మ్ములఁ …మ్మునఁ • గ్రుమ్మనేల
గ్రుమ్మగానాతఁ జింతలోఁ • గ్రాగ …
సన వియోగాబ్ధిలోఁద్రోస • చనఁగనేల॥ 180

క॥ అనినేస్తకత్తెతోఁ నెమ్మనిఁబోఁడి మిఱ్ఱారివాడి • మెఱుఁగుటలుగులం
గనికరమఱిపఱపెడుమారుని నిందింపంగఁదొడఁగెఁ• రూక్షోక్తులతోన్॥

మన్మథదూషణము.

ఉ॥ పుట్టితివాదిదంపతుల • బొజ్జనుకుత్తినిముత్తెపుంబలెం
బట్టితివాభవాది సుర • వర్యులనేనిఁగలంచుకైదువుం
గట్టితివౌజయధ్వజము • ఖండవిరాగులఁ గెల్వఁగా నిలం
జుట్టితివౌదిశాకరుల • శుద్ధరదాళియశోభిసంబులన్ ॥182॥

క॥ ఇటువంటివాఁడవయినీ వెటువంటిఘనంపుఁగార్య• మిడియంచునిశా
విటువంటిమోముగలసకి విటువంటివెతంగుడిసితి• వించువిలుదొరా

శా॥ తోడంబుట్టినదానిగేహపదవిం • దోడంబొరింగొన్న జేం
తోడంబుట్టినదాదిగాఁమెలఁగు నీ • తోడంబొరిన్నిగ్గగుం
దోడంబుట్టినదానిగాపుమనఁదో • ద్రోనయ్యయో!యబ్బగాఁ
దోడంబుట్టినదానికన్నఁమెలగం • దుర్మార్గచేష్టల్ధరన్ ॥184॥

క॥ ఓవలరాయఁడ! ద్రుహిణుఁడు నీవలనంజరుగువిరహి•ణీవధగనికా
యావలను"మార"నామముఁ దావలనుగఁబెట్టెఁజెల్ల•దానికదియున్॥

చంద్రదూషణము.

వ॥ అని గోవిందనందను నందందమందలించి విన్నందునం దొగవిందు
క్రందునంగా యు రేయొడేవేడిమింబోడిమిం జెడి తత్క్షణోపనకోపం
బున నాతుపాకరుఁగేలంజూపుచు నేపున నిట్లనియె.

క॥ ఓచంద్ర!"రాజ"నామము • నేచతురాస్యుఁడిడెవిరహి ణీసంహరణం
బేచతురతయనునీకహ హా! • చతురతగురునివద్ద నద్దిచదివితో ॥187

క॥ రాతిరిదిరుగుటచేడల • నేతఱినేచుటసిరిచెలి • కెగ్గించుటచే
ధాత"నిశాచర"నామము • దైతేయులకుబలెనీకు• దానిడఁదగు రా! 188

క॥ కొందఱిఱి మఱియనిరి వెఱినందఱిమాటమన కేలయందు విరహుల్
క్రమందింపఁదద్దురితమిటుపొందినదంచువినఁగందుపొలుపున నెంతే 189

దక్షిణానిలాదులదూషణము.

క॥ బాలామణియాలాగునఁ బాలానిలశుకపికాళి • పాళికడిమిమై
బాలార్చఁగ్రమముగాబరి • శీలనముగఁ బానినింద • సేయఁగదొడఁగెన్

సీ॥ తక్షకాద్యహిరాజ • భక్షణీయుఁడవైన
దక్షిణానిల! యేల • తగనిపాటు
కొమ్మపల్కులునేర్చి • కొమ్మఁదిమ్మరివైన
కొదమచిల్క! యేల • యదరిపాటు
నోడ్లపంచలఁజేరి • యొప్పు బెంచఁగవైన
గండుఁగోయిల! యేల • మండిపాటు
నిమ్మలఁగనకగం • ధమ్ములఁగలనైన
నెరుగనియళి! యేల • యెగిరిపాటు

తే॥ పంచబాణునిరథ • హయబలగుణముల
మంచుఁబొంగకుఁడీమీరు • నట్లులైన
త్ర్యంబకుఁడుపాసనాదైన • మగుటనాకు
మీరుమీరాజుననుఁగెల్వ • లేరుసుమ్మి 191

వ॥ అనిమందసమీరకుమారుఁదూరి చిలుకలనలుక గొలుకబలికి వనప్రి
యమ్మల నప్రియమ్ములాడి మదాళిపాళిదూలించినవిని రుమాకు
మారికామణికామె చెలియిట్లనియె. 192

చెలికత్తెలుతమతమదేవితోఁ సుగ్రీవుఁడువిరాళిఁబుంగియుండెనని
విన్నవించుచునూరార్చుట.

సీ॥ వినుమురుమాసతి! • వినుకెంపుకొమరుండు
నీదండబాసినీ • పైదమినిను
నెదదలంపుపదమ • యిమ్మనకుంబోయి
ఘనవిరహాగ్నిలో • గాగిగ్రాగి
నేస్తకాఁపంగూడి • నెజేఁబూవుదోటకై
చనియొక్కమెలమావి • చక్కఁజేరి
యచ్చోటవిహరింపు • చెచ్చటగనుఁగొన్న
బచ్చవిల్తునిసేన • పెచ్చురేగ

ఆ॥వె॥ వానిదాడికచట • దానిలువఁగలేక
మనికికేఁగనచటఁ • మఱి శిష్యుల
గ్రుమ్మఁ "ముల్లుపుచ్చి • కొఱ్ఱడచిన" చంద
మయిన నిన్నుఁ గూర్మి • నాత్మఁ దలఁచి 193

ఉ॥ పాయకుఁ బల్కకేఁగి వెలి • పాయను బాళిని గాంచకుండుటిం
పాయనుఁ బల్కవింతమఱి • పాయను నగ్గరుణాబ్ధిఁ దేల్చు తె
ప్పాయను మేరమీరుటొలి • పాయను నారతనాల మేలి కు
ప్పాయను మేలుఁగూర్పమిఁక • పాయను పాయుట నేరుపాయకున్॥

చ॥ పడతిరో! పిల్వకేఁగ వెఱ • పామరపాపఘోరపాట వేదనా
జడధి నిటూర్చి త్రోఁచ నలు • చాపలుచాఖలు చాయఁగూర్మిలోఁ
మడచి దడాల్నఁ బోసమయ • మా నయమా దయమాలి వేదనం
గడపుము నాకుఁ ద్రోడవుము • కాపుము కాపుము కాపుమర్మిలిన్॥ 195

మ॥ అనిత్యాత్కేళిశుకంబు ధాత్రీరమణీ • హస్తాబ్జకీరమ్ముఁ గూ
ర్మినిజూడం జనివచ్చుచోఁ దెరువున • న్మేలంచుఁ గిష్కింధలోఁ
మనికి న్మారుపిథాకకోర్వకడలం • బాటించి నానంచు బా
ళిని నాతోననెవాఁడు నీవలె వీరా • కింబ్రుంగుచుండెం జెలీ! 196

క॥ కావుసనతనికిని యెడఁ భావముకందంచు నేను • బలికెదనతఁడున్
నీవుండుచోటికిని రహిఁ రావలెనని యుండునట్లు • రాజని చెలీ! 197

క॥ సీతంద్రికిఁ జెప్పిదయా స్వాతుఁడతఁడు జెవిఁ బెట్ట • వేమరు వానిన్
బ్రీతిఁ బిలిపించి కార్యముఁ జేతికసందంగ నేన • చేయుదుసుమ్మా!

ఉ॥ ఇట్టని కేలమ్రోముఁ బాయు • కెత్తి కురుల్ కడకొత్తి పేర్లుజన్
మిట్టలఁ జక్కహత్తి నెఱి • మేసిరి గందముఁ మెత్తి వీనులం
బిట్టుగఁ గప్రమెత్తి కను • బాలహిమాంబులవిత్తి నాడుపోల్
గట్టుగ? యొప్పుకొమ్మనుచు • నాతుకయక్కనొత్తి తేర్చఁగన్॥

ప్రభాతకాలవర్ణనము.

క॥ ఇక్కరణినుండఁ గోడలిఁ
జక్కరిహిం గొమరుఁ గూర్చఁ • జను దెంచెదనం

చక్రకర్మసాక్షి వంపఁద
టుక్కున వచ్చున సిఖరభ • టుండ్రో నాగ॥ 200

వ. ఆఖండలదిగ్వేదండయానమణి కుండలంబోయనఁ దూర్పుగొండఁజు
క్కపాటుక్కనంబొడుచుటయు

చ॥ కొలఁకులఁ బ్రమోసెఁదుమ్మెదలు • కొక్కొరొకోయనికూసెఁగోళ్లుది
క్కులకొగిఁడాసెఁజీకటులు • కోకములా రినిబాసె నెల్లం
కలజిగిమాసెఁమన్మథుఁడు • గార్ముకమెక్కుడుదీసెగల్వలి
కలఁవెతమేపెఁదమ్మిచెలి • కాంతునికై కఱుసేసెనెమ్మొయిః

ఉ॥ అవ్వలఁదూర్పుగొండపయి • నంబుజమిత్రుఁడుగల్వ జేఁడుదా
నివ్వలఁగ్రుంకుమెట్టపయి • నెంతయుఁజూడఁగనొప్పిరా! పవల్
జవ్వని జేఁడువచ్చునని • చక్కఁగఁగొప్పఁఘటించిచూడఁగా
: ప్వలవివ్వలన్మెఱుఁగు • టద్దములింపుగనిల్పెనోయనః 203

చంద్రాస మయవర్ణనము.

తే గీ॥ కలువపూఁబోఁడిఁగూడినీ • తొలఁగు బావ
రాఁదలఁ చెఁజమ్మటంచుఁద • బ్రమణికెరుగఁ
బలికిస్నానమ్ముఁ బ్రశమఁదీరఁ • బశ్చిమాబ్ధిఁ
జబ్బసేగినగతిఁ గ్రుంకెఁ • జలధిఁవిధుఁడు 204

సూర్యోదయవర్ణనము.

తే గీ॥ ఓలిఁసత పేరిపచ్చగు • ఙ్ఞాలజతన
మర్చినరథఁబుఁదోడలేని • మల్లుఁడొకఁడు
దోడితేనెక్కిహరిదోచెఁ • దూర్పుఁగొండఁ
బ్రాగ్దిశాకాంతచేతిహరి • స్బంతినాగఁ 205

తారుఁడుకొమార్తె మనంబెరిగి ఋతువిరజునకుఁవాతః
నునంపుట.

శా॥ అంతందారుఁడనుంగుబట్టిస్నాదయం • భ్ర్రౌఢచూల్ పైనన
త్యంతంబుఁదుటనామెకూర్మిఁచెరిచే • తఁవించుఁగన్యామణి

స్వాంతం బెట్టులొ యట్టు సల్పుటయక • జటాంబంచుఁదా నెంచుచుం
స్వాంతం బాదునఁ బాడితప్రతతిఁబి • ల్వంబంచి సంప్రీతిమైన్ ॥ 206

క॥ ఓ ప్రాజ్ఞులార! వినుడీ • నా ప్రార్థన ఋక్షవిరజు • నందనునకు నే
నీ ప్రాయముఁ జెలిఁ రుమనిషి, నా ప్రాక్తనదురితములన • ణంచికొని యెదన్

వ॥ అట్లు కావున 208

శా॥ శ్రీమంతమ్ముగ కిష్కిరాజ్యమగు కి • ష్కింధాపురంబీరటం
బ్రేమం బోయి కపీంద్రు ఋక్షవిరజున్ • వీక్షించి కార్యంబు గిం
దామంతంత నెరుంగఁ జేసి రహినా • తం డిష్టపడ్డన్వెఫన్
క్షేమంబాప్పముహూర్తముం దెలిపి • చ్చేయుండు మీరంతటన్

పండితులు పెండ్లిరాయ భారమ్మునకై ఋక్షవిరజునికడ కేగుట.

వ॥ అని చెప్పి పుచ్చుచు వారలత్యంతాదరమ్మునఁ గిష్కింధానగరమ్ము నకుం బోయి ఋక్షవిరజు కపిరాజరాజుఁ గాంచి వారలంతకుమున్న భక్తిపూర్వకముగ నెదుర్కొని కొంపోయి కూర్చుండఁగద్దియలిడి కుశలం బడిగి

చ॥ శతధృతినందనా! వినుము • శంభరిపట్టణమేలువాడు డన్
దతధృతి శాంతి తన్మహిమ • నందనయైనరుమాకుమారినీ
సుతుఁడఁ పనర్కిఁ గోరినది • సుమ్మది కావున నాదునీసుసీ
సుతునకుఁ బ్రీతినీఁ దలఁచి • సూడిదమమ్మిటఁ గన్పెనాఘనన్

సీ॥ ప్రాజ్ఞులారా! మాకు • నంతకంటెను శుభ
కార్యమొండున్నదె • కన్యనిత్తు
మంచుఁ బత్రించిన • యాతారునకుఁ దెల్పుఁడ
రు దెమ్మటన్న చో • నాత్మజుఁ గొని
వత్తు మొంతేనన్నఁ • వల్లెయంచని వారు
సుముహూర్తమెల్లుండి సారిది మీరు
విచ్చేయుఁడని పల్కి • వెళ్లి తారుం గాంచి
జరగినవృత్తాంత • సరణిఁ దెల్పి

తే॥ వత్తురెల్లుండి పెండ్లికిఁ • వారలంచుఁ
బ్రాజ్ఞు రిగించి వెళ్ళిన • రాజునంతఁ
బట్టణం బెల్ల గై సేయఁ • బంచితగు ప్ర
యత్నమునను నుండెనక్కడ • నలరివారు 212

ఋక్షవిరజుండు సుగ్రీవునివివాహంబునకుం దఱలి
శంభరీపురికి వెళ్ళుట.

మ॥ మదినింతంతనరాని సంతసమునం • బ్రహ్మాత్మజుం డార్యులం
బదిమందింగులవృద్ధబాంధవతతిం • బ్రార్థించి రప్పించి ప్రో
లిఁదినంబుంబలె నంతకంటె మును బా • ళిస్ఫూర్తిఁగై సేయఁజే
సి దినేశాంశజుఁ వేడ్కఁ బెండ్లికొమరుం • జేయంగ ము త్తైదువల్ ॥
ఉ॥ స్నాతకముం బొనర్చికొని • స్యందనసామజఘోటకాళిపై
నాతతబంధువర్గములు • నార్యులు రాఁగఁ సమస్తవాద్య సం
ఘాతఁ ప్రమోదలుం దెసలు • గ్రమ్మఁగ సిత్తేభరాజముం
బ్రీతయుఁ దాను నెక్కి తన • ప్రక్కనుఁ బ్రోద్దుట నుంగుగుజ్జనుల్ ॥
తే॥ కూడ రాఁ ఋక్షవిరజుఁడు • గొమరుఁడైనఁ
లెప్పకుత్తుకవాని పెం • డ్లికి నిజనియోఁ
గాణ లెంతయు నాడఁ రో • కలుకులాడఁ
బ్రాహ్మణుల్ వేదమంతంతఁ • బలుకఁ దోడ 215
క॥ ఈకరణి నివాద్యార్భటిఁ లోకము లద్రువంగ విబుధ • లోకమ్ములంతోఁ
జోఁగఁ జనె శంభరికిఁ సుగుణాకరు సతఁ డర్కుఁ డుదయ • మందకమున్నే॥

తారుసిమంత్రులు ఋక్షవిరజాదుల దోడ్తెచ్చి
విడిదిలో దించుట.

ఉ॥ అంతకు మున్న శంభరి పురాధిపుఁ • డంపఁగఁ వచ్చి మంత్రుల
త్యంతకుతూహలమ్మునఁ మ • హావిభవమ్మునఁ గొంచుఁ బోయి య
భ్యంతరమందిరంబునన • వారలఁ డించి చనం బురోహితుం
డంతముహూర్తఁ ప్రుంగడియ • లాగమనంబగునంచుఁ బల్కెఁగన్ ॥
వ॥ పదంపడి విద్యాహాయగ్రీవుండునైన సుగ్రీవునకుఁ బుణ్యాంగనాజ

నంబులునలన మంగళస్నానంబు నిర్వర్తించి ప్రాంచితదుకూలాం
బరంబులఁగట్టించి సువర్ణమణిమయాంగదంబులఁ బెట్టించి కస్తూరీ
తిలకంబు నళికంబునఁదిద్దించి శ్రీచందనంబందంబుగ నొడలనలఁదించి
వెండిబెత్తంబులఁ ఝళిపించి పట్టనభటచయంబు లోరలఁ బాగుదీర
భూసురాశీర్వాదనాదంబు బాగుమీర మంగళవాద్యార్భటులు
డంబుమీరఁ బెండ్లికొమారు సితగజారోహణంబుగావించి మోదించి
పురవీథివచ్చు నెడవరునకుఁ బురంధ్రీరత్నంబు లొసంగు కర్పూర
నీరాజనంబులందికొని వివాహమండపాభ్యంతర స్థలసితకనకకలశంబుల
నుపలక్షించి శుభలక్షణంబుగా నెంచి తదీయద్వారపార్శ్వంబుల
నూతనజామాత్రాహ్వానంబుంబొనర్చు వైవాహికమంటపలక్ష్మి
కరపల్లవంబు పోలుపుఁదెలుపుచు నానతంబులయి తోరణాంకురం భా
తరుపల్లవంబుల కౌతుకకలశంబు నంతంత నృత్తగీతాది వినోదంబుల
విలకింపుచు బుక్కువిరజాజులే తేరనంత నక్కడ 218

మ॥ అలరుంబోఁ పొల్లురుమాఁకుమారిజలకం • బాడించిసిరోజత్రోవే
ణిలదూర్చ్వ త్రీకురుల్ ఘుటించి నెజీకీ • లుంగరంబుహారోన్నాగరా
మొలగట్టించిజిలుంగుపైకదాడిక్రాం • బొంజేలనోఁజేఁగజె
న్నలరంగా రచియుంచి గంధము తెగల్ • హత్రించికస్తూరిగో
తిలకంబుంగాఁ జుసేయవచ్చె జెలివే • దీసీముకుర్ సిగ్గుణోల్ 219

న॥ ఇట్లు నేస్తకత్తియలుదోడ్తఁగ నారికెయిదండలనూని రూపాంగదేవినచ్చి
న నిక్కడ తారుంను. 220

వైవాహికవర్ణనము.

ఉ॥ ముద్దులపెండ్లికొమ్మఁ డును • మున్ను నెదుర్కొనివాహపుత్రమొక్క సం
గ్రద్దనబెండ్లికొమ్మవిక • గమ్మనిదీవెనలిచ్చిమాత్రులుం
దద్దయుగూడరాసకల • తాళన్మృదంగరవంబు సల్లగా
బెద్దయుఁదోడితెచ్చి నెజీ • పెండ్లిలితిన్నియనిల్పెనల్లుసిర్ 221

మత్తకోకిల. ఇట్టి శేషవిశేష వాద్యము • లెల్ల మోఁగఁ గధనాంగనలు
నెట్టకెధయయంచునాడన • సేకబాధుపులెన్ను హాసం

బట్టుపుట్టపుఁదోయి మేల్ మధు ◆ పర్కమిచ్చి సిరిన్నటిం
బట్టుపుట్టపుఁదారికిచ్చిన ◆ పాలసంద్రు, నకీడుగాఁ
బట్టియగారుమఁధ్మారవోసెను ◆ బాళిదారుడునర్కికిన్ 222

క॥ హాళిని జెందగవిందులు బాళిని బ్రాల్గొనపనుండు ◆ పట్టికివరుచే
దాళినిగట్టించగఁ దెర యోలినిదగ్గరకువంప ◆ నొగిదంపతులున్ 223

చ॥ ఒకరొకరింగనుంగొనెడు ◆ చో! వరుచూప్కులుకల్కిముద్దునె
మ్మొకమున మోహనంపువల ◆ పుంగబరింజనుపూలబాతులం
బ్రకటతరోరురంభలను ◆ బర్వెదదీయవిలోకనాబ్ధిలో
జకచకనేగుచేపలన ◆ జానవిలోకనముల్ తగెంగనన్ 224

మత్తకోకిల. కట్టినర్మిలిఁదాళివారిధిఁ ◆ గల్గుచిందఁపుఁగల్మినే
నట్టె కొంద్దగుకంఠసీమఁవ ◆ రాంగుళీయరుచుల్ గొనాల్
పెట్టెయగారుమకంఠహారఁపుఁ ◆ బెంజగ్గాగితోడఁదా
నట్టె యేకముకాఁగఁజోకన ◆ హాస్కరాత్మజుఁడెంతయేన్ ॥

చ॥ అడుగులు త్రొక్కులాడ నస ◆ దాకపునల్లలనాడఁ ముంగురుల్
ముడివడిమోముగూడ నెద ◆ ముత్తెఁపుసొత్తులుదూగియాడ న
ప్పుడుదమవారఁ జూడఁ మిను ◆ పూప్రుకొమారుని పైని వ్రీడ న
ప్పడతుకదోసిలెత్తితల ◆ బ్రాలనుబోసెనుజూపుచున్నటిన్ ॥ 226

మ॥ వలెవాటంసమునుండిజారఁసగులా ◆ పైఁ రొమ్మునంబోరఁ గ
న్నులునందంబుగ నెట్టివారఁముఖసిం ◆ ధూరమ్ముజాల్వారఁ బ్రోఁ
గులడాల్ జెక్కుల గ్రేళ్లువారఁనవ్రని ◆ గ్గుల్ మోముపైఁ జేరఁగాఁ
దలఁబ్రాల్ వోసెఁరుమాకుమారిపయిఁమా ◆ ర్తాండాత్మజుండర్మిలిన్

క॥ ఆజలజనయన పైట్టిన లాజలఁ బ్రేలిచెనతఁడన ◆ లప్రీతిదమిన్
ఛేజనముశమీశుష్కములోజననేకమ్మొనంగి ◆ యొనరించుశిఖిన్ ॥

క॥ ముడివెట్టఁ జెఱఁగులింతులు
ముడివెట్టఁబడంతికన్ను ◆ బొమలనునానన్
ముడి నెట్టెఁదేరినారిని
ముడివెట్టజాలు మరుఁడు ◆ బూవింటరహిన్ ॥ 229

వ॥ మఱియు నాదంపతులు 230

శా॥ పేరంటాండ్రు ఘటించు కొంగుముడులం ♦ బ్రేమమ్మునం దాల్చి క
న్యారంగాంచి యరుంధతీధ్రువుల ను ♦ న్స్వాహాధినాథుం డనన్
స్కారంబర్మిలిఁ జల్పి పెద్దలొగిఁ మా ♦ ర్కండేయునంతాయువా
ప్పారం బల్కి శుభాక్షతంబు లిడ నా ♦ వ్వానిం దలం దాల్చిరా!

తారుఁడు గూతు[illegible]న కరణం బిచ్చి పుచ్చుట.

క॥ నాకబలి తుదగఁ గ్రమముగ
నీకరణిగ నైదువినము ♦ లెలమిన డువఁగాఁ
లోకమెరుగంగఁ జల్పి గు
ణాకరుఁడగు తారుఁడల్లు ♦ నకుఁ సంప్రీతిన్ ॥ 232

క॥ అరదంబులు లక్ష మద
ద్విరదంబులు ధద్విగుణము ♦ దీప్తాశ్వములుం
ద్విరదంబులకుం ద్విగుణము
నరదంబులకుం ద్రిగుణము ♦ నలభటులనిడెన్ ॥ 233

క॥ రత్నములఁ మఱియుఁ గన్యా, రత్నములను వేయికనక ♦ రజితములసతీ
రత్నములలరఁగఁ గన్యా, రత్నమునకు నల్లునకున ♦ రణమిడెఁ బేర్మిన్

క॥ మఱియుం గూతున, కల్లున కఱగొఱలేకుండఁ సకల ♦ మగువస్తువులన్
నెఱినోసఁగి హొన్నుపట్టుం, జెఱఁగుల దువ్వల్వలిచ్చెఁ ♦ జెన్నలరారన్

క॥ విందులకుఁ శబరి విదురుల, విందులకుం జోడు రాగఁ ♦ వేడుక నిట్టెన్
విందులఁ దేజనఁ దమ్ముల, విందుల నంజాలు బుక్షు ♦ విరజాదులకున్

వ॥ ఇట్లొసంగి జారబూనదాంబరాభరణాదులిడి తారోర్వీతలేశుండు ముద్దుపెట్టి నొద్దం జేర్చి యక్కునం జక్కనొక్కి ముద్దాడి చుబుకంబుఁ దువ్వుచు నిట్లనియె. 237

సీ॥ పెనిమిటిమదిఁగని ♦ పెట్టిపోఁగదవమ్మ
యత్తమామలకెదు ♦ రాడకమ్మ
యాడుఁబిడ్డలకడ ♦ నణగిమెలఁగుమమ్మ
యేరాండ్ర మొదఁదగ ♦ వెరుగుమమ్మ

పిన్నపెద్దలనతి • ప్రీతిఁ గొనుమమ్మ
దాసీలపైఁ దయఁ • దప్పకమ్మ
భర్తమిత్రులనతి • భక్తిమైఁ గనుమమ్మ
భర్తశత్రులకంటఁ • బడకుమమ్మ
తే॥ పురమువారి కెల్లఁ • బూసలలోఁ దార
మట్లు గృపకుఁ బాత్ర • మగుము కొమ్మ
మమ్ము నెదను దలఁపు • మాయమ్మ రవ్వయుఁ
రట్టు లేక జోక • బ్రతుకుమమ్మ 238

చ॥ ఎరుగవు నట్టి గోలవిటు • లేద్వఁగఁ జెల్లున పిచ్చిదాన! నే
వోటలిన నామనంబడలు • చున్న దినీదు వియోగవారిధిం
దరముభరింపఁ గీదయిన • తమ్ములఁ బంపెదఁ గాదకూడ స
త్వరముగ నెల్లి నేనయినఁ • వచ్చెద "నమ్మ"గ "పొమ్మ"టంచుఁ దాఁ 239

క॥ ముద్దుం బెండ్లికొమార్తెను,
ముద్దుం బెండిలికొమారుఁ • మొగిఁ దారుఁ గదా
నిద్దఁపు టద్దఁపుఁ బల్లకి
నిద్దర నిడి పుచ్చెఁ వేడ్క • నెంతే విభుతోఁ 240

వ. ఇట్లు సబహుమానంబుగా నెల్లబందుగులం బుచ్చుచు వారలతి వైభవంబునఁ గిష్కింధానగరంబునకు నరిగిరని పల్కుటయు దరువాతి వృత్తాంతంబు వినఁగోరుటయు 241

ద్వితీయాశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ స్తుతిజనకధర్మగుణాకో, భిత! హరిపత్పద్మగంధ • పీయూషరతా!
శ్రితజనసంరక్షితమ, త్కృతసత్కృతిసహితతతవి • తీర్ణరవిసుతా!

భుజంగప్రయాతగర్భితస్రగ్విణి.

సిరదాభద్యుతీ! నిశ్చలోద్యద్ధృతీ! స్ఫారభాస్వన్మతీ! పాలితాస్మత్కృతీ!
ధీర! మారాకృతీ! దివ్యభాస్వత్కృతీ! సారలక్ష్మీభృతీ! చారుకీర్తీ! ధృతీ!
(తుదిరెండువర్ణములు మొదలనిడిచదివిన భుజంగప్రయాతవృత్తమగును)

ఆందోళికా బంధము.

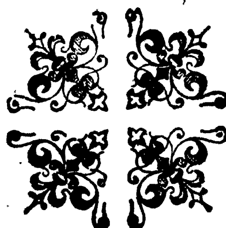
క॥ ధీరవరగేయచిత్తా! ఘోరకలుషవేషభావమోహనికృత్తా!శరత్
ధారాధరగోరధరా ◆ ధారాజత్కుందకీర్తి◆తత్పర!వరధీ! 245

మాలినీవృత్తము.

స్మరవిధునిభవేషా! సత్యభాషావిభూషా!
ధరణివిబుధపోషా! ధర్మకార్యాభిలాషా!
వరమతిజితశేషా! వందనీయార్యతోషా!
అరిబలవిజిగీషా! స్వాన్వయాంభోజపూషా! 246

గద్య

ఇది శ్రీమ"దచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్య నిర్గద్య నృగచరిత్ర"కృతివిరచనాచాతు
రీధురంధర సదృశోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబసూత్ర
చతుర్విధకవితామతల్లికాబ్జరాజాన్వయపయఃపారావార రాకా
కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర మంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ హనుమంత
రాయనామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమత్సు
గ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీసీతారామాయనమః

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

హనుమత్కవీయము.

(తృతీయాశ్వాసము.)

క॥ శ్రీమత్కర్మకులార్ణవ సోమ! వివేకాభిరామ! స్తుతిజనకగుణ
స్తోమ! మహాకావ్యసతీ కామ! పకీరయసనామ! ఖరకరధామా! 1

క॥ అటమీఁది తెఱఁగువినుఁడు త్కటకరుణంజంద్రధరుఁడుగాళికిక్షితిభృ
త్కటకముననుడువువమువున నటసూతుఁడుసెప్పెమునులకవలికతవినన్

ఋతువిరజుండెల్లరతో నిల్లుసేరుట.

వ॥ అట్లు ఋతువిరజుం డెల్లవారలతోడం బురంబుఁ జేరి. 3

శా॥ శ్రీరాజించెడుకోడలింగొడుకు గూ ♦ ర్మిన్మీరహార్న్బల్లకీ
లోరాణించఁగనుంచి వాద్యరవళిన్ ♦ లోకమ్ములట్టిట్టుగాన్
నీరేజాక్షులు మేడలన్నిలచి యెం ♦ తేలాజలంజల్లగా
నూరేగించి గృహప్రవేశమటనా ♦ ర్యోక్తిన్నివర్తించినన్॥ 4

ఋతువిరజుసభకుఁ బుత్రయుతుఁడై వాయువువచ్చుట.

ఉ॥ అంతటనొక్కనాఁడు ద్రుహి ♦ ణాత్మజుఁడాత్మసభ న్వనాటుల
త్యంతముదంబునంగొలువ ♦ నాత్మజులిర్వురు గోత్రభిద్వివ
స్వంతులరూప తేజముల ♦ బంగరుగద్దెల,గ్రాలఁగా సభా
భ్యంతరసీమకొక్కరుఁడు ♦ వచ్చె గుమారకరగ్రహాఢ్యుఁడై। 5

వ॥ ఇట్లు వచ్చిన 6

ఉత్సాహము. ఆశుగాఖ్యుఁడంచుఁ జూప ♦ రాత్మలందలంప డ
త్యాశువేగముననవచ్చి ♦ నట్టివాయుదేవున
త్యాశదోడి తెచ్చియాస ♦ నాదులిచ్చిభక్తినా
కాశనిల్చి కేలుమోడ్చి ♦ యతనిగూర్చియిట్లనున్ 7

క॥ పొలుపలుకు చెక్కులజాన
పొలుబుజాలహారానుసాలు ♦ పయిజందెముమో
కాలుందా కెంపుచక్కని
కేలుంగలముద్దుకుట్టకేల్వట్టి ♦ వెసఁ॥ 8

ఉ॥ ఎన్నఁడు రాసి పెద్దలిపు ♦ డింటికి వచ్చితి రేమి చెప్ప నా
పున్నెము "గువ్వగుంటపయి ♦ బుష్కరవాహినివారె" నన్న మీ
రెన్నని లీలవచ్చితిరొ ♦ యీపసిబాలకుఁ డెవ్వఁడొక్క నా
కున్న లిదొల్క బేర్కొనుమ ♦ కుంఠితరీతిఁ గురంగవాహనా!॥ 9

వ॥ అనిన పృషదశ్వుం డతనికిట్లనియె. 10

ఆ॥ నాకుఁ బుత్రుఁడీతఁ ♦ డేకాంక్షి రుద్రుండ
టంచుఁ బల్క వించ ♦ నార్యులద్ది
యట్టులుండనిమ్ము ♦ సజ్జసంభవపుత్ర!
వీనిపుట్టువు వినుఁ ♦ బేర్కొనెదను॥ 11

హనుమజ్జననము.

సీ॥ తనదైత్యకసకాద్రి ♦ దానవారులకెల్ల
కోర్కిమై పెట్టని ♦ కోటగాఁగ
దన కేసరముమాత్ర ♦ దైత్యమత్తేభమ్ము
లకుఁ గుండెలోనిగా ♦ లమ్ముగాఁగ
దన తపోమహిమమ్ము ♦ మునితల్లజులకెల్లఁ
బరగంగ నోజ్జమే ♦ ల్బంతిగాఁగ
దన కేలుగొమ్మలు ♦ దైవతాండజములు
కూడిమాడగనిల్వ ♦ నీడగాఁగ

ఆ॥ నమరు కేసరికిని ♦ నంజననాఁగన్య
నిచ్చి పెండ్లిసేసె ♦ నెలమివాని
మాతులుండువిధిక ♦ మాతులుండొక్కండు
కుంజరుండు గంకపి ♦ కుంజరుండు॥ 12

క॥ ఈసరణిఁ బెండ్లియాడిన
కేసరితత్కుంజరసుత • కేళినిమిషులం
భాసురముగఁ దానెన్నే
వాసరములుగడపెఁ గాంత • స్వాంతము వొంగన్॥ 13

ఉత్సాహము. వసుధ గాపురంపుటుత్స • వంబునకును గారణం
బుసుతుఁ డేనటంచు నెంచి • బోటిగూడి బహువ్రతం
బుసలిపియుఫలంబు దానఁ • బొందజాలకనను నా
త్మసతిగొల్వ నాజ్ఞనిచ్చె • దైన్యము నుపుదంచ వొగిన్॥ 14

క॥ ఈగతిఁ బనుపఁగ నాసుస దాగతియసదాగతియని • తగ ననుభక్తిన్
శ్రీగతిని నంజనాసతి యాగతియ కనరకు ముదిని • నలరుచుఁ గొలచెన్॥

ఉ॥ ఆదటఁ దత్తపమ్మునకు • నాత్మను మెచ్చి మహేశ్వరాజ్ఞనా
స్వోదరసంస్థితంబగుసు • హోగ్రుని తేజము దెచ్చి యిచ్చినన్
మీఁదట నంజనాబ్జముఖి • మేదురగర్భము నంభరించె నా
హ్లాదము తోడ నాటితబ • లాఢ్యుని సీతని నొక్క యేడహో॥ 16

ఉ॥ అంతట దేవదుందుభులు • నంతట మ్రోగఁగ వేల్పుటాండ్రు మన
త్యంతము నాడ వేల్పులుల • తాంతములం గురియింప రక్కసుల్
చింతలు బొంగ నిస్తనుల • చింతల నంగ ప్రభాతభానునిం
గాంతులమీఱు నీఘు నుతు • గాంజనిగర్భము నుండి వెల్వడెన్॥ 17

సీ॥ మెఱుపుతీవల కాంతిఁ • మించు నెమ్మేలువాని
బొందమ్మినగు ముద్దు • మోమువానిఁ
జాలుసాలు మొసలివా • ప్రోగులుగలవానిఁ
గపిలవర్ణంపుమేల్ • కనులవాని
వీఁక నైపెరా కాలు • దాకు చేతులవానిఁ
దెల్లని మేలిజం • దెములవానిఁ
బెల్లులసిల్లిన • పేరుటురమువానిఁ
డబైన చేతిక • డ్యములవాని

తే॥ మంజురుచిపుంజిగుల్కుహా • సమ్ముంజివానిఁ
గ్రాలుహొంబట్టుసాలుబు • జాలవానిఁ
బుడమిబుడిబుడినడకల • నడరువానిఁ
గాంచెఁగన్నారఁదల్లిదా • గన్నవాని॥ 18

హనుమంతుఁడుదయభానురాహులం బండ్లనిమ్రింగఁబోవుట.

తే॥ అప్పుడా చిన్నికుఱ్ఱని • నక్కుఁ జేర్చి
సాకి చెక్కులుముద్దాడి • చుంచుదువ్వి
చిన్నితండ్రి! ఫలమ్ముల • నెన్ని యేని
దెచ్చిపెట్టెదనిటనుండు • దేయటంచు॥ 19

మ॥ పలుమారిట్టులుబుజ్జగించిసకివ్రా • వంబాలుఁడాపైని ద
వ్వులఁ బ్రాగ్భూమిధరమ్ముపైఁ బొడము మి • న్నువ్వుంజపాసూన కాం
తులఁ గ్రాలందిలకించి వేడ్కనొకపం • డుగానెదందల్చి ప
క్షుల రాజుందులకించు వేగమునఁ గోర్కుల్ మీరఁ దూకెన్వడిన్। 20

ఉ॥ ఈపగిదిందివాకరుని • హెచ్చినయాకటిపెల్లునందగం
బాపఁడువట్టగాఁజనెడు • పట్టునఁదజ్జవమారగాంచి లో
లోపలసిద్ధసాధ్యసుర • లోకముబెగ్గిలియాడుకొండ్రు నీ
పాపఁడెవండొ సూర్యుపయి • బాఱెడు రెండవరాహువోయనన్ ॥ 21

క॥ వినుమానికముకడకీ యనుఘృనజనునపుడుపిల్ల•డాతనిదీప్తిం
మిణుకునవితరగచినుకుల వెనువెంటంజిలుకుచుండె•నిచుదాకరిహిన్

సీ॥ పాదసంఘట్టన • బ్రహ్మాండభాండంబు
పెళపెళరవమున • బీటవార
నూరుసంఘట్టన • నూర్ధ్వలోకస్థుల
గుండెలుతటతట • గొట్టుకాడఁ
బాహువేగమ్మున • బయలఁ బ్రాకెడువిమా
నమ్ములొక్కుమ్మడి • వమ్ముగాఁగ
నాలవేగమునఁ జే • లాలఝోలికతార
కాసమూహములునొక్క • మొగిఁరాల

క్రొమ్మెఱుఁగునవ్వు మేనిని • గ్గుదిలకించి
మొక్కఫ్రాగాననిమిషాఖ్య • పొక్కిరమరు
లెల్లనితఁడేదియుంగాంచ • కేపుమీఱ
బాలభాస్కరువట్టనో • శైలచారి 23

వ॥ ఇట్లు బాలభానుఁబట్టుసప్పుడు 24

సీ॥ వీనిపోశిమి పెకు్క • విభుదా కెననిచాయ
బెగ్గిలి నెటికలు • విరచిపరవ
మృత్యుంజయస్తోత్ర • మెలమిబఠింపుచు
వాలఖిల్యులు నొక్క • మూలకొదుగ
నాత్రిముక్తాయుధ • హస్తులై చండాంశ
పారిపార్శ్వకులొక్క • ప్రక్కజనఁగఁ
దీని త్రాఁడియెడ డెగిన • దేయఃచాయ
దిట్టిస శేషమం • దేహంలరుగఁ
బద్మినీకాంతు జేతుల • బట్టుమోము
పైన బెట్టును వేశిమి • బట్టజాల
కవల బెట్టును జేతుల • నడచుగిసిసి
కొట్టుమిట్టాడుతుధనుసీ • కుజ్జువాఁడు 25

భుజంగప్రయాతము. ప్లవంగేంద్రచంద్రుం • ప్రబంచోపకారుం
డవంచర్యముండాతఁ • ణాబందునుష్ణం
బు వేజూపకుండంద • వుల్ రాహువాలో
నవేగంబబర్వంబు • సావచ్చితాకెఁ॥ 26

క॥ అగ్రహముఁపెల్లురేగఁగ నాగ్రహావల్లభునిబట్టి • నట్టిడినా నూ
ర్యాగ్రహము వ్రాలెనారా హుగ్రహమీహానుమబట్ట•నూహించుటయుఁ

వ॥ అంత 28

తే॥ అల్లయెఱపండుబోనా • డినల్లపం
డిదంచు రాహుద్విపేంద్రమ్ము • నెంచిపట్ట

గ్రమ్మని కేసరికిశోర • కాంతిఁ గాంచి
భీతిమై సింహికేయుండు • బెల్లరచుచు ॥ 29

మ॥ త్వరతో నచ్చోటవాసి వాసవుని చెం • తం జేరి తద్వార్తలా
పురుహూతుం డరుదంద దెల్ప నతఁడా • ప్తుల్ దిక్పతుల్ గూడరా
స్వరుహాస్తుండయి నాల్గుకొమ్ములమదే • భంబందు నారోహుఁడై
సురలిర్వంకలఁ గొల్వ వచ్చె నటకున్ • సూనృతాపారమ్యుఁడై॥ 30

ఉ॥ ఈగతి వచ్చి తమ్మి చెవి • కీవల రెండవ చాయ రాయఁడో
నాగ మెలంగు నీక్షవగ • నాయకుఁ గన్గొని కొమ్ము లేనుగుం
బైఁగవియించి దిక్కటులు • బ్రద్దలుగాఁ బటుసింహనాదముల్
వేగమ జేయు నీఘనుఁడు • వేగమ యాతని వీడియుగ్రుఁడై॥ 31

క॥ పండువిడబండు దొరకెను బండువుగా నాకు నేఁడు•వహ్వా యనిపా
పంపున వ్రుటనది దెల్లని పండువుగా నెంచి గాఱు • పై కిందుమికేఁ॥ 32

క॥ కేసరికొమరుఁడు నిర్జర కేసరి కొమ్ముల మొకమ్ము • గెరలుచుఁ దాకన్
వేసరి సితకరి దానిది యోసరియని పాఱెఁ బాఱ•నింద్రుండటకున్ 33

ఉ॥ తెల్లని గారు పైకురుకు • ధీరవరేణ్యు నిపీని సేవిధిం
గల్లని గెల్చుటప్పుడన • కైఁగల వజ్రముఁ దీసి వేసినం
బిల్లని చెక్కుఁ దాకుటయు • బెట్టుగ నీతఁ డగుండె రెంత యో
ఝల్లని కూర్పుకొండఁబడె • సారెకు నుబ్బఁగ సింహికేయుఁడున్ 34

హనుమంతుఁ డింద్రవజ్రహతి మూర్ఛిల్ల వాయుదేవు
డాత్మ మూర్తి నుపసంహరించుట.

ఉ॥ పడ్డకుమారుఁ గాంచి కడు • వందురుచం ద్రుని దూరు చాతడీ
బిడ్డకు జేసినట్టిపని • బెట్టిమనమ్మున లోకము తటం
జడ్డనవాయురూపు నుప • సంహరణంబొనరించి వెంటనే
బిడ్డను దోడికొంచుఁ జని • పెట్టెతి గోత్రగుహాంతరంబునన్ 35

వ॥ ఇట్టులేను గుమారునింగూడి గుహనుండినంత 36

సీ॥ వ్రేలిమియాజకుల్ • వ్రేల్వఁగాఁ జూచిన
చేతులుఁ జూచిన • రీతినుండె

వేల్పులు లేపదా • న్లేచుదివ్యవి
మానముల్ లేచిన • మాద్రినుండె
మునికదంబము స్నాన • మునకునీటనుముంచు
నంగముల్ ముంచిన • యట్టులుండెఁ
బహుపక్షిమృగముఖ • ప్రాణిలోకముభూమి
బెట్టుకుంగుల్ బెట్టి • నట్టులుండెఁ
బ్రాహ్మణుకుఁబెట్టెనొకచోట • బాదుకొనియె
వేదపాఠముల్ జరుగక • భేదపడియెఁ
జాలఁగాలోకమెల్లగ • గ్గోలుపడియె
నాదుమూర్తినుశుషవెత • బాదుకొనియె॥ 37

ఉ॥ మెండుగలోకముల్ మిడుక • మిన్నికవానినిదొట్టివేలుపుం
దండనుజోగిపిండును ప • దంబులుపాములు వ్రేళ్లుకీళ్లునుం
బెంపువడంగఁదిన్నగ • మెట్టగరాకను నెట్టకేలకా
యండభవాస్వాశోడదము • యాపదదెల్పఁగ నేగిరెల్లరుఁ॥ 38

వ॥ ఇట్లేగి 39

తే॥ కాలుసాగక నెల్లెట్లొ • నేలకొఱగి
మ్రొక్కఁజాలప్రయాసమై • మోములెత్తి
ఫాలమునగట్టినాధ్యాన • గెలిదోయి
జేర్చిలుగురాక వేల్పుల • జియ్యకనిడి॥ 40

శా॥ వాణీనాథ! సృజించిలోకముజగ • త్త్రాణుంజగత్త్రాణుగా
రాణన్నిల్పితివాతఁడేలొకో జగ • త్త్రాణమ్ము నార్పంగనీ
ప్రాణిశ్రేణులకార్యనిర్వహణము • ప్పంగాకపోయెం జగ
త్త్రాణుంగ్రమ్మరనిల్పవేకరుణ నీ • బన్నంబువారింపవే॥ 41

ఉ॥ నావుడుబ్రహ్మవల్కు సుర • నాథులకోసురలార! యంజనా
దేవికిసాధ్వదరస్థశివ • తేజమువాయువొసంగబుట్టె స
ద్భావుఁడువానరుండొకఁడు • వాఁడు ప్రభాతవిభాకరుఁ దుధఁ
వావిరిపండటంచుజని • పట్టినయంతనవచ్చెరాహువుఁ॥ 42

సీ॥ వచ్చిసక్రోధుఁడై • వానిఁదాఁకఁగఁబోయి
వాఁడెదిరింపఁగా • వారివ్రాయి
లేఖర్షభుని జేరి • లెమ్మికేమున్నది
రవిబట్టెననుదోలి • పవినిభుఁడాక
డన్నసితేభమ్ము • నతఁడెక్కివచ్చిశ
తారమ్ముగొనివాని • దాకనేయ
నదివానరునివాము • హనువుదాకినవాఁడు
మూర్ఛిల్లిపడియెదూ • ఋష్యమలపైని
శైలమునబడ్డబిడ్డను • చంకబెట్టి
గుహానుదూరిస్వమూర్తిని • గుంచెఁబవనుఁ
డింద్రుపైఁగిన్కనద్దాన • నింతపుట్టె
"కాకిబిడ్డకాకికిముద్దు" • కాదెచెపుడ॥ 43

క॥ వాయువత్రిజగత్ప్రాణము
వాయువత్రిజగద్బలమ్ము • వాయువఖిలమున్
వాయువధికుండుదివిజుల
వాయువచరియించునెల్ల • ప్రాణులయందున్॥ 44

ఉ॥ కావుననామహాబలుని • గ్రక్కునఁబ్రార్థనసేయనిప్పుడే
పోవలెరండటంచురహి • బూర్వనగమ్మునుజేరితద్గుహన్
తీవినినిల్వవచ్చితమిడె • క్కనీకుమారుతోడ నెం
తేవినయమ్మునంగొమరు • నిందగ్రమొక్కఁగజేసి యాపయిన్॥ 45

ఆ॥ నేనుమ్రొక్కినిల్వ • గానల్వయునునీదు
కానుపేదియితఁడ • కాదయంచు
వాణిచెక్కుపీటు • పాణిమవ్వఁగలేచెఁ
బట్టివానవాడు • పైరువ్రాలె॥ 46

వ॥ ఇవ్విధంబునంగాంజరీగర్భశుక్తిముక్తాఫలంబు మూర్ఛదేరియున్నంత

ఆ॥ పద్మసంభవుండుపట్టిని • దొడపైని
బెట్టిచుంచుదువ్వి • ప్రీతిముద్దు

లాఘుచుండియుంత • వేడుకమూర్తి
వెలిచి ప్రజకుహకము • గలుగ జేసి॥ 48

బ్రహ్మాదులాంజనేయునకు వరంబులొసంగుట.

మ॥ పవనున్నన్నలరించి పద్మజుఁడు దే • వశ్రేణితో నిట్లనుం
దివిజవ్రాతములార! యీకపివరుం • దీవించి శేష్వగ నీ
దువరంబుల్ కృపసేయుఁడీప్లవగచంద్రుండొప్పి దైత్యావళిం
దివిజశ్రేణికి నెంతొ మేలొసగెనుం • దివ్యప్రతాపాఢ్యుఁడై॥ 49

వ॥ అనిన వేల్పు పెద్దపలుకులాలకించి యెల్లవేల్పులు వల్లెయని పల్కుటయు 50

క॥ తనవజ్రము హనువున దా
కెనుగావున హనుమదాఖ్య • కెతగు వజ్రం
బున నింక నెపుడు నొవ్వం
డనుచు వచించె బురుహూతుఁ • డందఱు మెచ్చన్॥ 51

సీ॥ ఆత్మదండమ్మున • నాత్మాస్త్రమున నొవ్వ
బడఁడు దీర్ఘాయువు • బ్రహ్మ యిచ్చె
నాత్మశూలమ్మున • నాత్మాస్త్రములనొవ్వ
బడఁడు ప్రభావమ్ము • మృడుఁడొసంగె
నాత్మపాశము మృత్యు • వాత్మదండమ్మును
న్వం జేయవనిసమ • వర్తి వల్కె
నాత్మ తేజమున శ • తాంసమ్ము విద్యాలి
వ్వంగలనని గ్రహ • భర్త వల్కె
న్నాత్మపాశాంబువుల నొవ్వ • డని యొవరుణు
డాత్మశిఖల నశించడం • చని యెనగ్ని
యాత్మగద బడడ న్రేఁడు • డఖిలశస్త్ర
కాండముల ద్రుంగడని విశ్వ • కర్మ పలికె॥ 52

క॥ ఒక్కొక్క వేల్పునవ్వల నొక్కొక్క వరంబు వేర • నొసఁగఁగ నాతో
నక్కనకగర్భుఁ డిట్లనె నక్కడి జేజేలు జోగు • లందఱు వినఁగన్ 53

పంచచామరము. సదాగతీ! భవత్సుతుండు • శౌర్యధైర్యధుర్యుఁ డా
పృథానువైరివాహభర్తృ • బృందవంద్యమాను డ
ల్లదానవేంద్రురావణుం గ • లంచిమించు జానకీ
ముదాశ్రయుండు రామకార్య • ముద్ఘటించుముందికన్ ॥ 54

క॥ అనిమత్తుకుమారునింబాడఁ గనినత్తా! నీకుముజ్జ • గంబులనొకఁడుం
గనసాధ్యముకాదిలే దనఁగొందు వేమున్నదంచునబ్జజుఁ • డరిగెన్ ॥ 55

ఉ॥ అంతటనాత్మజాతునకు • నైదురపిల్లుచున్న కొంజరీ
కాంతకునప్పగించిసుతు • గ్రక్కునఁ జేనరుగంగనీతఁడా
చెంతలనుండుసమ్మరుల • చేలములాదిగ వచ్చివారివా
స్వాంతములుంగలంపఁగని • వారలుసక్రుధ శాపమిచ్చిరన్ ॥ 56

క॥ ఆపల్లనితఁడుపశ్చాత్తాపముగనునొందిదోఃప్ర • తాపంబొకరుం
డేపలుక దెలియుచుండవల నోపలబద్ధపులిభంగి • లొంగిచరించెన్ ॥ 57

హనుమంతుఁ డర్యమునొద్ద వేదశాస్త్రములుచదువుట

ఉ॥ ఆవటనొక్కనాడితఁడ • హాస్కరుఁడిచ్చువరంబుదల్చి స
మ్మోదతవిద్యలంగఱవ • బుద్ధినినెంచిదినేశుఁ జేరి యొం
తేఁదనువచ్చుకారణము • దెల్పి నమస్కృతిసల్పగానతం
డాదరణంగనుంగొనిము • దాన్వితుఁడైనటుగూర్చిచుట్లనున్ ॥ 58

ఉ॥ పావనినాకడంజనుడ • వచ్చితివ్యాసకలాగమంబులం
ద్రోవనెటభ్యసించెదుక • చుంగొనముందరనిల్వరామఁగా
నేవశీగానఋంగగను • నీమన మొక్కటిగాఁగనిల్చినే
యీవిధమెల్లనీయెడఁద • నెంచివచింపుమునీవునావుడున్ ॥ 59

సీ॥ వికసితవదనార • విందుఁడై వడుగుపూ
ర్వాద్రినొక్కఁడుగు న • స్తాద్రినొక్క
పాదంబునిడిమధ్య • భాగంబునందేహ
మునుబెంచెనుద్రివిక్ర • మునకుసరిగ
నదిగాంచిలోకమ్ము • లడలెఁదత్కర్మసా
క్షీముదమ్మునమనమున • జెందెనంత

నిజరూపునను బద్మ్మ • నీవల్లభుఁ తేరి
కెదురుగాఁ దానిల్చి • చదలు తెరువు
నందునఁ షిగానఋంగుచు • నాగమమ్ము
లాదిగా విద్యలెల్ల దా • నభ్యసించె
గ్రహణధారణశక్తిఁ గా • గ్రహపతితన
యందమున నుబ్బు నబ్బురం • బొందుచుండ॥ 60

క॥ కడుపాఱఁ గుడిచి నిడను వసుగుగుపుంపు వెలుపజడు • వసునిపుడిలలో
గసుపాఱగుషువ కొండను వసుగుగుముషు దెలుపజదువఁగఁగలిగెఁ భళీ!

క॥ మేటిగదా విద్యలలో బేటిగ దాగుణమణులకు • పృథ్వీస్థలిలో
సూటిగ నసితనికీ తడ సాటిగ దాబుుకు విరజ! సారస్వతిజా॥ 62

వ॥ ఇట్లెల్లవిద్యలంగఱచి కుమారుం డున్నంత నిట కేమదోద్వృత్తి 63

ఉ॥ కావున వీనినిప్రగోని • కావ్రము నీసుత్తులట్ట ప్రీతినై
నీపును నీకొమారులవి • నీతిని బూడకుడీ కుమారు సు
గ్రీపున కామ్మమ గ్రీయగుఁ • గృతవిరోధియునౌను మూఁడుని
తాపున నప్పు మీరాసునని • వప్పకనల్పుబరోపకారముల్॥ 64

వ॥ బుుకు విరజ వెంగట నిటూగుమారు నించి సమీరుంషుజనుటయు నంత

క॥ ఒకనాడా తరుచర మణి సకలవనేచరులు గొలువ • సభ దీరి స్వామం
త్రికదంబము నర్మ్మలిఁగని ప్రకటంబుగ నిట్టులనియె • ప్రాజ్ఞులు మెచ్చన్॥

బుుకు విరజుఁడు గ్రసూనురాజుఁ జేసి తపంబునకేగుట.

శా॥ మంత్రీ వ్రాతములార! మజ్జనకుడం • పన్వచ్చికిష్కింధ న
న్మంత్రివ్రాతము గొల్వ వృక్షచర సాం • ప్రాజ్యంబు సేవానిదు
స్వంత్రంబుం జోరనీక సత్ప్రీతిని ని • చ్చంబెద్ద కాలంబు స
న్మంత్రంబుం జపియించుచుం దొప్పసుతుసాం • ప్రాజ్యంబున న్నిల్పఁడెన్॥ 67

ఉ॥ పొందితి నెల్ల సౌఖ్యములఁ • బూసితిఁ గట్టితిఁ దొడ్డిఁ దిన్నిరిం
బొందితిఁ బుత్రులం గనితిఁ • బుత్రులు బుత్రుల నెత్తఁగంటి నిం
పొందితి వెంద్రుకల్ నరిసె • నోపిక దగ్గెను బంధునూరై నీ
బొందిస్థిరంబుగాదు గద • పొందెద విష్ణు దలంచి తత్కృపన్॥ 68

ఉత్సాహము. కావునంగుమారు రాజు • గాగనిల్పి రాజ్యముం
బ్రోవుమంచుదప మొనర్ప • బోదు నేను దీనికిం
గానలసిన వస్తుసమితి • గ్రచ్చరంగణించి మీా
రావలన్మహార్త మొక్క • డరయుడంచు బంచినన్ ॥ 69

ఉత్సాహము. శ్రీవివాహవస్తువులఘు • టిల్ల జేసిప్రాజ్ఞు లెం
తే విధించి పల్కునాడ • నేటయిన దినంబటం
చావిధిసుతుం "డగ్రసూను" నాత్మ గద్దని ల్పెబల్
శ్రీవివ్రపదీవనల • లింజెలంగ బ్రీతిమై ॥ 70

క॥ ఆ వెనుక జిన్ని దొఱసు గ్రీవుని "యువరాజు" జేసి • గీశమణినిన
"ప్పావని నెచ్చెలి" గాగను మీావని యాజ్ఞనిడి వనికి • నేగ దలంచితా ॥

వ॥ పావనిసహితులయిన కుమారులం జేరి యందు పావనులయిన హను
మత్సుగ్రీవులు వినవగ్రనందనుండగు వాలికిట్లనియె. 72

క॥ ఒండొరుముకలనైనను రెండొరుములుచన బట్టి • రేపనకపుడే
చెండొరుము పెద్దలగని కొండొరుము పూజసల్పి • కూరిమి పుత్రా! ॥ 73

సీ॥ కనదలంపకుపర • కాంతను నెన్నండు
కనదలంపుముపర • కాంత నెపుడు
వినదలంపకసత్య • మును జెవి నెన్నండు
వినదలంపుముసత్య • మునుసతంబు
జనదలంపకుదుష్ట • జనజాడ నెన్నండు
జనదలంపుమునిష్ట • జనులజాడ
మనదలంపకురిక్త • జనగోష్ఠి నెన్నండు
మనదలంపుముభక్త • జనులగోష్ఠి
మనుప నెంచకుదప్పున్న • నను జునైన
మనుప నెంచుముదప్పున్న • మన్ను వేల్పు
బళిర యిటువంటి రాజుగా • నలయుజుమ్మి
కెల్లపుడటంచు బ్రజలాడ • నేలుమువని ॥ 74

చ॥ వదలఁగనీకునూర్పదులు ♦ వచ్చినపోయినసత్యవాక్యముల్
మొదలఁగనీకుమిన్నొరగి ♦ మీఁదనుబడ్డనధర్మపద్ధతిం
గదలఁగనీకుస్తోత్రజన ♦ కమ్మగుస్వాజ్ఞకపిప్రముఖ్యులం
బొదలఁగనీకుదుష్టరిపు ♦ భూములనెల్లపుడీవుపుత్రకా!॥ 76

క॥ ఆయమునకుదగినట్టుగ ♦ జేయుమువ్యయమెపుడు నీవుశిష్టులగన్నం
డాయుమువారికిదానము, సేయుమునీకున్నదాన ♦ శివుజెందుమదిన్

క॥ రాదుజరలేదుమృతియని, పాదుకొలిపిమదినిరెంటి, బడిబడిగొనుమీ
నాదుతలసీడ్చికొనితాఁ, బోదొరగె నుమృత్యువంశుబుచ్చుమొకండున్

ఉ॥ పోడిమిగొన్నినీతులిటు ♦ పుత్రులకుం దెలియంగజేసితాఁ
బాడిమెలంగుమంచునల ♦ పావనికిందగదెల్పి,యెంతయున్
వాడిమినేగెధాతృజుఁడు ♦ భర్మనగమ్మునకుందపంబుకై
కూడిమెలంగిరైంద్రియును ♦ గుంజరపోత్రుఁడున్నర్కిఁ-యాదటన్ 79

క॥ తలలో ♦ నాలుకవలెబూ,నలలోదారంబువోలె ♦ జక్కనువురుబె

[వాలిసుగ్రీవులు తపంబున కేగుట]

ద్దలలోనన్రమతగపిబల,ములలోఘునతనుమెలంగి ♦ పొగడతగనిదా 80

శా॥ ఇంద్రార్కాత్మజులంతనొక్కదినమం ♦ దీశానుబంచాననున్
సాంద్రామోదమునన్భజించితమవాం ♦ ఛల్దీర్చికోనెంచిని
స్తంద్రప్రక్రియమంత్రిసత్తములపై ♦ స్వారాజ్యమున్నిల్పిత
త్సాంద్రస్థైర్యులుశీతశైలమునకు ♦ త్సాహమ్మునైనేగిరా 81

మ॥ చనితచ్ఛీతనగమ్ముపొంతనొకచో ♦ స్నానాదికృత్యాళిఁదీ
ర్చినిరాహారులునైకుశాసనములం ♦ జెల్వారఁగానిల్చిభ
క్తినిలింపార్చితపాదపద్మయుగళుం ♦ దీప్తాగ్నినేత్రుందయా
బ్ధిభభక్తావనదక్షుయోగిజనహృ ♦ ద్ధ్యేయున్ శివుంశంకరున్ 82

(శివుఁడువాలిసుగ్రీవులకుఁ బ్రత్యక్షమై వరంబులొసంగుట)

ఉ॥ నెమ్మదినిల్పిధ్యానముసు ♦ నిశ్చలబుద్ధినిసల్పిసత్తపం
బిమ్ములనొక్కవత్సరము ♦ నెంతయుజేయశివుండుమెచ్చిమో

దమ్మునవచ్చెదత్కపిసు ♦ ధాకరులుండినచోటికీగతిం
బొమ్మికనేలభక్తసులం ♦ భుండనజంద్రధరుండవేల్పులన్ 83

మ॥ ఒకచాయం బ్రబమధ్రవజంబనయము ♦ త్యుల్లాసతం గొల్వవే
రొకచాయన్మఘవాదిదిగ్రమణము ♦ ఖ్యుల్ భక్తి సేవింపగో
డొకచాయన్మునిముఖ్యులెల్లనిగమా ♦ ర్థోక్తుల్ ప్రశంసింపనిం
కొకచాయం ద్రిదశాబ్జపత్రనయనల్ ♦ ప్రోద్యద్గతిం బాడగాన్ 84

క॥ బంగారుమువ్వపల్లముఁ బొంగారుసువర్ణశృంగ ♦ ములుగై సేయన్
రంగారుగిత్తతత్తడి సింగారమ్ముగులఁ కనెక్కె ♦ చెలఁగెడువాఁడున్

క॥ తలజాలునొ్నలదోలు న్నలప్రోలునొ్నలవాలు ♦ మంచఁపుగోడుం
గలకేలుజందుత్తాలం దలపించెడుడాలుగలిగి ♦ తనరినవాఁడున్ 86

సీ॥ ధరణీరధమువాఁడు ♦ దరబృందశరబృంద
నరకుందసదృశుం ♦ దరమువాఁడు
స్మరణీయుడగువాఁడు ♦ స్మరుధారి
శరవారిధరధారి ♦ గొలువగాదగినవాఁడు
గరినిద్రుంచినవాఁడు ♦ హరిచెల్లిసిరితల్లి
దరిబెల్లి ♦ దపుగుల్కదనరువాఁడు
ఖరునిమొంచినవాఁడు ♦ గరమందుశిరమందు
హరిణేందు ♦ లధరించియలరువాఁడు
దచ్చిరూపులవాఁడు ♦ ప్రాఁతమగవాఁడు
పొడలదుప్పటివాఁడు బెం ♦ జడలవాఁడు
పేర్మిఁగలవాఁడుబుష్కల ♦ పేర్లవాఁడు
తోచెఁగపివరులకుముందుఁ ♦ బూచితేఁడు 87

వ ఇట్లు సాక్షాన్నిటలాక్షుండు కైలాసోహణుండయి సాక్షాత్కరింప
ఋక్షవిరజాత్మజులారక్షో వైరివీక్షించి రక్షరక్షేతివాక్యంబులనిట్లని
నుతియించిరి. 88

"వాలిసుగ్రీవకృత శివస్తవమ్,,
కందద్వయగర్భిత నిరోష్ఠ్యసర్వలఘు
సీసము.

శ్రితజనహితకర! శితిగళ! నతహిత! నగధరశర! హరి • ణధర! గిరిశ!
హతగజ! శశిధర! హర! ధృతిజితధర! సిరిగలధణి చెలి! క్షితిగ! సనయ!
హరితనయహరణ! హరిహయకరి, హయ; ఘనయశ! శిఖరిజ • కలిత! సదయ
శరధిశరధి! ఘన • చరిత! శిఖరిగృహ! ఖలజనహర! యహి • కటక
ఆ॥ వె॥ సరసహృదయ త్రిదశ • జనహితకరహరిసనకజనకధనద • సకల త్రిదశ
నతచరణసరసిజ! • కృతిహితకర! శిఖినయన! త్రిదశశరణ! • సరకహరణ

[ఈ క్రిందిపద్యములోఁ బెద్దయక్కరములు చదువఁ గ్రంథకర్త నామ]
మేర్పడు

సీ॥ ప్రభవ! శుభాకార! • యాత్రిశోద్ధార! దు
ష్టారాతిసంహార! • యుగవిహార!
వరభక్తమందార! • వారాశిగంభీర!
ధామనిర్జితసూర! • దైత్యమార!
స్వాహావరహార! • నగధీర! శారదా
బ్జయసమశారీర! • భయవిదూర!
రాజకళాధార! • రతిరాజదార! సం
జ్ఞమవించి తెగనూడ! • శుభవిచార!
హతకటపహర! గజదైత్య • హర! భాను
మండలవిహరశరధార • సుహితభూత
రాజితప్రేతభూవిహ • రమునినాయ
కనుతగుణవార ప్రణుతప్ర • కరసురగవి 90
ముక్తపదకందము
క్షేమాభిరామ! • సోమా! సోమార్ధధరాభువనగ! • సురరిపుభీమా!

భీమా!దుగ్గా కామా! ♦ కామారీ!కాతరోప ♦ కారి!నమస్తే 91

గోమూత్రికా బంధము. నిరోష్ఠ్యకందము

శ్రీనగనాథా!రాధా ధీనసఖా!రాజధార!♦ ధీరనతాజా!
దీనజనాధారా!కం ధీనసహారాధ్య!ధాత్ర్య! ♦ ధీననతాజ్ఞ్య 92

ఆందోళికా బంధము.

క॥ ధీరవరదాయకా!కం ధీరవహాయనాయకాగ్ని ♦ నేత్రక!గంగా
ధారాధర!గోరధ!రాధారతసఖచంద్రఖండ ♦ ధర!హార!వరధీ! 93

ఛత్రబంధము శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్యచంపకము

కడకడతేడ!జింకగయి♦ గల్గగ!గ్రాలొడయండ!దండనా
లడరొడయండ!యొండనక ♦ నల్లన జేదొగినాగిత్రాగినా
తేడ!జడలాడగంగదగ ♦ దద్దదనర్చితేడా!తనంతనై
యడరొడయండ!యెన్నసఖ ♦నన్ననసేల్నయ!రాయ!నాయనా! 94

నాగబంధము.

చ॥ శ్రితహిత!భూతనేత!క్షితి ♦ చింతిత!రక్షితకోణనేత!సం
తతవరదాత!భూతకర ♦ నారదవర్ణిత!నాగహార!ప్రాం
చితగుణవార!భూతదర! ♦ శ్రీరతిరక్షిత!భూతభావనా
సితనగజాతనేత!శివ ♦ సేవనతత్పర!క్రూరమారకా! 95

ఖడ్గబంధము.

క॥ సారతరధీరమాకర!పారదరమణీయకాంతి ♦ భాసుర దేహా!
హారివృషరాజివాహా!దారితసుకవాహా!జన్మ♦దాహా!నిరీహా 96

శైలబంధము.

క॥ శ్రీకమలాక్షీహృత్పద్మాకరరవికీర్తనీయ!♦హతభయ!రతిరా
డ్భీకర!సునయ!దయాకర!శ్రీకర!సకలసురముఖ్య!♦కృతిముఖగేయా!

చక్రబంధము.

శా॥ రక్షోశిక్షణదక్ష!దక్షసవనా ♦ రణోగ్రదావాగ్ని!సం
రక్షాంభోరుహసంభవాండ!సకాలామర్త్యార్చి ♦తాంఘ్రిద్వయా!

కుక్షిక్షిప్తమహాజగద్విసర! యక్షుద్రోజ్వలన్మానసా!
సాక్షాత్కారద! దారభగ్నకుజనా సంస్కృత్యయాగ్న్యంభసా! 98

ప్రపంచవర్గీయ కందము.

శ్రీవిశ్వేశ్వర! శైలోర్వీవాస! శివాసహాయ! విషసంహారా!
శ్రీవృషవాహారోహా! శ్రీవరసంసేవ్య! శర్వ! శివ! శూలి! హరా 99

అచ్చాంధ్ర నిరోష్ఠ్యకందము

రేరాజాడాల్ రాజేజేరాజాడాలజేతిని జెన్నారెడిరాయా
కొరానెచ్చెలి కాడా రారాతండ్రిగిత్త డాల్ రాజేజే 100

దండకము. శ్రీపార్వతీమానసాంభోజహంసా! నిశాధీ ఖండావతంసా! ప్రసేవ్యాబ్జభూ బర్హిబర్హావతంసా! లసద్ధృక్కృతాబ్జాగ్నిహంసా! సమస్తాఘవిధ్వంస! గీర్వాణులుం బూర్వగీర్వాణులుం బాలసంద్రంబు భాండంబు శైలంబు కవ్వంబు నాగేంద్రు నిం ద్రాడుగా జేసి ద్రచ్చంగఁ దొల్తొల్త లోకంబు వెల్లాకులంబొంద ఘోరార్భటిం జేసుపుట్టం బిడౌజాదిదేవాళి వేఁడం గరంబందు నేరేడు బండుంబ తెంగట్టిగా బట్టి శక్తాలకూటంబును గ్రస్సింగ వ్రామింగి యాశేషులోకాలు లోకాలు సంచట్టితోల్యాల్మల రాజూల సారారగా గుత్తికన్నిల్పవా! లోకముం గూర్మిమైఁ దేల్పవా సర్వసర్వంసహాచక్రమక్రేంము చక్రంబు లంబండిగా వేదముల్ గుఱ్ఱముంబిండుగా బ్రహ్మసూతుండుగా వేలుపుల్ దండుగా గొండసింగాణిగా గుండకీంద్రుండు బన్నారిగా నమ్మనంతుండుగా సంద్రమమ్ముల్ పొదింగా దగం జేసి బెస్సిన్కమైపోయి ముప్రోళ్ళు దున్మాడవా వెన్కగోపమ్ము నుస్వ్రీడవా ముస్మృకండాత్మ జుండొక్కఁడుం బత్తినిన్మానసంబందు ధ్యానం బొగిం జల్పుచుండంగఁ గాలుండు బెందున్న పైనెక్కి వేవచ్చి పాశంబునత్తఁ డదగిల్చిద్వ లింగంబునంబుట్టి డాకాల నాకాలునిండాచి భూదేవు పట్టిం బొరింగావవా దేవదేవా మహేచ్ఛం గృపం దీర్చి నీదాసులన్మమ్ము రక్షింపు రక్షింపు రక్షింపు దేవా! నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః 101

సీ॥ భువియైచరాచరం♦బులభరించె నెవండు జలమైదగంబాలె♦లలి నెవండు
శిఖియైహుతమ్ములు♦భుజింపఁగలైనెవండు మరుత్తై తెలివినిడె♦ మహి నెవండు
దివియైపథంబిడె ♦ దివిజులకు నెవండు విధుఁడై భగణము నేల్♦ వెస నెవండు
రవియైతనుచ్ఛాయ♦లవిరియించె నెవండు యజ్వయై వేల్చుహ♦వ్యములెవండు
నజునియందును బరమాణు వందెవండు
నుండు భేదంబులేకని ♦ త్యుండెవండు
నాదిమధ్యాంతరహితుండు ♦ నగు నెవండు
నాశివంకరుఁడవు నీవ ♦ నౌదుమెంతు 102
మధురాక్కర. స్మరహరణ!సజ్జనవిచార!♦సంసృతిభారహర!
దరహరణ!తారధరధీర!♦ దారుణపాపహర!
నరశరణ!నైగమవిహార!♦ నాకపవైరిమార!
వరకరుణ!వైరిజనదూర ♦ వన్నితగోకుమార! 103
తోటకము. శరణాగతవత్సల!♦ చంద్రధరా!
కరుణాకర!శంకర!♦ కామహరా!
ధరణీధ్రధనుర్ధర!♦ దైత్యహరా!
స్మరణీయతమోజ్జ్వల ♦ మంత్రపరా! 104
క॥ వాలియుసుగ్రీవుండును జాలియొదవజల్పినట్టి ♦ స్తవమున కెంతే
కాళీయుషతీశుండగు వాలియుమదిలోనమిగుల ♦ బొక్కియిట్లనుఁ
క॥ ఓకొమారులార యోరలు నాకొఱకై సలుపుతపము♦నకు మెచ్చితి మీ
మీకోరిక లెఱిగింపుడు నాకొలదివరమ్ములిత్తు ♦ ననవుడు వేడ్కన్
వ॥ అంత నవ్వాలి సుగ్రీవు లిట్లనిరి 107
ఉ॥ ఓమహితప్రభావ!యొరుం♦డొక్కఁడుమాపయి కెత్తి వచ్చినే
నామహితప్రతాపుబల ♦ మందుసగంబొగిమమ్ముఁజెందున
ట్లీమహితావకాంఘ్రిపయి ♦ నెప్పుడుభక్తి ననుగ్రహించిదు
ర్గామహిళామనోంబుజవి♦ కర్తన!కావుము సాదరమ్మునన్ 108
వ॥ అనవుడట్లకాఁగలదనిపల్కి దివిజసేనాపరివృతుండయి మృడానీశుం
డంతహితుండగుటయు వాలిసుగ్రీవులు లబ్ధమహేశ్వర వరప్రసాదా

మొదలయి నిజపురంబునకుం జనిసుఖంబుండిరంత నొక్కనాఁడు

(రావణుఁడింద్రజుపయిఁ దండెత్తివచ్చుట)

శా॥ పౌలస్త్యాన్వయవార్ధిచంద్రముఁడుగీ • ర్వాణాభియాత్యన్వవా
యాలంకారుఁడు రావణాహ్వయుఁడులం • కాధీశ్వరుం డుగ్రప
త్త్రీలాలోద్భవమత్తషట్పదముల • శ్శీనాథవైరుండు శౌ
ర్యాలంకారుఁడు దైత్యశిల్పితనయా • స్యాంభోజమిత్రుండొగిన్ 110

శా॥ ఆశాధీశుల నొక్కఁడే గెలిచెము • న్నంతంతనవ్వాద్రిగాఁ
గీశాధీశుని వాలిబోరగనుగి • ష్కింధాపురిం జేరిత
త్కీశాళిల్ దనుమూగిచూడఁగనుది • గ్వేదండముల్ గల్గనొ
క్కాశంగొట్టికవాశిటంబులికిదీ • కైబిట్టుగ గర్జిల్లినన్ 111

క॥ ఆరావము కీర్తిజితతారానరతారుఁడైన • తారుఁడువినిప
ల్కోరావణవల్కుమునీ వీరానకమున నాగతము • నెఱుకపడంగన్

వ. అనిన తారునకు రావణుండిట్లనియె. 113

క॥ వాలియసమానవిక్రమ శాలియనంగ వినినేను • సమరక్రీడా
శాలినగుటవచ్చితిఁద త్కేళికినతని నెదిరింప • తెల్పవిధమున్ 114

చ॥ అనవుఁడు రాక్షసేశ్వరున • కాతఁడు వల్కుసురద్విషేంద్రత
ద్వినుతబలాఢ్యుఁడేడ! భవ • దీయబలమ్మదియేడ! నీకు నా
యనఘునకెన్నహస్తిమశ • కాంతరమున్నదితారతమ్యమె
గనుగొనవానిదాకుమొన • శాడెంకడీవరకెందునీభువిన్ 115

ఉ॥ ఆశరనాథ! యీవరకు • నాతనిదాకినవాఁడొకండునే
నాశమునాలయమ్మునకు • నైచనటడుఁ లేదునీవున
ట్లాశలనన్నిటిన్విడచి • నట్టులుదోచెడుపొమ్మువారివా
రాశికిస్నానకృత్యమొన • రంజలుపంజనెవాఁడు వెండియున్ 116

సీ॥ ప్రకటశాత్రవగర్వ • పర్వతచ్ఛటపక్ష
పుంభజగోన్నగ్రదం • భోళివాలి
వికటదానవదైత్య • వేణుశుష్కారణ్య

పాళిదాహకదావ • కీలివాలి
నికటవైరిసమూహ • నిర్భేదనైపుణ్య
చణవికసితబుద్ధి • శాలివాలి
ప్రకటరిపుచ్ఛటా • భయదప్రతాపాగ్ని
కీలాద్రివిజితాంశు • మాలివాలి
యట్టిమతిశాలివరశీలి • యైనవాలి
సమరపాళికినేనిసుం • తైనదేరి
కనఁగరాదనదలపగాఁ • జనునెమొరుల
దానికేమిచనుము నింద్ర • తనయుకడకు 117

క॥ బవరమునకుఁబొరందరి సవరనిహాళం దేరినెక్కి • సాగిన జేజే
తొవకంటులెడమకన్నుంబోవలదటుంగాదెరావ • ణుండిదివినఁడో!

క॥ అనుచున్న తారుగర్వంబునగనిపదినోళ్ళతోన • పుచురావణుఁడు
వ్వనిచారిదూరి వేగంబున దక్షిణవార్ధిఁ జేరి • మొగిఁదానిదరిన్ 119

సీ॥ జలములఁగ్రుంకిని • శ్చలహృదిదర్భాస
నాసీనుఁడైనిల్చి • నట్టివాని
సలిలపూరితతామ్ర • కలశంబుడంబుమయి
నడరగ్గాగుడిప్రక్క • నిడినవాని
దలిరువెన్నెలలతో • దులదూగుస్వచ్ఛంపు
మడుగుగప్పినగెం • పుటొడలవాని
భూతిత్రిపుండ్రముల్ • భూరిరుద్రాక్షమా
లలుదాల్చిమిన్నులఁజె • లంగువాని
త్రిపద గాయత్రిమంత్రంబు జపముసేయు
చుసుగకరగన్ను మోడ్పుతోనుప్పువాని
సూర్యభగవంతునకుభక్తిఁ జోఁబసులిడి
యుదయసంధ్యను వార్చుచునుండువాని॥ 120

చ॥ మఱియుదినాధినాథుబలె • మవ్వఁపుఁదేజుననొప్పువాని జ
క్కులపుఁబోఁడిదాల్పువిలు • కైవడిపెల్లగుమేనివాని బం
ధురతరబాడబాగ్నిగతిఁ • దోఁచెడువాలమువానియామ్య ది
క్తరుణప్రతాపతుల్యముఖ • తామరసమ్ముఁగలానివాలినిన్ ॥ 121

మ॥ కనిసామాన్యపుఁగొమ్మద్రిమ్మరిగ హృ • త్కంజంబునం దెంచియై మం
ద్రిని మాయాబలకౌశలంబునన దో • ర్వీర్యంబడంపంగనౌ
నని వంచించిస్వపుష్పకంబుడిగి మున్ • స్వామాత్యులంతంతగ
న్గానిమెచ్చన్మహిమెల్లగానిడుచు న • ద్గుల్ప్రాంతకుం జేరగాన్ 122

మ॥ అడుగుల్ చప్పుడొకింతవిన్పడఁగనిం • ద్రారిందృగంతంబులం
గడకంగన్గొనిమాయఁదన్నుఁగెలువం • గావచ్చునంచైంద్రిలీ
డుడుగండీఖలునాల్గుసంద్రములయుం • తొండోండగతుంబులం
దిడిసేనంచుమనంబునందలచియెం • త్తైనిష్ఠమైనుండఁగన్ ॥ 123

(వాలిరావణుగర్వంబడంచి పరిభవించుట)

ఉ॥ మెల్లఁగఁగాలునేలపయి • మెట్టుచుఁబశ్చిమదిక్కు జేరి యా
ప్రల్లదుఁడెల్లనెమ్మెయి ని • ప్రక్కకునొత్తిగిలంగఁజేసి మె
న్మెల్లన జేతులాఘనుని • మీఁదికిఁజాచినాతఁడేనుఁగుం
జల్లగఁబట్టుకేసరిపసందన • చంకలనొక్కెవానినిన్ 124

ఉత్సాహ॥ పాముఁగాలఁద్రొక్కిపట్టి • పాఱుపక్కిరాయడ
ట్లాముగ్రుంగరాక్షసేంద్రు • నంగకమ్ములన్నిటిం
దీమసముననొత్తిపట్టి • దేవసిద్ధసాధ్యులీ
తామసునకునిట్లుగాగ, • దగునటంచునునుబ్బనా
భీమబలుఁడువేచెదివికిఁ • బిట్టపోల్కెఁబుట్టునన్ 125

వ॥ ఇట్లింద్రుపట్టి విహాయసమార్గంబునంబడమటి కడలిదరికరుగుడంత
కుమున్న. 126

మ॥ స్తనితంబుల్ వలెబెబ్బులుల్ వత్రబహ • స్తాదుల్ మొగిల్ తెన్నున
జ్ఞనువాలింగసనడ్డగించివెనుకం • దద్వాలజంఝానిలం
బునకుందూలికలట్లమేఘపటలం • బుల్ పోల్కెఁజీకాకునొం

దినభోమార్గమునందుదిక్కు కొక్కడై ♦ నిల్వంగలేకేగెరా 127

క॥ ధారుణిరేణువుగొనిచను మారుతముంబోలెవాలి♦మాంసాశినిటుల్
జేరిచిపశ్చిమజలనిధి పేరిమిమ్రుగ్గుంకులాడి♦విధ్యుక్తముగన్ 128

ఉ॥ వాలితదబ్ధియందుజరు ♦ పంగలసత్క్రియలెల్లజల్పి తా
నైలబిలాశనుండిన మ ♦ హాబ్ధికినేగిమునింగి, రావణుం
గేళినిజంకలందు నిఱి ♦ కించియు, బూర్వసముద్రనాయకుం
బాళినిజేరి, గ్రుంకులిడి ♦ భక్తిజపమ్మొనరించి తద్విధిన్॥ 129

చ॥ ఇటుజతురబ్ధులందు గృత ♦ కృత్యుఁడునై పురుహూతసూతి; త
త్కుటిలునితోడవేగదన ♦ కొట్టికకుంజని; వానిఁదద్వనిన్
దటుకునజంకనుండి విడి ♦ తత్క్షణమెర్గనివాఁడపోలెనో
పటుజవ! యేడనుండిటకు ♦ వచ్చితివేమని పల్కరింపఁగాన్॥ 130

శా॥ వీతాహంక్రియుఁడై, దృగంతములజో ♦ బ్బిల్లంగఁ బాష్పాంబువుల్
వాతాకంపితవృక్షమట్లతనువా ♦ పాదంబుస్వేదాన్వితం
బై, తూలందతభీతిఁ; గద్గదనినా ♦ దాన్వితుండై పిత్రభ్రా
జాతుండైంద్రికివల్కునిప్డు జననీ ♦ జాతుండనై తంగ్రిగన్॥ 131

ఉ॥ నీవెమహాబలాఢ్యుఁడవు, ♦ నీవెకృపామృతవారిరాశివిన్
నీవెసునిశ్చలాత్ముఁడవు, ♦ నీవెమహాధృతిశాలి, వెన్నగా
నీవె ప్రతాపసింహుఁడవు, ♦ నీమహిమంగనుగొంటినేఁడు నా
కీవె వివేకసంపద, గ ♦ పీశ! యడంపవె మన్మదాంధతన్॥ 132

ఉ॥ తారధరంబునెత్తితి, స ♦ దాశివుచేతను ఖడ్గమందితిన్
వీరవరేణ్యులందివిజ ♦ వీరులగెల్చితి, నట్టినన్ను నీ
సారతరంపుగక్షముల ♦ చాటునమాటి చతుఃపయోధులం
బీరముమీర ముంచితివి; ♦ భీమపరాక్రమ! నీదుమ్రోలనా
శూరత, లావు, పెన్నవృధ ♦ సూ;మఱిసిగ్గుఘటించొరుల్ వినన్॥ 133

వ॥ మఱియు 134

క॥ మారుతవేగం, బల్లయ నూరుననుజరయము, నమ్మ ♦ నోవేగంబుం
గేరుభవజ్జవ,మెన్నగ నారూఢిలవంబుపెనగ ♦ నవివచ్చునొకో॥ 135

క॥ సుర,గరు, డోరగ, నర, ఖే; చర, కిన్నర, సిద్ధ, సాధ్య, సంఘంబులలోఁ
పరికింప,నీకుసరిపోటరివిక్రముఁడొక్కఁడుగల◆డాజగములలోన్॥ 136

క॥ ఇచ్చకముగాదుసుమ్ము,వి;యచ్చరరాణ్ణందనమణి!◆యఖిలజగములం
దెచ్చటఁగన్నను,నీకెనవచ్చుఘనుండున్న జూ◆పవచ్చునొకనిన్॥137

క॥ నాకన్నవు; నక్కజుఁబలె; నీకనుగుందమ్ముగుఱ్ఱ◆ నేను, నిరుపురం
బేకము; పొందుజలుపుదము; నీకల్మియనాదుకల్మి◆ నేనీ,లెంకన్॥138

క॥ పురుహూతతనయ! యిమ్మహినిరుపురముంబ్రాలునీరు◆ నెట్లట్లెపుడున్
దిరుపుదముకలసి;చూపరులిరుబొందులకాని,చిత్త◆మేకంబనఁగన్॥139

చం॥ అనిపలుకంగ; నల్లెయని◆ యైంద్రి, పులస్త్యకులాబ్ధిచంద్రుఁడో
డ్కొనిపురమేగి; తమ్మునకుఁ◆ గొబ్బునరావణువార్తదెల్పి, కూ
ర్మినిదశకంఠు; దమ్మునికి◆ మిక్కిలిగాఁగని, భూరిభూషలం
గనకపటమ్ములిచ్చి, రుచి◆ గల్గిన విందొనరించి వేడ్కమై॥ 140

క॥ హరిపతికెనయనదగునాహరిపతికడనొక్కమాస◆ముటువుచ్చియు,నా
సురపతినిజపురికరిగెనుసురపతిసుతుఁడనుపఁగా,న◆సురబలములతోన్141

సీ॥ కెరలివచ్చురిపుశి◆క్షింపనేర్చుటకాదు; కేల్మోడ్చురిపుని◆రక్షింపనేర్తు
నాత్మశత్రులగర్వ◆మార్పనేర్చుటగాదు; తెలివినట్టిరిరహి◆దేర్పనేర్తు
శివదూషణులనుభం◆జింపనేర్చుటకాదు;శివభూషణులనురం◆జింపనేర్తు
దుష్టులవెతలలోఁ◆దూర్పనేర్చుటకాదు;శిష్టులహితులలోఁ◆జేర్పనేర్తు
పెద్దలనుశ్రద్ధఁగాంతు◆ బెరిమనెంతు
భీరులనుగూర్మినలరింతు◆ బేర్మిబెంతు
న్నాత్మబలములరహిఁగాంతు◆నరులనొంతు
పద్మసంభూతపౌత్రులు◆బ్రోషిమింతు॥ 142

క॥ ఈకరణి, నగవిదార, వి; భాకరనందనులునసుర◆బంపి, సుగుణర
త్నాకరులుయశోవిజితసు;ధాకరులనిశూరులెన్నఁదనరిరివిభుతన్143

వ॥ ఇట్లు వాలి సుగ్రీవులు నీరక్షీరంబులభాతి గలసి సుఖంబుండనంత
మఱియు నొక్కనాఁడు 144

(నిశాముఖంబున వాలిపై దుందుభి దురమ్మునకేఁగుట.)

సీ॥ దుందుభినాముండు • దున్నరక్కసుఁడొండు; మాయావి తమ్ముండు •
మయుసుతుండు। శంకరోర్వీధర • సంకాశ తేజుండు; మహితసహస్ర
సా • మజబలుండు। నెమ్మిమీరశివుండునిల్చినవరముండు; నంతబ్రమ
త్తుండు • నై యతండు। జోకమున్నీరుండు • చోటికినొక్కండు; నరిగి
నాతోరండు • ననికనుండు।

నవుడుసాగరుండు • నక్కటానీతండు; క్రొవ్విచివ్వనొండు • కొరిగండు
మీరివచ్చెజుండు • మేదినినిమనండు; నింకతడవునుండు • టెట్టులెండు॥145

క॥ లోలోననిట్టులనుకొని; శ్రీలోలాక్షీగురుండు • చెచ్చెరచెంతం
దైత్యలోక్యవైరిదుందుభి; నాలోకనసేసిపల్కు • నతఁడుప్పొంగన్॥146

క॥ ఏనెంతవాడనం, చని; కూనెదనీతోడనీమ • హాగ్రార్భటిదో
ర్ద్యో నెంతవానికళ్ళుకును; లోనెరయగ జేయదే వి • లోకనసేయన్॥147

ఉ॥ కావ్రననేననీకు సరి • కాను, బలాఢ్యుఁడవీవు, కొండరా
తావునకేగు వేగమ, యం • తండు భవానిగురుండు, నమ్మహా
దేవుననుంగుమామ యల • ద్వీపవతీపరిసేవితుండు, నీ
లావునకామహామహుని • లావున కీడుగదాతలంపగన్॥ 148

క॥ అనినచ్చబలికిపంపిన; బనివినిపలలాసికాంచె • బర్వతపతినిన్
మునిరాజపరివృతుని,గుణ; ఖని,మణిఖనియుతునిమేన • కారమణిపతిన్ 149

క॥ కనితద్గండోపలముల, ఘనశృంగమ్ములవకావ • కలుగాఁబగులం
గనుదాకితదాశ్రయులగు,మునులకతిక్షోభవాఁడు • మొగిగావించెన్॥150

మ॥ ఇటుగావింప, నుమాగురుండు దెలిమే • నేపారఁగావచ్చి త
త్పటుగాత్రుంబొడగాంచి, దుందుభికృపా • పాథోధి వే; నీవు, నన్
జటిరాడాశ్రయుశృంగభంగ మొనరిం • చంజెల్లునానావుడ
క్కటిలుండాడటులేనిజూపగదె, నా • కుందీటుగా నొక్కనిన్॥ 151

వ॥ అనిన హైమవతీగురుండతనికిట్లనియె. 152

క॥ ఋతువిరజాగ్రహూనుఁడు ఋతువిభుసమానయశుఁడు • పృథుకిష్కింధా
ధృతుఁడతిబలుఁడుజితప్రతి పక్షుఁడహీనుఁడగువాలి • పాలికరుగుము॥153

చ॥ అఱిగినవాలి సీదయిన • యాహవకాంక్షనుదీర్చు, వైరులం
దఱిగినవాఁడు, నింద్రుసరి • నాదగువాఁడన, బోయెనైంద్రినా
బరగినవాలిఁ జేర, జని • వానిపురోపవనమ్మునందు, గొం
తరగినదాకనార్చి, మహితార్భటిఁగూల్చెఁ గుజాళిగొమ్మలన్ ॥ 154

క॥ దుందుభిరక్కసుఁడలసుర; దుందుభివర్షాంబుదములతోనెనగాఁ, దా
గ్రందుగ రవమటు సేయఁగ, నైంద్రిస్వదారయగు తార • నదికి మురువన్నిన్ 155

తే॥ గీ॥ ఉండి స్వాంతఃపురమ్మునం • దోలిత ద్రవంబు చెవిబడ నాలించి వాలు
గంట్లు! త్రోడఁజను వెంచి ర కాసి • త్రోడఁ బల్కు ; మహితవర్షాబ్దరవ
ము సమమ్ముగాఁగ॥ 156

ఉ॥ క్రందుఁగఁగన్నుఁగానక సంగర్వుడవై యిటులార్చెదేల, రో
దుందుభి! నిన్ను నే నెరుగుదుం; ధరణిస్థలిఁగొన్ని నాళ్ళ నీ
వుందువ యేని, యీయెడను • నుండక వేచను, మేడకేసి, మే
నందున "ప్రాణమున్న బలు • సాకును నేఱితినంగ రావొకో!" 157

ఉ॥ నావుడు రక్కసుండు కపి • నాయక! కాంతల ప్రోలదంభముల్
సీవిటు బిట్టుగొట్టదగు • నే, మొనకాడ వెనీవిసీ! కద్దు
న్నావుగ లాడవేని, నిశి • నాకిపుడే చనుదెమ్ము చివ్వ, కీ
వావిధిగాదయేని, నళి • నాక్షులగూడుము ప్రేగునంతకున్ ॥ 158

వ॥ అదియునుంగాక నింకొక్కటివినుము. 159

ఉ॥ ఇమ్మున కేగు, మర్ధతలి • కిమ్మునభీష్టము లాంద్రమంచి కెం
దమ్మున గౌగిలింపుము, ముం • దమ్మున నందటజూచికొమ్ము, రా
జ్యమ్మున నీసమానుని రం • యమ్మున నిల్పుము, రమ్ము వెన్క యు
ద్ధమ్మున కీవు, నీదగు మం • దమ్మున డం చెదఁ బోర, వెండియున్ ॥ 160

ఆ॥ పానమత్తు, జత్తం • మానన త్తమ్మాను; హాని, నిద్రమత్తుం • వాని, మించు
బోగ్లకేళిఁగాల • ముంబుచ్చు వానిని; గూడిదుర మొనర్పం • గూడ దెపుడు 161

క॥ మఱియు, నం • నాత్తాయుధు, నుక్కఱి, వెస్న చ్చినవిభీరు • నంగవిహీనున్
శరణన్నవానిఁ దాకిన బరగంగా, భ్రూణహత్యం • బ్రాపించైంద్రీ! 162

ఉ॥ నావుడుమందహాసవదనమ్మున నైంద్రిస్వదారఁ దార, ద

జీవనజాతనేత్రలు వసించెడు తావునకంపి, గండుమై
దైవతశత్రుగాంచి, సమందమ్మున బల్కెదవోరిరమ్ము నా
లావునునీవుగన్గొనఁగఁ లాడవయేని దురమ్ము సేయఁగన్॥ 163

క॥ అనిమున్ను జనకుఁడిచ్చిన; కనకంపువరాలపేరు గళమునఁనిడి, పో
రునకువడిగవిసె; మాంసా,శనకులపుంబాడబాగ్ని సముదుందుభితోన్॥

మ॥ పటుఘీంకారముఁ సేయు మత్తకరిపైఁ బాహాబలంబార ది
క్తటులల్లాడఁగ నుప్పళించెడు మృగేంద్రంబుం దరంబెంచితా
నిటులాదుందుభిదాకి, శృంగముల నెంతేపట్టి వాపోవదోః
పటుతంద్రిప్పప్రసరించె ముక్కునుదరీ భాగంబునన్ రక్తమున్॥ 165

వ॥ అంతట నప్పట్టునప్పించకొని, పొట్టక్రొవ్వునందుండు రక్కసుం, డిలాతలంబునకుఁ గప్పించి దుముకుటయు, నింద్రుపట్టి, ధట్టించి నెట్టి పట్టి, మోకాళుల, మోచేతుల, బాదంబులం ద్రోచి తాచిన, నెన్నిక వాడు మగుడ నెదుర్చి పోరుటయు 166

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షుల మతకరులనవారు ఘోరమాత్సర్యమునం
దితిజుబలమడగ్గె,నిర్జర పతిసుతుబలమెసగె నుదయభాస్కరుపగిదిన్ 167

ఉ॥ హీనబలుండువాడగు, దంహీనబలుండగు వాలికాంచి, దో
ర్ద్రోనవిషాణయుగ్మమును జుల్చి, స్వముష్టిబలంపుఁదాకునం
దాశవుబిల్కుమార్చిజతనమ్మగ గాళులువట్టిత్రిప్పి బీ
రాన నొకామడావలనఁ ద్రావాలగవైచె; లసద్బలమ్మునన్॥ 168

(మతంగముని వాలికి శాపంబిచ్చుట)

సీ॥ వైచిన,నధిసమీపమ్మునగలఋశ్యమూకాద్రినిమతంగమునితపోవ
నమ్మున ద్రావాలి వృక్షమ్ముల జంఝానిలమ్ముగూర్చివలాగు వమ్ముసేసె
తద్రక్తమాభూమిఁ దొరుపఁగా,నమ్మౌని;కోపించియెవ్వాడొ కుమతియగుచు
నీలాగుసేసెనా పాలసుడిది మొద; లీపర్వతమ్ముద్రొక్కవానిశీర్ష
మ్మట్టెబదినూరుఖండంబులగుచుజచ్చు! నదియకాకుండ;నాతనియాప్తు
లెవ్వరచోటుజొచ్చినన్నారీతినగుదురనియె! నదియెఱిగివాలియచ్చోటి
కరుగడయ్యె॥ 169

వ॥ అనిన విని వారలటమీద నెబ్భంగి బ్రవర్తించి రతిపొంగింపుమని దుర్గ, భర్గు నెచ్చరించునట్లు, లవ్వేల్పు చెపులతపసి జెట్టిం, జన్నిగట్టులోక్కఁబె ట్టున నిటలపట్టిక గేలుదోయిమెట్టి మ్రొక్కియడుగుటయు 170

ఆశ్వాసాంతము.

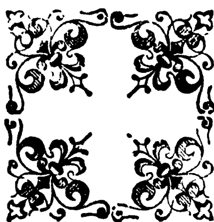
వృత్తకందద్విపదగర్భితసీసము.

సుజనసంస్తుత్య! విశుద్ధసత్వగుణ!వర్షాబ్దాభదానాధరా శ్రితాప్త!
సుజనసన్మాన్య! యశోనిశారమణ!స్వర్ణాన్యాభ భోగాకరా! దయాబ్ధి!
భువనజాక్షీమణిముత్యమారమణ!శుంభద్దైవ్యభ వప్రాభవా! కృతిహిత!
భువనజాక్షీస్మర! భూసురాదరణ!శశ్వద్రాజమాంబోద్భవా! ఘనమతి!
కమ్మకులవార్ధిచంద్రను! కమ్మనగొన
వు, రతనాలకల్మిగలాడ! పురుషవర్య!
నెమ్మిగలవాడ! సత్కవిసమ్మదకర!
స్తోత్రజనక సత్కులజాత! సోర్బలాఢ్య! 171

శైలబంధము.

క॥ వరకీర్తనీయ!రమణీస్మర! న్యాయార్జితధనాఢ్య! మాన్యాఖ్యధరా!
వరకవిరచితకృతిప్రియ! ఖరకరనందనవితీర్ణ! ఘనసద్వర్ణా! 172

మాలిని॥ కవిపికసహకారా! కాంచనోర్వీధ్రధీరా!
సవినయగుణహారా! శౌర్యధైర్యప్రచారా!
ప్రవిమలమతిసారా! రాజమాంబాకుమారా!
కవిభరణవిచారా! కల్పవృక్షోపతారా! 173

శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమద్వైష్ణవభక్త స్తోమసుధాధామ! కావ్యంతోయజనేత్రీ
కామ! దయాగుణజిత లక్ష్మీమహిళాకామ! శ్రీపంకీరయనామా! 1

క॥ అటమీఁది తెలుఁగువినుఁడు; త్కటకరుణాంద్రధరుఁడు కాళికిక్షితిభృ
త్తటకమునను శుభవమ్మున; నటనాథుఁడు సెప్పెమునులకవలికతావిన్

(మాయావి కిష్కింధాపురీ ద్వారములో జేరి గర్జిలుట)

ఉ॥ ఠీవులుమీరఁ బావనిఁగదించిమగంటిమిఁగూడివాలి సు
గ్రీవులు నెప్పటట్ల దమగేములనుండ; నొకప్డు నా, లస
ద్భావులు రాత్రిమైమఱచి పండినవేళ, మయాత్మజుండు మా
యావి, లసద్బలుండు మహితార్భటి ద్వారమునాగి గర్జిలెన్॥ 3

శా॥ ఆగర్జారవమాలకించి ఘనరోషావేశమేపారగా
వేగంబానుపుఁడిగ్గి, హాసిపయిదోర్వీర్యంబునందూకబో
గాఁ, గంజాక్షియుఁ దమ్ముఁడీమొనలఁబోఁగాఁ జెల్లదంచెన్నఁ, వా
నాగన్‌డాతఁడు; శూరపుంగవునకిట్లాడంగధర్మంబొకో॥ 4

ఉ॥ దుందుభిపూర్వజుం డొడరి దోర్బలమారగ దాకినట్టి సం
క్రందనసూతికూతగవికర్తనసూతియరింగెఁ గాంజరీ
నందనుబట్టణంబున జనంబులఁగావఁగఁబెట్టిసుందరీ
బృందముసద్దడంచి వినిక్రృత్తవికోధినరూధియర్కుఁడాన్ ॥ 5

(వాలి సుగ్రీవులు మాయావిందాకుట)

ఉ॥ అట్టులుప్రాయిబెబ్బులులయట్టులుదాకిరివాని నాజగా
జెట్టులు, తాకగాభయముజెందకవాఁడును హుమ్మటంచుదాఁ
జెట్టులుబిట్టుపీకిదనచేదిటవారఁగవారిసేయు, బెం
గట్టులుబెల్లగించి భుజగర్వమునందగ వారునూకిరా॥ 6

క॥ వారిరువురదానొక్కఁడు। ధారిణిగూల్పవలెనంచుఁ • దైత్యేంద్రుండుర్।
వారిరువురతనిగూల్పఁగఁ। బోరిరిసమబలిమిజాల • బ్రొద్దుజయేచ్ఛన్ 7
ఉ॥ అంతటవాఁడు కొంతవర • కాత్మబలంబడఁగంగ, వారిన
ల్లంతట బాఱదోలి మహి • తార్భటిబాఱఁగ, వాలియున్ రుమా
కాంతుఁడు దోనవెన్నడిరి, • కల్వలరాయనివెల్గుదోడ్వదన్
బంతమెలర్పవాఁడు నొక • పర్వతరాడ్గుహజొచ్చెఁ బల్వడిన్ 8
తే॥ వల్లరీచ్ఛన్నదుర్గమ్మువరబిలమ్ముజొచ్చియిటుకన్నెఱింగినసోకునడప
వలయునంచెంచి, వెన్నంటివచ్చుముద్దుదమ్మునకుఱ్ఱ్రకనందనుఁడువలికె
చ॥ అనుజుఁడ! యీగుహాముఖము • నందువసింపుమునీవు, నేనునీ
దనుజునడంచినచ్చెదము • దమ్మున, నేనిట బెద్దనుండ నీ
వనుపుగఁ జేయఁగావలయు • నా! రణమంచనినాడ నాహవం
బున రణకోవిదుల్ బొగడ • బోరఁగ లేవను శంకఁగాదునూ! 10
మ॥ అనివాక్కుచ్చిన భ్రాతపల్కువినియ • య్యర్కాత్మజుండన్న! నీ
వనినట్లద్దిన రేసురద్విషులమా • యల్ పెక్కులొక్కండవీ
వనికింబోవఁగఁ జెల్లదేనునట సా • హాయ్యంబుగావత్తు నీ
కనిసౌహార్దము భ్రాతృభావమునునే • పారంగఁబల్కెందగన్ 11
(వాలి తమ్మునిగుహాముఖమున నిడి లోపలికేగుట)
క॥ అనిపలికిన నవ్వాలియు ననుగుందంఘ్రిపదయుగము • లానజుమీాయం
చినజుఁగుహాముఖముననిల్పి,నడచె,రాకాసిజేని • వెన్నంటివడిన్ 12
చ॥ ఇటునిబిడాంధకారచయ • మెల్లెడబర్వభయప్రదంబునై
పటుతరమాగుహాంతరము • భంగురభంగిగమించి వానినో
కుటిలుడ! పోకుపోకుమని • ఘోరతరంబుగ నార్పుచుందదా
ర్భటిగుహాబూరుమ్రోతలిడవాసవ • సూనుఁడుగో సెకోసిన్ 13
వ॥ ఇట్లొక్కయేడుదాటినంత వానిగాంచితాకిన 14
తే॥ కరధృతప్రస్తరుండయి • కర్బురేంద్రుఁ
డుక్కునవాలిరొమ్మున • నొక్కపెట్టు
బెట్టవజ్రాభనావాని • పేరురము;
నడచి పదినూరుఖండమ్ము • లయ్యెనదియు 15

క॥ మెటరి రక్కసుబిడ్డలిటు పోటుననన్నాగి వోడువ ♦ భ్రూమధ్యమునన్
బోటుననగురిసె రక్తము,మాటికినాసావివరవు ♦ మార్గములవడిన్
వ॥ ఇట్లితరేతరజయకాంక్షులకయ్యారుపురుంబోరుచుండిరంతనిక్కడ. 17
శా॥ భ్రాంతింజెంతమెగాలు గ్రో ♦ లవడిరా; రక్తప్రవాహంబులం
తంతన్ఫేనముతోడవచ్చె విమతా ♦ హంకారనాదంబుల
త్యంతబున్వినవచ్చె, మ్రోగగుహయుం; ♦ దద్వాలిరావంబు ర
వ్వంతైన న్వినరాకపోయె, రవిజుం ♦ డార్తిన్ వెసం బ్రుంగఁగాన్ 18
తే॥ అంతసుగ్రీవుండేడాది ♦ యైనగాని
యన్నరాడాయె ప్రతిపక్షు ♦ లార్భటిగుహ
యించె నిదియేమియక్కటా ♦ యంచెడంద
జింతచేఁదలపోసె నో ♦ క్కింతసేపు. 19

[సుగ్రీవుఁడన్న నిహతుఁడయ్యెనని పురంబు జేరుట]

ఉ॥ ఇటుదలపోసి వాలినసు ♦ రేంద్రుఁడడంచెవటంచునెంచి త
త్కుటిలుఁడు రాకయుండనొక ♦ కొండను తద్గుహవాత ద్రోసి, త
త్పటుజవుఁడార్తినన్నకుయ ♦ ధావిధివిస్ఫురితిలోదకాలు, న
ప్పటికనులై నలాగున స్వ ♦ భ్రాతృసతీమణినూరడించెఁదాన్ 20
క॥ ఈకరణిఁదిగుల్చేత,బ్రభాకరతనయుండునుండ ♦ స్వసచివులెంతే
నీకరణిరాజులేక,ప్రభాకరతనయ!నిలువంగ ♦ వచ్చునెయంచున్ 21
క॥ పూజ్యంబగుతద్వానర రాజ్యంబునకర్కజుండ ♦ రాజనితత్సా
మ్రాజ్యంబునొసగిరర్మిలినో జ్యాధరతనయ!వార♦లొప్పగనెంతే 22
ఉ॥ ఇక్కడ నర్కనందనుఁడు ♦ నీవహినుండఁగఁ; దానవేంద్రుతో
నక్కడనబ్బలారిసుతు ♦ డవ్వహినస్త్ర సుశస్త్రపాళుల
య్యొక్కుఁడు ప్రసర్పోవ్వజము ♦ లెంతయుగైకొని సక్రమంబుగా
నొక్కఁడుపోరిపోరియని ♦ యొక్కఁడులేమిమహాగ్రహంబునన్ 23
శా॥ ముష్టాముష్టిని, నాముటేనుగుల పో ♦ ల్పుందీటి, పంచాస్యవి
స్పష్టాహంకృతిఁబోర, శక్రసుతుభా ♦ స్వన్ముష్టిఘాతమ్ములన్
భ్రష్టంబైసకలాంగకంబు లలస ♦ ద్రక్తంబులంగ్రక్కఁగాఁ
బిష్టంబుంబలెనయ్యె వాసిమెయిదో ♦ ర్వీర్యంబడంగన్వాసన్ 24

ఉ॥ ఆపయి రాక్షసేంద్రు బల • మంత యడంగుటెఱింగి పొంగి, తా
రాపతి వాలి, దైత్యుని స్వ • రత్నసహానసువక్షమందు బెం
గోపము గోస్వముష్టినటు • గ్రుమ్మఁగ, ముక్కులనోరవీనులం
బాపపుసోకునల్లనాఁగి • మాటికిఁ గక్కుచుఁ బీడఁ బ్రాణముల్ 25

తే॥ కులిశహతి నేలఁగూలిన • కొండవోలెఁ
మఘవను తుముష్టిఘాతంబు • మయుసుతు నెద
దాకినూనెఁగొండ బ్ర • ద్దలయి ఘూర్ణి
లెను మృగమ్ములు భీతిచే • తనుదొలంగ 26

ఉత్సాహము॥ అశరేంద్రుడిట్లడఁగ • నతని చుట్టలెల్లతా
రేశుఁజుట్టుముట్ట,నగ్ని • నేచిచుట్టుమిడుతల
ట్లాలదరు బ్రమోత; వారి • నట్టెయొక్కరొక్కరిం
గీశభర్తదుంతగాతు • గీముజేర్చెనుక్కునన్. 27

ఉత్సాహము. రాక్షసేంద్రువానిబంధు • రాజియుద్ధమంనుగీ
శక్షపాకరుండునిట్లు • జావమొత్తివేడ్కమై
నాక్షణంబునందతగ్డు • హోముఖమ్ముఁజేరహ
ర్యక్షువిక్రముండునక్క • బ్రక్కనిల్వకుండియున్ 28

పంచచామరము. గుహాముఖంబునందుదొడ్డ • కొండఁగ్రక్కినట్లు త
న్మహాబలుండెరిఁగివాని, • మాటికక్కి! యక్కజా!
సహాయమేగుదెంచిరివ్రు • చాలనిల్చియుందుని
ర్వహింన్మెఱఁగితేలనయ్యె • పల్కకేనుబిల్వఁగన్. 29

క॥ అనియనచియరచిగుహావా। తను గ్రుక్కినకొండగాళ్ళ • దాచికినుక ద
మ్మునిదూడుమ, వాసవనం, దనుడరి కాపురీనగంబునకుశర్వాణీ ॥ 30

(వాలి మాయావిఖండించి పురంబుజేరుట)

వ. ఇట్లు పురంబుజేరి పట్టాభిషిక్తుండు, సింహాసనాసీనుండు, మంత్రిపురోహితాచార్య బంధుజన పరివృతుండునగు నక్కనందను జరచురంజూచి ప్రళయసమయసముజ్జృంభిత దావపావకుండునుంబోలె, మండిపడుచు, గట తటముల్దరఁగ నినికలనిప్పుకలుప్పతిల్లఁ గ్రోధాంధకార మగ్నమానసుండై, పలుగురాలం దిరగలింబోస్త్రిప్పినచొప్పున బండ్లుగొఱుకుచునభా

జనంబుల నెట్టికొనిపోయి పటాపించి యిట్లనియె. 31

శా॥ ఓరీ వృత్తచరాధమా! కపులు లేరో! వెంటవారో! ముదా
జ్ఞారీతిం జరియింపరో! మదమువంజండాల! నీపోల్కి వా
శేరీ యిట్లొనరించిరే; యహహా నిన్నేమందురా! తమ్ముఁడం
చేరీతిం నినుబల్కరింపదగు నిస్సీ యెంత కేకజాలుఁడా॥ 32

భుజంగప్రయాతము- కులద్రోహి! నన్నింతకుం దండ్రిముం చెం
ఖలాత్ముండవం చెంచఁ కన్యావ్వరాజ్యం
పులస్త్యార్భవద్బాహువుం జేర్చి; దుర్గం
బులం గ్రోల్ హరిద్వేడఁ ముం గ్రక్కుకున్నే 33

క॥ ఉన్నాఁడవు మత్పురమున మన్నాఁడవు నేను బెంపఁ మమువలసుకముల్
గన్నాఁడవు నాద్రవ్యము దిన్నాఁడవు నిట్టిడవుటఁ దెలియఁగనైతిఁ॥ 34

చ॥ హరిహరి నిన్ను తమ్ముఁడవఁటంచు గుహాముఖమందు నిల్పినే।
నరిగిననమ్మి యెంతపనిఁ జైమెన నొనర్చితి హాంతకారి! నే।
నరగునవత్తునంచు నొకఁ శైలము తద్గుహ వాతనూకితే।
పరమకిరాత! చూడుము భవన్మదమార్పక యున్న వాలి నే॥ 35

వ. అని మహాగ్రహంబున నౌరందరి వలుకుచున్న నంతకు మున్న
నర్కజుండును 36

సీ॥ భక్తి మైయెదురుగాఁ బరతెంచి సాష్టాంగదండప్రణామంబుఁ దగ నొనర్చి
మాపుణ్యవశమునఁ నాపుణ్యజనుని మాయావి ద్రుంగించి తేఁ యార్చి పేర్చి
దిక్కుమాలిన కీశఁ దేశంబునకు మాకు; దిక్కుఁ వచ్చితేఁ దితిజనోర్చి
తెలిపట్టు గొదుగు భక్తి నిబట్టెదనుగొమ్ము; కదక మ్మెనీదు ప్రక్కందలిర్చి
తే॥ మంత్రులే గొల్వ నిల్వము మహిమ జేర్చి।
అబలలం గేళి దేలుశఁ య్యారునుదార్చి।
మఱియు నీతి నిబల్కుము మమ్ముఁ గూర్చి।
ద్రుంచి వచ్చితి గాదెఁ శత్రువు నదిర్చి॥ 37

సీ॥ మాయన్న యీవన్నె మాటచొప్పున నొక్క;
వత్సరంబుండితిఁ బర్వతగుహ।
నుండునట్లుండఁగాఁ బాలసుదిండుల కేక;

లంతంత జెవివిన నత్యో, నీదు।
పలుకులొక్కటియువిన బడక పోవుటకాక।
న్నత్తు కురులు గుహనిండ బాఱె।
పిమ్మటమది జెయు బెట్టి త్రిప్పినలాగు।
నుండె నేమని పల్కుదుక్కఱియపు॥
తె॥ డసురవచ్చునటంచుగు హాముఖమున।
గ్రుక్కియొకకొండ గ్రుడ్డసి గ్రుక్కికొంచు।
వచ్చునను దేర్చువారలేమి వచ్చుదుఃఖ।
మప్పుడునరణ్యరోదనం బయ్యెజుమ్మ॥ 38

వ. ఇవ్విధంబున 39

క॥ పనవిపనషి కిష్కింధకు। వనటమొగంబుననే నే వచ్చినరాజ్యం।
బుననిల్పిరి, సచివాళి। కనుగొన్న నునట్టులుండే గావలెనన్నా॥ 40

సీ॥ ఈపురాజపుగమ్ము నేయువరాజుగా; నెలమిమైని ల్చెద నెప్పటట్ల।
రాజులేకున్న న రాజకమౌనని; సామ్రాజ్యమునసన్ను సచివులెలమి।
నిల్పిరి; రాజ్యము నేగోరినది కాదు; క్షమియింపుమురలరాజ్యము గ్రహింపు
స్వీకనుజుండనై నీపై ద్రోహమ్ము; నేనేలదలతును నింద్యచరిత।
గీ॥ నీపదములాన మఱియుదండ్రిపదమాన!
నీకు మొక్కెదనన్ని కనీళ్ళఘుంతో,
పాలముంతో, మదీయప్రాణంబు నీదు।
చిత్తమె ట్లైనగాని యోజిష్ణుతనయ॥ 41

వ. అనిపాదపద్మంబుల వ్రాలినసూర్యపుత్రునవల ద్రోచిపదరియదరిపడి లేచి

ఉ॥ అంతటమంత్రిసత్తముల నైంద్రిగనుంగొని మంత్రులార! నీ।
హ్యంతకు డెంతకై సదగు నందరెఱింగిన దేక దాక్ష్యపా।
వంతుమనేయునే ఖుటుల భ్రాతున, కీకుటిలాత్మునిర్దయుణ।
మంత్రియుతంబుగానిపుడ మత్పురము న్వెడలంగ ద్రోబ్బుడీ॥ 43

(వాలి, మంత్రియుతముగాఁ దమ్ముని వెళ్ళదరుముట)

క॥ ఁనిమంత్రియుతముగా, తమ్మునిబురి వెడలంగనూకి పోకంతటన।

య్యనఘ! జతురబ్ధివలయిత। ఘనభూమండలము ద్రిప్పెం గనికరమరగాన్ ॥

ఉ॥ త్రిప్పిన గ్రంజరీసుతుడుం దీవ్రమదమ్మున నిట్టు పల్కె, నే।
జెప్పెద, లెస్స కుత్తుకవం జీరుడ! విన్ము ల ఋశ్యమూకమున్
దిప్పకు వారి వ్రోడుతనుం «దిట్టుటచేత,» «మతంగవాని» నే।
జెప్పెడి దేఖి, దేవరయుం జిత్తమునందలపోయగాదగున్. 45

(సుగ్రీవుండు ఋశ్యమూకముం జేరుట).

క॥ అనిపల్కి తిరిగి గ్రక్కున। వెనుకకుజని ఋశ్యమూకం పృథివీధ్రంబుం।
గని మంత్రిజనముతో నట। బనుపడ సుగ్రీవుండుండె భయరహితుండై ॥

వ. అనిన విని వినయపూర్వకంబుగం గుండలికుండలునకు గొండరాచూలి యిట్లనియె 47

క॥ నాథా హనుమంతుండతి। మేధానిధి, విక్రమమునం దమృగరాణ్ణిభుడున్
వేధాభుడాగమార్థ్య। క్రోధాత్ముండేకపాదరుద్రుండంచున్। 48

శా॥ మీరేపల్కితిరొక్కనాడు సిటులీ మిత్రాత్మజున్ వాలిబల్।
గాటింపం దనలావు జూపక, సమాఘాటోంత్రమైనుండెడుం।
భూరిబ్రాహ్మణశాపమేచం దసలాం పుందా వెరుంగండొ వా।
డీకీతిం జనుభంగి చూడగతమో యాశాపమెరింగింపవే ॥ 49

ఉ॥ నాప్రభు శంభుడిట్లనువి నాయకమాతకు దేవి! తల్లస।
ద్భావుడు, నైంద్రినర్కినతి భక్తి సమానముగాగ గొల్చెమున్।
గావున నిర్వ్యరంచు నెటి గల్గినవాడవుటం గపీంద్రుమై।
లావుము గల్గియుందన బలంబును జూపకయుండెనెంత యోన్. 50

క॥ ఈలీలదమ్ము ఋండగ। వాలిమతంగమునిశాపభయమునన టువో।
జాలకలావతీసిలిచె, బ। లాళియుబోకుండెను; నిట్టులరిగెదివంబుల్ ॥51

వ. ఏతత్సమయంబున. 52

(పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము.)

మ॥ సరయూతీరధరిత్రిభర్మవిధుపాంషాణాభినిర్మాణ బం।
ధురసౌధాంతరఖేలనాపర, వధూం స్తోమామలాకార సుం।
దర సంవీక్షితలబ్ధహీసహితకాంతారత్నసంతానభా।
సురగీర్వాణనికేతనంబగుచుండాం శోభిల్ల సాకేతమున్। 53

క॥ అవ్విధరెణు,సొబగుల। పువ్విలుతుఁడుసమదశత్రు• భుజబలహారణుం।
డవ్వనజాప్తకులీనుఁడు। నెవ్వడిగలదశరథుండు• నెగడువిభూతిన్ ॥54

ఆ॥ సంతతమ్ముబంధుసంతానమునకుసం; తానభూజమట్లుతాదలిర్చి।
ఇలను బెద్దకాలమేలిసంతానేచ్ఛ; శిష్టులాన• నిష్టిసేయునపుడు ॥ 55

ఉ॥ వేలుపుఱేఁడులోనయిన• వేలుపులెల్లను,లంకనేలు తో ।
ల్వేలుపుఱేఁడు, లోకములవేల్పుల బెట్టినబాధఁ దెల్పి తో
ల్వేలుపుఱేఁడ ! మమ్మిపుడుబ్రీతినిమన్నుమటన్న బుల్గడాల్ ।
వేలుపుఱేఁడటంబనిచి- వేల్పులవానినడంచు నిచ్చలోన్ । 56

వ. నేతదిష్టినగ్నిపురుషుండొసంగిన పాయసంబున లీనంబయిదాని దశరథుండంగనలకిడవారుగర్భంబులదాల్చి సుపుత్రులంగనిరి. వేలుపులవానరబలంబులుగా బుట్టనంతకుమున్న నేమించినాడుగావున. 57

సీ॥ సరయూతటమ్మునజరియింపగానెంచి•విరజాతటమ్ముపై వేడ్కమాని।
సాకేతపురమునజోకనిల్వదలంచి• వైకుంఠపురముపై బాళిమాని ।
తోడబుట్టినటింపజూడగామదినెంచి•శయ్యాయుధములదాల్పంగమాని
ఝష్మకన్యకాకేళిజాలదేలదలంచి•జలధికన్యకతోడి చెలుపుమాని ॥
గీ॥వనచరులగావనెంచిదేవతలవీడి।మర్త్యతనుడింపనెంచియమర్త్యతవిడి।
అరిదశేషాసనందకా•ద్యాయుధాభి।రాముడయ్యెడదశరథరాముడయ్యె

చ॥ హిమగిరిరాజకన్యపతియించెకుమంత్రము• భారతీసతీ।
రమణునిగన్న వేల్పు వల•రాపగవానెదత్తమిమ్మి తేటి, వే।
దమయుఁడు, గల్మితోయ్యలిము•దమ్మున నోచిననోముపంట దై ।
త్యమదవిభేది కోసలసుతాప్రియపుత్రకుడై ప్రవర్ధిలెన్ ॥ 59

వ. ఇవ్విధమ్మున శ్రీమన్నారాయణ పరబ్రహ్మాంశంబున కౌసల్యాగర్భశుక్తిముక్తారత్నంబునాబుట్టి రాముండు తచ్ఛయ్యాయుధాంశంబులకై కేయీసుమిత్రలకు జన్మించిన భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులంగూడి, తల్లులకుం దండ్రికిం గరమ్ముముద్దుగొల్పుచు బాలకళానిధివడువునం బెరుగుచున్నంత. 60

క॥ కౌశికసహోదరుండల । కౌశికసంపూజితాంఘ్రి•కమలుండంహః ।
కౌశికదివాకరుండగు । కౌశికమునివచ్చెనొక్క•కాలంబందున్ ॥ 61

చ॥ భవనము జేరవచ్చు మునిఁ బఙ్క్తిరథుండొగిఁ దోడి తెచ్చి మా ।
భవనము చెందెఁ బావనత; వచ్చిన కార్యము దెల్పుడన్న నా ।
సవనముఁ గావ నీ మహిత సంతతి బంపుమటన్న తేఁడు నా ।
సవనము గావ బంపఁగ వెసఁ జని, రారఘురామలక్ష్మణుల్ ॥ 62

క॥ ముని వెంట జనుచు రాముఁడు ।
దునుమాడెం దాటకాఖ్యం దోయజనేత్రిన్ ।
దునిమెను బాహుని వెండియు ।
వననిధిలోఁ మాటిచె వానిఁ భ్రాతను గడిమిన్ ॥ 63

క॥ జన్నము మునిపీఁచిన । బన్నము గలిగించె మా కటంచు నమరులుం ।
బన్నము ను బాపిమా బా । బన్నము చేద్వేషి నెనయు నతివ నరయుబో ॥

చ॥ అనిమునలాడ నీపగిదిఁ నయ్యమివర్యునితోడ వారునా ।
జనకుని పట్టణంబునకుఁ సంభ్రమతం జనుచుండి మధ్య దీ ।
రనితమి బాదరేణువునఁ రాతిని నాతిగఁ జేసి గౌతమాం ।
గననుతి సల్ప్ర ముక్క జెలిఁ గాంతుని జేరగ నంపియాదటన్ ॥ 65

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రునితో రామలక్ష్మణులు జనకాగారంబునకుం జనిరంత.

సీ॥ ఆత్మసుహృద్ధర్మ మణగించ మా రాము
హృదయ మొప్పెనయంచుఁ నీశ్వరియన ।
నెవరిధర్మము వారఁ లెసగింప నాదిదం
పతులోర్చ లేరనిఁ రతియు ననఁగ ।
మద్భర్త శివుని విల్ ముడగించు చప్పుడె
ప్పుడు వినుదునంచు భూపుత్రియనఁగ ।
నెఱినాఁటి తండు బెండ్లి కొమారు డైన శ్రీ
జనకుఁ బోలనయంచుఁ జనకుడనఁగ ।

తేగీ॥ నీధనుర్దళనం బేరిఁ గెరులఁగఁ జేసి ।
పోరు పొసగింతు ననిఁ దివ్యబువ్వతపసి ।
బయుల బాలరలాడగాఁ బంతి తేర్ల ।
జేనితో లిచూలు శివుని విల్ విఱిచి చెలగె ॥ 67

క॥ జనకుండంతట రాముని జనకుని రానించి విశ్వామిత్ర • జనకరంబుగ శ్రీ
జనకుండు శంబరాంతక జనకున కయ్యెండి రావి • శాలాక్షి వరెన్॥ 68

క॥ కమలాయతాక్షి సీతాం బమహా వైభవముతో "నిం • మాం కన్యాం తు
భ్యమహాం సంప్రదదే" యని క్రమతం బాధారవోసె • రాముని కెలమిన్

ఉ॥ ముద్దుకొమార్తె కర్మిలిని • ముత్తెపుబొత్తుల, జీని చేలలం
బుద్దుల వెన్నో చెప్పియిడి • భూపకుమారుఁడు రాముతోడఁబల్
ముద్దులమూటగట్టునొక • పుత్తడి తేరున నెక్కఁజేసి యా
ప్రొద్దుకొలంపుఁజందురుని • బుచ్చెను తన్మిథిలేశుఁడెంత యేన్॥ 70

వ॥ ఇట్లు సబహుమానంబుగా జనకుడంపం జనిరంత. 71

క॥ శ్రీకరుఁడగు రఘురాముఁడు జోకరహింజను చునడుమ • శ్రుతిపారగురా
డ్భీకరుని జామదగ్నిగు ణాకరు గర్వంబడంచి • యరిగెం బురికిన్॥ 72

చం॥ పురమున కేగి పఙ్క్తిరథ • భూరమణాజ్ఞఁ దలంధరించి సా
దరమున ముద్దుతమ్ముఁడును • ధారుణినందన కూడ రాగ స
త్వరమున రామచంద్రవసు • ధారమణుం డు వనమ్ముఁ జేరె నా
పురమున నెల్లవారుగను • వొక్కుచు వృద్ధమహీశుదూరగాన్ 73

వ॥ ఇట్లు జాయానుజోపేతుండై చనిచని 74

క॥ ముంగలగాంచెను రాముఁడ భంగతరంగానుషంగ • వాత్తురగంబున్
రంగదపాంగంబాకజ సంగతభృంగన్మహేశ • సంగంగంగన్॥ 75

వ॥ కని గుహుండను కిరాతపతి సహాయంబున సేతన్నదీలలా
మంబునుత్తరించి, చిత్రకూటంబు దాటి, దండకా
రణ్యముం బ్రవేశించి జాయానుజోపేతంబుగ నున్నంత॥ 76

క॥ నెరవాడిగోళ్ల రక్కసి ఖరనాసాశ్రవణ యుగ్మ • కముగోసి వెనన్
ఖరదూషణాద్యసురసంహారణంబానరించి రామ • మహీపతి నిలువన్ 77

తే॥ చాలు పేరింటి పూబోఁడి • చక్కదనము
శూర్పనఖ వర్ణనము సేయఁ • జొక్కి రాక్ష
సేంద్రుఁడును బాహువన్న స్వర్ణమృగము నె
నర్చి పంపించె సీత సం • తసపడంగ॥ 78

పంచచామరము. మృడానిభర్తకేలదాల్చు • నేణపోతమెన్నన
క్కడాని లేడిఁ దెమ్మటంచుఁ • గాంతవల్క నెందునే
న్గడాని లేడిఁ జూడమంచ • నంగదోడువిన్కన
ప్పుడానిలింపులెన్న లేడి • పొంతనేగె రాముఁడున్॥ 79

క॥ సారంగము నేలియునీ సారంగము నేయుబట్టు • చాలనిశిప్రుకై
సారంగముగుందఁగఁద త్సారంగముగూల్చె రామ • చంద్రుఁడుగడిమిన్॥

చ॥ మృగమును ద్రుంచి వన్యమృగ • బృందముదన్గని పాఱ రాముఁడా
జగములతల్లి నిన్వెడచి • చయ్యనవచ్చుసుమిత్రసూతిఁ జె
ట్లగములఁ గాంచికుందుచుని • లాతనయామణినోలిబాళి ద
న్నగములఁ జెట్లనారసి మ • నమ్మునఁ జింతిలుచిర్వురున్వనన్॥ 81

క॥ రోయుచు సీతమవార్తజ టాయువెఱింగింపగా నెం • డందనలరుచుం
డాఁకుకబంధునికరముల । వేయుచునసిధారశబరి • విందొగిగొంచున్

క॥ రంపులురొంపులు లేకని లింపులనది పెంపునంజ • లింపుచుఁ దమ్మిల్
కంపులతుంపరలందగ పెంపులడంపునలపంపఁ • బ్రేముడిఁ గసిరా॥ 83

క॥ కసితద్విమలోదకములఁ గొనితడవకు దాని పెంపు • గొనియాడుచు,ద
ద్వసితరుచయంపునీడలజనితపథశ్రమలడపుచు • జరియించు నెడన్ 84

(సుగ్రీవుఁడు రామలక్ష్మణులంగాంచి భీతిల్లుట)

సీ॥ శ్రీకరరుచిమనోజ్ఞాకారములవారి గర్ణాంతదీర్ఘాంబ • కములవారిఁ
జటులపోలికజుట్టు • జడలచుట్టలవారిఁ గమనీయమైనవి • క్రమమువారి
వీఁకమైమోఁకాలుఁదాఁకు • చేతులవారిఁ బలువిండ్లమూపుల • బరగువారిఁ
బొలుపారురాచకో • వులఁ జెలంగెడువారిఁ గావిధట్టులబిట్టు • గ్రాలువారిఁ
గంబుసుందరమంగళ • గళమువారి
డంబుమైగుల్కు విప్పాటు • రంబువారి
నద్యగణనీయశుభలక్ష • ణములవారి
రామలక్ష్మణులంగాంచె • రవిజుఁడపుడు 85

మ॥ కనిభీతుండయినల్లగుండెనలుద్రవ • క్కల్ గాగనిప్రవ్యద్రో
క్కనచందంబునఁ దత్తరాననొకచ • క్కంబాద మొక్కంత సే

పునుపంజాలక దేపకయ్యనఘులం • బ్రోద్యద్ఘనాకారులం
గనుచున్నోమునవిన్న వాటొదవజో • కఁ గల్గోనదర్శించుదాఁ 86

మ॥ మునివేషంబులదాల్చినారు, విలున • మ్ముల్ బూనినా, రుగ్రభం
గినిగాన్పించుచునున్న వారు, ననుర • క్షింపదిర్వుచున్నారు,న
న్ననిగెల్వంబురుహాతనూతిమునిరా • డాకారముల్ తోడ,బం
పనికే తెంచిరివీరు కాకశరచా • పంబుల్ మునుల్ దాల్తురో! 87

మ॥ మొకముల్ జేర్పరిలంగనీకపులుసం • క్షోభంబునన్నారెవ్వ
తుకదంబంబులఁదూర్ణచంక్రమణముల్ • సాగింపుచున్నారుసా
కొకలాగున్న దినెమ్మనంబునికనే • నుండంగరాదిందటం
చోకఁడేయోచననేగ, బావనియున • చ్చోఁజొచ్చియుందిట్లనున్ 88

ఉ॥ ఏటికివానరేంద్ర! మొగ • మేదియొకాంతివోఁ బంగియున్న,దీ
వేటికిభీతవృత్తినటి • యుంచెదువానికిబోలెఁదోఁచె,దిం
దేటికిభీతిశక్రసుతుఁ • డేనితదాశ్రితులేనిరారు,ని
చ్చోటికివేరొకంటమను • జుండరుదెంచిమనంగనేర్చునే 89

ఆ॥ అన్నవిన్నఁదనమునాన • నమ్మునదోప
నక్కవల్కునిట్లు • లాంజనేయు
తోడ,గనుమువత్స! • దోర్బలశాలురు
నిరువురుసరసిదరి • దిరుగుచురదె 90

ఉ॥ అందనవద్యులన్నురశ • రాసనహస్తులవారిఁగన్ననా
కందినగాయయెంతయువ • కావకలైచనెనేమిచెప్ప సం
క్రందననందనుండనుప • గా మునివేషములూనివచ్చినా
రిందనకద్దికావనిన • నేటికివారికవిందులనమ్ములున్ 91

ఉ॥ ఐననుభిక్షురూపమున నమ్మహనీయులచెంతకేగి,నీ
వైనవచశ్చమత్కృతిని • నామహిమాధ్యులరాకకుంగతం
బైననెఱింగిరమ్ముమన • మావలకార్యముజూచికొంద మ
లైనమనంబులోని దుడు • కాగుననాకుఁగపీంద్ర! వెండియున్ 92

ఉ॥ అక్కడివాలివంపనిట • కామహనీయులురారయెన్ని,వా

రెక్కడినుండివచ్చిరొ, మ • ఱెక్కడికేఁగఁదలఁచిరో కా, ని
ట్లిక్కడిభూములారయఁగ • నేలొకొ నీవిదియెల్లదెల్పవే
ఇక్కడికట్టిరావలెన • హీనజవమ్మునఁ నంచుఁ బంపెఁదాన్ 93

వ. ఇట్లు పుచ్చినంజవంబున నేగి

(హనుమంతుఁడు భిక్షురూపమున రామలక్ష్మణులం జేరఁబోవుట)

క॥ ఘనకపిరూపమునూడిచి, వినయముమీరంగ భిక్షు • వేషంబునన
య్యనఘులపాలికరిగి భ, క్తినమస్కారంబుజల్పి • కేల్మోడ్చి వెసన్

తే॥ మంజుసామ్యామాలోక్తుల • నాంజనేయుఁ
డిచ్చమచ్చికనచ్చఁగ • ముచ్చటించి
యామహాత్ములకిట్లను • నాత్మమతము,
నర్కసూనునిమతమును • నచ్చపడఁగ 95

సీ॥ శ్రీకరులార! సం • భృతశరాసనులార! మీరెవ్వరిట కేమి • కారణమున
చనుదెంచినారు రా • జర్షిదైవతతుల్యులరు, మునిరాడ్వేషు • లరు వ్రతులరు
క్రోధహీనులరు ధీ • రులరు ప్రావృణ్ణీలమేఘభర్మాభ మా • మేనులరు, శు
భాకరులరు, జగ • దారాధ్యులరు, మనోజ్ఞాకారులరు సద్గు • ణాకరులరు
సరసపంపామహత్సర • స్తటము హెబార్వి
నురుతరాతురతవెదకు • చున్నవారు
తమ్ముఁగనుఁగొనిపక్షిసం • తతులువాఱు
దేహకాంతివృతమ్ములు • దీప్తిమీర 96

ఆ॥ దివినిఁదిరిగితిరిగి • దివిపీడి క్షితిఁ బ్రీతి, సంచరణముగడక • జల్పవలయు
నంచువచ్చినట్టి • హరిణాంకమార్తాండు, లంచునెంచువాఁడ • నాత్మలోన

ఉ॥ భూరిసువర్ణరత్నమయ • భూషణబంధురతారహారవి
స్తారసువర్ణవస్త్రహారి • చందనధారణయోగ్యభవ్యశా
రీరమునారచీరలధ • రింపఁగనక్కటమీరలీసర
స్త్రీరపుఁజెట్లఁ బెంబొదలఁ • దిర్వెదరేలొకొ నాకుఁ బల్కరే? 98

క॥ పరమేశశరశరాసన, శరధులకెనయైనతీక్ష్ణ • శరధనురిషుధుల్
శరములమూపులఁదాలిచి, పరముని వేషములదిరుగు • వారెవ్వారో

సీ॥ ఏనెన్ని వితములఁ • నెచ్చరించిన మీరు బల్కు రాత్మచరిత్రఁ • బల్కువాఁడ
వినుఁడయ్య! సుగ్రీవుఁ • డనువనచరపతి భ్రాతృవంచన చేతఁ • బడలి, నాఁడ
కడకనీ ఋశ్యమూ • కమునకు మంత్రిసంయుక్తుఁడై వచ్చినెం • మ్మోమ్ముగ్రీడ
గూడనిల్చిభవద • కుంఠితస్నేహమ్ముఁ జేయనన్నిటకన్పుఁ • జేసినాఁడ
నతనికర్మిలిఁ బెగ్గడ • నైనవాఁడ
వాయుపుత్రుండనంగనే • వరలినాఁడ
కామరూపసంచారతఁ • గ్రాలినాఁడ
బరగహనుమంతుఁడనుపేర • బరగినాఁడ 100

తే॥ సూరపుత్రునిహితమునే • గోరిభిక్షువేషమునవచ్చినాఁడనో • వీరవర్యు
లారయనిహనుమంతుండు • నూరకున్న రాముఁడాత్మనలరిసుమి • త్రజునిక
(నియె)101

క॥ వారిజబాంధవ • తనయుని, కూరిమిఁ బెగ్గడయపీడ్ల • గుం, దమ్ముఁడ! యి
ష్టేరికయిమనము • నివ్వసిఁ జేరితిమో వారెమనలఁ • జేరిరికంటే 102

సీ॥ ఒప్పుగా మెప్పుగా • నిప్పుడీకపిచంద్రుఁ • డనునీవు బలివచ • నమ్ము నిమ్ము
చతురాగమమ్ములు • చతురతఁ బఠియింప లేనివాఁడిటు వల్కు • లేదు నమ్ము
సర్వశాస్త్రమ్ములు • సర్వమంత్రంబులు, నీతం డెఱింగిన • దేనిజమ్ము
మఁల్లోకములఁగల్గు • నెల్లవ్యాకరణముఁల్ తమ్ముఁడా! యీతని • సొమ్ము సు
(మ్ము)
సంస్కృతమునవీని • సాటిముల్లోకమ్ము
లందొకండులేడు • లక్షణమ్ము
నందుఁగూడమిన్న • యన్ననీవేలాగు
నిత్తువితనికెన్న • నుత్తరమ్ము 103

క॥ కౌతుకవిలంబితంబూ, కృతము, నబద్ధమ్ము తొస్సు • లెటలేక, విచా
రతనిడనిమధ్యమస్వర యుతసంస్కృత వాగమృతము • లోఁగిఁ జెవినిడఁడే

తే॥ తమ్ముఁడా! వీనివాగమృ • తమ్ము జెవినిఁ గ్రమ్మనేపాటి ఘనపాప • కర్ముఁడేని
తన్ను జంపంగఁ గత్తి నె • త్తంగనిమ్ము; కృపనుగావండె ఘనతర • ధృతిఁ దనర్చి

క॥ ఈదృశసచివవరేణ్యుని; సాదరమునఁ జేరబట్టి • నట్టినృపతిపై

వాదమున కెట్టిమాత్రురు రాదివురరు వచ్చి రేని ♦ రాలకచన రా

వ. మఱియు నిట్లనేక విధమ్ముల హనుమంతు రాముండు బ్రశంసించి
పలికిన. 107

(ఆత్మచరిత్ర లక్ష్మణుఁ డాంజనేయుతో ముచ్చటించుట)

శా॥ ప్రాజ్ఞుం డైనసుమిత్రసూతి వలుకుం; ♦ బ్రాజ్ఞుం బ్రశంసార్హు గా
వ్యజ్ఞుం, బండితవర్యుఁ గాంజరిసుతుం ♦ గన్నారవీక్షించి, స
ర్వజ్ఞా! త్వత్ప్రభుశౌర్యధైర్యములను ♦ ప్పన్వించుమే మాకబం
ధాజ్ఞారీతిని వచ్చినారము జుమీ ♦ హార్షంబు దైవార్థగా॥ 108

క॥ మఱియు భవత్ప్రభు వాక్యము తెఱఁగున జెప్పెదమటన్న తెమ్మెరముద్దుం
జొఱయు నెద నలరియాలె, స్సఱితిగలా నిజయమెడద ♦ నలరఁదలఁచుచుఁ॥

క॥ జగములనే లంగాఁదగు, జగ జెట్టులె ప్రొద్దుపట్టి ♦ సఖ్యం బెదన
చ్చుగఁ గోరివచ్చి నారట; జగముకనుకొమారు చేత ♦ సాగకయున్నె

వ. అనితలంచి కేసరికిశోరంబు, సుమిత్రాత్మజుం గాంచి, దేవా! భవద
గ్రజుంపు, మీరు, నీపంపాతటంబున నేలగ్రుమ్మరవలసి వచ్చెనని పలికి
న హనుమంతునకు లక్ష్మణుం డిట్లనియె. 111

సీ॥ ధృతిమంతుఁ డర్యమ ♦ ద్యుతిమంతుఁ డ
క్షీణధారణావంతుండు ♦ దశరథుండు
ధర్మవంతుం డరి ♦ ధర్మహంతుండు
స్వధర్మపారీణుండు ♦ దశరథుండు
శౌర్యవంతుండు, బల ♦ వీర్యవంతుండు,
సౌందార్యవంతుండు శ్రీ ♦ దశరథుండు
భాగ్యవంతుండు, స్థా ♦ భాగ్యవంతుం,
డసదృశబలాఢ్యుండు శ్రీ ♦ దశరథుండు
నట్టిదశరథునకు నీతఁ ♦ డగ్రసుతుఁడు
రామనాముండు వినుతప ♦ రాక్రముండు
భూతసంతాపహారుండు ♦ భూతహితుఁడు
జనకవాక్యపరుఁడు ♦ జననుతుఁ డతండు 112

క॥ ఈలక్షణవంతుసతిమ హాలక్ష్మీతుల్యసీత • మాంబయసుమిత్రా
  నే,లక్ష్మణాఖ్యుఁడిఁ సుయశోలక్ష్మీవంత!సర్వ • శుభగుణవంతా
వ, అనిమఱియు నిట్లనియె. 114
ఉ॥ కాశ్యపిఁగోలుపోయిఁయల • కాశ్యపినందన,నేను,గూడరాఁ
  గాశ్యపినాథుఁడీవిపిన • కాశ్యపికింజనుదెంచి,యిందు ద
  త్కాశ్యపిజాత,నేఁగొలువఁ • గారహిఁనుండిన నొక్కనాఁడు, ద
  త్కాశ్యపిజఁ హరించెనొక • దైత్యుఁడు,నన్నయునేను లేనిచోఁ
ఉ॥ ఉర్వరనందన న్వెదకు • చుండనొకానొకచోటమాకుగం
  ధర్వుడొకండుశాపమున • దానవరూపముదాల్చిపిల్చి, తె
  ల్పుర్వరకన్యజాడనల • యుగ్రకరాత్మజుడంచుబల్కి,స్వః
  పూర్వరమేగవచ్చితిమి • ప్రొద్దుకొమారుఁడ, మాకుదిక్కుఁగఁ
ఉ॥ లోకశరణ్యుడుం,ద్రిదశ • లోకశరణ్యుఁడు,సద్యశుండు,ద
  ల్లోకదృగన్వవాయనృప • లోకములందఱలోన మేటి, ము
  ల్లోకము లేలువాఁడుశ్రిత • లోకవిచారుఁడు, రాఘువుండు,సీ
  తాకమలాయతాక్షికయి • ధామనిధిప్రియసూతిఁ జేరెదాఁ 117
క॥ ఎవర్ణనీయువీక్షణ, మావంతజగమ్ములందు • నలమఁగజగముల్
  దావర్థిల్లునొయతఁడి, చ్చోవచ్చిరవిజునిశరణు • జొచ్చెనుజుమ్మీ
క॥ శ్రీరమణీమణిముఖసర;సీరుహ మధుపానమునను• జెందకఁతృప్తిఁ
  ధీర మునిహృత్కమలమధు;వారంగొనుకప్పు దేటి•యర్కజు జేరెఁ
చ॥ అనవిని వాయునందనుఁడు • హంసకులాభరణమ్ముగాంచిసం
  తననను లక్ష్మణా!దివిజ • నాయకసూతికిబుద్ధి,నంగనా
  జనములసంపదల్ గొనివె • సందరుమంగభవత్సమీపముం
  గొనకొనిచేరెనర్కజుఁడు • కుంతితప్రేమలగాంచిరే రహిఁ 120
(హనుమంతుఁడు రామలక్ష్మణుల సర్కజునొద్దఁ జేర్చుట)
క॥ అనిరామచంద్రునకుమ్రొక్కి-నిలచిశ్రీరామచంద్ర • కీశపతిని జే
  ర్మినిఁగనజను దెండీయన, వినిలక్ష్మణుఁడనియెరామ•విభునకుభక్తిఁ
శా॥ అన్నా!విన్నపమాలకింపు,మితఁడ • త్యాసక్తిఁ భాషింపుచో

నన్నుం దాననముందు, నెమ్మది బ్రస • న్నత్వంబెకొన్పించు, నెం
దెన్న న్మోసముదోపదింత, యటులా • టేగంగ స్వామీనితో
నన్నన్వాల్లెయటంచు రాఘవుఁడు నె • య్యంబారఁగాఁబల్కినన్
క॥ ఆపయిఁ బావనిభిక్షుక, రూపమునూడ్చి కపిరాజ • రూపము నెంతే
జూపట్ట నెరసి వారిని, మూపుల పైఁ దాల్చి రవిజు • ముంగలఁ బెట్టెన్
ఉ॥ పెట్టికరమ్ము బట్టియను • ప్రేముడి, నోరవిపట్టి! యీజగా
జెట్టియు బాంతి తేర్గుగల • జెట్టికి దొల్తటిపట్టి, రాము, డి
ప్పట్టున డాయవచ్చెనిను • భ్రాతసుమిత్రజుతోడ, నీవునుం
బిట్టుగఁ బూజసల్పు రఘు • వీరున క్రీయనఘుండు గండు సై 124
చ॥ జనకునియానసజ్జనక • జాతయుఁదమ్ముఁడుగూడ రాగ, ని
ప్వనమును జేరి రావణుఁడు • వారిజలోచన సీత ముచ్చిలిం
చినవన మెల్ల నార్గయుచుఁ • జేరిరినీ శరణమ్ము, నీతఁడ
వ్వనజహితాన్వయాబ్ధిహిమ • భానుఁడు జమ్మదినేశనందనా!
క॥ రాముఁడు, నిర్జితభార్గవ, రాముఁడు, మండితగుణాభి• రాముఁడు సీతా
రాముఁడు, దారుణపాపవి, రాముఁడు దైతేయమదవి• రాముఁడు సుమిత్రా
వ. అనిన వినిరవిసుతుండు, హనుమత్సందేశంబున రామలక్ష్మణులవల
ని భయంబు, దిగనాడి, హనుమద్రచిత తాళపత్రచిత్రాసనంబున, వా
రినిర్వుర సభక్తి పూర్వకంబుగఁ గూర్చుండ బెట్టి, పూజించి ప్రము
ఖ్య ప్రక్కనిల్చి యిట్లనియె. 127
క॥ ధీరులరని తతలోకా, ధారులరని విబుధగేయ • ధర్మగుణమహో
దారులరని దైత్యమదవి, దారులరని పలికె హనుమ•తగియుండెనటుల్
క॥ ఎక్కడిదశరథరాముం, డెక్కడి రవిజుండు స్నేహ• మ్మెనయఁ దనకుఁ దా
నిక్కడికి వచ్చె నటతమి, యెక్కడిదో! నాదు భాగ్య• మేమనవచ్చున్
క॥ కాకుత్స్థతిలక! నాతో, నీకుం జెలిమియొనరింప • నెఱిగలదేనిం
నాకయి బెట్టుమనీకయి, నాకయుని దెచాచినాడ•నరనుతచరితా!

[రామ సుగ్రీవులగ్ని సాక్షిగాఁ జెలిమి చేయుట]

క॥ శ్రీకరుఁడు రాముఁడాపలు, కాకర్ణించితనకేలు • ఖరకరసుతు గై

జోకనిడెబకొంసింపుచు,బ్రాకటమునగనర్కిమైత్రి • బరిరంభించె
వ. అప్పట్టుననాంజనేయుండు శుష్కంబులందెచ్చివహ్నిరగిల్చిన,దశర థాదిత్యనందనులు, నిరువంకలనిల్చి, విద్యుక్తక్రమంబున, నగ్నిహోత్రుంబూజించి మ్రొక్కి, నేస్తంబగ్నిసాక్షిగా జలిపి, యొకరొకరివా చినట్లు, గడవుగొన్నట్లు, మేనం బులకాంకురంబులు జాదుకో నిండుమ తింగాంచుచుండ, సుగ్రీవుండు, రాముంగాంచి, దేవా! నేస్తంబునీయట్టి జగత్ప్రభువు నర్మిలింగలిసి సల్పితి, నింకమనయిరువుర సుఖదుఃఖంబులు నైక్యంబుజెందె, ఘనంబట్లకదా! కార్యంబులట్లు నెరవేర్ప వలయుం గదా! యని, యిది యభావిఫలసూచకంబనినట్లు, లొక్కఫల పుష్పదళ సమాకీర్ణంబయిన శాఖిశాఖంబెరికివయిచి రామునందు గూర్చుండబెట్టి తదాజ్ఞ, దానునమ్మహీజాని నొరసికూర్చున్న హనుమంతుండు నట్లొ నర్చి లక్ష్మణుంగూర్చుండఁబెట్టి తానుగూర్చున్నంత, సూరపుత్రుండు, ఐ క్ష్వాకురథపుత్రున కిట్లనియె.

చ॥ నరవరనందనా!త్రిదశ • నాయకనందనుఁడంగనం,గపీ
శ్వరవరరాజ్యలక్ష్మని,న • వారితబల్మిహరించినన్నుద్ధ
త్పురవరమందునిల్వకయ • బొమ్మనివే వెడలంగనూక నీ
ధరవరమందునిల్చితిఁగ • దావగదాయగఁదాపరింపఁగఁ 133

తే॥ ప్రెగ్గడలునేనునుసురులు • బిగియబట్టి
వాలిదర్పంబువెన్నంటు • వచ్చియుందు
నుంటిమిభవత్కృపామృతం • బొడలజల్కి
భక్తవత్సల!కావవే • పగఱుఁదోలి 134

వ. అంత రాముఁడిట్లనియె. 135

మ॥ భయముంజెందకుమర్కనందనభవ • ద్భ్రాతఁగ ధరంగూల్చి వి
స్మయముంజెందఁగపీంద్రులెల్లనుస్వరా • జ్యంబందునిన్నిల్పెదఁ
జయముంజెందుదువేటకీవడలనీ • జాయామణింగూడె దీ
నయముంజెందుమునీవుచూచెదవుగా • న్యాయైనదోఃపాండితిఁ 136

తే॥ ఇట్లుసేయనినాఁడుమ • మ్మెలమిఁగన్న

తండ్రిపాదాబ్జములకేను • దప్పువాఁడ
జెమ్మునేనేలలక్ష్మణుఁ • డిమ్ములఁగొని
గేలిమైదునుమఁగలేఁడొ • వాలిఁగేలి 137

వ. అయ్యెడ 138

ఆ॥ వనజకనకవహ్ని • భాసురములగుసీతావనాటరాజ • దైత్యరాజ
వామనేత్రములుజ • వంబుననదియౌధ, రాఘవేంద్రపుత్రి • రమ్యగాత్రి 139

వ. అనినవిని 140

సీ॥ మన్ననఁబల్కెన • మార్తాండపుత్రుండు
రాముతోఁజగదభి • రాముతోడ
మన్మంత్రిమణిహను • మంతుండెఱింగించె
ననఘమీరటువచ్చి • నట్టిజాడఁ
తమ్ముండునీవుప • నమ్మునఁదిరుగాడ
సీతతోసుగుణస • మేతతోడ
మాయాబలమ్మున • మాసియైరావణుం
డవనిజఁగొంపోవ • నామెజాడ
తెలియకెల్లెడరోయుచో • దిటవుపీడ
వెలయునంతఁగబంధుండు • దెలుపుజాడ
నాదుపుణ్యవశతమీరు • నన్నుగూడ
నరుగుదెంచితిరడలకు • డరయువాఁడ 141

క॥ ఉండినస్వర్గపురంబున, నుండినపాతాళమునమహా • ర్ణవస్థలిపై
నుండినఁదెత్తు వనిజ కాకుండినరవిపాదమాన • యురుగుణధామా॥

ఉ॥ వేల్పులుప్రాతవేల్పులొక • పెట్టునరావణుదిక్కురాకతోల్
వేల్పులతేఁకుసీతనల • వేల్పులబోనపుటింటఁడాపనీ
క్రొల్పులులందుబెట్టనియ • కుంఠితవహ్నినిడంగనీముహా
నల్పులమంత్రులంబనుప • నాజెలిదేనముదగ్ధిసిదనా 148

[సుగ్రీవుఁడు రామునకు సీతజాడ నెఱింగించి
తదాభరణాదు లొసంగుట]

చ॥ వలువురుమంత్రులేనునొక • నాఁడిటనుండఁగనాకసమ్మునం
బలువడిబోవురావణుని • స్వర్ణసుపుష్పకమందునొక్క-తే
చెలువలమిన్నరామగుణ • సీమనతావనఁలక్ష్మణా వెతం
బిలువఁగఁబల్క-రేలయని • బిట్టుగ నేడ్వఁగఁగంటిమెంతయేన్ 144

ఉ॥ ఇప్పుడెఱింగితిన్ దశర • థేశ్వరనందన! యామెసీతగా
నప్పుడెసీతమమ్ముఁగని • యాభరణమ్ములఁజీరచెంగునం
జప్పుననుడ్చిమాకడవె • సంబడవైచినఁడాచినాడనీ
యొప్పులకుప్పవేమొకను • మోపికతోడుతఁదెత్తునావుడున్ 145

తే॥ గుండ్లన్నిఁగ్రుక్కికొంచురా • కొమరుఁడర్కి-
యేలకాలవిలంబన • మిందువదన
భూషతేవనఁదెప్పించి • పూషజుండు
నివెకనుమటంచుముందుంచ • నెసగువెతను 146

ఉ॥ వానినిగాంచిరాఘవుఁడు • వారణయానఁదలంచియట్టిహా
మానినియుంచుదుఃఖమున • మాటికినాఱటపాటనూర్చిన
వ్వానినిఱొమ్ముచెక్కఁగవ • పైనిడిపుట్టలనాగుబ్రాములెం
తేనినిటూర్పునూర్చుకర • ణిందరిదమ్ముఁడునర్కికుందఁగన్ 147

వ. అంత నాహారన్నగలతెగల ముద్గుతమ్మునకుంజూపిన రామ! నిత్యంబునామహాదేవి పదపద్మమ్ముల కంజలిజల్పనేగి కాంచువాఁడ నేనునెఱుంగనే హారన్నందియలు మొదలయినవానినని కొంతవడిదుఃఖించి యున్ననూరార్పనంత రాముండు సుగ్రీవా రావణుండెందుండెనో తెల్పుమాయఘమతి ఖండించి దేవిందోడ్తెత్తునన రామునెట్ట కేలకుప్రొద్దు పట్టిఁయూరార్చి యిట్లనియె. 148

[సుగ్రీవుఁడుసీత దెచ్చుట పొంటెప్రతిజ్ఞఁదీయుట]

ఉ॥ దేవ!మహానుభావ!భవ • దీయసతీతిలకాపహారిచా
చేవయుశక్తియుంగొలము • జెన్నగువీడునెఱుంగనైననా
లావరిఁబుత్రమిత్రయుతు • లాఘవమారనశింపఁజేయుచున్
నీవరవర్ణినీమణిని • నీదరిఁజేర్చదినాఁడువీఁడుసు

శ్రీవుఁడ!పద్మినీధవుని • కింప్రియపుత్రుఁడనీకుమిత్రుఁడా 149
ఉ॥ నీవునుదమ్మిగుఱ్ఱఁడువ • నింజరియించెకుపట్టునర్ రమా
దేవికినీడువచ్చెడుస • తీమణిప్రుచ్చిలినట్టియాదశ
శ్రీవునిఁగూల్పనీకనిన • రీతినటింపనినాఁడువీఁడుసు
శ్రీవుఁడపద్మినీధవుని • కింప్రియపుత్రుఁడ!నీకుమిత్రుఁడా 150
ఉ॥ నావిమతుండురంబునన • గొంచినతింగొని రాజ్యమేలుచున్
నీవిమతున్ ధరాస్థలిన • నింబడమొత్తి పడంతిదేగబల్
తీవినినీకుఁదోడుగను • డీకొనకుండిననాఁడువీఁడుసు
శ్రీవుఁడ పద్మినీధవుని • కింప్రియపుత్రుఁడ నీకుమిత్రుఁడా? 151
ఉ॥ చేవదొఅంగ సేలమది • చేడియకై దురపిల్లసేలయీ
పావనిఁబంపినీదుప్రియ • భామినియుండినచోటెఱింగి ని
న్నావనితాశిరోమణిర • యంబునఁగూర్పనినాఁడువీఁడు సు
శ్రీవుఁడపద్మినీధవుని • కింప్రియపుత్రుఁడనీకుమిత్రుఁడా 152
ఉ॥ సేవనితందొఅంగ నెవ • నింజరియింప నెవీఁడువీడ నే
లావరివీవునాప్తురన • లాంతులుమాన్పెడువారెచూడునా
లావవనీసుతంగొనక • లంతిగ వచ్చిననాఁడువీఁడుసు
శ్రీవుఁడపద్మినీధవునికిం • ప్రియపుత్రుఁడనీకుమిత్రుఁడా 153
వ. ఇట్లు పలికిన నాలించి సూతునకు శౌనకాదు లిట్లనిరి 154
క॥ సూతాసుజ్ఞానకళో పేతాధవిజుండుతనదు • పెంపెన్నెడు నే
లాతారాపతిదాడికి నాతఁడేలావతెచనండె • యది మేమన్నన్ 155
వ. అనిన సూతుండిట్లనియె 156
చ॥ ఇటులఁడుగంగఁగ్రీకి • మహేశ్వరుఁడన్నటు లేనుబల్కెదన్
జటివరులారవిన్దగుని • జమ్మిగవాలినిభానుజుండుము
న్నటు లెదురింపజాలకయు • యాఁగగ లేదుస్వకీయుఁడంచుదా
గుటిలతబూనకుండెసతి • గోల్పడిపూనెవిరోధమన్న పైన్ 157
ఉ॥ కూరిమి సేస్తి తద్విథిని • గొమ్మనురోయగబంపుదంచు ద
న్భేరిమిదేర్ప రాఘవుఁడ • నెందపనాత్మజవిమ్మనింక నే

నోరిమికల్మినిల్తుదటిమొక్కఁడు • గాంచిరిపుర్ హరించినా
కూరిమిపెండ్లముంగలయఁ • గూర్పుముతేర్పుమునన్మదబ్ధిలోన్

క॥ ఈకరణి రాఘవుండు, వి భాకరతనయుండుగూడ • భాషణముల, సీ
తాకరభోరుకొఱకును,సు మాకరభోరుకొరకురహిఁ • మాటాడిరొగిన్

వ॥ అంత నమ్మార్తాండ సంతానంబు మార్తాండకులాభరణంబున
కిట్లనియె. 160

సుజనమైత్రి ప్రధానము.

నిరోష్ఠ్య సీసము.
శ్రీదశరథరాజ • శేఖరనందనా!
నిర్జరనేతకే • నిం[illegible]గఁ
జాలనట్టిడనైతి; • స్థైర్యశాలినిహీన
శక్తిశాలినినిన్నె • సంగనెనసి
రహింనిర్జరాధికా • రతనైనఁ[illegible]దెద
నన్ను నారాజ్యసీ • [illegible]న్నసేల
నీయట్టిజ్యాతల • నేతనెచ్చెలియైన
నందలేనట్టిడె • [illegible]గలదె

తే॥ నెఱిజెయునడందజేర్చిరే • నిద్రజెంది
తేరి "[illegible]" గల్గదింక [illegible] • తేనినర్క
సంతతిక [illegible]హాసచార • సంతతికికిని
క్షితిగ[illegible]న్నినాక్కెల్ల • సిరిఁదగంగ ॥ 161

క॥ ప్రాణులకన్నిటికన్ [illegible] ప్రాణముకన్నెపెవస్తు • వగదాధనలో
ప్రాణస్నేహితుడ[illegible] ప్రాణసమానుఁడు సుహృన్మిత్రు • [illegible]ంగన్

క॥ తనధనము నెచ్చెలికిఁ[illegible] దనపుణ్యంబువ్యయమైనఁ • దనువపువడగినం
దనసుఖముఁ[illegible]న దననెచ్చెలికార్యమునన • తగునర్పింపన్ ॥

క॥ నిఱుపేదమో [illegible]తమొ
నెఱసరిమో [illegible]మొ • [illegible]జవంతుఁడొ యం
ధళుఁదోషిమొ [illegible]షిమొ

నెఱిగలచెలి పరమగతిగ • గణింపఁగ రామా! 164

సీ॥ గూఢంపువర్తన • కు నమోమయపుబేటి
మేలకీళ్ళెఱిగించు • మేటిచేటి
పాలుపారఁగాఁ బ్రొద్దు • బుచ్చు విప్రవినోది
వైరివారణముగూల్పు • గజశేవి
గొప్పకార్యముసమ • కూర్పుపరుసవేది
పాయనిలేమిముల్ • దీయుసూది
సౌఖ్యదుఃఖములకూ • చగలట్టి తక్కడ
యాపదలణఁగింప • నౌషధపడ
తే॥ ఆత్మపోషణకుం బెట్ట • నట్టికోట
శంకలందీర్చి నడపింపఁ • జాలుబాట
యైజనావళికుపకారి • యైనసుజన
మైత్రిమించినదొకఁడే ది • క్ష్మాతలమున ॥ 165
ఆ॥ అక్కపల్కులెల్ల • నాలించి శ్రీరాముఁ
డంజనీసుతుండు • ననుగుదమ్ముఁ
డైనలక్ష్మణుండు • నాలింపవానివే
భంగులొక్కమొగిని • బ్రస్తుతించె ॥ 166

(సుగ్రీవుఁ డన్నకుఁ దనకుఁగల్గిన విరోధకారణము దశరథుల
కెఱిగించుట.)

తే॥ మఱియు రామునకర్క సం • భవుఁడు పలికె
వీపు వెడలంగఁగొట్టె నా • వెలఁదిబట్టెఁ
దర్పము సాగెను వాలి, గో • త్రమునఁ బశ్చితి
నార్తనాథుని రామ న • న్నరయుమెట్టొ ॥ 167

సీ॥ రాజువాలిగ యువ • రాజును నేనుగా
నుంటిమి కొన్నాళ్ళు • నంటినతమి
నంతటసన్నన్నొ • యనరానిమాటల
నొక్కుమ్మడిగ నాఁడి • యొక్కనాఁడు

ప్రాణానకెనయైన • ప్రాణేశ్వరినిగొని
చెఱసాలనావారి • నఱవఁద్రోచి
పదపడినాఁతల • ప్రాణమ్ము తోఁకకు
వచ్చెలాఁగేడ్పింప • జొచ్చెనన్ను
తే॥ విడక నాపైనిజంపంగ • వేసెఁగన్ను
చక్కనెన్నే యుపాయముల్ • సంతరించెఁ
బన్నె నెన్నే నియుక్తుల • జెన్నటిమదిఁ
జెప్పవశమటె యాంపాపి • సేయుకీడు ॥ 168
ఆ॥ పంపబంపనాదు • పైకిసేనలవారి
జంపజంపనరిగె • జాలకాల
ముందుచేత సీర • లరుదేరమేమెల్ల
నళుకవలసె భీరు • డళుకఁడొక్కఁ ॥ 169
క॥ వనచరవరేణ్యుఁడగు నీ,
హనుమంతుండు మొదలైన • యాత్మసచివు లి
వ్వనమున జతగాదిరుగఁగ
మనుచుంటిని రామచంద్ర! • మలయిలుగాఁగన్ ॥ 170
క॥ నిలిచిన నిలుతురు వెలలిన,
వెలలుదురమ్మంత్రివరులు • వెంటనె జతగాఁ
బలుపాట్లువడిరి నాకయి,
కలునను నాప్రాణమిపుడు • గాచిరిసుమ్మా ॥ 171
ఉ॥ వాలిని నెన్నికష్టముల • నందితినో తెలుపంగఁజాల నె
సాలిని తేను నీకిపుడు • సంగ్రహఫక్కిని బల్కెన్నాడ న
వ్వాలిని వానిసేన నిల • పైబడఁగూల్చినగాక నాదు కాం
తాళినికూడి కూర్కెదనె • హాయినిరామ! యదేటిమాటలే ॥ 172
క॥ బిట్టులయినకష్టమ్ముల, నిట్టులనటఁబలుకనలసె • నెంతయునీకీ
పట్టునసుఖియో దుఃఖియొ, నెట్టన స్నేహితుఁడదిక్క • స్నేహితుఁడకటా

కవిరాజ వినివి శ్రీరఘువీరుఁడునర్కజు• వేసటమాటల• వేమరునా
విరా॥ తనికనుసూర్యసు• తా! మునునీకుశ• తక్రతుసూతికి• తంబుననుం
డిననెటుగల్గెగ • డిందివిరోధము • డీకొనబల్కి-పు • డేతెలియన్
మనమునశోకము• మానుముధీరుఁడు• మాటికిగుందుట• మంచిదొకో
కవిరా మొగిసిబలాబల• ముల్ మదినారసి• మోసలకార్యము• బోణిమిగా
జవిరా॥ దగినటుజూతము• తావకరీషక• ధన్ వినవాకు నె• దంగినుకెం
తగనోజెలంగెను• దామరసీటటు• నామదిచంచల• తంగనెనీ
పగతుడనాపగ• వాడనినమ్మము• వానరనాయక• భావములో

క॥ ఎన్నఁగవిలుమోపెట్టక, మున్నవచింపైంద్రివైర• మునకుఁగతంబుం
బన్నగరాణ్ణిభశరమా, సన్నంబైనగివునడచి• శరధింజొరుఁజూ ॥

వ॥ అసిన నమ్మాటలకు మార్తాండనందనుండలరి యిట్లనియె. 177

సీ॥ బ్రహ్మకుమారుండు • బ్రథమవృక్షచరుండు
నగుబుక్షువిరజునీ • కమరనాథు
నంశంబునవాలి • యర్కాంశమునెనేను
గలిగి తండ్రికిముద్దు • గొలుపుచుండ
మజ్జనకుఁడుతపో • మార్గంబునమెలంగఁ
దలచిపెద్దకొమారు • దనదుగద్దె
నిలిపి పిన్నకొమారు • నెలమినన్యువరాజు
గానిల్పి చనెహొన్ను • గట్టుకడకు
గీ॥ నేనుభక్తినిగొలువగా • నియతినేలె
వృక్షచరరాజ్యమెంతేని • నివలవాలి
యవలమాదురదుష్టద • శవలననల
మఁనునిఁమానుఁడు మాయావి • మదముఁ కేగి ॥ 178

చ॥ ఒకమొలనాగకయ్యు పగ • నూని మదీయపురంబువాకిటం
బ్రకటముగాగ నార్వవిని • వాలిజతారి తదీయగ్రైత్యపై
నొకఁడురుకంగ నేనరిగి • తొయ్యనగూడ సురాభియాతి య
ట్లొకగిరికందరాన జొరె • నొడకనన్నటనిల్పి వాలియున్ ॥ 179

చ॥ వెనుచనెనంత నేను కనిపెట్టి • యొకబ్దమటుండవచ్చె న
ప్పెనుగుహవాత నెత్తురు స • ఫేనముగా నటదానవార్భటుల్
వినఁబడెవాలిపల్కఁ • డు విన్బడకుండె నెటాలకించినం
బనపుచునేను నవ్వెనుక • వాలినశించెనటంచు నెంచుచున్ ॥ 180

మ॥ పురముం జేరి తిలోదకాలొసగి నే • భూరివ్యధన్మగ్గ ద
ద్వరమంత్రుల్ కపిరాజ్యమందునను ని • ల్పన్వచ్చెమాయన్న స
త్వరతం దద్రిపుబుత్రమిత్రయుతు జి • వ్వంగూల్చి రాయన్న! ని
ర్జరవైరిం దునుమాడివచ్చితె యిదే • రాజ్యంబు నేలొమ్మనన్॥

క॥ "బడ్డువిరిగి యొన్కమ్మడి; బడ్డపగిది" నాదుపైన • బడితిట్టినను
జడ్డనవెళ్ళదరమె నే, "గడ్డముబట్టిబతిమాలఁ • గా" వినడయ్యెన్॥

క॥ కొట్టెను తిట్టెను బురికడ, నెట్టెను నావారినిజెఱ • నెట్టెనుదిప్పల్
బెట్టెను నాభార్యను జే, పట్టెను నిర్దయుతనింద్రు • పట్టిక్షితీశా! ॥

క॥ నన్నింతకష్టపెట్టిన, జన్నఁపుగాపరి! యెమర్ప • జాలకగాదే
నన్నకదాయని దురమున. కున్నడువకయుంటినంచు• గోడెత్తంగన్

క॥ వినిరాఘవుండు రవినం, దనునకుబల్కె నందన • నా! నీవెతలె
ల్లను నావెతలేటికడల, నినుఁగా చెదనన్నరి కే • నెఱిజేసికనున్ ॥

క॥ శ్రీరామచంద్ర! వజ్రిసు, మారాగ్రణి బలపరాక్ర• మమ్ములువిని మీ
రారూఢిసేయదగినటు, నేరుపుమైసేయవచ్చు•నియతిననియనున్ ॥

క॥ కొండలగైకొనియచ్చన, గండ్లుంగానోతఁడాడు • ఘనబలుడనిత
గొండాడనెల్లవారలొ, కంఠుభయంబన్ననవ్వు • గదభీలేమిన్ ॥

వ॥ మఱియును 188

ఉ॥ తూరుపుసంద్రమందుఁ గొల • దూలగస్నానమొనర్చి వార్చి యా
పైరహిందక్షిణాబ్ధికి జ • వంబుననేగి కడంకగ్రుంకి త
ద్వారిధి దాటి పాశిదిగ • పాంపతిమున్ని యుదీచివార్ధికిం
గోరికనేగి క్రుంకులిడి • గొబ్బునవచ్చును మన్కికూర్పకున్ ॥ 189

క॥ దినదినమిటుసూర్యోదయ, మునకుంబూర్వంబుపో యి• మొగిగష్టము
నాకనఘూనచ్చుచు గైదండవలుకుఁభలిఘోరుకపడవ • నక్షితిజమ్మున్॥

వ॥ వెండియు, 191

సీ॥ తొలివేల్పుసాన్నార • తొలుచూలునకుమున్న
తద్భ్రాతసైరిభ • తనువుదాల్చి
దొడ్డకేకనువేసి • దురమునకుంజీర
మాయన్న రేనాకఁ • దాయఁదాకి
కొండలదరువుల • గొంతసేపటువ్రోరి
దానిశృంగమ్ములఁ • బూనికేల
నేలగొట్టియడంచి • నిగిడియోజనదూల
మువిసరివేయగా • మునిమతంగు

గీ॥ నాశ్రమోర్విజములు • నడగంగబడిదాన
నెల్లజాలుకొల్పె • నల్లవాక
దానిగాంచిమహాని • తత్కారణంబెంచి
వాలియిందుఁ రాగ • గూలుననియె 192

క॥ ఏతత్కారణమునఁగపి, నేతయిటకురాఁడుగాన • నేనిల్చితినో
సీతాపతి!యీతావున, నాతా రేసునుకునోడి • హాళిగదురగాఁ॥

క॥ దానవుకళేబరంబిదె, మానోకొండో యనంగఁ • గాలుంగను మా
పైన సతతాడులంగను, వానినిగ్గై వంచిపండ్లు • వాలిభుజించుఁ॥

ఆ॥ పూసగ్రుచ్చినట్టు • వాసవనందనుబలపరాక్రమములఁ • బల్కనాడ
నీకువానినెట్లు • నిర్జింపగాఁ మనో బల్కునాకురామ! • బ్రధనభీమ॥

క॥ నావుడులచ్చననగి సుగ్రీవుఁడ! యితడేమిసేయఁ • గిశవ రేణ్యుఁ
లావుమెయిదున్నఁగలఁడని, నీవు మదిన్నమ్మదన్న • నెవ్వఁడనుఁ

మ॥ ఒకహస్తమ్మున దాళసప్తకము నే • ర్పొవ్వారగావచ్చి కొం
డొకహస్తమ్మున పండ్లుదుల్చితినునో • హేలానాగగవ్వార్పల
ట్లొకబాణమ్మున సప్తతాళముల నే • ర్పొవ్వారదున్మాడి గొం
కకఁ బాదమ్మునదైత్యుదుందుభి మహా • కాయమ్ము నెుక్కుడునఁ

క॥ ఇరునూరువిండ్లదూరము, నిరుపమగతిమీఁటెనేని • నేనమ్ముదునం
చురుగుణుఁడునర్కవలుకుచు, గరుణానిధిరాముగాంచికడులొంగియనుఁ

క॥ వాలివినిర్జితదానవపాలి, విధూతరిపుసైన్య • పాళివితతదో
శ్శాలి వికాసితవిక్రమ, శ్శాలివిభుతకోడియుంటి • శైలంబందుఁ ॥
క॥ అని కన్నీరున్నించిన, గని రాముఁడు ప్రొద్దుకూనఁ • గరుణదొలుక వే
డ్కనిలవుమర్కజ! నీరిపు, దునిమిత్వదీప్సితముదీరు • తున్నే ననియెన్

[రాముఁడు దుందుభికళేబరముఁ బొటవ్రేలఁజిమ్మి
తాళసప్తకం బొకమ్మునంగూల్చుట.]

మ॥ ఇటులూరార్చిదివాకరాత్మజునిరా • జేంద్రుండుతత్కాయముం
బొటవ్రేలన్వడి.యోజనంపుదశకం • బుంబాఱిగామీఁబెద
త్పటుసత్త్వోల్కపికుంజరుల్ వొగడఁగాఁ • దాఁదూలికంబోలెను
త్కటసత్త్వుండగునర్కదానిగనిజో • కన్ రాముతోనిట్లనున్ 201
ఉ॥ రామతదీయకాయమును • రప్రభుసూనుఁడుజిమ్మెనాఁడుప్రో
ద్దామతరంపుమాంసమునఁ • దృక్కునెరక్తమునంబ్రపూరితం
బై మఱియుండెవాలియు • దదాహవమందునడస్సియుండెని
ష్టామఱినట్టిశుష్కముగ • దాయిదికావుననమ్మనిన్నికన్ 202
క॥ అప్పుడుమాంసోపేతం,బిప్పుడుమాంసరహితంబు • నీరిరువురలో
జెప్పుడులావరియెవ్వరొ, ఇప్పుడునే నెరుగనేర • కిట్లుంటినృపా 203
క॥ ఈకార్ముకమునచిల్కడి,యాకర్ణాంతముగదిగిచి • యగములొకే
కీకంబుడమింగూల్చిన, చోఁగౌశికిశిష్యయియావె • పోయెక్కువికన్
ఉ॥ అనవినితాటకాంతకుడ • హస్కరసూనుఁడునమ్మినట్లుగన్
ఘనతరకార్ముకంబొకఁడు • గైకొనికాంచనపుంఖమార్గణం
బునుఁదొడిబిట్టులాగినగ • ముల్గురిజూపివడిన్విడెంగుణ
స్వనమున నెల్లదిక్తటులు • బ్రస్ఫుటరీతినిమారుమ్రోగఁగన్ 205
శా॥ ఆతండిమ్మువిడంగనిట్లదియుఁదా • శ్శ్యారొండునంతంతభూ
పాతంబై చనజేసియంతటవడిం • బాతాళగంగందగం
జేతంబుబ్బగస్నానముంజలిపియా • శ్రీరామునమ్ముల్ పొదిం
నీతంబారఁగఁజేరెఁజూపరులునెం • తేవేడ్కఁగొండాడఁగాన్ 206
క॥ ఈగతినగముల్ గూరినిడి, వేగమనేఘుఁ గఁదాళ • వృక్షము లేడుం

దూగిపడగాంచిరవిజుఁడు, భోగిశయానుండ్డాయుచుఁ • బుద్ధిందలఁచెఁ
వ. ఇట్లతండు 208

ఉత్సాహ పాణియుగముమోడ్చిచక్ర • పాణిసముఁడవయ్యయం
చాణిముత్తెపున్సరులుగల • ట్టరు పేటురమిలం
బోణిమిగనుసోకమొక్కి • భూమిజామనోహరా !
వాణిమెఱయగెల్తుపీవె • వాలిగిలిలెక్కయే 209

క॥ అనిపలువితములరఘురా, మునిదోర్విక్రమముపొగడి • భూమిశనను
గనికరమునగనిగావవె, వినిహతుగావించివాలి • వేగమయంచుఁ 210

క॥ భూతేశసదృశబలునిను, సీతేశాపడసినాడ • స్నేహితుగానా
భూతేశుడెత్తియిటరా, నీతేలెదనన్నవాలి • నేలాతలపఁ 211

క॥ అనిప్రస్తుతించిరాఘవు, డనివాలివధించగల్గు • ననినెమ్మదిలో
ననమ్మినిల్చెననిప, ల్కినవ్వాలికతనుదెలుప • గెరలించుటయుఁ

ఆశ్వాసాంతము గోమూత్రికాబంధము

క॥ తారధరాధరధీరా! శారదనారదవిభాళి • సమవిమలయశా
ధీరవరాదర!వీరా!సారఘనాంబుదశుభాఙ్గ • సమవిపులదశా 213

చతుర్విధకంద గర్భితమణిగణ నికరము

ధరధరపదరత • దయగనువరధీ వరకవిజననుత • వరగుణశరధీ
స్వరుధరవిభవసు • జనహితధరధీతరళనయనస్మర • ధనదవితరణా 214

మాలిని వరకవిజనరక్షా • వైరిసందోహశిక్షా పరమకృతిపరీక్షా • భక్తసంచారదీక్షా
హరకమలదళాక్షా • ర్స్వచ్ఛ మాల్యస్థవక్షా • ధరణిదివిజపక్షా • దైవపాదాబ్జకాంక్షా

ఇది శ్రీమదచ్యుతచంద్ర శిరోరత్న నిరవద్య నృగచరిత్ర కృతిరచనాచాతురీ ధురంధర సద్య
శోబంధుర కౌండిన్యగోత్ర కలితాపస్తంబసూత్ర చతుర్విధకవితామతల్లికాబ్జరాజాస్య
యశఃపయఃపారావారరాకా కైరవమిత్ర నృసింహామాత్యపౌత్ర, మంగాంబా శేషా
చలామాత్యపుత్ర సుధీజనవిధేయ మానవల్లి రాయనామధేయ ప్రణీతం
బైన శ్రీమత్సుగ్రీవపట్టాభిషేకంబను మహాకావ్యంబునందు
చతుర్థాశ్వాసము.

• శ్రీసుగ్రీవపట్టాభిషేకము •

పంచమాశ్వాసము

క॥ శ్రీముత్యాంబామణిముఖ, తామరసాసితమదాళి • తలజరాజాం
బామణిగర్భజసద్గుణ, ధామపకీరయసనామ • తపనసుధామా

క॥ అటమీఁది తెలుఁగువినుమ, కుత్కటకరుణాంజనద్రధరుఁడు• గాళికిక్షితిభృ
త్కటకమునసుడువువమున్న, నటసూతుఁడువలికెమునుల•కవలికతవినరే

[సుగ్రీవుఁడన్నంగెడిపితన్ను గావరఘురాము వేఁడుకొనుట]

ఉ॥ అంజలిఁజల్పి రామునకు • నర్కజుఁడప్పుడు రాఘుచంద్రనా
నెంజలివాపినాకునయి • నిర్జరనాయకసూతిఁద్వచ్ఛరా
గ్నింజివికుర్విఁగూల్చికృప • నింపఁగదేయని వేడినన్మదిఁ
రంజిలి రాముడిట్లనుగ • రమ్ములఁగుచ్ఛికవుంగిలించితాఁ 3

క॥ ఖేదముడుగుకిష్కింధకుఁ, బోదముపదబిల్వమింద్ర•పుత్రునిఁద్వరగా
వాదమునకుజలువుముహారి, నాదముఁదద్వారసీమ • నభమఁగలంగన్

[రామసుగ్రీవాదులుకిష్కింధపయినెత్తి వెడలుట]

సీ॥ మిత్రాత్మజుండును • మిత్రాత్మజుఁడు
మున్నున్నుగామార్గమ్ము • మొగినిజూప
నలనీలపవమాన • నందనతారులు
బ్రక్కలభటకోటి పగిదిదోప
స్వర్ణభూషితశరా • సనము
లర్కాభబాణమ్ములుర్విశచి • హాసములుజూప
బత్రపుష్పఫలప్ర • భాసమానోర్విజ
నగనదుల్ కనుపండు • వుగనుదోప
దేవతాస్త్రీజనోపేత • దేవఘూతముల
కుసుమమంజరీకుంజ • పుంజవాత
చలితపుష్పదళాంతర • స్థానచకిత
భృంగఘూతకుసుమగంధ • బృందవిభూత 5

క॥ దరచక్రమత్స్యరేఖల, సరసోర్మికకంకణములఁ • జానగుపద్మా

కరములఁ బోలినపద్మా, కరములనుత్తుంగశృంగ • కలితాగములన్

చ॥ మదజలధారలన్మధుప • మండలితృప్తి వహించి వాదముల్
పదపడి సేయఁగర్ణములఁ • బాఱఁగఁ దోలుచుఁ బాదఘట్టనన్
బెదరిమృగాళి వాఱఖగ • బృందము మింటనుగ్రేఁగ్పు వాఱఁగా
మదగజబృందముల్ సరసి • మండలితీరములం జరింపఁగన్ 7

ఉ॥ తొండములం జలంబులన • ధోగతిబీల్చి సమీపనాగముల్
గండములందుఁ గుంభములఁ • గ్రక్కునఁ జిమ్ముచు దన్మృణాళపుం
గాండములం బెకల్చితమ • కైమెడలంగయి సేయుచున్ భుజా
దండములం స్వవంశజుల • దాఁకుచు వారివిహారమర్మిలిన్ 8

క॥ హత్తి పదువుజరుపఁగమద,
మెత్తి పదువులగుచుఁగూడి • యేదులుగుమ్మల్
మొత్తి పడఁద్రొబ్బి రాల్చిన
ముత్తైపు రాసులను జేఁడు • బారిగనుచ వలన్ 9

[రామునకుసుగ్రీవుడు గదళీవన ప్రభావంబు దెల్పుట.]

క॥ కదళీతరుషండంబుల
బోదలెడువన మొకడుగాంచి • భూమిపుడక్కిన్
ముదమునగనిపల్కెన్
మ్మదికవ్వనిముదముఁగొల్ప • మఱిమఱి వేడ్కన్ 10

సుగంధి సూర్యరశ్మిజొచ్చనీక • జోకనిర్లుగమ్మనో
సూర్యపుత్రకాకడంక • జుక్కలంటుగొమ్మలన్
దైర్యమార నేరుచొచ్చి • నమ్మదమ్మునిచ్చునీ
యార్యవాసయోగ్యమైన • యంటితోఁటయేరికో 11

తరల అనగనక్కజుడిట్లువల్కెబ్రబ • యాణమర్మిలిజల్పుచుం
జనకజావరమున్ను • సన్మునిసప్తకంబనిలాశనం
బునజలాంతరమందునిల్చిప్ర • మోదమారమహావ్రతం
బునొగిసల్పిదివంబు జేరిరి • భూరితేజములందఁగన్ 12

చ॥ సురవరులేనినిర్జరని • షూదనులేనిబ్రభీతినివ్వనిన్

జోరరరుదారనేఖగము • సున్మృగముంజోరదేగనేరమిం
మఱియుసుగీతవాద్యరవ • మర్దళరావమువిన్గనౌబొరిం
బొరివలిగాలివీచునిట • బొల్చునువహ్నులుమూఁడునెప్పుడున్ 13

క॥ గగనమునసలమితధూ
మగణముజలముగ్గణంబు • మాద్రిగనెపుడున్
జగదీడ్యమగుచుమెఱయున్
భగణంబులనంటికప్పి • భూభ్రిఘదమై 14

చ॥ అనఘచరిత్రనీవనుజు • డమ్మనిరాజులకిప్డుమ్రొక్కుఁడ
ట్లానరుఁపగానరోగతను • సుందరటన్నసుసానుజుండునై
జనకసుతాధిపుండురహిఁ • జాగిలిమ్రొక్కెఁహుటాహుటిం వెసన్
వనచరరాజపట్టణవనమ్ములఁ • జొచ్చిరియందఱాదటన్ 15

(సుగ్రీవుఁడన్నంజివ్వాకుఁబిల్చుట)

ఉ॥ అప్పుడుమంజుకుంజసిచ • యావృతమైనవనాంతరంబునం
జప్పుడుగాకయుండక్షితి • జానియుదమ్ముఁడునుండనర్కజుం
డప్పువిధారిసూత్రిబళ • యూంబుదరావమునీడవుచ్చుబల్
గొప్పరవంబునంబిలిచెఁ • గోటకుముంగలనిల్చిచివ్వకున్ 16

చ॥ అదివినివజ్రిపుత్రుఁడుద • యాద్రినిఁదోచుదినేశుభాతినె
మ్మదిగినుకంపురంబునకు • మందుచురాదుములంపుఁగయ్యమెం
చఁదగినపారలిర్వురకు • సాగెనభంబునసౌమ్యభౌముల
ట్లదరఁగఁజేయుదిక్తటులు • నాత్మమహాహవసింహనాదముల్ 17

క॥ కరికరిగిరిగిరిహరిహరి, బొరిబొరిదాకినటుదాకి • పోరిరివారల్
మఱిమఱిరవరులిరువురు, సరిసరియనిపొగడముష్టి • సంఘాతములన్

వ॥ ఇట్లుపోరాడుచున్నంత 19

ఉ॥ లానరిరాఘవుండుకర • లాఘవమారఁగఁగార్ముకమ్ముఁగై
జేనదలిర్పఁరాల్చిరహిఁ • జేసియుసజ్యమువారలశ్వినీ
దేవతలట్లురూపమున • దేజునదుల్యతఁగ్రాలవీఁడుసు
గ్రీవుఁడువీఁడువాలియని • కీసయునెంచఁగలేకభేదమున్ 20

(సుగ్రీవుఁడాహవంబున నోడి మరల ఋశ్యమూకముం జేరుట)

ఉ॥ అంతట బాణమున్విడువ • దయ్యె మహారమణుండునర్కజుం
డింతటిలో సురేంద్రసుతు • నేటులనొచ్చి కృపాబ్ధి రాముడ
ల్లంతటనుండఁగన్గొనక • నార్తిని బాహుబాలి దోలఁగా
నెంతటివాని జేరిన”నఁ • దృష్టవిహీనుఁ డకబ్బు సిరుల్ 21

ఉ॥ ఈగతి ఋశ్యమూకమున • కేగిన వెన్కఁ డివాసవాత్మజుం
డేగతి నేరకందుఁ జేర • నీర్ష్యత వానికిఁ బల్కునిట్లుని
స్సీగతి లేక భీతినిట • జేరితి వేయని వాన రాధమా
మాగతిఁ బోరె దేమడగి • మంటివి పొమ్మని పోయెనింటికిన్ 22

సీ॥ రామలక్ష్మణులప్డు • రహిఁ గొంజరిఁజు
దొట్టికోతులరానిజో • గులను మించి
ఋశ్యమూకాద్రికి • నేతెంచి రవిపట్టి
మోస్లనిల్వనతండు • మోము వాంచి
వ్రీడతో శ్రీరఘు • వీరునితోఁ బల్కు
నగచరపతిదాక • నన్ను బంచి
వైరిచేఁ జంపింప • వచ్చినలాభంబా
కింత లేదీరికి • నిటు పచించి

నదియొకండు నొనర్చిన • యదియొకండు
నైన నావంటివాఁడె • ద్విధమైనయొండు
సేయనేర్చునె,“కంచెయే • చేను మేయ
కాపికేమి యొనర్చు,,నో • కౌసలేయ 23

[సుగ్రీవుఁడన్నందును మమికి రాముండూరుట]

ఉ॥ ఎత్తి కుదించివంచిపడ • నేసితిగోడను మంటి సుద్దలా
గిత్తఱిరామనిన్ననగ • నేటికి నాదురదృష్టమేర్చఁగా
నత్తఱివాలి గెల్వఁగల • మాయని తేలగబల్కనయ్యయో
ఇత్తఱివాలినే బిలుతు • నేబలహీనుఁడు గెల్పుగోరునే 24

తే॥ ఘూలిగెడినక్క పైతోడి • బొండ్లమువడి

నట్టువాలికినోడితినే • నద్రిదిల్వ
లేనిపోనిబెడదనిడి • తేనికేమ
టుందునో రామ! సరసగు • ణాభిరామ!

(రాముఁడు వాలిం జంపమికిఁ గారణము నుడువుట)

క॥ వేడినిటూరుపునూర్చి, కూడినిలువఁగాంచి రాముఁడనునన్నా నే
నోడినిలువలేదాగ్రహ. మూడిచివినుకారణమిదు• వాఁగివిడువమికిన్
క॥ ప్రాయమ్మునరూపమ్మునఁ, గాయమ్మున వేషమునన•కంఠరవమునన్
నాయమ్మగనొకడీరట, నాయమ్మగడంకగనకే• నాయమదోయన్
క॥ సరిసరియంగకములమీ రిరువురుగాలంగనందు • నింద్రతనయునే
నెఱుగంగఁజాలకీగతి, మెఱుగుంజిల్కువిడకుంటి • మీయన్నపయిన్
ఉ॥ మాటలతోడఁబోదుగద • మత్కరముక్తశరమ్ము నేరినేన్
దాటులుసేయకందనుప • దాపుననేవిడువంగనిర్వురం
దాటులుసేయునోఘనుని • నుంబడమొత్తునెయంచుగొంకులోఁ
గాటిలవేయకుంటి రిపు•పై శర మోర్చుసుమిత్రరత్నమా! 29
ఆ॥ ప్రొద్దుపట్టినేస్తం • రూపుమాపినపాప,పుంజమార్పలేదు•పొంగుపాయ
మనిరి ప్రాజ్ఞులిట్టి•లాలోచనముసేయ, కేజలుపఁగనవ్వ• రేజనమ్ము
క॥ ఏమనుసీతయుఁదమ్ముఁడు, మానుగనీకేలుఁదమ్మి • మాటుననిలువం
గానెంచివచ్చినారము, కానెమ్మదినెంచుమీవు•ఖరకరతనయా! 31
క॥ నమ్మమునావచనమ్మురె, యమ్ముఁజనిమరలబిల్వ •మగ్రజునికిన్
నెమ్మనిగురుతుగనిముకం, ఠమ్మునగుసుమంపుటెత్త • ణంతునువానిన్
క॥ అనిసౌమిత్రినిగని ల, చ్చనయపెగజపుష్పలతిక • చక్కఁగబూచెం
గొనితెచ్చిదానిసుగ్రీ, వునికంఠమలంకరింపు • షో గుర్తుగనాన్ 33
క॥ వినిలక్ష్మణుండునద్దా, నినిదెచ్చిదినేశసూతి • నెఱిగుత్తుకపై
చిననతండువాలిచెవరిదిగ, ఘననక్షత్రగణయుక్త • ఖరకరుకరణిన్
చ॥ మఱియుబలాకికాచయస • మన్వితమేఘము వ్రాలెఁబొల్చిలె
స్సఁకితిగలాఁడు, రాఘవుమ • హోదరణోక్తులఁదేరివేడ్కన

త్తఱిఁదనమంత్రిసత్తములు ♦ దాశరథుల్ జనుదేరఁదోడన
న్నెఱిగలవీనుఁజేరఁజనె ♦ నెమ్మదిరోసముమోసులెత్తఁగన్ 35

వ॥ ఇట్లెల్లవారు గిష్కింధాపురవనమ్ముననున్నంత 36

సీ॥ తెన్నకుత్తుకఱేఁడు ♦ తెన్నగానత్రొత్తి,
నలుదిక్కులుక్కునఁ ♦ గలయఁగాంచి
జంఝానిలోపేత ♦ చండభాస్వన్నిల,
జలదగర్భాభగ ♦ ర్జలనునించి
బాలభాస్కరుభాతి ♦ భాసిల్లురాముని,
జూచికిష్కింధను ♦ సొరిదిఁగాంచి
శ్రీరామచంద్ర! కి ♦ ష్కింధాపురికివచ్చి
నారమీప్రతిజ్ఞ ♦ సారెకెంచి
సఫలముఁజేయనిద్దియె ♦ సమయమయ్యె
లతలకెల్లవసంతకా ♦ లమ్ములీల
చేరఁదీసిననన్నుర ♦ క్షింపుమయ్య,
యన్నరాముండువల్కిన ♦ య్యర్కజునకు॥

క॥ ఎమ్మెగులుకసీదగుకంఠమ్మునలక్ష్మణుఁడొసగిన ♦ నవసితగజపు
ష్పమ్ములమాకలిచేసిపిమ్మెయిఋక్షయుతసూ[illegible] ♦ [illegible]బలే

(రాముఁడింద్రజుందునుమాడుటకై ప్రతిజ్ఞసల్పుట)

ఉ॥ నీరమణీయవక్షమున ♦ నిష్ఠురముష్టినిమొత్తిబిట్టుని
ష్ఠూరపుబల్కువల్కుహరి ♦ సూనునిభానుజ! నీవుసూడనా
క్రూరపుటుగ్గుతోనతని ♦ గుండెలుబ్రద్దలుసేయకున్నవీఁ
డారఘురాముఁడా!దశర ♦ థాధిపుత్రుఁడ!నీకుమిత్రుఁడా 39

ఉ॥ నీరమణీమణింగొనివి ♦ నీతినిరాజ్యమువెళ్ళఁదోలివి
స్తారమదంబునంగడువె ♦ తన్నినుగుడ్విసజిష్ణుసూతినా
ఘోరరణావనిందగిలి ♦ కూల్పకమిన్నకయున్ననాఁడువీఁ
డారఘురాముఁడా!దశర ♦ థాధిపుత్రుఁడ!నీకుమిత్రుఁడా 40

ఉ॥ ఘోరతరంపుఁదాళ్ళనొక • కోలనఁగూల్చినరీతిఁదైత్యశా
రీరముఁగాలజిమ్మినటు • రెచ్చిలువాసవసూతినాజిలోఁ
గ్రూరపుభల్లముంబరపి • కూల్పకమిన్నకయున్ననాఁడుపీఁ
డా!రఘురాముఁడా!దశర • థాఖ్యపుబుత్రుఁడ!సీకుమిత్రుఁడా 41

ఉ॥ ఓరుపుశాలిపీవిటుల • హా!దురపిల్లఁగఁజెల్లునాకఘా
నేరుపుశాలివాలిధర • ణింబడఁగూలిచి నిన్నుదబ్బిపే
చీరథమందుఁగల్కిదరిఁ • జేరిచియూరెటిగింపకున్నపీఁ
డా!రఘురాముఁడా!దశర • థాధిపుబుత్రుఁడ!సీకుమిత్రుఁడా! 42

ఉ॥ ధీరతముండుకార్యములఁ • దెల్లముగానెరవేర్పఁగాపురం
ధీరతనూనుమీఁవునుద్ర • తిన్విడనాడినవాఁడుగూలునా
శూరతమున్వధింతునిను • జోటనిగూర్తటుసేయకున్నపీఁ
డారఘురాముఁడాదశర • థాఖ్యపుబుత్రుఁడసీకుమిత్రుఁడా 43

క॥ ఈపగిదిఁబలుకురామమ, హీపతివాక్యములకలరి•యినతనయుఁడుతా
రాపతిపేరామురమున, కాపట్టునసింహనాదమ • ట్టునొనర్చెన్ 44

ఉ॥ అండజరాజవాహతన • యాండమునంతయుబిట్టగల్చుమా
ర్తాండజసింహనాదమునఁ • దద్వనచారిసమూహముల్గుఘుం
గుంగెలుబ్బద్దలైచనెగ • గుర్వొపుపన్నొయిబోయచేడియల్
పిండులుగాళ్ళశొట్రువడ • వెళ్ళిరిగీములుజేరఁగావడిన్ 45

తే॥ అఖిలభూతభయప్రదం • బైనకర్మ
సాక్షిసుతుసింహనాదమ్ము • శ్రవణగుహల
భిన్నములేసెయవాలిదో • ర్విక్రమంబు
భిన్నమైపోవ్యగ్రోధము • ప్లెల్లురేగ 47

క॥ నవరోషపరీతాంగుం, డవుటనునెఱసంజకాంతి • నలరెడుహరిజుం
డవ్వునసగ్రగహణరవిగతి, నవతేజోహీనుడఁగుచు •నవముగఁదోచెన్

ఉ॥ ఘోరతరంపుదద్రవము • కుంఠితరీతిఁజెవింబడంగఁదా

(తారయుద్ధమున కేగవలదని భర్తకుసీతెఁ గఱపుట)

రారమణుంపుద్రుల్లిపడి • రామలపీశిరదాళిదీఁటుచున్

జారుపదాబ్జఘట్టనర ♦ సాస్థలిబ్రద్దలుగాఁ దమ్ముపైఁ
బోరునకుగ్రభంగివడిఁ బోవ ♦ సుషేణతనూజయడ్డమై 49

క॥ కల్యమునఁ దోచునుత్పల, కల్యాణిం బోలె తార ♦ కడు వెతఁ దోడన్
మాల్యముల వేణిముడుచుము, చహల్యాజారునికు మాను ♦ నటుగని పలికెన్

ఉ॥ నాయక! వేగినంతటఁ జ ♦ నందగుఁ జివ్వకుఁ గాద యేనిమీ
జాయక ఖండదుఃఖములు ♦ సారసమిత్రునికార్మిపట్టిదా
జాయక పారసౌఖ్యములు ♦ సంభవమానని నామనంబులో
బాయక త్రోచుచున్న దిభ ♦ వద్హృదయంబున నెంచుడీరలన్ 50

చ॥ అనికిపుడేగఁ గానపజ ♦ యంబొదవంగలదద్దియేమనన్
విని చెదనాలకింపుఁడుర ♦ విప్రియసూతిత్వదీయదోర్బలం
బునకు నిలంగ లేకజని ♦ మున్నటుఁ దోర్బలమారసింతలో
న్మనమున గొంకకేఁగ నుర ♦ ణంబున పిల్వగ శంకఁ బుట్టెడన్ 51

ఉ॥ అక్కపిముఖ్యుఁడిక్కరణి ♦ నక్కడనుక్కున బెక్కు లుక్కటి
ట్లక్క లనోక్కడిక్క లయ ♦ నక్కత మొక్కటిచిక్కనక్క టా
యెక్కడ నొక్కడిక్కరణి ♦ నిక్కడ యుక్కలిరెచ్చివచ్చునే
బెక్కురు నుక్కు డెక్కుగల ♦ బ్రెగ్గడలండనువచ్చునచ్చుఁగన్ 52

ఉ॥ పుట్టువుతోన నేర్పుమెల ♦ పుంబలు దెల్వియుఁ గల్గియుండెనీ
యట్టిడు నెన్ని యుక్కటుల ♦ నాయన ద్రోచిన నీవునన్న వం
చెట్టున నంగఁ జాలఁడున ♦ హించెన దెంతయు నే నెఱుంగుదున్
గట్టిగ దొడ్డయండగని ♦ కానియతండని కేగుదేరఁ డా 53

సీ॥ ప్రాణేశతచ్చరి ♦ త్రం బెల్లఁ వినియుంట నంగదువలన ♦ నేన నెదదంట
యై తిరుగఁగనర ♦ ణ్యమున నాతనికంట వేగరుల్ బ్రీతిమై ♦ వినిచిరంట
శ్రీమదయోధ్యాపు ♦ రీపతిసుతులంట దాయలకేరిక ♦ జేయులంట
లలిరామలక్ష్మణా ♦ ఖ్యల గ్రాలువారంట వడినక్కకూతగా ♦ వచ్చిరంట
వారిలో రాముఁడనువాఁడు ♦ బలియుఁడంట
మార్తురను నాఘనుఁ డుమచ్చ ♦ మాపునంట

కరుణనెట్టిరుశరణన్న • గాచునంట
ధరణివారికినీడేరు • దొరకరంట 54

క॥ సాధుజనకల్పవృక్షమ, సాధుజనప్రాణభయమః • సమ్యక్కరుణా
సాధోధి కీర్తినిర్జిత, సాధోధవిధీంద్రసేవ్య • పాత్రమునాధా! 55

తే॥ కన్నతనిమాటజెల్లింప • గానలకు
తమ్ముగుల్టుఁడుకాంత్మెపై • స్లెహమ్ముగూడ
రావనమ్మునకేతెంచె • రమణి గొన్న
పుణ్యజనభర్తవాడుకుట • పొందెనిటకు॥ 56

సీ॥ అరుదెంచెనత్యుగ్ర • కరతేజుఁడింద్రజి
లాఘవ్యుఁడైనాతఁడసమా • హారుఁడౌతులుఁ
డారఘురాముతో • వైరంబుబూనుట
గోటియిగొత్రిమన్నుఁ • కొన్నరీటులు
హరిణపోతమ్ముసిం • హమ్ముఁజాకినజోక
గరుడిబిచ్చకదాఁ • గడగినటుల
నిన్నెత్తిపొడచితి • నేనసితాపకు
ప్రాణేశ! నీపైని • బాపినటులు
బలుకుచుంటినిగనలుఁ • బలుకి బోకుఁ
డెలమినాపల్కు నీపూన • జ్వలుపమీకు
జయముగూనగనుప్పుడెల్ల • శ్రద్ధతోడ
నాత్మరిపులగెల్చినవాని • కెరులఁదెడ॥ 57

ఉ॥ నేరముసుమ్మి యాజిధర • ణీవరచంద్రమున గ్రస్తానుతో
వైరమునైన నేనొకయు • పాయము జెప్పెద రాముడద్ధిమం
ద్వారముగానగోరుశర • ణమ్ము పదంపడి యూనరాజ్యమిం
పారముదమ్ముతో నొసగు • స్వానుజుఁబిల్చి యడంపుకోపమ [illegible]॥ 58

చ॥ మనవియొనర్తు నేనొకటి • మంచిదియొ చెడ్డయొ నాకుఁదోచున
ట్లనఘచరిత్ర! మీమదికి • నయ్యది లెస్సగనున్న జేయునా

జనకసుతామనోహరుని◆సఖ్యముగోరుము గాని వైరముఁగ్
మనమున గోరఁబోకుమది◆మానుము మానుము మానుమెప్పుడున్॥

శా॥ తమ్ముం డొక్కఁడ కాదనీకు మహిలో◆దారుండ తండెన్న నీ
తమ్ముం డొక్కఁడ కాదనీవయిపు బాం◆ధవ్యంబు నీబందునీ
తమ్ముం బోలినవాని జూపతఁడు నీ ◆ దాయాన కై నీదుర
క్తమ్ముం బంచికొనేకదా జననమం◆దంగగ్గైనీతోడుతన్॥ 60

శా॥ నీమేల్ గోరెడుదాన నేననిమదిన్◆నీకుండునే నాపయిం
దామేనాఁడఘు మెన్న రేని మఱిమ◆ద్వాక్యమ్ము మీకిష్టమేన్
స్వామీ! తమ్మునిపట్ల ద్రోహపుబెడం◆దమ్మాను మన్నన్న! నీ
వేమీ తమ్ముని జల్కఁజూడ నెఱుమా◆లేలా ప్రశంసింపఁగన్॥ 61

చ॥ మఱియుదినేశఘృష్టితతి◆మ్రగ్గుచు చెందొవకల్కి పోల్కి నీ
మఱఁదలునీదు గేహమున◆న్నాటికిఁ బెన్మిటి లోదలంపుచుం
వఱలఁగఁ జూడఁబోడియ ల◆వమ్ముకృపామతి లేదెనీకు న
త్తెఱవనుజూచి యైన గృప◆దేర్పుము తమ్ముని మాన్పు వైరమున్॥62

క॥ కరమునగరమునుపుము నృప
వరసుతుతో వైరమూన ◆ వాపిూయనిమ
చ్చరముడుగు వినుము నిర్జర
వరసుత! నామాటచనఁగ◆వలదిపుడనికిన్॥ 63

క॥ కలకంఠి తనదుహిత మిటు వలుకఁగఁ బెడ చెవిని బెట్టి◆వాలి వినఁడహా!
నలువలిఖిత మెటు దప్పును నిలగూలఁగ నున్నవాఁడు◆హితమేల వినున్

క॥ తారనఖకాంతినిర్జిత తారసురూపజితధిషణ◆దార సుమేధో
దారనిజదారబల్కఁగ తారధరాత్మజుఁడు బదరి◆తాఁగిన్కనన్॥65

భార్యమాటలు పెడచెవిం బెట్టి వాలి యుద్ధమున కేగుట.

మ॥ అబలారత్నమ! యిట్లులాడఁదగవో◆నా! సోదరుండాయుతం
డు బళా! యేమన బ్రహ్మవ్రాత యనికిం◆దోశ్శాలియై వాఁడుబి
ల్వఁబలార్యంశజుఁడోర్వగావలయుఁగా◆వైరంబు ప్రోనాడి యె
న్నఁబలాఢ్యుండగు శూరపుంగవునకు◆న్ప్రాణంబు పైతీపొకో? 66

క॥ కైదువు మరువని వానికి నైదు వదియెుదర్ప జాల•నట్టిదికి సఖీ!
వేదికరిపరిభవం బెద నేదికడకునోర్చుకంటె•మృతి మేల్ పోపో॥ 67

క॥ ప్రాణఁగలాఁడట వాఁడని జాణయుటదురానకంట•చెవిఁ జెనకేఁ
ప్రాణఁగలాఁడంగానట ప్రాణమునకునోడిరోర్చు•వలెనట కంటే॥68

క॥ తనకపకారము జేయుని మనకపకారంబు గామ•మహీపుఁడు సేయం
దనకమరు నెద్ది కామిని! మనకతఁడటు జలుపడనుము•మహీతుండవ్వుటన్

సీ॥ లావణ్యవతి! నీవు•లలనామణులనంతి
పురమునకరుగుఁడు•పొందునీకు
నాయెడఁగలభక్తి నాకు•జెల్పితివింత
వట్టునే నెఱుఁగుదు•నెట్టులైన
నని కేగినీ దేవ•హరిభుజగర్వంబ
డంచిన చ్చెదజాప•నెంచినమ్మ
హీనుగర్జలవిని•యేసహింపఁగఁజాల
నగుముమజ్జయుం•బెదనుగోరి
ప్రాణములనొట్టు బెట్టెద•భామ! యెన్న
ఘనమనోవ్యధ నాదని•కౌఁగిలించి
ప్రీతిని బుజ్జగించియా•ప్రీతివెలంది
సోమయోగాంతలు దాఁకొంత్రి•పురముఁజేర॥ 70

వ॥ ఇట్లయ్యిందిందిరాలక కుంభసంగాంగి యారెలుంగున విలపించుచుం
జనినంత హరివిభుండత్యంత దురాగ్రహంబున పురంబువిర్గమించి

సీ॥ ప్రళయోగ్రరోషసం•కలితుఁడై నిట్టూర్పు
విసుచు మశ్రాంతవ•వీక్షసేచ్ఛ
ఫలు దెసల్ పరికించి•తిలకించెగాంతిని
గతభానుఁడైనసు•గ్రీవునిచ్చ
తిలకించి పైఁజేలఁ•దిట్టమ్ముగాఁ జుట్టి
మొలభుజాస్ఫాలన•మ్ముంబొనర్చి

ముష్టిపై కెత్తిలో • మొటమరించినగిన్క
బిర తేరనవ్వాలి • పైకెదిర్చి
యదరు బెదరు లేక • యంశుమాలితనూజుఁ
డన్న పోల్కి వచ్చె • ననుడుగాఁగఁ
దనకు నెదురువచ్చు • తమ్మునిగన్గొని
యాగ్రహమ్ము ఱేగి • యైంద్రినల్క॥ 72

వాలిసుగ్రీవులొండొరుల నధిక్షేపించుట

ఉ॥ ఇంతకుమున్న నీపడిన • యెక్కుడుబన్న ముఁదల్పకిట్లు నా
చెంతకు వచ్చితే మునిమొ • సిగ్గొకయింతయు లేకపల్కెదో
హంతకుఁడా! శతారమును • హాసము సేయు మదీయముష్టి ని
న్నంతకు జేర్చు జుమ్మిపుడ • హంకృతిబోవిడిరమ్ము నావుడున్॥ 73
మ॥ పిడుగుంబోలిన నాదుముష్టియునిదే • భిన్నంబుఁగావించుని
న్నడుగుందాటగనీమకోఁ! మహితా • హంకారవాక్యమ్ములీ
వుడుగన్రేకముగాఁగ బ్రోగిననునీ • యుద్రేకమే నార్తుఁజూ
చెడుగుంబల్కులతో ప్రయోజనముని • స్సీ! లేదుపో దుర్మతీ॥ 74

వాలిసుగ్రీవుల సమరప్రారంభము.

ఉ। అంతట సక్రుధన్ వారిహా • యాత్మజుఁడెట్టిస్వముష్టిఁగొట్ట మే
నంతట వల్లబెల్లురల • నర్కసుతుండొక శాఖిశాఖతో
జంతలజూపరుల్ వెగటు • జెందగదిర్దిరద్రిప్పికొట్టె మే
నంతలతాఁచిలెన్వడక • నైంద్రిభయంబునఁ దద్దగిల్లగన్॥ 75
మహాస్రగ్ధర, రవిజోర్వీరుడతిన్ని • ర్జరపతిసుతుఁడా • రంభమందట్టిభీతిం
దవిలెం తేసంచలించెం • దరణిప్రళయవా • తాహతిందూలులీలం
సవికల్పాత్మంబునయ్యో • జగతినడుగులా • సాగ కేపోయెనహ్వా!
రవివాంగంబైపయిన్ ని • ర్జరపతియునధై • ర్యంబు జెందంగలోనన్
సుగంధి. వాయునైన తేయ వేగ • వంతులుం బశిప్రభా
కాయులుం బలాఢ్యులైన • కంధరాశ్వభానుజుల్

జేయుచుండి యుద్ధమట్టి ♦ జేరిదోర్యపథమ్ములం
జాయరేయి రాయలట్లు ♦ జాలఁ గ్రాలి రెంతయున్॥ 77

తోటకము॥ వరదోర్బలముంజుట ♦ వాలికిబం
ధురసత్త్వము హెచ్చెను ♦ దొండరతోన్
సరసీరుహబంధుజు ♦ సత్త్వమున
త్వరతందిటవ్రం ♦ జెడి తగ్గిచనెన్॥ 78

పంచచామరము॥ బలారిసూనుముష్టిఘాత ♦ భగ్నదర్పుఁడయ్యుఁ బ్రో
జ్జ్వలాంగముం దురోషమట్టి ♦ వర్ధిలంగ రేగి త
ద్బలారి జోర్చియర్కిలాఘ ♦ వంబు బాహుసత్త్వముం
గలాడటంచు జూపరెన్నఁ ♦ గాదురంబుఁ జల్పెనా॥ 79

క॥ ఇతరేతరజయకాంక్షుల మతకరులందీటిహరుల ♦ మహాద్రిగవారల్
వితతమ్ముగఁ బోరిరిముష్టితతుల బాహువులనుతనుపటిమ మెఱయంగాన్॥

చ॥ ఇరువురు నొక్కరొక్కరిమ ♦ హీస్థలి నీస్తురు నీడ్చి త్రొక్కనెం
త్రిరువురు బాదఘట్టనమ ♦ హీస్థలి గ్రుంగఁగ దాతు రుక్కుమై
నిరువురుముష్టి మొత్తుదు ర ♦ హీనజనమ్ములఁ దాకుఁగుందు ర
య్యిరువురకిట్లు సాగెనమ ♦ రేశ్వరవృత్రులపోల్కియుద్ధమా॥ 81

వ॥ అంత నవ్వాలి ముష్టిఘాతంబుల 82

క॥ పులిపులియైమెదురమున బొలబొలరాకోమకూప ♦ ముల్లరక్తము న
వ్వాల వలనజిరవితనయుఁడు దెల తెలవ్రావు చెదజంకి ♦ దెసలంగాంచెన్

(రాముఁడు వాలిందునుమాడుట)

చ॥ అపుడు కృపాపయోధి శర ♦ ణార్థి జనావనదక్షుఁడర్కవం
శపుఁడు నికృత్తదైత్యుఁడు క్ష ♦ మాతనయాప్తుఁడు సత్యసంధుఁడు
ద్వ్యపుఁడు శ్రితాదరుండు రఘు ♦ వీరుఁడు నర్కజుపాటుగాంచి తా
నపుడు హరిక్షుపాకరున ♦ కన్న ప్రతిజ్ఞనుదీర్పనెంచిలోన్॥ 84

వ॥ వాసవనందనుఁడు మున్ను ముక్కంటివలనం బడసిన వరమ్మెందలంచి

శా॥ వేలీలంజని వృక్షమూలమున ♦ విస్మేరగాఁ బొంచి ప్ర
త్యాలీఢుండయి క్రూరనారసమొకం ♦ డమ్ముల్ పొదిందూసి ఢా

కై లీలందగువింటగూర్చి గుణమా • కర్ణాంతముల్ లాగి దృ
గ్ధలక్ష్యంబరిబోరనిల్పి చదిపెం • ధీశాలి వాలిన్ లలిన్॥ 86

శా॥ వక్షోభాగమునందు గ్రూరశరమ్ము • న్వ్యాళంబుమై నాట రా
మక్షోణీశుఁడు వజ్రివజ్రమునఁగూల్ • క్ష్మాధ్రేంద్రుఁడోనాఁగ యు
ద్ధక్షోణింబడె వాసవాత్మజుఁడు స • త్వంబాతమున్ దగ్గిపోన్
గక్షోవైరిపుడాత్త్రిబుంగ నెదమా • ర్తాండుండు నుబ్బంగనన్॥ 87

క॥ ఈలీలవాలిఁ ద్రావిన నోలి నెఱిందొరఁగె నేల • యొక్కటనహహా!
గ్లాలేనిబయలుపోలిక ద్రావిలియుసురువిడఁడుడాల్ దొ • అంగదతండ్రుల్

మ॥ మఱియుం దండ్రిడినట్టి ధర్మమునిదా • మ్రశ్లేష్టసంపన్నతన్
నెఱిసేజంబుబరాక్రమంబు నొకయిం • తేవోరంగంబు నా
నెఱి దండమ్మెడదాల్చి సంజతత్త్రిగాల్ • నీలాంబుదంబుంబలెన్
మఱ్ఱిగాలెన్ దెరగంటిరాశోడుకు శుంభ • ద్రాజబింబాననా! 89

క॥ మువ్వన్నె మెకముపోలిక మువ్వన్నెల వెలిగె వాలి • బొన్నుసరముతో
నవ్విమలతనుద్యుతితో నొవ్వం జేసిన తనుద్ధ్వ • నుతభల్లముతోన్॥

ఆ॥ సింహికాత్మజుండు • జక్కబట్టివిడంగఁ గాంతిదొరగియున్న • కర్మసాక్షి
వోలె దవ్వధింప • జాలరిగనన్నున్న వాలి జేరన్నృపుఁడు • వచ్చెనపుడు॥ 91

క॥ తనుడాసినగుణరాశిని ఘను రాము సుమిత్రసూనుఁ • గనులారంగాఁ
గనుగొని మృదువునుధర్మంబునుకటువునుగాగ శక్ర • పుత్రుఁడువలికెన్

(వాలి తన్నుదునుమాడిన రాముందూఱుట)

శా॥ రామా రాజలలామ! నీవఖిల ధ • ర్మజ్ఞుండవంచుం బుధ
స్తోమారాధిత విగ్రహుండవనుచుం • దోశ్శాలివంచెన్న సు
త్రామాదులే వినియుంటి నట్టిడవు నా • తమ్ముండునేఁబోరఁగా
నేమార్గమ్మునననుండ జెండితివి న • న్నే ధర్మమంచెన్నిరో॥ 93

ఉ॥ నీ మొగమేను నా మొగము • నీవు నెఱుంగము నెన్నఁడుంగటా!
రా మొకనాఁడుపోరికప • రాధము లెవ్వియు జేయలేదు శా
ఖామృగరాజునేనట జ • గత్పతివీవట రామరామ! ని
న్నేమనువాఁడ నన్నుబడ • నేసితివింకసురేను సిలిన్॥ 94

క॥ మాయకుఁడవంచెఱుఁగ న
మాయకుఁడవటంచు దలచి మాయురె! యనికిం
డాయఁగులకాంతవద్ద న
మాయంగననయ్యెఁ గీర్తి • మాయంగనయెన్॥ 95

తే॥ తృణపరిచ్ఛిన్నరూపసం • దీప్తమగుచుఁ
గపటమునివేషధారి వై • క్రాలు నీదు
వర్తనమెఱుంగకే నిట • వచ్చినాఁడ
సార్తినడికాన నీచేతఁ • జచ్చినాఁడ॥ 96

సీ॥ ఎల్లగుణమ్ముల • కిల్లితం జేసన్న
పెక్కురు పల్కులు • మొక్కవోయె
నెల్లధర్మమ్ముల • నెఱిఁగినవాఁడన్న
పురుషవర్యులనుడి • పొల్లువోయె
నెల్లసమరధర్మ • మెఱిఁగినబలియన్న
ప్రాజ్ఞులమాటలే • వట్టివాయె
నెల్లభూతమ్ముల • నెక్కటీఁగనునన్న
సజ్జనవాక్యమ్ము • సన్నవాయె
తే॥ పోరువెట్టుట యోహావ • భూమిఁజొరుట
నగముచాటునఁ బొంచుట • ననుఁదునుముట.
నిట్టిదుర్యశ మెట్టులు • నెట్టిబయట
తిరిగెదవొ నీవు శ్రీరామ • తెలుపుననట॥ 97

క॥ భూరమణఘ్నుఁడు గోఘ్నుఁడు
చోరుఁడు నాస్తికుఁడు విప్ర • సూదనుఁడు సతీ
దారుఁడు నగ్రజునిన్విడి
దారంగొనువాఁడు స్వగురు • తల్పుఁడు మఱియున్॥ 98

తే॥ ప్రాణిహింసాపరుండు మి • త్రహారణుండు
సూచకుండాదిగాఁగల్గు • నీచులెల్ల
రౌరవము మొదలైన నా • రకములందు

మునుగుదురు నీదుకొంపయు ♦ మునుగునేమొ॥ 99
తే॥ వద్దుసూ!యన్నపనిసేయ ♦ వద్దనిరిల
పెద్దలెల్లరు నమ్మాట ♦ వృథయెజాను
సార సర్వజ్ఞ నిజదార ♦ తారమాట
లాలకింపకపోతినే ♦ చెణగిపోతి॥ 100
క॥ కానిబుధవర్యులిహిహి మానిసిబువ్వ తెగతేఁడు♦మతిసేయవతెం
గానిధరణీశుఁడొనరుప గానిటుతగదనఁగ నెట్లు♦గామహిమనెదో॥101
క॥ వైరినిబలవంతుడన్నని బారినిబడిపోరితే ని ♦ వర్తుటిలోనన్
సారిని జూపన మాయలమారీ! నిన్నుతేఁడుసాల♦మన్ననసేయన్॥192
క॥ సుగ్రీవుఁడేల యల్లదశగ్రీవుని వానిపురము ♦ జానకి నీపా
దాగ్రములదెచ్చిడనె కంబుగ్రీవా! నాకొకింత♦ మున్న తెలిపితేన్॥
వ॥ ఇట్లు విగతతేజుండై శరఘాతి జ్వరపీడితుండై నోరెండివాలియూర
కున్నంత. 104

(రాముఁడు వాలింజంపుటకుఁ గారణమతనికిం దెల్పుట)

క॥ తతధర్మార్థోపేతము హితవుంగటువునగుపల్కు♦లిట్టులుపురుహూ
తతనయుఁడువల్కఁదను సంతతమూరకచూచుచున్న♦దతమచ్యుతుఁడోన్
ఉ॥ కాంతిదొఱంగియున్నదిన ♦ కాంతునిపోలిక యుద్ధధారుణీ
కాంతను కౌగిలించి పెత ♦ గ్రాగెడివాలికి బల్కుధారుణీ
కాంతుఁడు ధర్మసంయుతము ♦ గాఁగపినాథ! బుధాళిసేవ నీ
వింతయు జల్పమింబలికి ♦ తీవహి వానరచాపలంబునన్॥ 106
సీ॥ వనములు ఫలపుష్ప ♦ వనములు విమలజీ
వనము లిమ్ముల యుని ♦ క్ష్వాకులదియ
నగముల ఖగముల ♦ మృగములనలవారి
కరుణ బెంపఁగ ద్రుంపఁగ దగలరయ
ధర్మగుణాశ్రీల ♦ ధర్మగుణాశ్రీల
నిజమతిమైకదు ♦ నేర్పుమెఱయ
భరతుండు పుణ్యులా ♦ భరతుండు సర్వస

ర్వంసహానేలు సూ • త్రాణవెలయ
తమ్ముఁజేనుద దాజ్ఞ స్వ • ధర్మవిజయ
సిద్ధికై వచ్చినారము • సిద్ధమిదియ
శిష్టరక్షణముం దుష్ట • శిక్షణమయ
భంగిలీలల జలుపఁగా • వలయునయ్య॥ 107

ఉ॥ ఈవనగామతంత్రమునె • యెంతయు ముఖ్యముగాఁదలంపుచుం
బావనమైన ధర్మముఁ గ్ర • మంబుఁగఁ బోకడఁబెట్టి దుష్టసం
భావనమైనత్రోవ నస • మానముఁగాఁ జరియింపుచుండి నిర్
భావనసేయకే పరుల • బల్మరుదూరగ నేల గర్వమై॥ 108

చ॥ వనచరవర్య! ధర్మపథ • వర్తులకుం జనకుండు నగ్రజుం
డును గురువర్యుఁడుం నెఱిఁ గ • నుంగొనదండ్రులుజుమ్మి సోదరుం
డును బ్రియశిష్యుఁడుం దనయుఁ • డుం దనపుత్రుని యట్టివారలీ
ఘనతరధర్మముం దెలియఁ • గాఁదరమాదరమంబు ముఖ్యమా॥ 109

మ॥ వినుమా నిందునుమాదు కారణమునే • విన్పింతు నీవుంగనుం
గొనుమా లోపలిచూపుతో ననుజున • న్నుం బెండ్లముం గోడలం
చనుమానింపకఁ జెట్టబట్టితివి కా • మాంధుండవై యట్టినిం
దునుమాడం దుచితంబదెట్లొ కలుగుం • డుంజెందకంబల్కుమా॥ 110

క॥ తనతనయతో ననుజతో దనతమ్ముని భార్యతోడ • దారక్రియఁ జే
తనతలపక దిరిగిన జంతనఁ దగసల్పకయ కునుముఁ • దగు నెవ్వని నేఁ॥ 111

సీ॥ త్వత్పాలితములైన • వనములై ఋష్యాకుల
వైననవన్నిమా • వౌనకాద
కుజనసంహారణంబు • సుజనసంభరణంబు
తేనికి సహజంబు • లౌనకాద
పైదలిగొనితమ్ముఁ • బైగుడ్డతో వెళ్ల
నడచినయది నిజం • బౌనకాద
తసతమ్మునిల్లాలిఁ • దవిలినవానిశా
సింపసౌనని మునుల్ • చెప్పలేద

చెలిమి సీతమ్ముతో నేను • చేయలేద
చంపుదును నిన్ను నిప్రతిజ్ఞ • సల్పలేద
యాడితప్పినబిట్టు త • ప్పానకాద
యరసియుందొక తప్పున్న • నాడరావ॥ 112

శా॥ పాపం బేపున జేసి మానవులు భూ • పప్రేశిచే ద్రెల్లి త
త్పాపం బెల్లనడంగ స్వర్గపదవిం • దా మొందుదుర్ పుణ్యుల
ట్లేపట్లన్ నృపుచేత జోరుడు నటుల్ • హింసన్వొసం జెందియున్
బాపంబంతయు వీడు • బుణ్యముతనుంబ్రాపింపంగా నే మొకో॥ 113

ఉ॥ దోషము సేసినట్టిరిని దున్నకమిన్నకయున్న తేని ద
ద్దోషము జెందుజామ్ము నటు • దోషులదున్నరె మున్ను తెంప్పుద
ద్దోషములందొఱంగ నల • ద్యోవుదిజేరరె వారలెల నీ
దోషము నెంచినే నిపుడు ఘను • న్మితి దప్పెదియో వచింపుమా॥

క॥ మాతాతమైనయలమాంధాతయతియొకండు దనదు • ధర్మము విడంగా
నోతారాధిప! యాతని యాతతగర్వంబడంప • డా! యతులెన్నన్॥

తోటకము॥ ఇదియిట్టులు గావున • నేలిక నే
౭ది యేమనరాదు సు • మీ! మఱియుం
బదరందగదింతయు • మానసమం
దుందగం దెలియందగు • దుష్టులిలన్॥ 116

క॥ సాధుజనావనమునకు నసాధుజనహరణమునకు ని • జంబుగం దారా
నాథ! తిరుగుదురు నిర్జరులీధరణిని మర్త్యతనూ • ధేచ్ఛాగతులై॥ 117

క॥ ఈపగిది రామచంద్రుడు తేపకుదనుమాదలింప • దెలిసియపుడు దా
రాపతిగుండుచుబశ్చాత్తాపము జెందె నృపవర్యు • ద్గాబదరుటకై॥

ఉత్సాహ॥ నేలఱేడ! నీదుపల్కు • నిజమువే యికేల ని
జాలదూలనాడినాడ • సాధ్యమాననన్నుబోల్
కూళమిమ్ముబోలు ఘనుల • గుణముతెఱుగ నీకిదే
కేలుమోడ్చిమ్రొక్కువాడ • కృపదలిర్పంగావుమీ॥ 119

శా॥ దేవా! నీవొకమర్త్యమాత్రుడవె య • ద్ధిందైవతశ్రేష్ఠులం

గావంగా నిలమర్త్యరూపమునఁ గాల్కం • జాయతాక్షుండవం
చేవంగల్గఁ జేసె నామనములో • నీరల్ వితంబారయన్
నీవాక్యార్థములట్లుదోఁచెను నిదే • నిక్కంబుటం చెన్నదన్ ॥ 120

క॥ పాపమతి జేసినాడం బాపము లెన్నే నివాని • బాటింపక నా
పాపములడపుము ఖండితపాప! ముదంబుననన్ను • బాలింపగదే॥ 121

ఉ॥ అంగదఁ జెందనాత్మసతి • కైకనకాంగదతారహారకై
యంగదఁ జెందనాపదుఁటు • కై హితబాంధవమంత్రిపాళికై
యంగదఁ జెంధ్ర, నాదయిన • యంగము పేరిటి ముద్దుపట్టికై
యంగదఁ జెందువాడ నసు • ధాధిపనందన మాటిమాటికిన్ . 122

క॥ వగవగ, వగవగ నెట్టులొ, మగ మొలకయు లేక లేక • మాకుదయించెం
దగ జేత బెంచుకొంటిమి వగతున్నా పాటువిన్న • వగచునటంచున్

క॥ ఇంతప్పుడెత్తుమఱిగిన న తప్పటిదనుక బ్రేమ • నతని బెనుపగా
నంతపుపుబొత్తుమఱిగె, సి కెంతప్పటికైన విడడ • దే చనవుమెయిన్

శా॥ తాకుం దప్పెరుగండు, ముందు వెనుకా • ధారంబులా లేవు, దా
నాకుం గూడుప నెంచు మాలిమిని నే • న్నంజిన్ని పాపించు దం
డ్రీకుండుంగనునంచు దల్లడిలెదేన్ • బ్రేమంగనుంగొమ్ముమున్
మీకుంగూరుచు దల్లిదండ్రులికపై • మీకేసు మీవానికిన్ 125

క॥ ఉంచుము కృప, నెఱిజూపుము కలనించుము పైరవిజునట్ల • నీదయనీళ్లన్
ముంచుము పాలనుముంచుము, పంచుము దంబుననసీ • దుపనులగృపాబ్ధీ

క॥ నీతమ్ములఁగనినట్టుల నాతమ్మునినంగదుని ఘృ • ణామతిగనుఁడీ
నీతమ్ముఁగదార మొదల నాతమ్ముఁడు మెలగునట్టు • నయ్యవరగనుమా

క॥ అడ్డమువచ్చి నెలంతుక గడ్డము పట్టి బతిమాల • గా వినకిటురా
బడ్డకతమ్మైన నీగతి జడ్డనప్రాప్తించె రామ • చంద్రా! కంటే 128

వ. అని పలికి పౌరందరి పునఃపునరభివందనంబులం జలిపియూరకున్నంత

క॥ శ్రీరఘురాముండిట్లను పౌరందరి! మదినడలకు • బటిలపరవుహ్రా
త్సారసము నీవ్వెవర్చిన నీరసపుంబనికి చికిత్స • నేజల్పితిఁబో. 130

క॥ నీకొనుగుడబలుడనియును నీకొమగోలయని • మదిని • నీవడలకు ఖీ

నాకొలది వారినరయుదు నీకొలదూలెనిక యేల నీవెదవగవన్ 131

క॥ అనవిని వాలియు రామా! ఘనశరపీడితుఁడనగుచుఁ • గాఱులఁబచిర్తిన్
మనమున నుంపకనయ్యావి ననుగావుము కరుణమెఱయ • నాకేశబలా!

తే॥ అంతవానరనాథుఁడు నాశు•గపరిపీడితాఖండ వేదనాన్వితుఁడగుచుఁ
గంటకప్రస్తరావృత•కదనధాత్రిబడిపొరలుచుండెవాయొండిబాధచేత

తారావిలాపము.

సీ॥ ఆపైనరఘురాముఁ నాశుగహతినిజ వల్లభుండగు వాలివశుట దెలిసి
ఘోరదుస్సహదుఃఖభారయై తార సపుత్రయై వానరుల్ మూగిబలసి
వెంటరాకిష్కింధ వెడలె నంతే వేగమునసంతగపియూథపులును జడిసి
కార్ముకహస్తుని కోసలేయుని రాముదిలకించి నాలుగుదెసలుసరసి
గీ॥ సింగమునుగాంచి భీతిచే జెదరిపాఱు
మృగములనుబోలెపాఱగా మొలతమిన్న
కాంచియిట్లనిపల్కెనో కపికులేంద్రు
లార! నావాక్యములువిని నాకెయనుచు. 134

ఉ॥ మొన్నటిదన్క వేల్పుదొర ముద్దులపట్టినిగూర్మిగొల్చి నీ
రున్నతిదక్కి శైలగుహలోన్కటజొచ్చగ బాడియానొకో
చెన్నటి భానునందఁనుఁడు • జీరెను నన్నను రాజ్యకాంక్షమై
నన్నలవం దొలంగి చన • నాయమ నాయనలార! మీకిటన్. 135

చ॥ అన విని వారలిట్లనిరి • యామెకు యుక్తిగ జీవపుత్ర! నీ
తనయుని గాచికొమ్మతడ • తారకమాచుమినీకుముందు; నీ
ఘనతరయుద్ధధాత్రిజనఁ • గాఁ దగ దేగుము రాజధానికిన్
వనచరరాజుగుంల్చెరఘు • వల్లభుఁడల్లదెక్రాల్ యాముంబలెన్॥ 136

సీ॥ బృందారకేంద్రుండు • వృత్రాసురునిగూల్చు
వడువున రాముండు • వాలిఁగూల్చె
వాలిపాటునుగాంచి • వానరులెల్లరు
కాలికొద్దినడచి • ప్రోలినిల్చి
రవధానమునదిర్చు • మంగదురాజ్యంబు

సంమునిల్పవ్వల • నతనిగొల్చి
నిల్తురీవానరుల్ • నీవువేగమచని
గవకులకావిడు • కడిమిబొల్చి
యిందునిల్వఁగఁగూడ దీ • వెందులకన
శక్రసుతుఁదున్నినట్టిరు • శౌర్యకలన
బురము జొరిరేని యూరక • పోరు లలన
లందఱం బాధపెడుదురో • యబ్జవదన! 137

శా॥ ఆమాటల్విని తారవల్కుఁబతి దుః • ఖాంభోసమగ్నాత్మయై
ద్యోమాణిక్యరుచిప్రకాశ్యుఁడు కపీం • ద్రుం డాదితేయాధిప
శ్రీమాణిక్యమ యాసనంబునను బే • ర్మిన్నెక్కి నర్పాండు, సం
త్రామాపత్యమె పోవనేల పెర • వారల్ నాథునేజేరెదర్॥ 138

మ॥ అనిదుఃఖంపుచు బొమ్మునెమ్మొగమునన్ • హస్తద్వయిన్మోదుకొం
చనివార్యంబగు బ్రేమహా! కపివరా!హా!• హృద్వరా!యంచు ధై
ర్య నిలింపాద్రిని శాస్త్రవేదిని;నవా • ర్యప్రాభవౌదార్య,వా
లిని నంతంతటగాంచి తల్లడిలి వె • క్కెక్ దగ్గరంజేరఁగన్॥ 139

మ॥ ధృతిమై మాంసముఁబొంచు కేసరియు మ • ర్దింపంగఁగూల్ దంతియు
న్నతి యుద్ధావని ధూళిబ్రుంగిన మె • యిన్బాణాగ్నిచేఁగ్రాగు ద
న్నతి బాణాసనబాణహస్తుల ధరా • పాలావతంసంబుల
బ్రతిభావంతుల రామలక్ష్మణులన • మ్మార్తాండజుంగన్గొనెన్॥ 140

ఉ॥ వారినతిక్రమించి నిజ • వల్లభుపాదతలమ్ముజేరి గై
జారినపైటచేతముఖ • చంద్రునిగప్పిడి పట్టువీడి తా
జారిన కీలుబొమ్మగతి • సాశ్రువిలోచనయై ధరంబడెం
జారినభ్రాతృపత్ని సుతుఁ • జయ్యనఁగన్గొని కుందనర్కయున్॥141

అలసగతి॥ నెలతయిట్లువాలి కడు • నిద్దురను నెంతేఁ
దెలిసినటులేచి స్వప • తిన్ బ్రియతనూజుం
బలిమినిగవుంగిటను • బట్టి విభుమైపై
నలసగతి దుఃఖమున • హా! యనుచువ్రాలెన్॥ 142

ఉత్సాహ॥ ఆహవంబులందు నెట్టి • రైన లెక్కసేయ కే
బాహుశక్తి బోరి వారిఁ • బట్టికూల్పఁజాలు నీ
వాహవంబునంబడంగ • నగడుదోఁచె నామహో
త్సాహముడిగెనింక నేమి • సల్పుదాన నింద్రజా! 143

సుగంధి॥ ఎన్నఁడైననీదుమాట • కే నెదిర్చియుండ నీ
కన్నబిడ్డయట్టిదేము • గట్టమోర్చి పిల్వఁగా
మిన్నకుంట బాడియౌన • మేదినీశ! నీకు న
న్నన్న? చెమ్మటేసుగంధి • లాంబువాయనా? కటా! 144

జలధరము॥ ఇమ్మహిందొర్లు చేడ్వగన • కేసను నీ
రమ్మటియున్న బెంజలధ • రమ్మటుగ్రా
ల్చిమహిం గౌఁగిలిన్వదల • వీల్గియు నీ
వమ్మక చెల్ల! యొతెప్రియ • మామొపయ్యెన్॥ 145

సీ॥ అడగెనా నేటితో • హరినాథ! నీతోడ
వసులఁ గ్రీడించెడు • వైభవంబు
మడగెనా నేటితో • మన్నాథ! నీతోడ
మంజురీతింబల్కు • మధురిమంబు
తొలగెనా నేటితోఁ • దులలేని నీరూపు
భంగి నెన్నఁగల నే • ర్పరితనంబు
మలగెనా నేటితో • మత్తరుణులు రేపు
మాపునన్మన్నించు • మానితంబు
నెల్లసవతాండ్రలోన నే • హెచ్చటంచుఁ
గర్వపడుదాన నాదైన • గర్వమొంచు
టకును దలఁచెంచి చూచి త • డాల్నతులువ
వాఁడునైన నీకు మృతిఁగూర్చె • పాడునలువ 146

క॥ నీవంటివిభుఁడు వోవుచు నీవసుధంబలుగుటాల • నిటుగూలఁగా
బోవదె భిన్నంబై యెద యీవలనాశంబుగాదొ • హరిహయపుత్రా!

దోదకము॥ తమ్మునిభార్య ము • దమ్మునగొంచు
గ్రమ్మగవాని బు • రమ్మటు వెళ్లం
దొమ్మినిగొట్టిన • దోసమునే భు
క్తమ్మిటులాయనె • ధారుణినాథా! 148

మత్తకోకిల॥ మత్తకోకిల సుస్వనమ్ముల • మానినీమణు లెల్లరుం
జిత్తమేమియు నిల్వ కేడ్వఁగ • జిన్ని కుఱ్ఱఁడునంగదుం
డుత్తలంపడ మిన్నకుండెద • వూరడింపఁగ రావె నీ
విత్తఱిన్నను దేర్ప కేగిన, • నేరు దేర్పఁగ లారికన్॥ 149

వ॥ అనియిట్లు తారామహాదేవి•పలువిధంబుల బనవిపనవి భర్తసాన్ని ధ్యంబున బ్రాయోపవేశంబునందం దలంచియున్నంత. 150

(హనుమంతుఁడు తారకు హితోపదేశంబొనర్చుట)

క॥ నక్షత్రపథమునంగల నక్షత్రమిలాతలమ్ము • నరుఁడిగు కరణిన్
నక్షత్రసమాఖ్యకడకునక్షత్రపయశుఁడుహనుమ• నవముగఁదూకెన్

వ॥ ఇట్లాంజనేయుండరుదెంచి దుఃఖసాగర నిమగ్నయై విలపించు తారావరారోహం దిలకించి విరక్తిమార్గంబున గొంతవడి దుఃఖంబు జల్లార్చ మృదుమధురవచోమృతంబు వీనులందేప తేపకుంజిలికిన వాఁడయి మఱియు నామహాదేవికిట్లనియె 152

శా॥ దేవీ! నీవిటులేడ్వ జెల్లునకటా! • దేహాభిమానమ్మునం
దేవీసంఘములందు బెద్దవు మఱెం • తేఁ బ్రాజ్ఞవెన్నంగ ముస్
జీవంబుండగ జేయు కర్మఫలమే • సిద్ధించు నీదేహికిం
ధీవర్యుండిది నీటిబుగ్గయని ముం • దేమొంచి తల్పుండెదన్॥ 153

తే॥ పిల్లవాఁడుండె నీకేల • బెగ్గిలంగ
భావిశుభములనెల్ల గూ • ర్పగస్వతంత్రు
రాలవై మెవిడంగఁ • గారణమదేమి
యెరుకబాపెనె పతిదుఃఖ • మెదనుజేరి॥ 154

క॥ పరసౌఖ్యపరుఁడు భూతోత్కరముకలిగి గిట్టుటెల్లకల్లని సలుపం
దొరకొను దత్సౌఖ్యమ్మును నెరపను, లటుగాని వానినెట్టనవీడున్.

చ॥ వనచరరాజ్యమేలెఁదన వైరులనెల్లరఁదోలె, సౌఖ్యమున్
వననిధిదేలెఁ బాంధవజనమ్ములగావగఁజాలె నార్యభా
వనమగు శాస్త్రసారములఁబాగుగగుర్తెరుగంగ జాలె, నో
వనజదళాక్షి! కాలగతి వ్రాలినవాలికి నేలచింతిలన్, 156

సీ॥ అంగదునకు, గపిహార్యక్షులకుదన్మహారాజ్యమునకు నాధారమీవ!
కావునబట్టమ్ముగట్టికొనగనిల్చె; నంగపుండటుసల్పుమమ్మ!నీవ
పురుషుఁడొందులకయిపుత్రునిగోరునో; ఘటియిల్లెనది సేయఁగాంచుమీవ
కాంచినందనుభుజస్కంధంబునను రాజ్య; భారంబునిల్పుముపరగనీవ
గీ॥ నిలిపిదుఃఖమ్ములవ్వాలఁ నెట్టుమీవ
నెట్టియానందవారధిఁ దేలుమీవ
సారిదినవ్వాల మముగృపఁజూడుమీవ
నావుడాతనికిటువల్కె నాతిరేవ.

తే॥ కాంజరీపుత్ర! సుతఁ శతకమ్ముకంటె,
విక్రమాఢ్యుడై యనిబద్ధఁ విభునిదైన
గాఢపరిరంభణమ్ము నిఁకక్కముఁగ శ్రేష్ఠ
తమము మాబోంట్లకవినీవుఁతగ నెఱుంగు

ఉ॥ ఎక్కడిదాన నే నగచఁరేంద్రునకుం దగుకర్మఁదీర్పఁగా
నెక్కడిదాన నే సుతు గఁ పీశ్వర రాజ్యమునందునిల్పఁగా
నెక్కడిమాటలన్నియు రుఁ మేశ్వరుఁడేసలుపంగ మేటి యిం
కెక్కడి సౌఖ్యమాత్మవిభుఁడేగినమీదట మించుబోంట్లకున్.

వ. అనిమరియు నాకృశోదరి కేసరీ కిశోరంబునకిట్లనియె.

ఉ॥ ఏటికి వేయుమాటలు కఁ పీశ్వర! మత్ప్రియపుత్రుగూర్చినే,
నేటికి సేయబోలిన పఁనిం గన లేదను, పట్టి చుట్ట మిం
తేటికి తండ్రియేజననియేయెడఁగాదుమఱిందునందు ము
మ్మాటికి భర్తయేగతిసుమా! కమలాక్షులకుందలంపఁగన్. 131

వ. ఇట్లాంజనేయునకు ధారావరా రోహావల్కుచున్నయెడ,

(వాలితనచేసిన యపరాధంబుఁ దలపకుండ సుగ్రీవుఁబతిమాలుట)

చ॥ అనిమిషనాథనందనుఁడు◆ నక్షియుగమ్మును విప్పి కాంచి చ
య్యనఘనమైనయూరుపు ప్రఁబ◆ యూసనుబుచ్చిసమీపమందు, జిం
త నవయుచున్న తార నిజ◆ నందనునంగదు, దమ్మునర్క-జుం
గనుగొని ప్రస్ఫుటోక్తుల వి◆క ర్తన సూతికిఁబల్కెమైత్రిమై.

సీ॥ తమ్ముఁడా సుగ్రీవ!◆ దయమాలి నీపైన,
వైర◆మూనితినని దూరకయ్య
నాకర్మగతియిట్లు◆ నన్నిడ్వఁగా బలా,
త్కారమ్ముగాఁ దెల్పి◆తలఁగెనయ్య
మనమిర్వురము నొక్క◆ మాటుగా నేక
గర్భమున గల్గితిమయ్య◆రహిని నెయ్య
మున సంచరింపఁగా◆ బాసగదయ్యెను మన
కది యేమి పాపమో◆ యరయుమయ్య
గీ॥ ధాతవ్రాతను దప్పింప◆ దగునటయ్య
నీకిదే పల్కుచుమ్మిక,◆ నిల్వవయ్య
ప్రాణముల్ బొందిలోపల;◆ బాయుమయ్య
యీ ఋశ్యకపిరాజ్యమెంతేని◆ నేలుమయ్య. 164

క॥ శ్రీవిభవంబును రాజ్య శ్రీవిధుకీర్తియుధరిత్రి◆జీవమునిందుం
బోవిడచిపోవుచుంటిని, నేవిధియాజ్ఞనిటుపద్మ◆నీధవతనయా!.

వ. అనిమఱియుఁ దమ్మునివద్ద జేర్చికొని వాలియిట్లనియె. 166

(వాలి సుగ్రీవునకుఁ గుమారాదుల నప్పగించుట)

ఉ॥ తమ్ముఁడ! నీకు నేనిట ము◆ దమ్మున బల్కెడు పల్కులెల్ల గ్రో
ధమ్మున నీవు కాదనకి◆ తమ్మునవించటు నల్పగావలెం
జుమ్ము కుమారునంగదునిఁ◆ జూచుము నామృతికయ్యు శోకబా
ష్పమ్ములు గ్రమ్మగన్నుఁగవ◆ వాయఁగనేడ్చెడు భూమిదొర్లుచున్,

చ॥ వెనుకయు ముందుజూడడరి◆ వీరులమున్నెడుపట్ల, విక్రమం
బుననుభవన్నిభుండు, జల◆ ముఘ్ఘుయుఁడాహవమందు, నింకనే

జనియెడ నెల్లఁగాంచెదవొ • సత్కృపనాదగు ముద్దులాని బె
ల్లనిభయమొందఁబాపుమెద • నాత్మసహోదర! పిల్లఁడాఁగదా! 168
ఉత్సాహ॥ జ్ఞాతిబాంధవాళి కల్ప • సాల మనఘచరిత యా
త్మాతికంపు జ్ఞానమందు • బాడితాగ్రణి సతి నా
హాతితార యలసుషేణ • నందన గుణరాశి బల్
నీతిశాలిదీనినరయు • నీప్రభక్తి నొంతయున్॥ 139
క॥ తమ్ముడ నీదగుహృత్పద్మమ్మున నీపల్కునిల్పు • మరువకుసుమిత్రా!
ఇమ్మహిపుపనికిదోడ్పడు నెమ్మినినటు సేయకున్న • నినుదునుమాడున్
క॥ మఱియును నేజనంగాసిరి దోఱగుంబైడిసరముంచుం • దోరపుటత్త్రిన్
నెఱిజనకుండిచ్చె నా,కని కఱిగెను తఱిదాల్పజయము • నందిమసుమిత్రా!
వ॥ అని దీవించి యొసంగిన సుగ్రీవుండు కాంచనమాలంగైకొనియున్న
నిజనందనుం దగ్గరకు జేర్చి చుంచుమువ్వి ముద్దాడి బ్రీతి పూర్వకం
బుగనిట్లనియె. 172
ఆ॥ ఒంటినమ్మబల్కి • రెంటికినోర్చి మూడింటి నెఱిగినాలు • గింటిగోనుము
రెంటినేదిరాష్ట • దంటతనముమీర మెలఁగి పిన్నతండ్రి • గొలువుతండ్రి!
క॥ చనువునఁబ్రియమున భయమున
దనయెడ మెలఁగంగనిన్ను • దయఁగనుజుమీన్నా!
పినతండ్రి కాన నాతో
డనటించినలాగు గొమరు • డాతిరుగుమురా॥ 174
క॥ ఓరిమినర్కజుపనులం గూరిమికొమరుండ! మెలగు • గురుమతినెపుడున్
సౌరియమిత్రుల మిత్రుల జేరి యరయకీవు చెల్మి • సేయకుమెంతేన్॥
క॥ ఏతఱి నస్నేహమ్మును నాతతమగు చెల్మిసల్ప • నాపదలబ్బున్
నాతండ్రీ! జాగరూకత భూతలమున మెలగుమెపుడు • బుధులెన్నంగన్॥

(వాలి ప్రాణంబులు విడుచుట)

వ॥ అని యిట్లు గొమరునకుం బుద్ధిగఱపి వానరేంద్రుండైన వాలి రా
మబాణహతి బీడితుండై గ్రుడ్లు గిరగిరం ద్రిప్పి ప్రాణంబులు విడిచి
నంత. 177

ఉ॥ ఏడ్చిరి వానరౌఘములు • నెంతయు వన్నె దొలంగ దత్పురం
బేడ్చిరి పుత్రుఁడాదిగ గ• పీంద్రులుగాణ నెదిర్చెనంచుఁ దా
మోడ్చిరి మోముదమ్ములను • ముద్దులగుమ్మలు దుఃఖమోర్వ లే
కేడ్చిరి తక్కువారు వనమెల్లను • గాంతిదొలంగె వాలిపైన్ ॥178

ఉ॥ పురపురబొక్కుచొద్దకటు • వోయి మొగమ్మున మోము జేర్చి మం
ధరధరమో యనంబడిన • ధారుణినాయకు వాలికిట్లనున్
వగనఘకాంతితారయఁగు • వానరనాయకు దారతార హృ
ద్వర! మునునానుడిన్వినక • ప్రాణము బాయఘుపాలు సేసితే॥ 179

క॥ ఎంతటి ప్రియురాలైనను జెంతన్నే నిలచియుండ • స్థిరకౌగిటిలో
గాంతుడ! నిలిచిపలుకక కీవంతునననునంత ద్రోయఁ • బాడియ చెప్పుమా॥

వనమయూరము॥ ఒక్కయెడ బుత్రుఁడును • నొక్కయెడ దమ్ముం
డొక్కయెడ మిత్రులును • నొక్కయెడ నేనుం
బొక్కెనిదియేమనుచుఁ • బుత్రకునినైనం
దిక్కటతిదాయనుచుఁ • దేర్చవిది మేలా॥ 181

మానిని॥ నాపతి నాగతి నాధృతి నామతి • నావిధినాఫలినాశముగా
నాపతిజల్పినదే మొకొ నామతి • యంతటభిన్నములై చనకే
యీపగిదింజలియింపక నుండెడు • నెందరు పుత్రులు పుత్రికలే
నాపతిబోలుదురా తలపోయగ • నన్ను వెలార్చితె దుష్టవిధీ!

మందాక్రాంత॥ రామారత్నంబటులు వగనన్ • రామబాణమ్ము నాసా
త్రామాజ్ఞంబొదురు ఘశివలెం• గ్రాలనీలుండువాపెన్
ఈమాద్రింబాపఁగను దయభూ• భృద్ధరింబాసి దాగా
లామాన్యంపప్రసమన దగెన• య్యమ్ము రక్తాన్వితంబై.

మధ్యాక్కర॥ అపుడుతచ్ఛరమట్టితీయ• నైంద్రిదేహమ్మునుండి నల్ల
విపులగోత్రమగల్చి కెంపు• బీటినేలల బాఱివచ్చు
విపులమానదియో యనంగ• బెల్లుగాఁ బ్రవహించె జెల్ల
కపులునెల్లరు భ్రాంతిమూగ• గండనుర్వులజాల హెచ్చి॥ 185

వ॥ అంతఁ బుత్రుంగాంచి

తే॥ నాయనా! నీవి కేరని • నా!యనాయ
టంచు బిల్చెదుకడ • సారియంచు నెంచి
మ్రొక్కరా తండ్రి యని తన • పుత్రుచేతఁ
బలికి మ్రొక్కించె నప్పుడు • పద్మనయన॥ 186

తే॥ వేలుపులతేఁడుకాంచన•మాలనిచ్చెఁగాద నానాధ! లేదేలకంఠమందు
నిన్ను సాధించిరవిజుండు•నేలగూల్చి యొడిచెనా దానిగూడ దా•నోర్వ లేక

(సుగ్రీవుఁడన్నఁ జంపినందులకు విచారపడుట)

శా॥ గోలాంగూలకుమారతారలుమహా • ఘోరార్తి నేడ్వన్ రమా
బాలారత్న ధవుండు గన్గొనికఁటా! • బారంపుదుఃఖానకే
మూలంబై తినటంచునెంచి సకలం • బుఃరోసి శ్రీరామభూ
పాలగ్రామణిగాంచి మ్రొక్కిపలుకీ • భంగిందరాస్వేతుఁడై॥ 188

శా॥ రామా! రాజలలామ! నీప్రతినదీ • ర్చంజాలితిం కేల నీ
భామారత్నము రోయగాదగిన శుం • భద్వీర్యులంబంపుదే
నీమాన్యంపుఁగపీంద్రరాజ్యముఁను సుం • తేనొల్ల నేనేగదం
బో మాయన్నకుదోడుగా దివికి నీ • భూరివ్యధం బాపఁగన్॥ 189

శా॥ ఆపై వాలికుమారుడంగదుఁడు పూ • జ్యంబైన రాజ్యంబు నే
లాపై నిల్చినవారితో మిగులుకార్యం • బీకు నెగ్గించు కోం
డీ పాపంబుహరించు నాదయిన య • న్నే పోవగా రాజ్యమా
శాపాడంగలదింక నన్ను గమలా • ధీపంపు స్వర్గానకున్॥ 190

చ॥ పితృసముజంపినాడనట • బెంగొలకున్నడిగట్టినాడ నే
నతివెత్రబుంగినాడ మహి • నారడిపాలయిపోయినాడ నా
ధృతినిదొలంగిన్నాడ క్షితి • భృత్యులు నీదరి జేరికూడ నే
మతిచెడినాడ నేలపలు • మాటలు నాకిడుమాజ్ఞమిత్రుఁడా! 191

క॥ మునుపటివలె నీ మలపై బనుపడనిలచినని టేల•వచ్చుచునాకున్
నినుననగ నేలమరితంబినుముడిన న్నేర్చుచుండ•నెంతయురామా! 192

తే॥ భ్రాతతో భ్రాతృజాయతో • భ్రాతృసూను
తోహితముపొందెబ నగ్నిలో • ద్రోతు మేను.

త్వద్రథమణిరోయ నీకు త • ద్వార్తదెల్ప
నామె కేఁదోడరాఁగల • రగచరులదె॥ 193

చ॥ అదియునుగాక నేమరణ • మందిన నీపనికాక పోదుసూ!
విదితబలుండ వెంతయు వి • వేకివి జాలవలంతివెర్గుదే
నది యటులుండ నాకనృత • మబ్బునటంచొక కొంతభీతి నా
హృదిదవిలెంది నేశకుల • హేమకజాకర బాలభాస్కరా! 194

చ॥ అన విని రామచంద్రుఁడు కృ • పాకరుఁడౌటను మిత్రపుత్రుఁగ
న్గొనుచు ముహూర్తమాత్రము క • నుంగవశోకజలంబునించి తా
రనురహి నూరడింపఁ జనె • భ్రాతయులోనగువారు మార్గముం
దనకునమర్చివాలి నల • తారను వేరుపడంగ జేయఁగన్ 195

(తార తన్నుఁదునుమాడ రాము వేఁడుకొనుట)

ఉ॥ ఆవనజాక్షి తార వన • జాయతనేత్రుని రాముఁగాంచి ల
జ్జావనతాననాబ్జయయి • యాతనిఁ బ్రాంచితలక్షణాదులం
భావనసేసి రాముఁడని • స్వాంతమునందు నెఱింగి భక్తిలో
శావనశాలికాతని కి • ట్లాడె స్వభర్తృవధార్తదుఃఖయై 196

చ॥ అమలగుణాభిరామ! సుజనావనకామ! దినేశధామ! స
ద్విమలయశోభిరామ! భవ • భీకరధర్మవిరామ! జానకీ
కమలభవాస్యకామ! వర • కార్ముకకాండకరాబ్జరామ! నీ
విమలశరమ్ముతో దునుమ • వే! ననునాథునిచెంతఁ జేర్చవే! 197

ఉ॥ నీవలగోత్రమూలమున • నీరజనేత్రికి నేడ్చినట్టుగా
నావగకాదు నాకమున • నాకయి బెగ్గిలుచుండు గావునం
భూవర! నన్నునీదుశర • ముంగొని వ్రాఁచ్చుము భార్యభర్తకుం
జీవము సాగనూకొనమొ • చెప్పఁగలేదొకో వేదశాస్త్రముల్ 198

సుగంధి॥ స్త్రీవధంబుపాతకంబు • దీనిగూర్పనేల నా
కేవిధంబుచేతనైన • నేయుమాశరమ్ముతో
త్భూవరాభిరామ! దిక్కు • మాలినట్టిదాన న
న్నావరాజ్యమందు జేర్చి • నన్నుబ్రోవుమాకృపన్ 199

వ॥ అని యిట్లెల్ల వితమ్ముల దన్నుదనుమాడ వేడుకొనుచున్న తారా
వరారోహ నాశ్వాసింపం దలంపుగలవాడయి రయంబున 200

(రాముఁడు దారనూరార్చుట)

కందద్వయగర్భిత భాస్కర విలసితము

ధారుణిరమణుఁడు వల్కెను దారా!•తత్త్వనిధివిఘున•తరమతివిశ్రీ
మీఱినగుణివిటులాడుట మేరా!•మేటిక్షితిపుఁడును•మృతిగనకున్నే
సారసభవుఁడుజగమ్ముల సారా•సారములెఱిఁగి వి•శదముగఁజేయున్
వారకసుఖమునుదుఃఖము వైరా•వైరములటయక•బనుచునతండే

ఉ॥ కోవిద! పల్కు, దేహమున • కో మఱి జీవునకో మనమ్ములో
నీవిటు లేడ్పుటల్ మెయికి • నేడ్పుటకూడదు నిల్చియుంటచేఁ
జీవునకేడ్పు దేని విను • జీవుఁడుపుట్టుచుచావడేడకుం
బోవుట నిల్చుటే మెఱుఁగ • బోడుసుమీ మఱినిక్కమింతయున్ 202

ఆ॥ వె॥ తాతగీతతుషప • దరమానయే వాని
కైనగాని జగము • లందు నెందు
తాత్వ్రాతరీతి • భూతలంబున సక
లంబుజరుగుఁగాద • డంబుమీఱ 203

ఆ॥ వె॥ పోయినట్టివారు • బురపురబొక్కంగ
తిరిగివత్తురెట్లు • తెలుపుమమ్మ
ప్రేతకేడ్వఁదగవ • పీనుంగుతోఁజాగ
రణమదెంతతడవు • రణమహోర్వి 204

క॥ కాలమ్ము బ్రహ్మరూపము కాలమ్మఖిలమ్ము నేది•కలిగ్గివజగతిం
గాలమ్మువలనగలుగుం గాలమ్మున బెఱుగుతఱుగుగద•వీరసతీ! 205

ఉత్సాహ॥ వీరపత్నివైన నీకు • వెక్కివెక్కియేడ్వఁగాఁ
గారణమ్ముఁబల్కుమీవు • గన్న పుత్రునంగదున్
సారయూవరాజ్యమందు • జక్కనిల్పి నీదు క
న్నారజూచి కొమ్ము నెమ్మి • నమ్ము నుబ్బుజెందగన్ 206

తే॥ ఇంద్రిసేసినపాపపు • న్యామ్మువలన
మున్న పాపమ్ముభూమిపైఁ • బొందినాడు
మీఁదస్వఃపురమున కేగె • మిగులుపుణ్య
ధనము ననుభవింపఁగ నెంచి • తలిరుబోణి 207

(రాముఁడు తారాసుగ్రీవాంగదుల నూరార్చి వాలి కగ్ని కార్యంబు జేయించుట)

చ॥ అని మఱికొన్ని తత్వవిష • యమ్ములనింపుగ ముచ్చటించి బే
ర్కొనినమహాకీర్తి వాలికొమ • కుం బ్రియసఖాతికిఁదమ్ముఁగుఱ్ఱకున్
విని హత శాస్త్రవుండు రఘు • వీరుఁడువాపి సురేశసూతికా
తని సుతుచేత మంజరుగ • దగ్గపనుల్ జరగింపుడంచనెన్ 208

సీ॥ అవుడు సుమిత్రాజుఁ • డమ్మహేంద్రజు సంస్క
రింప నర్కజునెచ్చ • రింపన్నాతఁ
డంగదుండునుద్గాను • నాతారుఁడరిగి తె
చ్చినయట్టి చొక్కంపు • శిబిక వేద
విధినింద్రజుం జేర్చి • వెలగలబట్టలు
నగలుగ్గ సేసి హా • హాగణమెత్తి
మోయఁదారాదులు • మొత్తుకొనుచు నేడ్వ
వానరీజనములా • పైని నార్వ
నొక్కవాకదరిం జేర్చి • పొక్కు దార
వానరీజనముల నెట్టి • వాలిజతిని
జేర్చి వహ్నినిబెట్టించి • వార్చితిలలు
నీళ్లువిడిపించె సుతుచేత • విడిచెఁ ద్గాను 209

క॥ హరిహయునందనుసిటుసంస్కరించిరఘురాము జేరె•మార్తాండజుఁడా
గుఱితలతో దారాసతి యటిగెంగిష్కింధ జేర•నార్తింబడుచున్ 210

(హనుమంతుఁడర్కజపట్టాభిషేకమ్మునకై రాముని వేఁడుట)

క॥ హరిసుతుని గెల్చితీవని
హరిసుతుసచివాళిబొగడె • నాత్మప్రభుపున్

హరిబలముగొలువ రాముఁడు
హరిబలముగ సురలుగొలువ • నలరినటుదగెన్ 211

సుగంధి॥ కేసరిప్రసూతుఁడంత • గేలుమోడ్చి రాఘవుం
డాసిపల్కు మైథిలీసనాథ! నీసహాయతన్
వాసవాత్మజుండు రాన • వ్రాల్చుగల్గియర్కినిం
డాసినిల్చెనాజ్ఞయిమ్ము • నాగరమ్ముజేరగన్ 212

సుగంధి॥ స్వామి! నీదుపల్కుమీఁద • పట్టణమ్ముజేరి మా
స్వామి తాఁగృతాభిషేక • సంపదన్వహింపఁగాఁ
బ్రేమగోరుచుండె రండు • బెల్లుగ్రాలునల్లదే
శ్రీమహేంద్రుడెంకివోల్ పు • రింజొఱంగ నెంతయేన్ 213

వ॥ అని పల్కిన 214

[రాముఁడు సుగ్రీవపట్టాభిషేకమునకు లక్ష్మణుఁబంపుట]

పంచచామరము॥ పురంబుజేరనొల్ల దండ్రి • మున్నుసంగునాజ్ఞచేఁ
బురంబుజేరి పద్మమిత్ర • పుత్రుడాధిపత్యముం
గరంబుడంబుమీఱ మీరు • కైవసంబు సల్పగం
దిరంబుగన్వహించుగాత • నెమ్మిరాజ్యభారముల్

తరల॥ అనిరవిప్రియసూతికిట్లను • నర్కనందన!లక్ష్మణుం
బనివెదీరలతోడ నాకెన • వాఁడొనర్చభిషేకముం
జనుములెంకికి నైంద్రిబిడ్డకు • జక్కగాయువరాజ్యమి
మ్మనుగుదోడు గొమారుడౌగద • హర్షితంబుధులౌనసన్ 216

ఉత్సాహ॥ శ్రావణంబువచ్చెనిపుడు • సాగవెట్టికార్యముల్
నీవువాన కారుబుచ్చి • నిండుగూర్మిపేర్మిసీ
తావరాంగివెదకజాలు • దంటలంబనుపుముసు
గ్రీవుడా!సుమంగలసిసు • ఖంపుమంతవట్టునన్ 217

క॥ అనిరామచంద్రుఁడప్పుడు తెనతమ్మునినిచ్చినర్క • తనయునిగిష్కిం
ధను జేరబుచ్చితన్నిక లనగమ్మునవిచ్చివిల్ వి•దంబింపఁగఁ జన్ 218

(సుగ్రీవాదులు కిష్కింధ కేగుట)

క॥ ఈకరణి రాముసెలవుం గైకొని మంత్రులును దాను • ఖరకలసుతుఁడా
కైకేయానుజమణితో నాకొట్టిక కరిగి నిజగృ • హమున కుజను-చో॥

(పత్తన స్త్రీలు లక్ష్మణాదులం బ్రశంసించుట)

సీ॥ ఇతఁడే మన రాజు • నెలమిబట్టాభిషి
క్తుని జేసె మనకింపు • గూర్పువాఁడు
ఇతఁడే రఘువీరు • నిలకన్నె నేప్రొద్దు
గొల్చి మెప్పొందిన • గొప్పవాఁడు
ఇతఁడే తనయన్న • నినస్థానుతోఁ బొందు
సేయఁ బేరేచిన చిన్నవాఁడు
ఇతఁడే సుగ్రీవు • నీరాజ్యరమతోడ
గుమతోడ జేర్పసే • ర్పుఁగ్నలవాఁడు
ఇతఁడే యూర్మిళాదేవి • యెమ్మెకాఁడు
ముగుదరో యీతఁడు సుమిత్ర • ముద్దులాఁడు
పడతి వీఁడె రాముతె • మ్ముఁడగువాఁడు
వనిత వీఁడె బంగారు • నన్నెవాఁడు 220

వ॥ అని యిట్లు శుభలక్షణుండైన లక్ష్మణుం బ్రశంసించి. 221

సీ। మనల నేలెడువాఁడు • మర్యాదఁ గలవాఁడు
మార్తాండజుఁడు వాఁడె మగువ జూడు
రవికాంతిగలవాఁడు • రాముబంటగువాఁడు
నాంజనేయుఁడు వీఁడె యమ్మచూడు
నెఱిబొరంగ్గినవాఁడు • నెరిదండ్రిబడ వీఁడు
సంగదుండనువాఁడు • నతివ జూడు
ఒక్కమీరినవారు • నుక్కుమీరినవారు
తక్కువృక్షచరుల • దరుణి చూడు
మనుచు సౌధాంతరమ్ముల • నబలలెల్ల
బోఁడి చెలులకు జూపుచు • దొడరి యుల్ల

ములనురంజిల్లనుత్సాహ • ములనునల్ల
నల్లమల్లెలాజల • జల్లిరహహా! 222

ఉ॥ అప్పుడుపౌరవృద్ధులుము • దాన్వితులై యెదురేగుదెంచి బె
ల్లొప్పుగ మ్రొక్కియర్కజున • కొయ్యనమన్ననగాంచివెంటరా
నప్పురుహూతసూతిసతి • యార్తినిగుందగనూరడించియా
కప్పురగంధిదాసెలవు • గైకొనిభానుసుతుండువేడుకన్ 223

[పత్తనంబునలంకరించుట]

క॥ ఈలీలవారలందరు లాలితగతిగృహము జేరి • లక్ష్మణునాజ్ఞన్
హేళితనూభవునకుబడి బాళినినభిషేక మొనరు•పందలచి వేసన్ 224

సీ॥ పట్టాభిషేకమ్ము • పత్తనంబునలం కరిం
పుడంచనియుజాటిం • పువారు
మహితగోపురసౌధ • మంటపమ్ములపైన
పుత్తడికుండల • నెత్తువారు
రంగారుబంగారు • రాచపెన్నిక్కల
చిత్రపటములగై • సేయువారు
కప్రంపుటనటుల • గైసేసిముంగిళ్లు
లలితకస్తూరిని • నలుకువారు
గేయమగురాజవీధిగై • సేయువారు
బసిడిచేలలయుల్లెడ • ల్బన్ను వారు
కోర్కినభిషేకవస్తువు • ల్గూర్చువారు
కానిపెరవారలేరున • గరునలేరు 225

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

చ॥ ధిషణుడు వెట్టినట్టియొక • దివ్యతమంపుముహూర్తమందుమా
నుషపతిలక్ష్మణుండురుమ • నోచిననోములపంటకయ్యెడన్
ధిషణుడుమున్ను నేపగిధి • దేవగణేశుగృతాభిషేకమున్
వృషరథుడెన్నజల్పెనటు • బ్రేముడినర్కికిజల్పెరంతయున్ 226

ఉ॥ దివ్యసువర్ణవస్త్రముల • దివ్యసుగంధరసస్రజమ్ములన్
దివ్యసుమవ్రజమ్ములను • దివ్యశుభాంకితకాంచనమ్ములం
దివ్యకరీంద్రచర్మముల • ద్వీపిశరీరపుఁదోల్లఁదేనియుం
దివ్యకిసాలయమ్ములను • దివ్యమణీశిలసేబెఱుంగుతోన్ 227

ఉత్సాహ॥ లేపనమ్ముగొంచుభూమి • లేఖపాళిదృప్తిగాఁ
దీపితమ్ములైనవస్త్ర • దివ్యభోజనమ్ములన్
లోపమింత లేదటంచులోకులెన్న జేసిత
త్క్షేపనలకుఁజాలమంచి • కోకలువగిలిచ్చిరా 228

ఉ॥ ప్రేమనువేదఘక్కిని బ • రిస్తరణంబులమధ్యనగ్ని నెరి
తేముదమారనుంచితిలితి • దేవులుబల్కఁగఁబూతిమాత్రమున్
హోమమొనర్చిప్రాజ్ఞులుమ • హోన్నతసర్వగిఘట్టితంబునై
హైమదుకూలవస్త్రనిచ • యావృతవానోకమంటపమ్మునన్ 229

మ॥ రతనాల్ గద్దియుమూర్ప మోముగనుమా • ర్తాండాత్మజున్నిల్పిత
చ్చతురంభోధినదీనదాంబువులమిం • చంజేసి వేహోన్గుండలన్
దతగోశృంగసువర్ణపాత్రములచే • తన్ముంచి వేదోక్తులన్
జతగామైందుఁడుగంధమాధనుడుకే • సర్యాత్మజుండాదిగన్ 230

క॥ సురపతికిసురలొనర్చిన సరణింగపిపతికిగపిని • చయమభిషేకం
బరుదారజలిపెనెం తేనిరుపమమగు లక్ష్మణోక్తి • నిర్జరులెన్నన్ 231

వ॥ ఇట్లుపట్టాభిషేకంబొనర్చినయనంతరంబ 232

క॥ అంగదునిసర్కజండొక బంగరుగద్దెపయినిల్పి • పలువురుమెచ్చన్
బొంగుచుయువరాజుంగా రంగుగనుత్సవముఁజల్పె • ర్తామాజ్ఞదమిన్

క॥ వానరులెల్లగులక్ష్మణు మానుగబూజించిరర్కి • మఱిమఱిచెప్పన్
మానయినవస్త్రభూషలమానవపతిరాముపోల్కి • మన్ననెంతే 234

సీ॥ ఒకవంకలక్ష్మణుం • డొకవంకనంగదుం
డర్హాసనమ్ముల • నమరియుండ
ఒకవంకహనుమంతుఁ • డొకవంకదారుండు
కావ్యగీష్పతులట్లు • గ్రాలుచుండ

ఒకవంక మైందుండు • నొకవంక ద్వివిదుండు
బంగారుగెత్తమ్ము • ల్బట్టియుండ
ఒకవంక నీలుండు • నొకవంక జాంబవదా
దులేమొడఁదన్ను • నానియుండ
శ్రీరుమాదేవి వామాఙ్క • సీమనుండ
భటుఁడు వెలిపట్టుగొడుగొండు • బట్టియుండ
వెలది వింజామరలు బట్టి • వీచుచుండ
జెలఁగె రవిజుండు పట్టాభి • షేకుఁడగుచు 235

క॥ రమణీయ రాజ్యరమతో
రుమతోఁ గూడి రవిజుండు • ప్రొద్దున్నలయుఁ
క్షమగలిగి నన్ని నాళ్లును
స మతంగపి రాజ్యమేలె • సత్యము మెరయఁ 236

క॥ అలజడిఁగలారు దుఃఖము గలారు నిష్పచ్ఛరంబు • గలవారు రుజల్
గలవారజ్ఞానమ్మును గలారు నయ్యోలుబడిని • గనఁబడరెందుఁ 237

క॥ ఈకరణి నెల్లరెన్న ప్రభాకరతనయుండు నన్న • పట్టియుదానుం
జోకనలవాన కాలపు వీక శరదృతువు రాగ వేడుక మీరఁ 238

(సుగ్రీవుఁడు రామకార్యము నిర్వర్తించి వచ్చుట)

సీ॥ హనుమంతుఁడాదిగా • నాత్మబలమ్ముల
నాయాయి దిక్కుల • కమరబంచి
జానకిజాడయుం • జనిపట్టి దెలిసి
దానందరకెఱిగించ • నాలకించి
వానరౌఘములచే • వారిధిగట్టించి
లలితమార్గమ్మున • లంకగాంచి
సుతబంధుహితులతో • సురవైరి రావణుఁ
దనసహాయత రాము • డనివధించిఁ
మించి రిపుసోదరుని లంక • నెరయనుంచి
భూమిజను గూడి సాకేత • పురిగమించి

సరగనభిషిక్తుఁడై రామ • చంద్రుఁడంచి
ననుపురముఁ జేరె నర్కసం • తసముగాంచి 239

తే॥ శ్రీరుమాజాని పర్వత • శ్రేష్ఠభూమి
సురలుగొల్వఁగ లోకమ్ము • శోకనేలె
శ్రీరుమాజాని పర్వత • శ్రేష్ఠభూమి
హరులుగొల్వఁగ కపిరాజ్య • మమరనేలె 240

క॥ ఎందాకసూర్యచంద్రులు నెందాకం దారకాళి నెసఁగుం • ధరపై
నందాకసలరునీకృతి బృందారకవినుతురాము • కృపచేతనిలన్ 241

[ఫలశ్రుతి]

క॥ ఈకృతిఁ జదివిన వ్రాసిన నీకలియుగజనులకఘము • లెల్లనడఁగి సీ
తాశ్యానతీపతిదా కృపసంపదలు బల్రి • యమ్ముగ నబ్బున్ 242

తే॥ కాలగుణ వసువిధుసంజ్ఞ • శాలివాహ
నశకము జ్జెందువిఘ్నని శా • నాధసంజ్ఞ
హాయనాశక మేగనీకృతి • నొప్పుగుల్క
శ్రీరఘూద్వహుఁకృపచేర • చించినాడ 243
అబ్బరాఢ్హనుమంతరావ నెషువాడ

ఆశ్వాసాంతము

తోటకము॥ తతకమకులాంబుజ • ధామనిధీ!
నుతఘన్యచరిత్ర! మ • నోజ్ఞసుధీ!
ఘుగ్గవిదాన! య • గర్వమతీ!
అతులోజ్వలకీర్తి! జ • తాజసతీ! 244

పుష్పమాలికాబంధము.

చ॥ ఖరకరసారతేజ! కవి • కల్పక! ముత్యమకాపు! కామసుం
దర! ధరధీర! మేరుధర • ధర్మధరాంఘ్రి జలేజపంజరాం
తరచరసారభృంగ! ధర • ధర్మధరాధర హార హీర గో
పర! దరవార కీర్తిపర • పక్ష! పకీరయ! గేయదాయకా! 245

మంగళమహాశ్రీవృత్తము

శ్రీమహితకమ్మకుల • క్షీరమకరాకరవి • శేషపరిపూర్ణతరచంద్రా!
రామపదపద్మవిచ • రన్మధుదవర్య! ధన • రాజనిభధర్మగుణసాంద్రా!
కోమలహాసత్సుముఖ! కోటయసమాఖ్యసుత! కోవిద! సుభోగదివిజేంద్రా
క్షేమకరరాజమ "పం • కీరయ "సుధీవినుత • కీర్తిదిజితాదిమఫణీంద్రా! 246

నిరోష్ఠ్యకందము

ధరణితనయానాయకచరణసదారాధనాతి • సక్తహృదయ!
శ్రీకర! కోటయాగ్రనందన! సరసాగ్రణి! యేల్లగడ్డ • సంతతితిలకా! 247

సంపూర్ణము.

బుధజనులారా ! చదువరులారా !!

తప్పొప్పుల పట్టిక

ఈ సుగ్రీవపట్టాభిషేకమున శుద్ధపత్రము విశేషముగఁబడకుండ ముద్రింపింతమని నేనెంతగాఁ బ్రయత్నించినను గొన్ని కారణములవలన నాకోరిక కొనసాగమికి విచారపడుచుఁ బ్రస్తుతమున నాకు సాధ్యమగు నంతవరకు దిద్ది యీశుద్ధపత్ర మిందు జేర్చినాఁడ. ప్రాజ్ఞులైనవారు నా తప్పులు క్షమించి యొప్పులు గ్రహించి నన్ను మన్నించినఁ బునర్ముద్రణమునఁ గొఱవడినవానిం దిద్దికొనెద.

ఇట్లు బుధవిధేయుఁడు,
కృతికర్త.

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	1	1	ద్రాక్ష	దాక్ష
4	వచనము	1	యంత	యెంత
		7	యిష్టమె	యిష్టమై
		10	వ్రాశి	వ్రాసి
		16	వ్రాశి	వ్రాసి
5		8	యచ్చట	యచ్చటచ్చట
6	2	3	తరులసు	తరులను
7	9		వర్ననముము	వర్ణనము
		11	దొనరు	దొవరు
9	15	2	జిగాజిగ	జగాజ్ఞిగి
	16	4	దిజ్న	దిజ్ఞి
	18		య్యాత్ర	య్యాత్ర

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		1	ప్రభాసు	ప్రధాను
		2	మూావు	మూాపు
		3	దాక్చి	దాల్చి
10	21	1	ఆకారమున	ఆకారముల
11	వచనము	2	అనివించు	అనిపించు
		10	చిలత	చిలుక
13	1	1	కసక్	కనక్
	2	7	అంకీభష	అంబరీష
	వచనము	2	కృతికర్త	కృతిభర్త
		6	తొందర	తొందరల
		11	ఆల్లిష	అల్లిద
		13	వేర్పర్పడుచూడ	విసుర్వన లేర్పడు చుండ
14		1	పాత్రము	పోత్రము
		2	సెఱుగు	నెఱుఁగు
		5	సినే	నేనే
		10	సెత్తి	నెత్తి
		16	సెల్ల	నెల్ల
		17	సెల్ల	నెల్ల
		18	సెల్ల	నెల్ల
		22	దోనెపోడి	1-1-1912 దోనెపూడి

ప్రథమాశ్వాసము.

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	1		శంకరుండు	శంకరుఁడు
2		3	దాస	దాస
	4	2	వాక్ర	వాఁక

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
5	19	2	మోములుఁ	మోములుం
		6	దజ్బ	దబ్బ
		8	నహి	నలి
6	22	2	జిందు	జందు
	29	2	గనులకు	గవులకు
		3	పీరుగ	దీరుగ
2	56	1	పిల	పిలి
	58	6	మేత	యేత
13	61	1	బంత	బనంత
	63	3	నీక్షీణ	నక్షీణ
16	77	5	లక్ష్మ	లక్ష్మ
17	78	11	మన	ము
	81	1	క్రి	కీర్త
18	84	8	బొట్ల	బొల్లు
	86	1	నెవ్యా	నెవ్వా
19	90	1	సాంబయాహా	సాంబుజాతా
		3	కరుణజమా	కరుణమా
	93	3	చున్నా	చునా
23	114	10	మిాటు	మేటి
24	118	2	గుబ్బృద్యా	గుభృద్వ్యావ
26	127	10	పుష్ప	పుష్ట
		12	డమి	దమి
		22	కరయ	కరము
27	134	2	చెప్పు	చొప్పు
		1	గొదవె	గొదవ
29	144	2	వికాశ	వికాస

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
30	147	2	ముయించెఁ	ముదయించెఁ
	151	1	మర్ధి	మత్త్రి
32	166	4	త్రోఁడఁ	త్రోఁ
	171	1	మొదల	మొదలు
34	181	4	న్వితలై	న్వితములై
35	184	2	చూపు	రూపు
37	199	4	గుంట	పుట
38	205	2	త్రోఁను	నుత్రోఁ
			డాహా	వాహా
	206	4	హింకకాచలట	హింకటకాచల
			ద్వితీయాశ్వాసము.	
41	10	1	వేళ్లా	తేళ్లా
43	19	3	బటికా	బటిరా
	20	2	సుషేణునిఁ	సుషేణుఁడుఁ
	21	3	వెలిగాఁడా	వెలిగానా
44	25	1	సుషేణుఁడు	సుషేణుఁడ
	26	1	నట్ల	నట్లు
45	29	2	జగాజిగ	జగాజిగి
	32	1	జుట్టు	జిట్టు
	34	1	రాయిగ	రాఁగయి
46	37	1	కుమారు	కుమార
47	47	7	దాల్చ	దాల్చి
48	51	6	నాతి	నాలి
49	54	3	దురివాఁ	దురిలోఁ
		4	నుర్వీరుట్సు	నుర్వీరుట్చు
	56	8	జుట్టు	జుక్క

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		12	వారి	వాలి
50	57	4	జాలు జూలు	జూలు
		10	త్రోఁజేడు	త్రోఁటేడు
	59	3	దర	వర
		10	లేపి	వేపి
51	64	4	మొత్తాలిచెఁ	మైత్తాలిచెఁ
	65	1	కాడిఁ	కారిఁ
52	73	6	జేకెఁ	జేత
		11	గుబ్బల	గుబ్బలి
53	77	2	ష్వ్యేషుధిఁ	స్వ్యేషుధిఁ
	79	2	వేడ	లేడ
		5	వేడ	లేడ
		6	దేడ	లేద
		8	వేడ	తేడ
55	86	4	నెరకు	దొరకు
56	93	1	బూవ్రెటు	బూవుకె
	96	3	గారఁవుల్కు	గారఁవుఁగిల్కు
58	103	4	విడిన	నిడిన
59	105	2	బెట్టు	రెట్టు
		15	నేల	యేల
			తేవలెనేల	తెవలయుయేల
61	114	3	నంచు	నంచ
64	120	1	ఓలని	ఓలిని
			త్రోబక	త్రోదక
64	132	2	వెల్గు	లెల్గు
66	141	5	మల	మొళ

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
		12	దాని	వాని
68	150	1	వల	నల
69	153	4	పోత	పోఁక
72	172	8	నెమ్మిని	నెమ్మేని
74	182	1	ముత్తెపుం	ముత్తెముం
	183	2	విటు	నిటు
	188	1	కెగ్గి	కెగ్గ
	189	2	విను	నిను
76	198	2	చేయుడు	చేయుదు
	199	3	నాడు	నాదు
77	202	2	నెల్లం	నెల్లరి
		4	మేపె	మేఘ
	203	4	వివ్వల	నివ్వల
	206	2	చెరి	చెలి
78	210	4	కుశలంబడిగి	కుశలంబడిగి పూజించి గో. భూ. హిరణ్యా మధుపర్కాదికంబు లొసంగి మ్రొక్కి నిల్చిన, ఋత్విరజాదుళ్ళందీవించి కూర్చుండ నియమించి సభాభవనంబుఁ దిలకించి వారలిట్లనిరి.
79	215	2	లెస్ప	లెస్స
81	222	3	సందు	సంద్రు

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
	229	3	దేటి	గేటి
83	238	4	మొద	మొఢ
	239	1	నే	నీ
84	246	1	నేషా	వేషా
	గద్య	3	కాబ్జ	కాబ్బ
			తృతీయాశ్వాసము.	
85	7	1	లంపడ	లంపస
		2	పగిమునన	సంయుతగతి
87	18	1	నెమ్మొలు	నెమ్మొయి
88	23	7	నాల	వాల
	24	1	పెక్కు	పొక్క
	28	1	నట్టుడి	నట్టిడి
90	31	1	చెవి	చెలి
		4	జేయు	జేయ
	35	1	వంపురుచంద్రు	వందురుచంద్రు
	37	1	జూచి	జాచి
		2	జూచి	జాచి
91	37	3	దాన్నే	దివిన్నే
	38	3	దిన్నగ	దిన్నగను
	40	3	గెలి	గేలు
		4	కనిడి	కనిర్ఢి
	42	2	సార్వ్యదర	స్వోదర
92	43	2	వారి	వాడి
	44	3	డెకొక్కని	డెక్కునగేను
	46	3	వీటు	దీటు
			మువ్ర	దువ్ర

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
93	48	3	మూర్తి	సామూర్తి
	49	3	నీదు	నీరు
94	54	2	పృథా	పృదా
95	61	2	గుము	గురుండు
	64	4	వప్ప	తప్ప
	65	1	నించి	డించి
	70	4	ధ్రీవనల	దీవనలల
96	74	6	నిష్ట	శిష్ట
97	80	2	గనిదే	గనిరా
99	89	4	కటక	కటకలలిత
		6	హిరుణి	హరణ
	90	8	విండి	[illegible]
		9	కటష	కలుష
100	192		ముక్తి	ముక్తి
			నతాజో	నతాజా
		2	నతాజ్యో	నతాజా
			సవా	సదా
			ఛత్ర	నాగ
101		8	ప్రపచ	అపంచ
101	100	2	కోరా	రారా
	101	1	ధీ	ధీశా
		8	రాఋా	రాఞా
102	102	1	బాలె	బాపె
		4	తను	తమ
	105	2	వాలి	శూలి
			భాక్ష్య	జాక్ష్య

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
102	108	1	వచ్చి	వచ్చె
	109	1	డంతహి	డంతర్హి
103	115	3	మెం	మే
		4	కాడెంకడి	కానినిసీ
	116	2	లేదు	లేను
	117	2	పుంభజ	పుంజభ
		4	ద్రివి	ప్రవి
105	123	2	క్రీ	వీ
	125	4	వేచె	లేచె
107	141	2	సురు	సుతు
	143	1	విఘా	విభా
110	166	1	దుండ	దుంత
	169	2	గూర్చి	గూల్చి
	170	2	వెట్టిచెవు	వెట్టమెప్పు
	171	1	నాధా	సాద
			చతుర్థాశ్వాసము	
112	2	1	తెలుగు	తెలుగు
			జింద్ర	జంద్ర
	5	2	గాంజరి	గాంజరీ
		4	నరూధి	వరూధి
114	17	1	కయ్యి	నయ్యి
	19	1	వుంc	వ్రుc
		2	పక్షు	పక్షు
	20	4	కసుతె	కనువె
	21	1	దిగుట	దిగులు
115	29	1	ద్రగక్కి	ద్రుక్కి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
115	29	4	ర్పృహా	స్పృహా
	30	2	నగం	వరం
	31	3	జృంభితీ	జ్జృంభిత
116	37	4	మ్మై	మై
	45	3	వారి	వాలి
118	53	4	శోభిల్ల	శోభిల్లు
	54	1	ఢేరే	ఢేలే
119	59	5	నుఠింప	నటింప
120	64	1	చినబా	చినరాజ
		2	చే	చి
	65	4	సల్వ	సల్పి
	67	12	శివునివిల్ విఱుచి చెలఁగ	శివువిల్ విఱిచి చెలంగ
122	85	7	నద్య	నవ్య
124	96	3	పాన్రు	ప్రావృ
127	120	4	అర్కజుఁషు	అర్కజుఁడ
			గాంచిరె	గాంచఁగే
129	132	4	గడప్పు	గరప్పు
133	159	1	ఘూడ	గూఢ
	161	1	నీహీన	నహీన
	163	1	దనువఫు	దనుఫు
134	165	2	మేల	మేలు
		4	భేవి	భేది
	166	పైన	దశరథులు	దాశరథులు
	172	1	వె	వే
137	190	2	వరకు	నరకు
138	192	1	సాన్నార	సాన్నారి

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
138	192	7	దూాల	దూార
139	204	1	యగవులోకే	యగములనెంతే
		2	చోగాశికశిష్యయీావె	భూకన్యాధీశనీవె
140	209	2	గలట్టిరుపేటు	గలట్టిపేరుటు
	గద్య	1	సిరోష్ఠ్య	నిరోష్ఠ్య
		2	కాబ్జ	కాబ్బ
			పంచమాశ్వాసము	
141	1	1	తలజ	తల్లజ
			గెడిపి	గెడపి
	3	3	జివి	జలి
	5	1		వ. అంత
142	9	4	గనుచవలఁ	గనుచుఁజనెఁ
	0	1		వ. ఇట్లు చనిచని
143	16	3	డప్పావి	డప్పవి
	17	2	మందు	మండు
	20	2	దాల్చిరహి	దాలిచియు
144	21	1	మహా	మహీం
	23	1	గాంజరి	గోంజరి
147	43	3	జోట	జోటి
	44	2	పేరా	వేరా
150	60	2	సిబందు	సేదించు
	66	1	యిట్లు	య్యిట్టు
152	72	4	ర్జత	ర్జిత
		8	బిర	బర
	74	2	కోరి	రోరి
	75	4	లతంచిలె	లతంబలె

పుట	పద్యం	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
153	80	2	లనుత	లత
154	89	2	యింతేదొరం	యింతేనిందొరం
	90	2	తనుద్ధ్య	తనుస్థ
155	95	4	మాయంగనయో	మాయఁగనయ్యో
156	101	1	లిహిహి	లిహిహీ
157	107	12	భంగి	భంగ
	110	2	దునుమాదు	దునుమాడు
159	125	2	కూదుప	కూరుప
161	138	3	సం	సు
162	145	2	మ్ముజి	మ్మజి
		3	ల్చిమహి	ల్చిమ్మహి
	146	2	వసుల	వను
163	152	4	మహి	మహా
167	179	3	నఘ	నఖ
	180	2	నంత	వంత
	181	4	ఆతిదా	ఆతివా
171	209	1	అవుదు	అవుడు
		12	సుతుచెతవి	సుతునిచేన్వి
172	212	3	డురాన	దురాన
173	219	1	ఖరకల	ఖరకర
174	223	4	గంథిదా	గంధిదా
	224	2	బడి	గడు
178	246	2	మధుద	మధుప
		3	సమాఖ్య	సమాఖ్యు
		4	దిజితా	విజితా

11000